- สุธัมโมวาท -

- สุธัมโมวาท -

อายุวัฒนมงคล ๗๒ ปี ๕๒ พรรษา

พระราชวชิรธรรมาจารย์

(หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)

เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี

ประธานสงฆ์วัดป่าหนองไผ่ จ.สกลนคร

*พระพุทธศาสนาของเราจะมีคุณค่าขึ้นมา
ไม่ใช่แค่เพียงการไปกราบไหว้
แต่จะมีคุณค่าขึ้นมา
จากการที่เรานำมาประพฤติปฏิบัติ
สิ่งต่าง ๆที่เราได้ยินได้ศึกษาได้ฟังกันมา
อันนี้เป็นชื่อของธรรม
เป็นชื่อของกิเลส
ไม่ใช่ตัวกิเลสแท้
ไม่ใช่ตัวธรรมแท้
ตัวกิเลสแท้ ตัวธรรมแท้มันอยู่ที่ .....
"ใจ" ของเรา

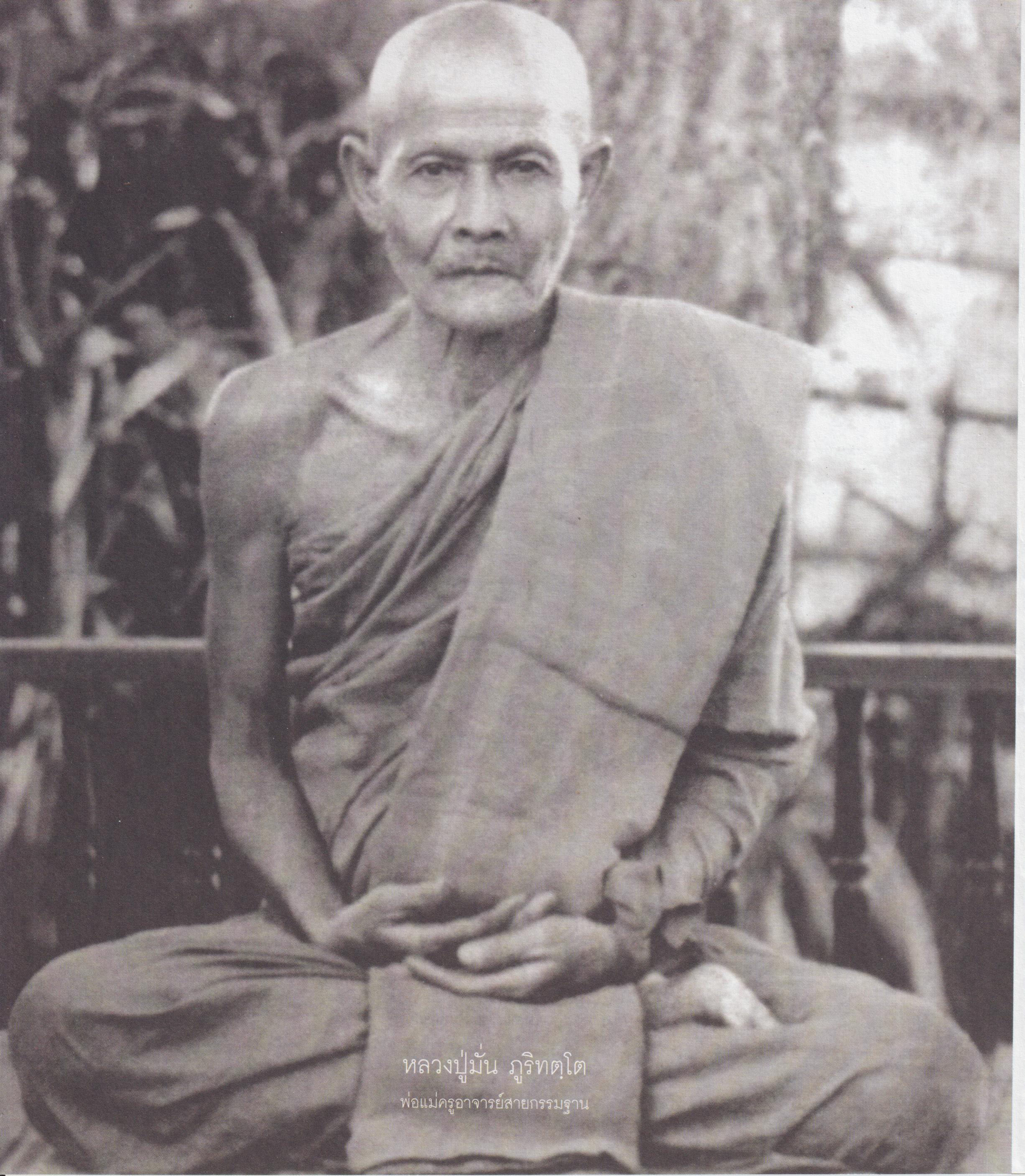
อายุวัฒนมงคล ๗๒ ปี ๕๒ พรรษา

พระราชวชิรธรรมาจารย์

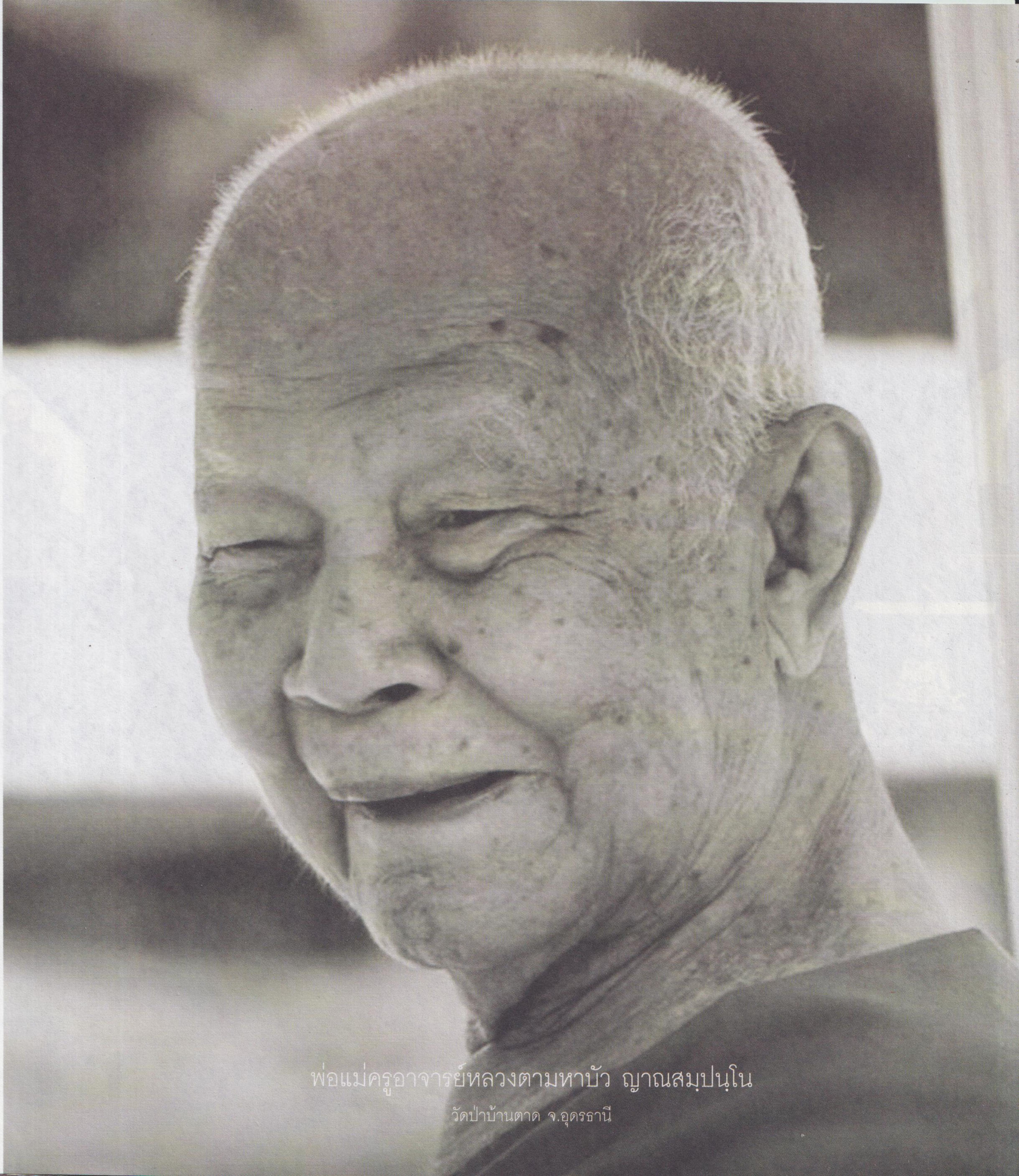
(หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)

เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี

ประธานสงฆ์วัดป่าหนองไผ่ จ.สกลนคร

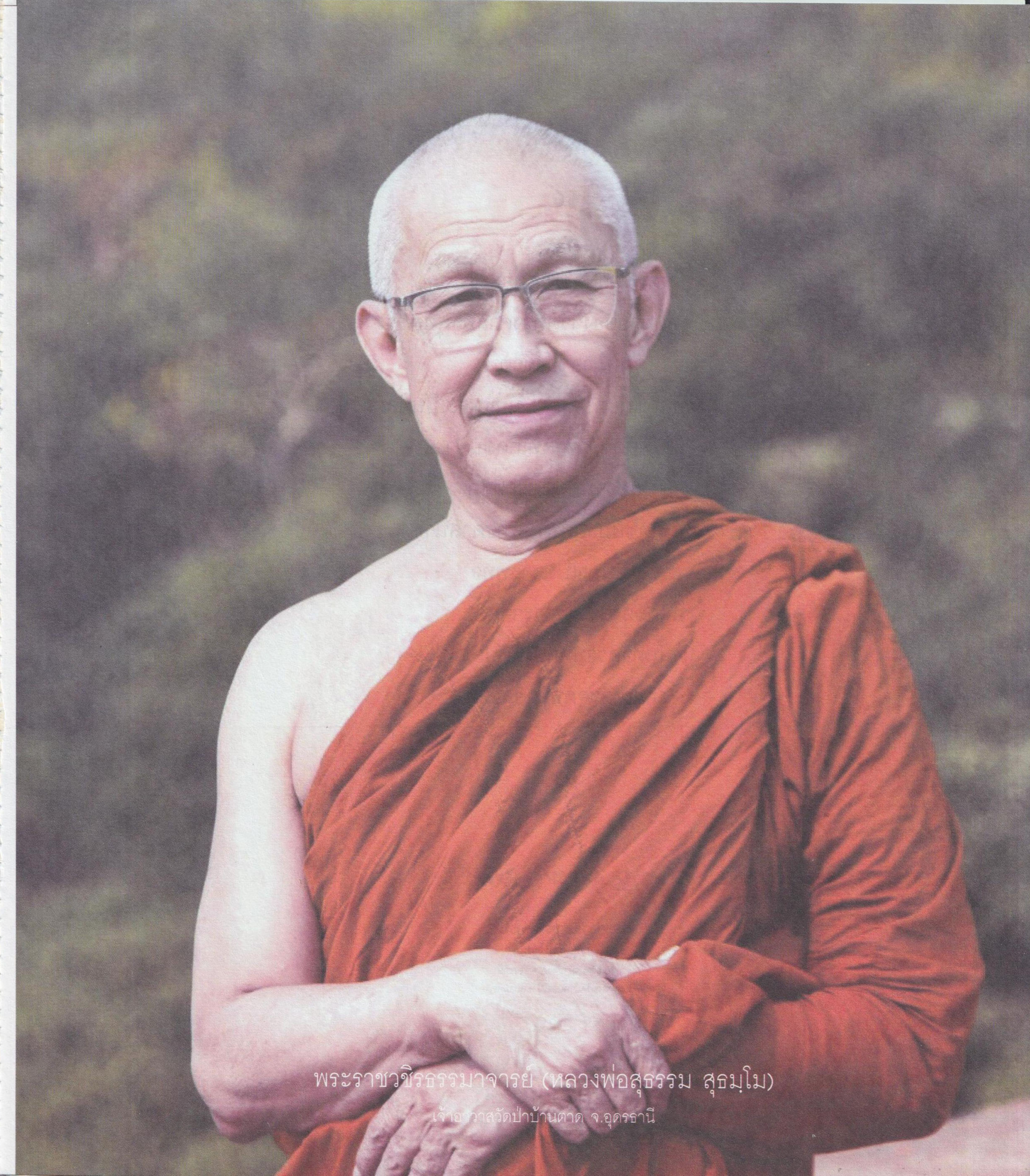
หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต
พ่อแม่ครูอาจารย์สายกรรมฐาน

พ่อแม่ครูอาจารย์หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี

พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)

เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี

"

จุดหมายของชีวิตคืออะไร

ถ้าเอาจุดหมายของชีวิตทางศาสนาพุทธเรา
จุดหมายของชีวิตนี้
ก็คือทำให้ทุกข์นั้นดับสิ้นไป นั้นแหละเป็นที่สุด
เป็นที่สุดของชีวิตที่เกิดขึ้นมา
เป็นความประเสริฐที่สุด
ที่ได้เกิดขึ้นมาบนพระพุทธศาสนา
เกิดขึ้นมาเป็นชาวพุทธ

ที่สุดของชาวพุทธเราก็คือ.....
มุ่งมั่นทำความทุกข์ให้ดับสิ้นไป
นั้นแหละจุดหมายสูงสุด

"

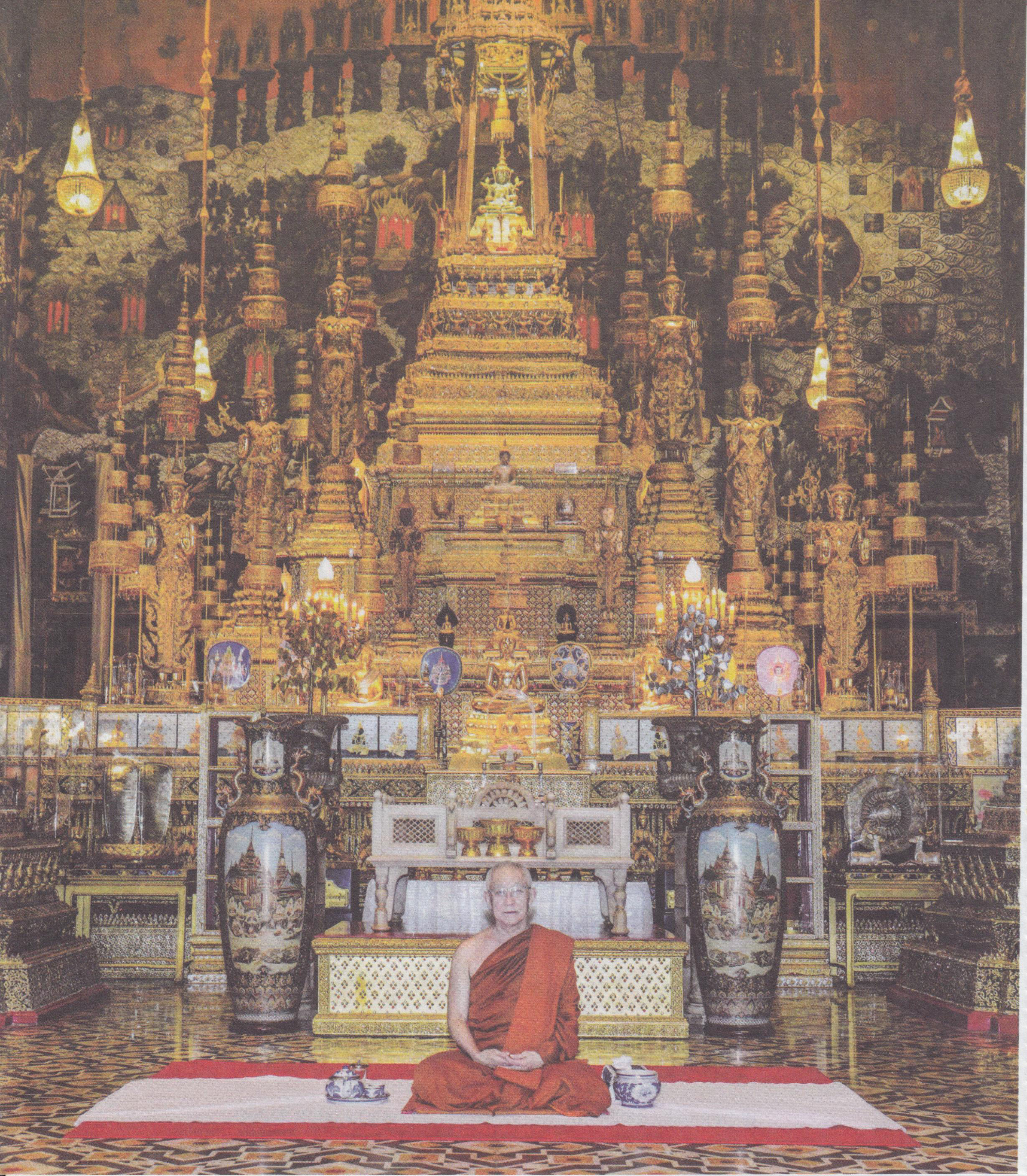
พระราชวชิรธรรมาจารย์
(หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)
เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี
ประธานสงฆ์วัดป่าหนองไผ่ จ.สกลนคร

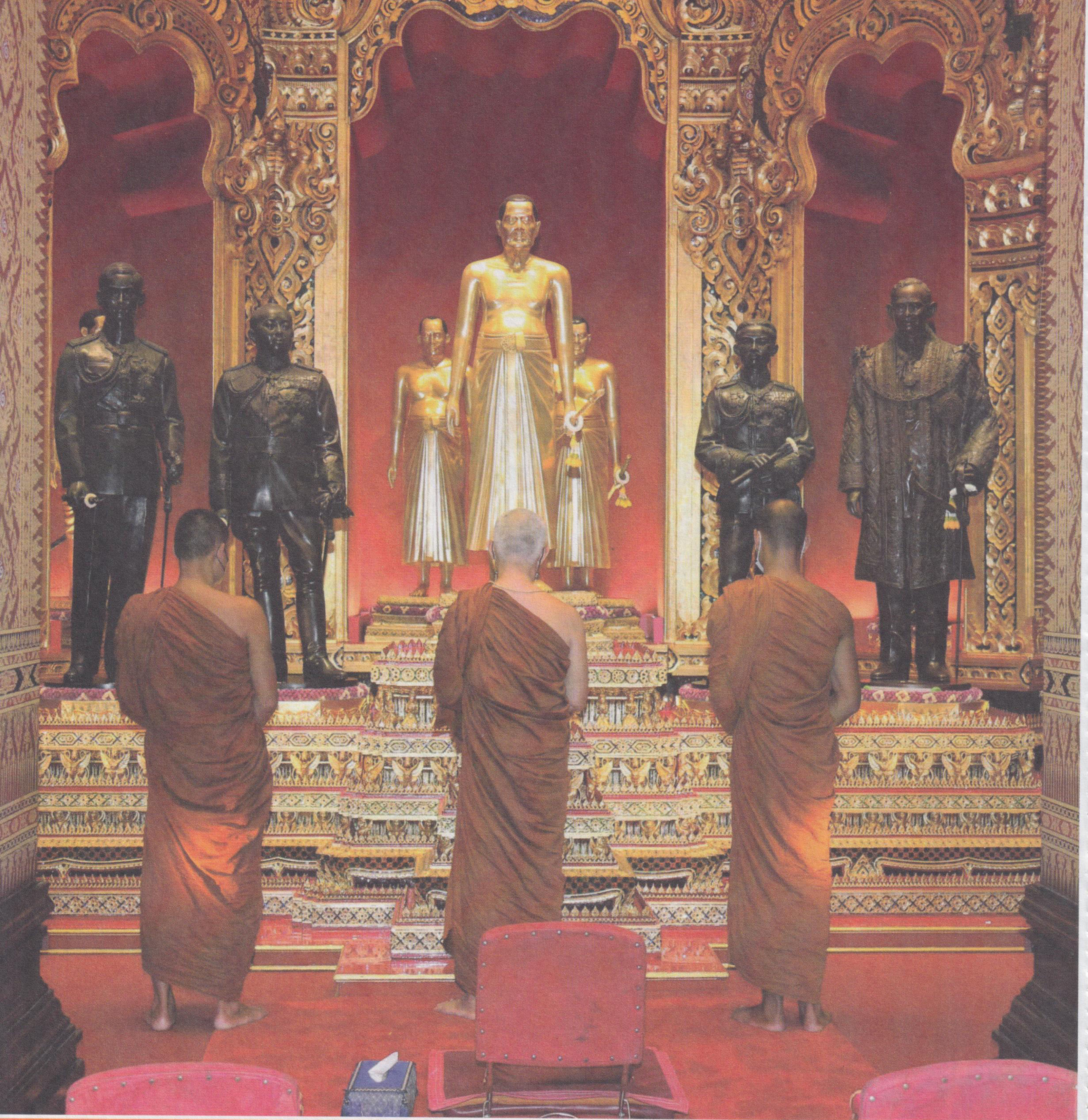

พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)
เข้ากราบนมัสการสมเด็จพระสังฆราช พระอริยวงศาคตญาณ (อัมพร อมฺพโร)
ณ วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร

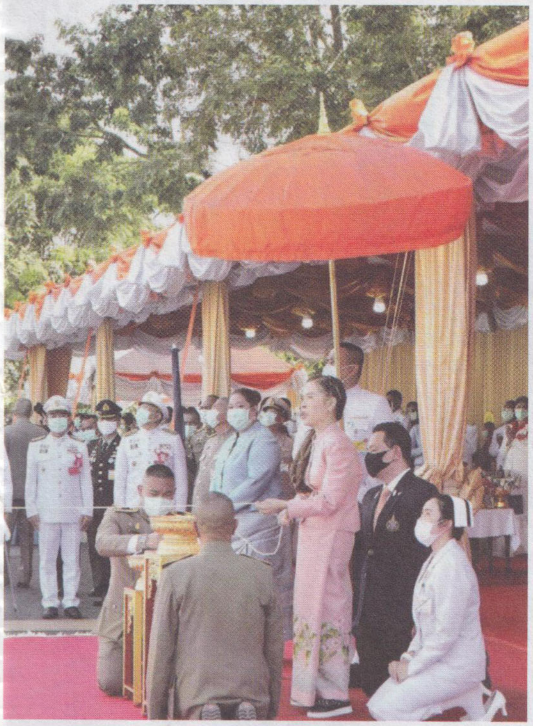

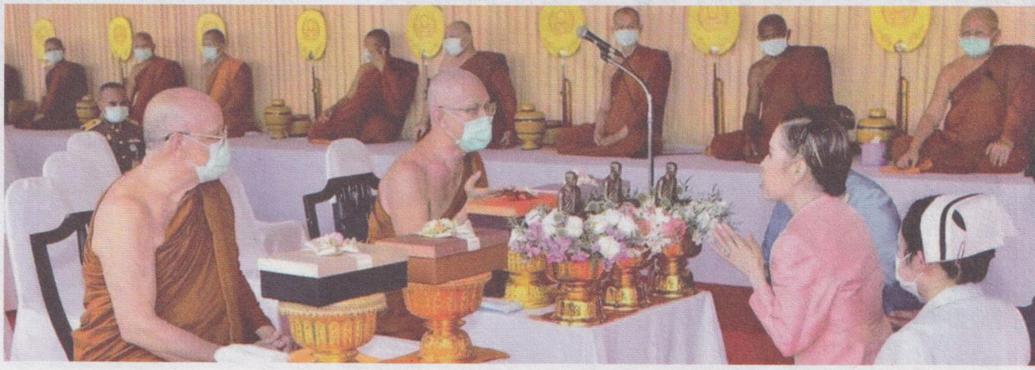

พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม) ได้รับฎีกานิมนต์จากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทร มหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้เดินทางเข้าเฝ้าถวายพระธรรมเทศนาและสนทนาธรรม เกี่ยวกับการปฏิบัติภาวนา ณ พระที่นั่งอัมพรสถานพระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ ๑๔-๑๖ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๔

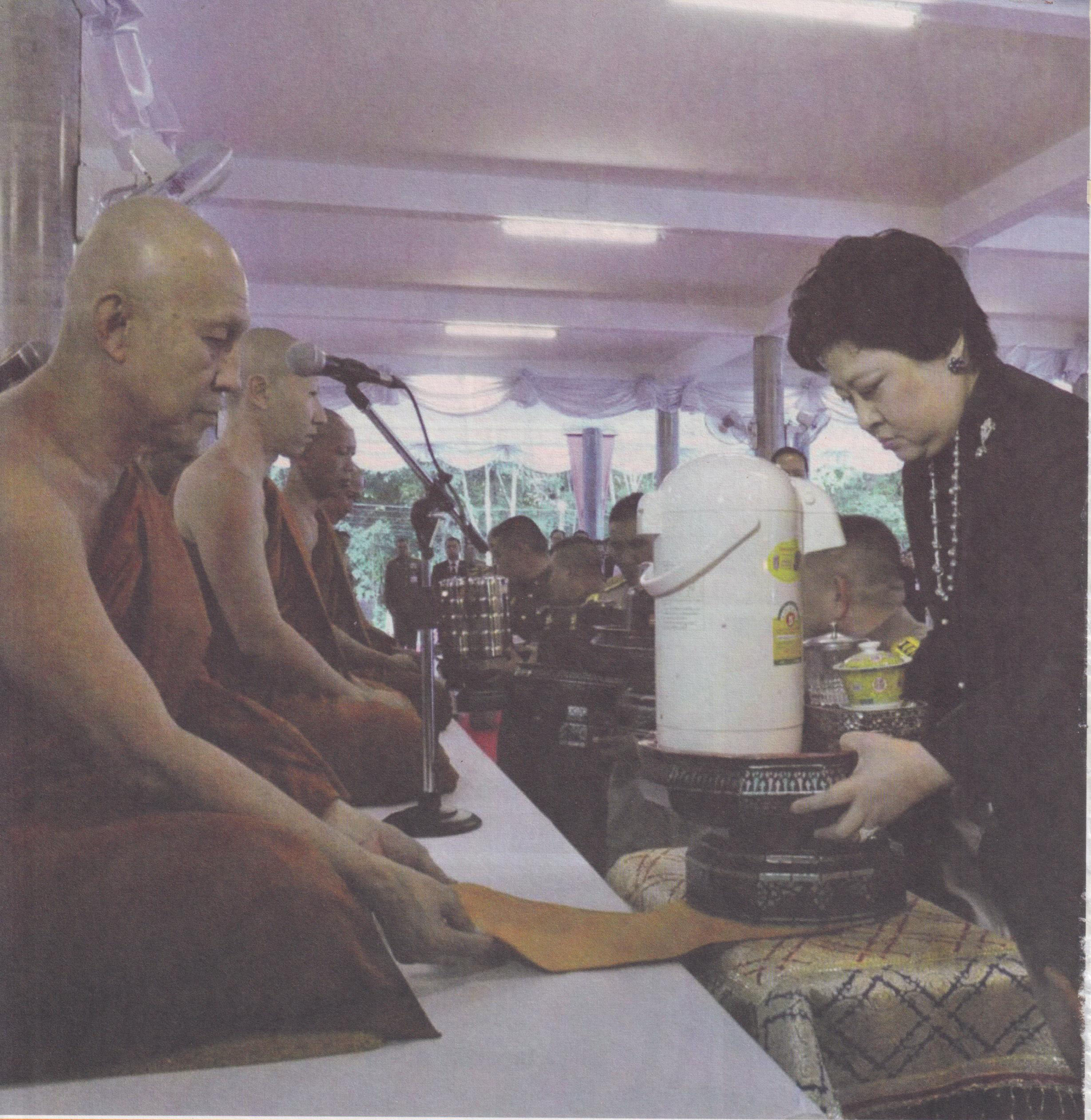

พระราชวชิรธรรมมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม) ประกอบศาสนกิจ ณ ปราสาทพระเทพบิดร เมื่อขณะที่ได้รับนิมนต์ จากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ไปสนทนาธรรม ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน ระหว่างวันที่ ๑๔-๑๖ มิถุนายน ๒๕๖๔

สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์ ได้เสด็จไปเป็นประธานในงานพิธียกยอดฉัตรทองคำแท้ น้ำหนัก ๘๖.๒ กิโลกรัม ขึ้นสู่ยอดพิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปนฺโน) ณ วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานีเมื่อวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๔

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ

ทรงเป็นประธานทอดกฐินสามัคคี ณ วัดป่าหนองไผ่

เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙

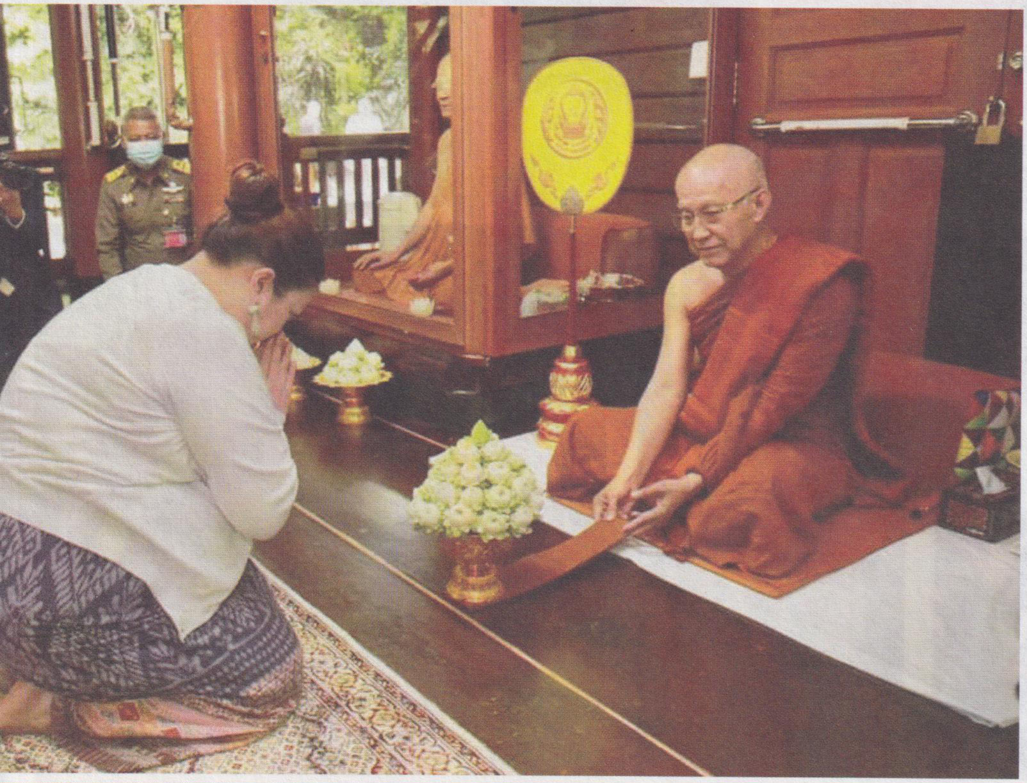

พลตรีหญิงเจ้าคุณพระสินีนาฏ พิลาสกัลยาณี เข้ากราบถวายผ้าไตรและเครื่องสังฆทานพระราชทาน
ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ วัดป่าบ้านตาด แด่พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)
เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์ ทรงเป็นประธานวางแบบแปลนก่อสร้าง พิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์ พระธรรมวิสุทธิมงคล(หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน) ได้เข้ากราบนมัสการ พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม) เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี

สัมโมทนียกถา

สืบเนื่องจากมีคณะศิษยานุศิษย์ได้มาขอสัมภาษณ์ ขอให้อาตมาเล่าถึงประวัติความเป็นมาของอาตมาเอง จากชีวิตที่ผ่านกาลเวลามาแล้ว ๗๒ ปี และได้มาเข้ามาสู่บวรพระพุทธศาสนาในเพศของบรรพชิตเป็นเวลา ๕๒ พรรษา เพื่อที่ทางคณะศิษย์จะได้รวบรวม และเรียบเรียงขึ้นมาเป็นประวัติของอาตมา รวมทั้งเหตุการณ์ความเป็นไปในการดำเนินชีวิตที่ผ่านมา ตั้งแต่ช่วงชีวิตของคฤหัสถ์ฆราวาส จนกระทั่งเข้ามาประพฤติปฏิบัติธรรม เพื่อให้อนุชนรุ่นหลัง หรือคณะศิษยานุศิษย์ได้ศึกษา เพื่อที่จะได้เป็นคติ เป็นแบบอย่างต่อการดำเนินชีวิต หรือการประพฤติปฏิบัติธรรมต่อไป

อาตมาก็เห็นถึงความหวังดีของคณะศิษยานุศิษย์ทั้งหลายเหล่านั้น และอาตมาคิดว่า เหตุการณ์ที่ผ่านมา ๗๒ ปีของอาตมา รวมถึงชีวิตในเพศบรรพชิต ๕๒ พรรษานี้ คงจะมีหลักหรือจุดใดที่พอจะเป็นคติ ต่อคณะศิษยานุศิษย์ ที่จะน้อมนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต หรือในการประพฤติปฏิบัติธรรมได้ อาตมาเองก็มีความยินดีที่ได้ให้สัมภาษณ์ และเล่าเรื่องความเป็นไปให้คณะศิษยานุศิษย์ฟังเพื่อนำไปเรียบเรียง และดำเนินการจัดทำจนกระทั่งเป็นหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา เพราะฉะนั้น เมื่อหนังสือเล่มนี้ได้จัดทำขึ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว อาตมาขอยกความดีความชอบทั้งหลาย ให้แก่คณะศิษยานุศิษย์ที่พยายามรวบรวมและเรียบเรียงด้วยความยากลำบาก จนกระทั่งสำเร็จขึ้นมา และประโยชน์ทุกสิ่งทุกประการที่จะได้จากหนังสือเล่มนี้ ก็ขอมอบให้แก่คณะศิษยานุศิษย์ทุกท่านทุกคน ขอให้ทุกท่านทุกคน ได้ประสบแต่ความสุขความเจริญดังที่ปรารถนา

อาตมาหวังใจว่า หนังสือเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่นำไปศึกษา เมื่อนำไปคิดอ่านไตร่ตรองให้แยบคายแล้ว น่าจะเป็นประโยชน์แก่นสารสาระขึ้นมาบ้าง แต่หากส่วนใดที่ไม่เป็นประโยชน์ก็ขอให้วางลง ให้มันคงอยู่แต่ในหนังสือเล่มนี้ตลอดไป อาตมาขอรับไว้เอง และหากมีส่วนใดผิดพลาดไป อาตมาก็ต้องขออภัย

ขอให้ทุกท่านทุกคน ประสบแต่ความสุขความเจริญ เจริญในธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าตลอดไป ด้วยกันทุกท่านทุกคน

ด้วยความปรารถนาดีต่อคณะศิษยานุศิษย์ทุกท่านทุกคน

พระราชวชิรธรรมาจารย์

(หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)

คำนำ

หนังสือ **สุธัมโมวาท** เล่มนี้ จัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในโอกาสฉลองอายุวัฒนมงคลครบรอบ ๗๒ ปี ๕๒ พรรษา ของพระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม) ซึ่งท่านเป็นพระสุปฏิปันโนที่สมบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ถึงพร้อมด้วยปฏิปทาอันงดงาม ดำเนินตามรอยพ่อแม่ครูบาอาจารย์ผู้เป็นพระอริยสงฆ์ และปฏิบัติตามธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า นับเป็นปูชนียบุคคลอีกท่านหนึ่งที่หาได้ยากในโลก ด้วยความเมตตา กรุณาและปัญญาอันมากล้นขององค์หลวงพ่อสุธรรม ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัด และซาบซึ้งอยู่ในจิตใจของคณะศิษย์ทุกคน หลวงพ่อจึงเป็นที่เลื่อมใสศรัทธายิ่งของบรรพชิตและบุคคลทั่วทุกสารทิศ

ด้วยความกตัญญูกตเวทิตาของคณะศิษย์ที่ได้ตระหนักถึงพระคุณขององค์หลวงพ่อที่มีต่อคณะศิษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย ที่ได้ชี้แนะให้ได้พบกับทางสว่างในการดำเนินชีวิต เพื่อประโยชน์สุขทั้งในชาตินี้และชาติหน้า จนถึงพระนิพพานเป็นที่สุด

คณะศิษย์จึงได้ขอโอกาสองค์หลวงพ่อจัดทำหนังสือชีวประวัติ โดยการขอสัมภาษณ์องค์ท่านตามสถานที่ต่างๆ เท่าที่โอกาสจะอำนวย และได้รับความเมตตาจากองค์ท่านในการเล่าเรื่องราว การดำเนินชีวิตตั้งแต่ครั้งยังเป็นฆราวาส จวบจนถึงปัจจุบัน ซึ่งใช้เวลาในการรวบรวมและเรียบเรียง เป็น เวลากว่า ๓ ปี

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วย ชีวประวัติขององค์หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม และโอวาทธรรมคำสอนขององค์ท่านรวม ๗๒ บท ซึ่งคณะศิษย์ผู้จัดทำได้รวบรวมโอวาทธรรมสั้นๆ อ่านง่ายเหมาะกับคนรุ่นใหม่ และหากมีสิ่งผิดพลาดประการใด ทางคณะผู้จัดทำน้อมกราบขอขมา และกราบขออภัยมา ณ ที่นี้

คณะศิษย์ผู้จัดทำขอกราบขอบพระคุณ องค์หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม ที่ให้โอกาส และอนุโมทนาบุญกับทุกท่านที่มีส่วนร่วมเพื่อเป็นการแสดงความ กตัญญูกตเวทิตาในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ เพื่อน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชาและอาจาริยบูชา แด่องค์หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม ในโอกาสอันเป็นมหามงคลสิริอายุวัฒนะครบ ๗๒ ปี ๕๒ พรรษา

ขออานิสงส์นี้ จงเป็นพลวปัจจัยให้ทุกท่าน ถึงพร้อมด้วยสัมมาทิฏฐิ มีความเพียรชอบอันยิ่ง มีปัญญาแจ่มแจ้งในธรรม และบรรลุธรรมตามสมควรด้วยเทอญ

คณะศิษย์ผู้จัดทำ

สุธัมโมวาท

ที่ระลึกในงานอายุวัฒนมงคล
พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)
เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี
ประธานสงฆ์วัดป่าหนองไผ่ จ.สกลนคร

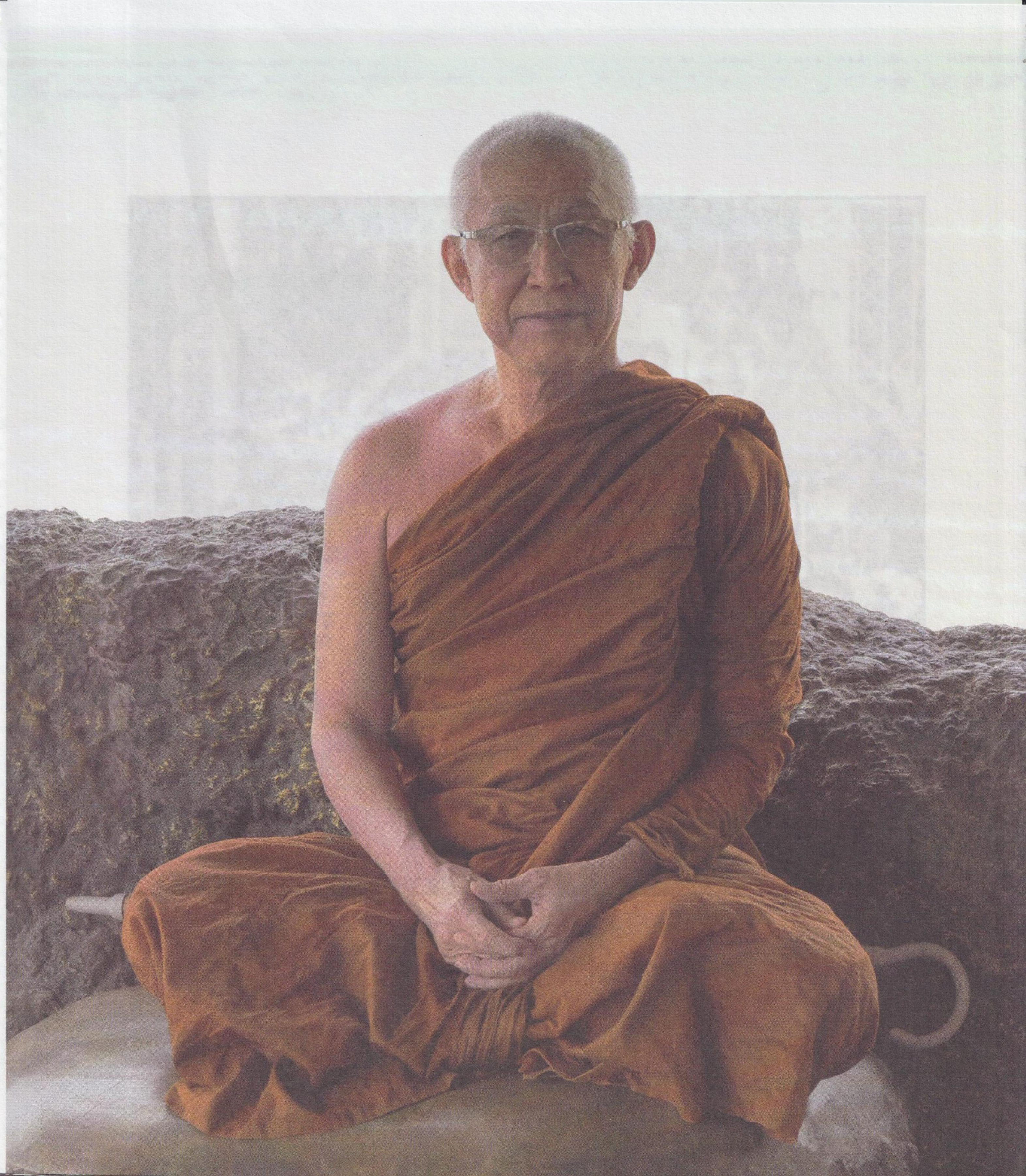
จัดทำและจัดพิมพ์เพื่อเป็นธรรมบรรณาการ โดย
ครอบครัวศุภบัณฑิตา และบริษัทในเครือ วอง กรุ๊ป
จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม
คุณจิระศักดิ์ — คุณเนาวรัตน์ ศุภบัณฑิตา
คุณจิรทรรศน์ ศุภบัณฑิตา
คุณวรทรรศน์ ศุภบัณฑิตา
คุณชวทรรศน์ ศุภบัณฑิตา
บริษัท วอง จิวเวลรี่ จำกัด
บริษัท วอง ฮอนด้า คาร์ส์ จำกัด
บริษัท ปาล์มฮิลล์ส กอล์ฟ รีสอร์ท แอนด์ คันทรีคลับ จำกัด

จำนวน ๓๐๐ เล่ม
ผศ.นพ.พิชัย - ภญ.อัมภัสชา โชตินพรัตน์ภัทร
จำนวน ๒๐๐ เล่ม
คุณแม่สุภัทรา โชตินพรัตน์ภัทร
รวม ๓,๕๐๐ เล่ม

อนุโมทนาผู้ช่วยจัดทำ
คุณชุติมา ละอองเดช
ภญ.อัมภัสชา โชตินพรัตน์ภัทร
คุณสกล แต้ศิริเวชช์
คุณพันธนศักย์ มหายศนันท์
คุณวรมรรษ ธรรมภินันท์
คุณสิริพงษ์ รังษีอร่าม
แม่ชีจอย แซ่จิว วัดป่าบ้านตาด
ลูกศิษย์ท่านพ่อลี
คณะศิษยานุศิษย์ที่ให้ความร่วมมือด้วยดีทุกท่าน

จัดพิมพ์ พี เอส เอ็น พริ้นท์ติ้ง
๐๘๐ - ๖๑๗ - ๙๕๘๒

ลำดับหน้า

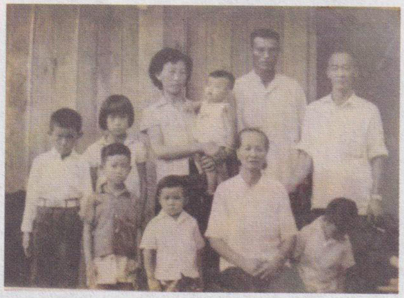

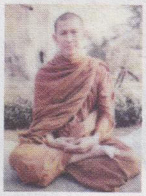
- (ซ้ายสุดใส่แว่น) พระครูชม
- (องค์ที่สองจากซ้าย)เจ้าคุณประจวบ (พระเทพวราภรณ์) พระอนุสาวนาจารย์
- (องค์ขวาสุด) พระครูชินเทพ ชินเทโว

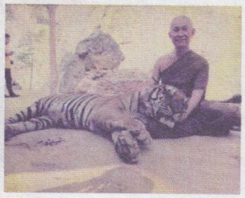

๑

ชีวประวัติ

ประวัติท่านพระอาจารย์สุธรรม สุธัมโม

ท่านพระอาจารย์สุธรรม สุธัมโม ถือกำเนิด ณ จังหวัดระยอง เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ เป็นบุตรคนที่ ๒ ของคุณพ่อบุ้นเลี้ยง และคุณแม่ป๋อเซี้ยม แซ่จึง มีพี่น้องร่วมกันจำนวน ๑๔ คน เสียชีวิตแล้ว ๒ คน และบวชเป็นพระอยู่วัดป่าหนองไผ่ ๑ รูป

บิดา-มารดา

คุณพ่อบุ้นเลี้ยง แซ่จึง โยมบิดา ถือกำเนิดที่ประเทศจีน เมื่ออายุได้ ๒๙ ปี โยมบิดาได้ตัดสินใจเดินทางมายังประเทศไทยเพื่อหารายได้ เมื่อมาถึง ในระยะแรกได้พักอาศัยอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรีกับมารดาของท่าน (โยมย่า) เป็นระยะเวลาสั้น ๆ โยมบิดาเป็นคนขยันหมั่นเพียรจึงได้เดินทางเข้ามาที่กรุงเทพมหานคร เพื่อทำงานรับจ้างแบกหามอยู่ที่หัวลำโพง เมื่อเวลาผ่านไป ท่านจึงตัดสินใจเดินทางร่วมกับเพื่อนไปที่จังหวัดระยอง เพื่อทำงานในโรงเค็ม (โรงงานรับ-ส่งปลาทะเล)

ในขณะนั้น โยมบิดาได้รับเงินเดือน ๆ ละ ๖ บาท ตลอดการทำงานด้วยความขยันและรู้จักเก็บออม ทำให้เงินเดือนที่ได้รับไม่เคยถูกเบิกเพื่อนำมาใช้แม้แต่น้อย หลังจากเลิกงาน ท่านจะหางานพิเศษทำเพิ่ม ซึ่งรายได้จากการทำงานพิเศษนั้น จะเป็นรายได้ที่นำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน จึงทำให้มีเงินเพียงพอในการใช้จ่าย และทำให้มีเงินเก็บเช่นนี้

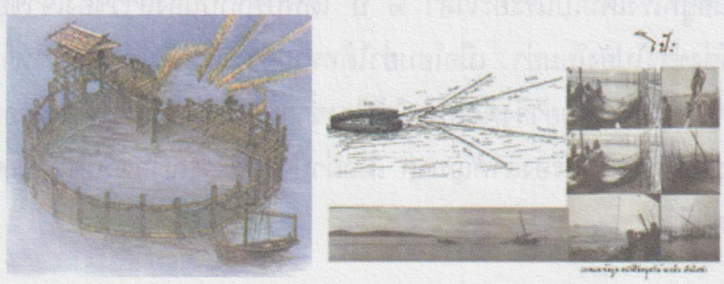
โยมบิดาทำงานอยู่ที่โรงเค็มเป็นระยะเวลา ๒ ปี ได้พบรักกับน้องสาวของเจ้าของโรงงานจนถึงขั้นคิดที่จะแต่งงานกัน จึงได้ส่งข่าวไปยังโยมย่า เมื่อโยมย่าได้ทราบข่าวก็รีบเดินทางลงมาหาทันที แต่เมื่อมาถึงก็ไม่ได้เห็นด้วยที่จะให้แต่งงานกัน โยมย่าจึงตัดสินใจให้น้องชายของโยมย่าเป็นผู้หาคู่ครองให้โยมบิดาแทน ในสมัยนั้นการเชื่อฟังบิดามารดาถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เมื่อผ่านการพิจารณาจากบิดามารดา หรือผู้ใหญ่ในบ้านแล้วย่อมต้องรับฟังแต่โดยดี

ทางฝั่งโยมมารดา คุณแม่ป๋อเซี้ยม แซ่จิว ถือกำเนิดและเติบโตที่ประเทศไทย จังหวัดสุพรรณบุรี บ้านของโยมมารดาอยู่คนละฝั่งกับบ้านของน้องชายโยมย่า น้องชายโยมย่าเล็งเห็นว่าโยมมารดาเป็นคนขยันและเรียบร้อย จึงได้มาสู่ขอโยมมารดาให้กับโยมบิดา โดยที่ท่านทั้งสองคนยังไม่เคยแม้แต่จะเห็นหน้าและรู้จักชื่อของกันและกัน ทางฝั่งโยมมารดาจะรู้จักและคุ้นเคยแค่เพียงกับน้องชายโยมย่าเท่านั้น แต่ด้วยขนบธรรมเนียมในสมัยก่อนเมื่อผู้ใหญ่ได้เลือกคู่ครองให้แล้วย่อมต้องเชื่อฟัง หลังจากสู่ขอเป็นที่เรียบร้อยแล้ว น้องชายของโยมย่าจึงได้พาโยมมารดาเดินทางโดยเรือมายังกรุงเทพมหานคร และนั่งรถต่อไปยังจังหวัดระยองเพื่อเข้าพิธีมงคลสมรส

กิจการที่บ้าน

โยมบิดาได้ตัดสินใจลาออกจากโรงงานรับ-ส่งปลาทะเล และเข้าพิธีมงคลสมรสกับโยมมารดา ต่อมาท่านจึงนำเงินทั้งหมดที่ได้จากการเก็บออมมาซื้อเรือโป๊ะจ่าย (เรือบรรทุกสินค้า) เป็นของตนเอง ในสมัยนั้นเรือขนส่งสินค้าขนาดใหญ่จะไม่สามารถเข้ามายังฝั่งได้ จึงต้องใช้เรือโป๊ะจ่ายในการบรรทุกสินค้าเข้ามายังฝั่งแทน โยมบิดาได้รับจ้างถ่อเรือด้วยตัวเองเพียงคนเดียวเป็นเวลา ๑ ปีเต็ม เมื่อมีรายได้จากการถ่อเรือท่านจึงตัดสินใจซื้อเรือโป๊ะจ่ายเพิ่ม ๑ ลำ และจ้างลูกน้องเพิ่ม ๑ คน เพื่อเป็นกำลังเสริมในการถ่อเรือ

โยมบิดารับจ้างขนสินค้าทางเรืออยู่เป็นเวลา ๓-๔ ปี ต่อมาโยมบิดาได้เปิดกิจการโรงน้ำปลาร่วมกับโยมอา (ญาติห่าง ๆ ทางฝั่งบิดา) เมื่อทำได้สักระยะหนึ่ง จึงตัดสินใจร่วมกันขยายกิจการมาทำประมงเพิ่มโดยใช้โป๊ะ ซึ่งเป็นการดักจับปลาด้วยการปักหลักอยู่กับที่ คอยให้ปลาว่ายน้ำเข้ามาติดอวน

ภาพโป๊ะจับปลา (ที่มา : หนังสืออนุสรณ์ นายอิ่ม เตียวิเศษ)

โดยในอดีตนั้น ทะเลของประเทศไทยยังมีความอุดมสมบูรณ์ โป๊ะจึงเป็นเครื่องมือการทำประมงทะเลชายฝั่งที่ได้ผลดีในขณะนั้น ทำให้ที่บ้านมีโป๊ะรวมกันถึง ๗ ลูก และใช้เรือถึง ๓ ลำ ซึ่งในการออกเรือแต่ละครั้ง จะต้องใช้คนงาน ๑๐-๑๒ คนต่อเรือ ๑ ลำ เมื่อเปรียบเทียบกับชาวประมงรายอื่น ๆ แล้ว แต่ละบ้านจะทำโป๊ะเพียง ๔-๕ ลูก เท่านั้น คนในละแวกนั้นจึงเรียกโยมบิดาว่า **"เถ้าแก่"** เนื่องจากทำโป๊ะมากกว่าบ้านอื่น ท่านพระอาจารย์จึงมีโอกาสได้ติดตามโยมบิดาออกทะเลด้วยบ่อยครั้ง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ท่านคุ้นเคยกับทะเลตั้งแต่ยังเล็ก

เมื่อกิจการที่บ้านเริ่มเติบโตขึ้น แน่นอนว่าคนงานหรือลูกน้องย่อมมีมากขึ้น ทำให้โยมมารดาต้องรับหน้าที่ดูแลงานบ้าน หุงหาอาหารให้แก่ลูกน้องและคนในครอบครัวทั้งหมด และตัวท่านเองต้องมีหน้าที่ในการช่วยเหลือครอบครัวตั้งแต่ยังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ซึ่งท่านมีอายุเพียง ๗ ปีเท่านั้น ในตอนนั้น หน้าที่อันสำคัญ เช่น การหุงข้าว ตกเป็นของท่าน แน่นอนว่าในยุคนั้นไม่มีหม้อหุงข้าวไฟฟ้า มีเพียงเตาถ่าน และหม้อใบใหญ่สำหรับสมาชิกในครอบครัวนับ ๑๐ ชีวิต และลูกน้องอีกมากหน้าหลายตา ท่านได้รับหน้าที่ในการดูหม้อข้าว แยกน้ำข้าวเพื่อใส่ถังไว้สำหรับให้โยมบิดาได้ดื่มตอนรับประทานอาหาร (ธรรมเนียมจีนเรียกกันว่า "น้ำอ้ำ") และคนข้าวไม่ให้ข้าวติดที่ก้นหม้อ เมื่อข้าวเริ่มบานใกล้จะสุก สิ่งที่ต้องทำคือการไปตามโยมมารดาให้มายกหม้อข้าวออกจากเตา เนื่องจากตอนนั้น ท่านยังไม่มีแรงมากพอที่จะสามารถยกหม้อข้าวด้วยตัวเองได้

ทางด้านโยมมารดาเอง ก็จะต้องทำกับข้าวในแต่ละมื้อให้เพียงพอสำหรับทุกคนในบ้าน โดยมีลูกชายและลูกสาวเป็นลูกมือในการหยิบจับสิ่งต่าง ๆ ช่วยโยมมารดา ทำให้ลูกสาวทุกคนในบ้านสามารถทำกับข้าวได้ตั้งแต่อายุยังน้อย เมื่อรับประทานอาหารเสร็จ โยมมารดาจะทำหน้าที่เก็บล้างจานชามทั้งหมดเพียงคนเดียว และเมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วจะต้องมาเตรียมอาหารในมื้อถัดไป

ท่านกล่าวว่า **"ความอบอุ่น ความสามัคคีกันในครอบครัว ถือเป็นสิ่งสำคัญ ในบ้านจะไม่มีลูกจ้าง โยมแม่จะทำอะไร สับผัก สับอะไร ก็จะเรียกใช้ตลอด มันก็เลยได้คลุกคลีกัน ได้ใกล้ชิด สนิทสนม ได้ร่วมมือกันทำ เพราะฉะนั้น ความสนิทสนมตัวนี้ ทำให้ไม่ต้องการความอบอุ่นจากนอกบ้าน เวลาไปเที่ยวก็ไปด้วยกันเอง เพราะในบ้านมันอบอุ่นแล้ว มันไม่หาความอบอุ่นนอกบ้าน ทำให้ในบ้านไม่มีใครเกเร เพราะส่วนมาก**

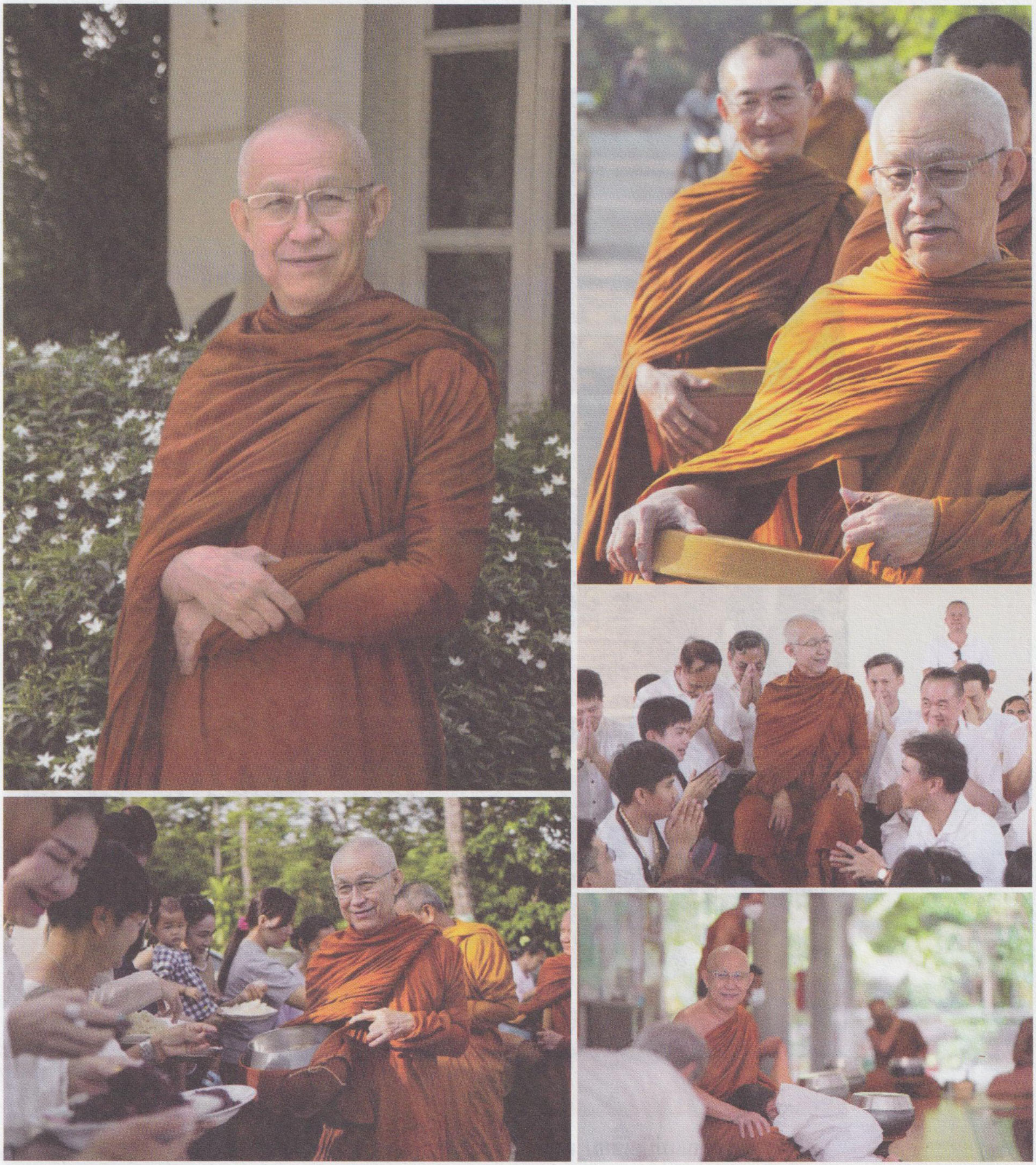
ในครอบครัวทั่วไป มักมีคนเกเร ผู้นำครอบครัวจึงเป็นสิ่งสำคัญ ความอบอุ่นในครอบครัว จะทำให้ครอบครัวมีความก้าวหน้า มีความสนิทสนมกันตลอดไป"

พื้นฐานทางพุทธศาสนา

เมื่อตอนที่ท่านยังเป็นเด็ก ท่านได้ไปอาศัยอยู่กับโยมย่าที่แถวสะพานเหลือง กรุงเทพมหานคร ซึ่งโยมย่านับถือศาสนาคริสต์ จึงพาท่านเข้าโบสถ์คริสต์เป็นประจำ จนกระทั่งโยมย่าเสียชีวิต ท่านจึงได้กลับมายังจังหวัดระยอง และเนื่องจากวัดอยู่ใกล้บ้าน ท่านและพี่น้องคนอื่นๆจึงได้มีโอกาสติดตามโยมมารดา และเพื่อนบ้านที่นับถือศาสนาพุทธ ไปปฏิบัติธรรม ถือศีล ๘ และทำบุญตักบาตรที่วัดตรีรัตนาราม จ.ระยอง เป็นประจำในทุกวันพระ เนื่องด้วยวัยในตอนนั้นท่านคิดเพียงแต่ว่าการไปใส่บาตรที่วัดจะทำให้ได้รับประทานขนมต่างๆ มากกว่าอยู่ที่บ้าน และเมื่อใส่บาตรเสร็จเรียบร้อย โยมมารดาจะเข้าไปนั่งฟังเทศน์ฟังธรรมรับพรต่อ ส่วนตัวท่านและพี่น้องมักจะไปวิ่งเล่นที่บริเวณรอบๆ วัด และมักจะได้ช่วยเหลืองานในวัดเล็กๆ น้อย ๆ ระหว่างรอโยมมารดา

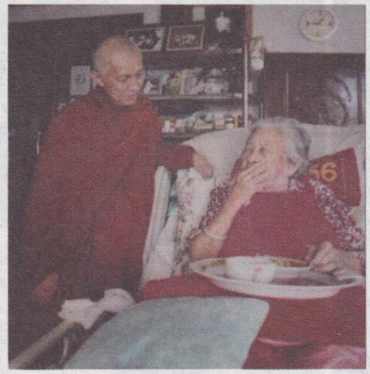
นับเป็นวาสนาของท่าน ที่ในตอนนั้นท่านเจ้าคุณแสน ซึ่งเป็นเจ้าอาวาส หรือที่ท่านเรียกว่าหลวงปู่ มีความเมตตาต่อเด็กๆ อยู่มาก หลวงปู่จึงมีกุศโลบายให้ความรู้แก่เด็กๆ ในเรื่องธรรมะ โดยการนำแผ่นป้ายคำถามเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา นิทานอีสป หรือพุทธประวัติที่ได้เรียนในช่วงประถมศึกษาเป็นคำถามง่ายๆ ติดไว้บริเวณต้นไม้รอบกุฏิ เช่น ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ได้แก่ใครบ้าง พุทธบิดาคือใคร หรือศาสดาของศาสนาพุทธคือใคร เป็นต้น เมื่อเด็กๆ มาเห็นก็จะเกิดความสงสัย และสนใจที่จะไปหาคำตอบมาเพื่อแลกกับของรางวัล ได้แก่ เหรียญพระเครื่อง หรือขนมต่าง ๆ หากข้อไหนที่ไม่ทราบคำตอบท่านก็จะนำกลับมาเปิดหนังสือหาคำตอบที่บ้าน วันรุ่งขึ้นท่านจึงจะนำคำตอบไปตอบหลวงปู่

นอกเหนือจากนั้น พ่อแม่ผู้ปกครองที่มีลูกหลานในวัยเรียนมักจะนำบุตรหลานของตนมาฝากไว้ที่วัดเพื่อให้ท่านเจ้าคุณแสนได้อบรมสั่งสอน เพราะท่านมีความเป็นระบบระเบียบ เด็กที่อยู่ที่นี่จะต้องไปเข้าโรงเรียนในตอนเช้า ท่านจะกะเวลาให้ใกล้เวลาเคารพธงชาติจึงจะปล่อยให้ออกไป เพื่อป้องกันไม่ให้แวะเที่ยวเล่นได้ และเมื่อถึงเวลาเลิกเรียนก็จะต้องตรงกลับมาที่วัดทันทีเพื่อช่วยเหลืองานต่างๆ ในวัด หลังจาก

พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม) และพระน้องชาย

ณ วัดป่าหนองไผ่ จ.สกลนคร

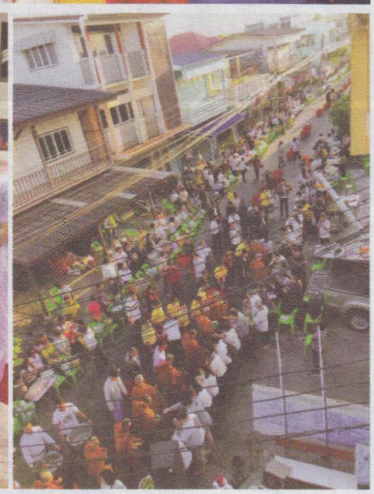

ภาพขณะที่พระราชวชิรธรรมาจารย์
(หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)
เข้าเยี่ยมโยมมารดาที่บ้าน จ.ระยอง

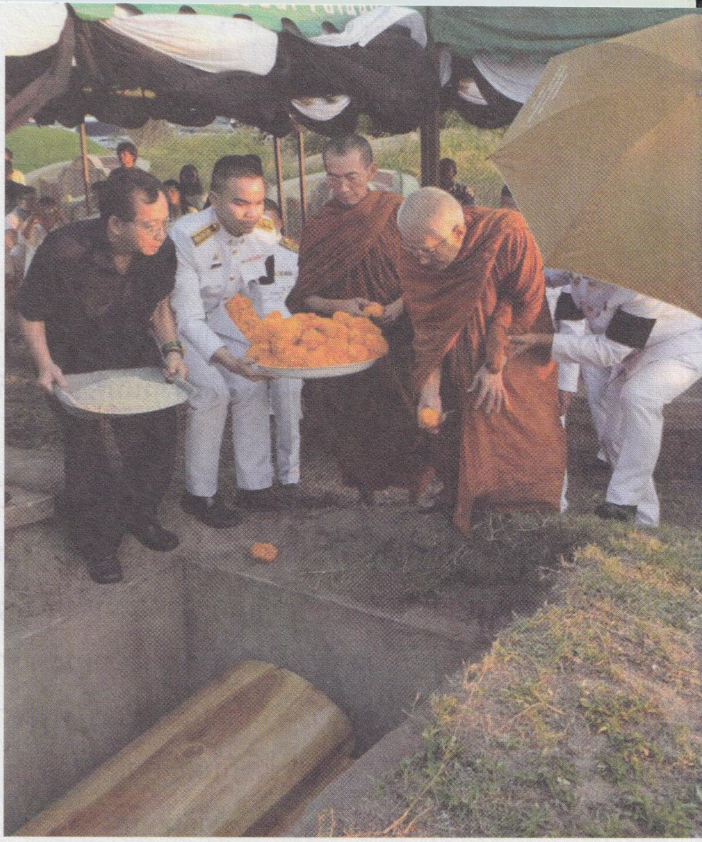

งานศพคุณแม่ป๋อเซี้ยม แซ่จึง โยมมารดาพระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)
เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน - ๗ ธันวาคม ๒๕๖๒

หม่อมหลวงสราลี กิติยากร เป็นองค์ประธานพิธีในการฝังศพคุณแม่ป๋อเซี้ยม แซ่จึง
เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๖๒ ณ สุสาน จ.ระยอง

เสร็จงานวัดแล้วจึงไปรับประทานอาหารเย็นและสวดมนต์ทำวัตรเย็น โดยท่านจะให้พระในวัดเป็นผู้ควบคุมดูแลตอนสวดมนต์ทำวัตรเย็น หลังจากนั้นท่านจะให้โอวาท ก่อนจะปล่อยให้ไปทำการบ้านและเข้านอน

เด็กๆ ที่วัดจะรู้กันดีถึงเรื่องความมีระเบียบของท่านเจ้าคุณแสน วันหนึ่งเมื่อเด็กๆ พากันรับประทานอาหารและได้ทำเม็ดข้าวตกเพียง ๑ เม็ด เมื่อท่านถามหาว่าใครเป็นคนทำ กลับไม่มีใครยอมรับ ท่านจึงให้เด็กๆ ทุกคนช่วยกันนำเม็ดข้าวเม็ดนั้นไปทิ้งลงคลอง โดยการช่วยกันแบกเม็ดข้าว ๑ เม็ด เดินต่อแถวไปทิ้งยังคลองหลังวัด โดยมีพระรูปหนึ่งคอยคุมเด็กๆ ไปด้วย เมื่อเด็กๆ เดินกลับมาแจ้งว่าได้ทำการทิ้งเม็ดข้าวลงคลองเรียบร้อยแล้ว ท่านกลับปฏิเสธว่า ทิ้งอย่างไร ทำไมตัวท่านถึงไม่ได้ยิน และให้เด็กๆ กลับไปทิ้งใหม่ เมื่อไปถึงเด็กๆ จึงต้องช่วยกันตะโกนเสียงดังว่า **"ตู้ม"** ให้ท่านได้ยิน นับว่าเป็นวิธีการลงโทษที่ทำให้เด็กๆ ไม่กล้าให้ปล่อยเม็ดข้าวตกทิ้งไว้อีกเลย

จากการที่ได้เข้าพบหลวงปู่เพื่อตอบคำถามต่างๆ และได้ช่วยเหลืองานเล็กๆ น้อยๆ ในวัดอยู่บ่อยครั้งทำให้ท่านเกิดความรู้สึกคุ้นเคย มีความใกล้ชิดและไม่เก้อเขินเวลาเข้าพบพระ อีกทั้งยังมีความสนิทสนมกับเพื่อนๆ ที่เป็นเด็กวัด

นอกเหนือไปกว่านั้น ท่านพระอาจารย์สุธรรมยังได้รับนิสัยความใจดีมีเมตตามาจากท่านเจ้าคุณแสน ที่ท่านมักจะกล่าวทักทายกับญาติโยม ไม่ว่าจะเด็ก ผู้ใหญ่ คนแก่ชรา ถามสารทุกข์สุขดิบ จนผู้คนมากหน้าหลายตาพากันเข้ามากราบไหว้ท่านอยู่ตลอด เมื่อท่านจะเดินทางไปที่ใดท่านมักจะใช้รถสองแถวเป็นพาหนะ เวลาพบเจอผู้คนเดินอยู่ข้างทาง ท่านจะถามเสมอว่าจะไปไหน ถ้าหากเป็นทางผ่าน ท่านก็จะให้ติดรถไปด้วยและไปส่งจนถึงที่จึงจะเดินทางไปต่อ หากจุดหมายของท่านถึงก่อน ท่านจะบอกให้ขึ้นรถมาด้วยกันจนสุดระยะทางก่อน สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นพื้นฐานที่ดูเหมือนจะไม่มีประโยชน์อะไร แต่กลับเป็นพื้นฐานที่ฝังอยู่ในใจของท่านพระอาจารย์สุธรรมเรื่อยมา

จบการศึกษาได้มาเป็น "ไต้ก๋ง"

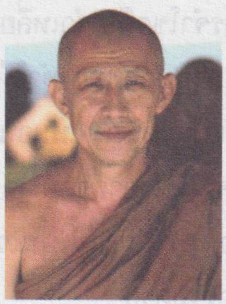
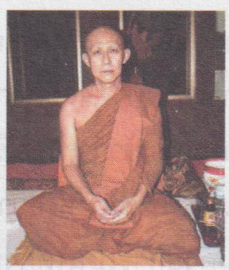
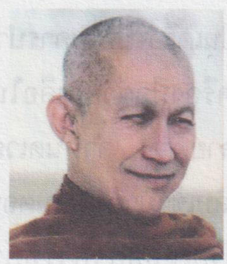
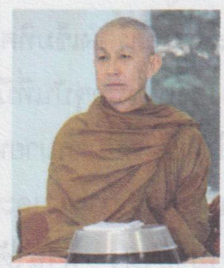
เมื่อท่านสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ (เทียบเท่ากับ ม.๔ ในปัจจุบัน) อายุได้เพียง ๑๗ ปี ก็ได้หยุดการศึกษาเพื่อมาช่วยเหลืองานที่บ้าน โดยทำหน้าที่ดองปลา หรือแช่แข็งปลาทะเลก่อนส่งแพปลา ในสมัยนั้น วิธีการดองปลาทะเลยังต้องใช้น้ำแข็งแช่ร่วมกับเกลือ และเมื่อถึงเวลากลางคืนจะมีรถบรรทุกมารับปลาไปส่งที่แพปลา กิจวัตรประจำวันดำเนินมาเช่นนี้เป็นเวลาหลายปี จนกระทั่งโป๊ะเริ่มไม่เป็นที่นิยม โยมบิดาจึงเลิกกิจการโป๊ะ และตัดสินใจเปลี่ยนไปทำเรืออวนลากและอวนลอยของตัวเองแทน

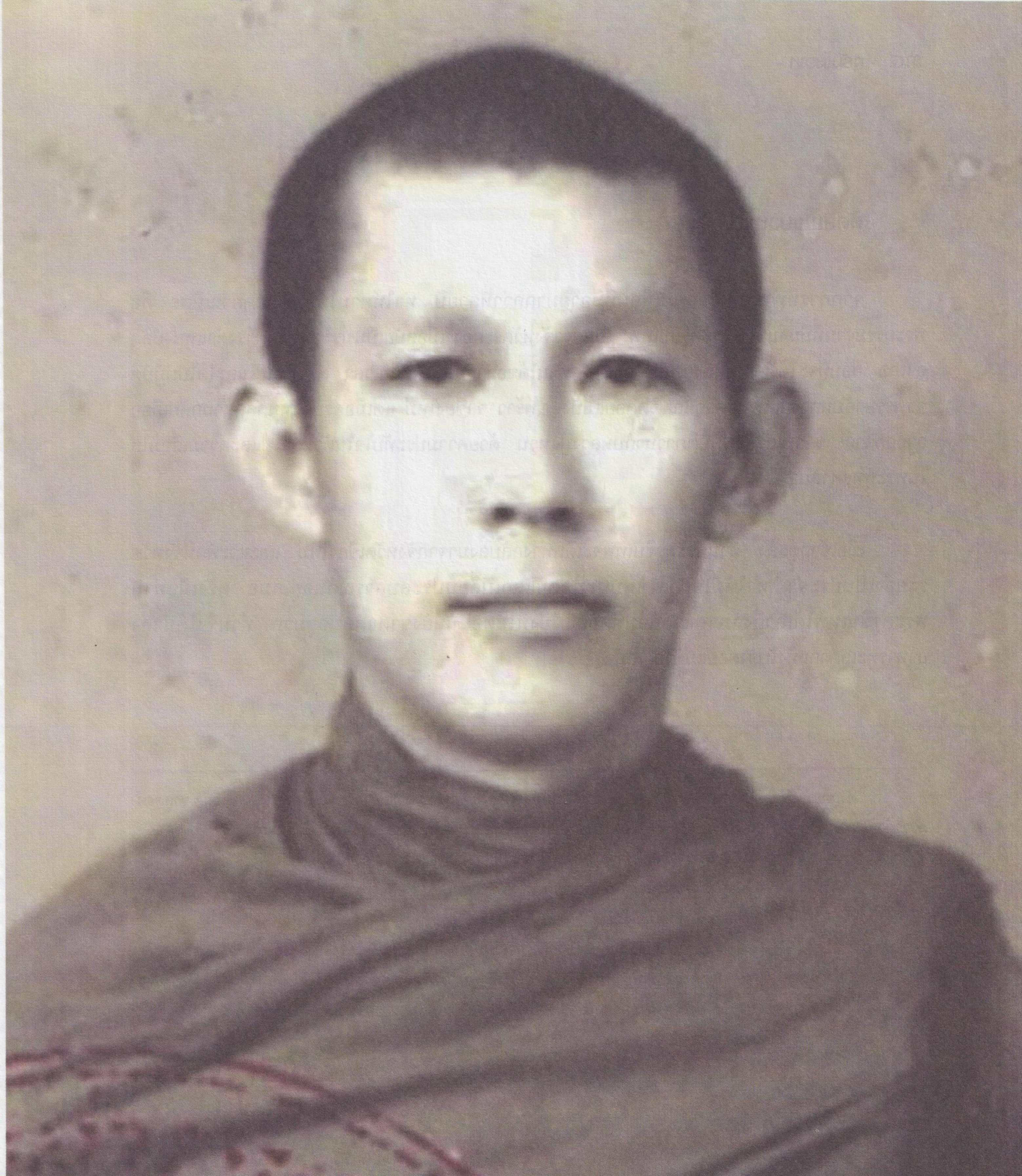
ท่านได้ช่วยเหลือโยมบิดาในการออกเรือทำอวนลากอวนลอย เป็นเวลา ๒ ปี ด้วยความสามารถและบุคลิกการเป็นผู้นำ ท่านจึงได้รับตำแหน่งเป็น **"ไต้ก๋ง"** คือ หัวหน้าเรือหรือผู้คุมเรือ มีลูกน้องในการออกเรือครั้งละ ๖-๘ คน มีเพียงเข็มทิศเป็นเครื่องมือในการนำทาง และใช้เทคนิคในการจำโขดหิน จำเหลี่ยมของ ภูเขา ซึ่งแตกต่างจากในปัจจุบันที่มีเครื่องมือช่วยเหลือในการเดินทางที่สะดวกสบายมากขึ้น ทำให้ในตอนนั้นท่านต้องใช้ทักษะที่มีมากมายหลายด้าน กำหนดเวลาในการเข้าการออกเรือแต่ละครั้งไม่แน่นอน ส่วนใหญ่จะออกทะเลในตอนบ่าย และกลับเข้ามายังฝั่งในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น หรือบางครั้งใช้เวลาออกทะเล ๓-๔ วัน จึงกลับเข้ามายังฝั่ง ท่านได้ช่วยเหลือกิจการที่บ้านด้วยการเป็นไต้ก๋งออกทะเลเช่นนี้เป็นเวลา ๒ ปี พี่สาวก็ตัดสิน ใจแต่งงาน ด้วยเหตุนี้พี่เขยจึงเข้ามามีบทบาทในการช่วยดูแลเรือร่วมด้วย

ปัจจุบันครอบครัวของท่านได้เลิกกิจการประมงทุกชนิด และเปลี่ยนมาประกอบอาชีพค้าขายของเก่า อีกทั้งท่านยังได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการทำธุรกิจประมง ดังนี้ **"ทีแรกเรายังไม่มีฐานะ เราก็ต้องหาอยู่หากินให้มีฐานะ พอเรามีฐานะในระดับหนึ่ง เราไม่เดือดไม่ร้อนแล้ว ถ้ามันทำได้ มันก็น่าจะเลิก ถ้าหากมีการเบียดเบียนไปเรื่อย ๆ แล้วไม่เปลี่ยนอาชีพ ทำไปเรื่อย ๆ ถึงจุดนึงอาจจะไปไม่รอด ถึงตัวเราจะไปรอด แต่รุ่นลูกรุ่นหลานอาจจะไปไม่รอด กรรมมันจะไปตกที่ลูกที่หลานแทน ถ้ามันมาถึงจุดที่เราอยู่ตัวแล้ว เราอยู่โดยไม่เดือดร้อนแล้ว เราควรที่จะเลิกเสีย"**

๒

อุปสมบท

ตัดสินใจบวช

จากการที่ท่านมักเลือกคบเพื่อนที่มีอายุมากกว่าหลายปี ทำให้ท่านได้พบกับกัลยาณมิตร คือ พระกรรมฐานที่มีนามว่า **"พระครูชินเทพ"** เป็นชาวจังหวัดระยอง เมื่อสมัยเป็นฆราวาส ได้ดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอ ก่อนที่จะได้รับตำแหน่งเป็นนายอำเภอ ท่านได้ขอลาอุปสมบทเป็นเวลา ๓ เดือน และได้ไปปฏิบัติจำพรรษากับหลวงปู่แหวน สุจิณโณ วัดดอยแม่ปั๋ง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ แต่เมื่อครบกำหนดสึกท่านกลับเลือกลาออกจากราชการและอยู่ปฏิบัติภาวนากับหลวงปู่แหวน ด้วยความประทับใจในตัวหลวงปู่และความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

เมื่อเข้าฤดูแล้ง ท่านพระครูชินเทพจะเดินทางกลับลงมาจากจังหวัดเชียงใหม่ และแวะพักที่จังหวัดระยองเป็นประจำ ทำให้มีโอกาสได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันอยู่เสมอ ครั้งเมื่อท่านพระครูชินเทพได้เล่าถึงสภาพแวดล้อมที่ดอยแม่ปั๋งที่ในตอนนั้นยังขาดแคลนอยู่มาก ท่านจึงได้นำส่งอาหารทะเลตากแห้งไปยังดอยแม่ปั๋งอยู่เสมอ

---

[๑] ดังเช่นคำตรัสสอนในพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม : ๒๒ หน้า : ๒๙๕ วณิชชาสูตรที่ ๗ ว่าด้วยการค้าขายที่อุบาสกไม่ควรประกอบ ภิกษุทั้งหลาย อุบาสกไม่ควรทำการค้าขาย ๕ ประการนี้ ได้แก่

๑. การค้าขายศัสตราวุธ หมายถึง การให้สร้างอาวุธแล้วขายอาวุธนั้น

๒. การค้าขายสัตว์ ในที่นี้หมายถึง การค้าขายมนุษย์

๓. การค้าขายเนื้อ หมายถึง การเลี้ยงสัตว์ไว้ขาย หรือการขายเนื้อสัตว์

๔. การค้าขายของมึนเมา หมายถึง การให้ปรุงของมึนเมาชนิดใดชนิดหนึ่งแล้วขาย

๕. การค้าขายยาพิษ หมายถึง การให้ทำยาพิษแล้วค้าขายยาพิษนั้น

**การค้าขาย ๕ ประการนี้ อุบาสกไม่ควรทำทั้งด้วยตนเองและไม่ควรชักชวนบุคคลอื่นให้ทำด้วย*

****ข้อความข้างต้น คือ คำอธิบายของหน้า ๓๑*

เมื่อได้ยินเรื่องราวเกี่ยวกับการปฏิบัติภาวนา รวมถึงคำเชิญชวนของท่านพระครูขันเทพเกี่ยวกับการบวชพระอยู่บ่อยครั้ง ท่านจึงเกิดความคิดที่จะบวช รวมทั้งเมื่ออายุถึงวัยที่ต้องรับใช้ชาติ แม้ว่าท่านมีความมุ่งมั่นที่จะเข้ารับการเกณฑ์ทหาร แต่ท่านไม่ได้รับคัดเลือกในการเกณฑ์ทหารครั้งนั้นเนื่องจากจับได้ใบดำ ท่านจึงคิดว่าบวชจะดีเสียกว่า

แสดงเจตจำนงต้องการบวช

เมื่อท่านตัดสินใจที่จะบวช จึงได้บอกความต้องการกับโยมบิดามารดาให้ได้รับทราบถึงเจตจำนง โยมมารดาได้ฟังดังนั้น ก็เกิดคำถามในตัวท่าน ดูถูกดูแคลน ไม่คิดว่าท่านจะสามารถบวชได้ และคิดเพียงแค่ว่าท่านพูดเล่นเท่านั้น เพราะปกติท่านเป็นคนที่ชอบอิสระ มักจะทำอะไรตามใจตัวเอง และเลือกรับประทานอาหารแต่ของที่ถูกใจเท่านั้น ท่านจึงได้พูดคุยกับโยมมารดาด้วยเหตุผลอย่างจริงจัง จนกระทั่งโยมมารดาเข้าใจ จึงได้พาไปหาเฮียโกว (คนข้างบ้านที่สนิทสนมกับเจ้าอาวาสวัดตรีรัตนาราม) เพื่อให้พาไปฝากกับท่านเจ้าอาวาสที่วัดตรีรัตนาราม โดยที่โยมบิดาก็มิได้เต็มใจสักเท่าใดนัก

สู่ร่มกาสาวพัสตร์

เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๓ ท่านได้อุปสมบทตามความปรารถนา ณ วัดตรีรัตนาราม อ.เมือง จ.ระยอง โดยมีท่านพระครูประจักษ์ ตันตยาคม วัดคีรีภาวนาราม อ.บ้านฉาง จ.ระยอง เป็นพระอุปัชฌาย์

โดยความตั้งใจแรก ท่านต้องการเดินทางไปอุปสมบทที่วัดดอยแม่ปั๋ง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ และคิดว่าจะใช้เวลาอยู่ในผ้าเหลืองเพียง ๑๐-๑๕ วันหรือหนึ่งเดือน เพื่อให้ได้ลิ้มรสของการบวชเพียงเท่านั้น แต่ด้วยเหตุที่ญาติพี่น้องเดินทางไปร่วมงานได้ไม่สะดวกนัก จึงได้บวชที่จังหวัดระยองแทน

เมื่อท่านได้อุปสมบท และมีศรัทธาศึกษาพระธรรมสืบสานพระศาสนาโดยไม่สึก ทำให้ท่านพระครูประจักษ์ผู้เป็นพระอุปัชฌาจารย์มีความยินดีเป็นอย่างมาก ด้วยเดิมทีธรรมเนียมการเป็นพระอุปัชฌายาจารย์ให้แก่ลูกศิษย์ที่จะบวชพระเป็นครั้งแรก พระอุปัชฌาย์จะตั้งใจเลือกลูกศิษย์ที่จะบวชให้เป็นพิเศษ เพราะถ้าหากว่าลูกศิษย์คนแรกที่ได้บวชพระอยู่ในผ้าเหลืองและสืบสานพระศาสนาโดยไม่สึก หรือที่เรียกว่า **"สัทธิวิหาริก"** จะเป็นเรื่องที่ดีแก่พระอุปัชฌาย์จารย์ และจะเป็นที่รักของพระอุปัชฌายาจารย์องค์นั้น ทำให้ท่านพระอาจารย์สุธรรมเป็นที่พูดถึงและยกย่องของท่านพระครูประจักษ์มาโดยตลอด จนกระทั่งท่านมรณภาพ

ท่านพระอาจารย์สุธรรมจึงรับหน้าที่เป็นผู้ดูแลจัดงานศพให้แก่พระครูประจักษ์ โดยมีญาติพี่น้องของท่านช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ร่วมด้วย

***พรรษาที่ ๑-๓ (พ.ศ. ๒๕๑๓-ต้นปี พ.ศ. ๒๕๑๖) จำพรรษา ณ วัดตรีรัตนาราม อ.เมือง จ.ระยอง นอกพรรษาอยู่วัดดอยแม่ปั๋ง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่**

ความประทับใจไม่มีวันลืม

เมื่ออุปสมบทได้เพียงไม่กี่วัน ท่านก็ได้มีโอกาสติดตามพระผู้ใหญ่ ได้แก่ พระครูชม พระครูชินเทพ พระมหาปัญญา เพื่อเดินทางไปปฏิบัติภาวนากับ**หลวงปู่แหวน สุจิณโณ ณ วัดดอยแม่ปั๋ง** ในตอนนั้นวัดดอยแม่ปั๋งยังเป็นพื้นที่เงียบสงบ ไม่มีผู้คนพลุกพล่าน มีพระอยู่ร่วมกันเพียง ๔-๕ รูป และเด็ก ๆ ชาวบ้านที่มักจะเข้ามาช่วยงานวัดเท่านั้น เรียกได้ว่าถ้าหากไม่ออกบิณฑบาต อาจไม่พบเจอกับผู้คนเลยก็ว่าได้

การเดินทางจากจังหวัดระยองไปยังจังหวัดเชียงใหม่ย่อมมีความเหน็ดเหนื่อย ท่านนั่งรถโดยสารมาที่กรุงเทพฯ เพื่อมาขึ้นรถไฟไปเชียงใหม่ เมื่อถึงจังหวัดเชียงใหม่จึงแวะพักที่ตลาดต้นลำไยเพื่อนั่งรถบัสโดยสารต่อไปยังดอยแม่ปั๋ง ซึ่งต้องใช้เวลาในการนั่งรถบัสโดยสารประมาณ ๑ วัน จากตลาดต้นลำไยจึงจะไปถึง

หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ
วัดดอยแม่ปั๋ง จ.เชียงใหม่

ดอยแม่ปั๋งได้ เมื่อใกล้เวลารุ่งเช้าจะต้องนำเงินที่มีติดตัวไปฝากยังเด็กชาวเขาเผ่าแม้ว เพื่อให้ซื้ออาหารถวายสำหรับฉันระหว่างทาง กว่าจะเดินทางถึงดอยแม่ปั๋งก็เป็นเวลาพลบค่ำพอดี

เมื่อไปถึง พระทั้ง ๔ รูป ได้พักที่กุฏิของพระครูชินเทพที่อยู่บริเวณเชิงเขา และตกลงที่จะสรงน้ำให้เรียบร้อยเสียก่อนที่จะเข้าพบหลวงปู่แหวน แต่กลับต้องประหลาดใจเมื่อได้ยินเสียงเรียกของเด็กชาวเขาที่อยู่ในวัดเป็นภาษาเหนือ ว่า **"ตุ๊ ๆ หลวงปู่ฮื่อไปหา"** (แปลว่า ท่าน ๆ หลวงปู่ให้มาตามไปพบ) การเดินทางในครั้งนี้ไม่ได้มีการแจ้งข่าวให้แก่หลวงปู่แหวนทราบ ในตอนนั้นท่านจึงเกิดความสงสัย และคิดเพียงแต่ว่าเด็กชาวเขาผู้นี้จะต้องมาตามผิดกุฏิอย่างแน่นอน แต่เด็กชาวเขากลับยืนยันว่าหลวงปู่ให้มาตามที่กุฏิหลังนี้ เมื่อได้รับคำยืนยันดังนั้นพระทั้ง ๔ รูปจึงตัดสินใจเดินขึ้นเขาเพื่อไปพบหลวงปู่แหวนเสียก่อนที่จะกลับลงมาพัก

ครั้งแรกที่ท่านได้เข้าพบหลวงปู่แหวน ท่านเกิดความประทับใจเป็นอย่างมาก มากเสียจนไม่มีวันลืม การเดินทางที่แสนเหน็ดเหนื่อยมาตลอดทั้งวัน เหมือนกับได้มาเจอร่มไม้ใหญ่ที่ให้ความสงบร่มเย็น และเมื่อมองไปยังร่างกายของหลวงปู่แหวนผ่านไฟตะเกียงในเวลาพลบค่ำ ก็จะได้เห็นผิวพรรณของหลวงปู่ที่ผ่องใสราวกับจะมองทะลุผิวหนังได้ ดวงตาใสประดุจดั่งตาแมว ราวกับว่าเป็นผู้ที่ไม่เคยผ่านความทุกข์ใดๆ เลย เมื่อเปรียบกับตัวท่านที่อายุได้เพียง ๒๑ ปีเท่านั้น กลับมีความทุกข์มากมายเหลือเกินแล้ว ท่านได้แต่รำพึงในใจว่าจะทำอย่างไรจึงจะสามารถเป็นอย่างหลวงปู่ได้

ในขณะที่ท่านน้อมตัวก้มลงกราบ หลวงปู่ได้พูดขึ้นมาว่า **"คนเรามีแต่อยากได้เหมือนเขา แต่เวลาทำไม่ยอมทำเหมือนเขา ทั้งที่อุปัชฌาย์จารย์ก็ให้มาเหมือนกัน เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี้"**

ด้วยประโยคนี้ทำให้ท่านรู้สึกว่าหลวงปู่ได้ตอบคำถามภายในใจของท่านแล้ว ท่านจึงได้ตั้งปณิธานว่าจะปฏิบัติเช่นเดียวกับหลวงปู่

ตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์

จากการที่ได้เข้าพบหลวงปู่แหวนทำให้ท่านเกิดความประทับใจและอยู่ปฏิบัติภาวนากับหลวงปู่แหวน จากความตั้งใจเดิมที่คิดว่าจะอยู่ในผ้าเหลืองเพียง ๑๐-๑๕ วัน หรือ ๑ เดือนเท่านั้น กลับกลายเป็นว่าท่านไม่มีความคิดที่จะสึกออกมาเป็นฆราวาสแม้แต่น้อย ท่านเจ้าคุณอาจารย์วัดตรีรัตนารามจึงส่งข่าวให้กลับมาศึกษานักธรรมที่วัดตรีรัตนาราม จ.ระยอง ในช่วงเข้าพรรษา แต่เมื่อถึงฤดูแล้งของทุกปี ท่านจะกราบลาครูบาอาจารย์ขึ้นไปอยู่ปฏิบัติภาวนาบนดอยแม่ปั๋งกับหลวงปู่แหวนเสมอ จนกระทั่งศึกษาจบนักธรรมเอกในปี พ.ศ. ๒๕๑๖

การบวชในครั้งนี้ทำให้ท่านได้เรียนรู้การใช้ชีวิตในอีกแง่มุมหนึ่ง ดอยแม่ปั๋งในตอนนั้นยังขาดแคลนอยู่มาก เดิมทีท่านมักมีนิสัยเลือกรับประทานอาหารแต่ของที่ถูกใจเท่านั้น แต่เมื่อได้บวชเป็นพระแล้ว ข้าวเหนียวที่ไม่เคยฉันกลับกลายเป็นอาหารมื้อหลักที่ได้ฉันพร้อมกับเมนูผักต้มหรือถั่วเน่า ที่ชาวบ้านมักจะนำมาใส่บาตรในตอนเช้า(ถั่วเน่า เป็นเครื่องปรุงสำคัญในอาหารไทยทางภาคเหนือ ทำจากถั่วเหลือง ใช้แทนกะปิได้)

นับเป็นโอกาสอันดีที่กุฏิของท่านอยู่ฝั่งตรงข้ามกับกุฏิของหลวงปู่แหวน ทุก ๆ วัน พระทุกรูปจะต้องออกมาปัดกวาดเช็ดถูบริเวณวัดก่อนที่จะออกไปบิณฑบาต และช่วงเย็นก็จะต้องมากวาดตาด ทำความสะอาดบริเวณวัด หรือทำข้อวัตรต่าง ๆ เป็นโชคดีที่ท่านได้รับหน้าที่พระอุปัฏฐากหลวงปู่แหวนอยู่บ่อยครั้ง และทุกครั้งเมื่อท่านมองขึ้นไปยังกุฏิของหลวงปู่แหวน ท่านมักจะได้เห็นหลวงปู่แหวนปฏิบัติภาวนาอยู่เสมอ แม้ในช่วงเวลากลางดึก

ท่านเล่าว่า เวลาเดินจงกรมท่านมักจะเดินในช่วงหัวค่ำ จนกระทั่งถึงเวลายี่สิบสองนาฬิกา (สี่ทุ่ม) จึงจะเปลี่ยนอิริยาบถเป็นนั่งภาวนาแทน เมื่อมีอาการง่วงจึงจะเข้าไปนอนพัก แต่เมื่อรู้สึกตัวทุกครั้ง จะได้ยินเสียงถ่มน้ำลายเป็นระยะ ๆ เมื่อได้ยินเสียงดังนั้น ท่านจึงมองหาที่มาของเสียง ทำให้ท่านทราบว่าเป็นเสียงของหลวงปู่แหวนที่ยังคงเดินจงกรมอยู่ที่บริเวณกุฏิ ในอากาศที่หนาวเย็นจวนใจจะขาด ด้วยสภาพอากาศ

ทางภาคเหนือ แต่หลวงปู่แหวนยังคงเดินจงกรมอยู่อย่างนั้น เมื่อได้เห็นดังนั้น ท่านจึงลุกขึ้นมาเพื่อเดินจงกรมเช่นเดียวกับหลวงปู่ เมื่อเดินได้สักระยะหนึ่ง ร่างกายก็เกิดอาการหนาวเย็น ประกอบกับเป็นเวลากลางคืนทำให้มีอาการง่วงนอน ท่านจึงกลับเข้ามายังกุฏิของตน แต่หลวงปู่แหวนยังคงเดินจงกรมอยู่เช่นเดิม เมื่อหลวงปู่แหวนต้องการพักผ่อน ท่านจะใช้วิธีการนั่งและเอนตัวพิงที่หมอนขิด (หมอนสามเหลี่ยม) เป็นการนอนในลักษณะนั่งหลับตาเท่านั้น

จากความใกล้ชิดและได้เห็นครูบาอาจารย์ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้ท่านเกิดความเพียรและมุมานะที่จะปฏิบัติตาม จนกระทั่งความพยายามเริ่มสัมฤทธิ์ผล ทำให้ท่านมีจิตใจที่สงบ มีความรู้สึกสบาย สามารถภาวนาได้อย่างต่อเนื่อง แม้ร่างกายจะเหน็ดเหนื่อย ยากเย็น หรือลำบากเพียงใดกลับไม่ได้คำนึงถึง จิตดวงนี้มีแต่ความเพลิดเพลินในความสงบ ไม่มีความทุกข์ใดเข้ามาแทรกแซงได้

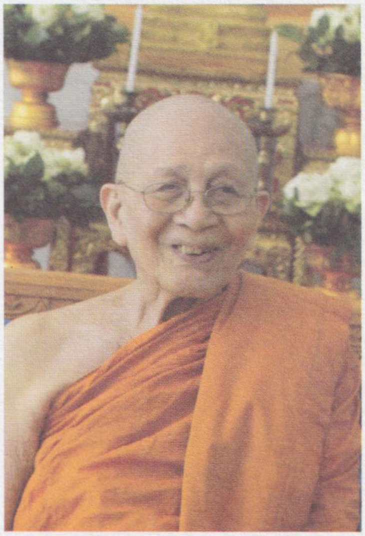
ในครั้งที่ท่านเผลอปล่อยจิตให้คิดในเรื่องราวต่าง ๆ ฟุ้งซ่านวนอยู่กับเรื่องไม่เป็นเรื่อง ศิษย์ที่มีครูบาอาจารย์ให้เคารพและระลึกถึงอยู่เสมอ จะรู้สึกได้ทันทีราวกับว่าหลวงปู่แหวนท่านได้มายืนดูอยู่ข้างหลัง จนทำให้ท่านเกิดอาการสะดุ้งและพาจิตกลับไปสู่ความสงบได้เช่นเดิม แต่ในขณะเดียวกันหากวันใดจิตใจแน่วแน่ยึดมั่นอยู่กับการภาวนา จิตมีแต่ความสงบ เมื่อได้มองไปที่กุฏิของหลวงปู่แหวน จะมีความรู้สึกราวกับว่า ท่านยืนยิ้มให้อยู่ที่หน้ากุฏิ เมื่อพูดถึงหลวงปู่แหวน มักมีเรื่องราวความประทับใจให้ได้นึกถึงอยู่เสมอ.

กุสลาธรรมเมา อกุสลาธรรมเมา

ท่านพระอาจารย์สุธรรมได้เล่าเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของหลวงปู่แหวนในตอนที่ท่านได้อยู่ปฏิบัติที่ดอยแม่ปั๋ง เมื่อครั้งหนึ่งท่านได้จับหนังสือพิมพ์ขึ้นมาเพื่อที่จะอ่าน หลวงปู่ท่านพูดขึ้นทันทีว่า

"อ่า ตุ๊ คนเรา ทำไมเรื่องของคนอื่นเขา เป็นธรรมเมาทั้งนั้นแหละ เขาไม่ได้ให้ เราจะไปบังสุกุลเขามาทำไม" ท่านหมายความว่า ข้อความในหนังสือพิมพ์ ล้วนแต่เป็นเรื่องของคนอื่นเขา เราจะนำมาคิดทำไม

ภาพด้านบน

พระครูชินเทพ ชินเทโว (องค์ขวาสุด)
ขณะอยู่จำพรรษากับหลวงปู่แหวน สุจิณโณ วัดดอยแม่ปั่ง จ.เชียงใหม่
เป็นพระสหธรรมมิก ผู้สร้างแรงบันดาลใจให้ หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม
ได้บวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา

ภาพด้านซ้าย

พระเทพวราภรณ์ (เจ้าคุณประจวบ นันทปัญโญ)
วัดตรีรัตนาราม จ.ระยอง เป็นพระอนุสาวนาจารย์
หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม

ถ้าหากย้อนมองดูธรรมะของหลวงปู่แหวนแล้ว แม้ท่านไม่ได้ออกไปสู่สังคมโลก ไม่ได้ออกนอกเขตวัด ไม่ได้ออกบิณฑบาต เนื่องจากท่านมีอายุมาก ทำให้เดินเหินได้ไม่สะดวกนัก แต่ท่านกลับมองสังคมโลกออก ท่านมักจะได้รับข่าวสารจากคนที่เข้ามาพบ ทำให้ได้ยินได้ฟังเรื่องราวต่าง ๆ ท่านมักจะสอนเสมอว่า.....

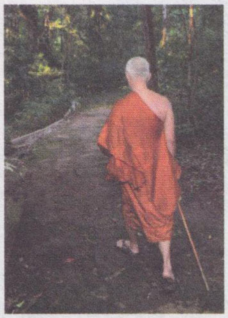
"คนนี้กุสลาธรรมเมานะ คือ มัวเมาแต่ความมีความได้ของตัวเอง เหมือนเศรษฐีก็มัวแต่เพลิดเพลิน เมา เที่ยว เล่น อะไรต่ออะไร มัวเมาไป ไม่มีโอกาสหาธรรมมาใส่จิตใส่ใจเลย มัวเมาแต่ด้านข้างนอก ไม่มีพื้นฐานในใจเลย เวลาไปกระทบอะไรก็ง่ายเลย เป็นบ้า เป็นอะไร ประเภทนี้แหละ เรียกว่า กุสลาธรรมเมา

อกุสลาธรรมเมา มันเมา ลุ่มหลงแต่ความทุกข์ยากอดจนของตัวเอง กูจะไปหาอะไรมาเลี้ยงลูก มา กิน เมาแต่ความทุกข์ จมอยู่กับความทุกข์ ไม่มีโอกาสที่จะหาธรรม มาสู่จิตสู่ใจ เวลาหลงก็เป็นบ้าไปกับความทุกข์ของตัวเอง ท่านจึงบอกว่าให้เข้ามาหาปัจจุบันนี้ ปัจจุบันธรรม เข้ามาหาจิตตัวนี้เป็นปัจจุบัน จึงจะเห็นธรรมะ ไม่ใช่ส่งจิตออกนอก"

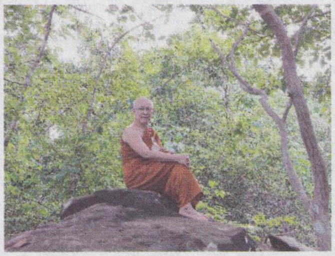
เพราะฉะนั้นท่านอยู่ในวัด แต่ท่านกลับรู้เหตุการณ์ต่าง ๆ ภายนอก ท่านมักจับเอาเรื่องของโลกมาเปลี่ยนเป็นธรรมะ เพราะญาติโยมจากภายนอก มักนำเรื่องราวต่างๆ มาสนทนาปรึกษาปัญหาธรรมะกับหลวงปู่อยู่เสมอ.

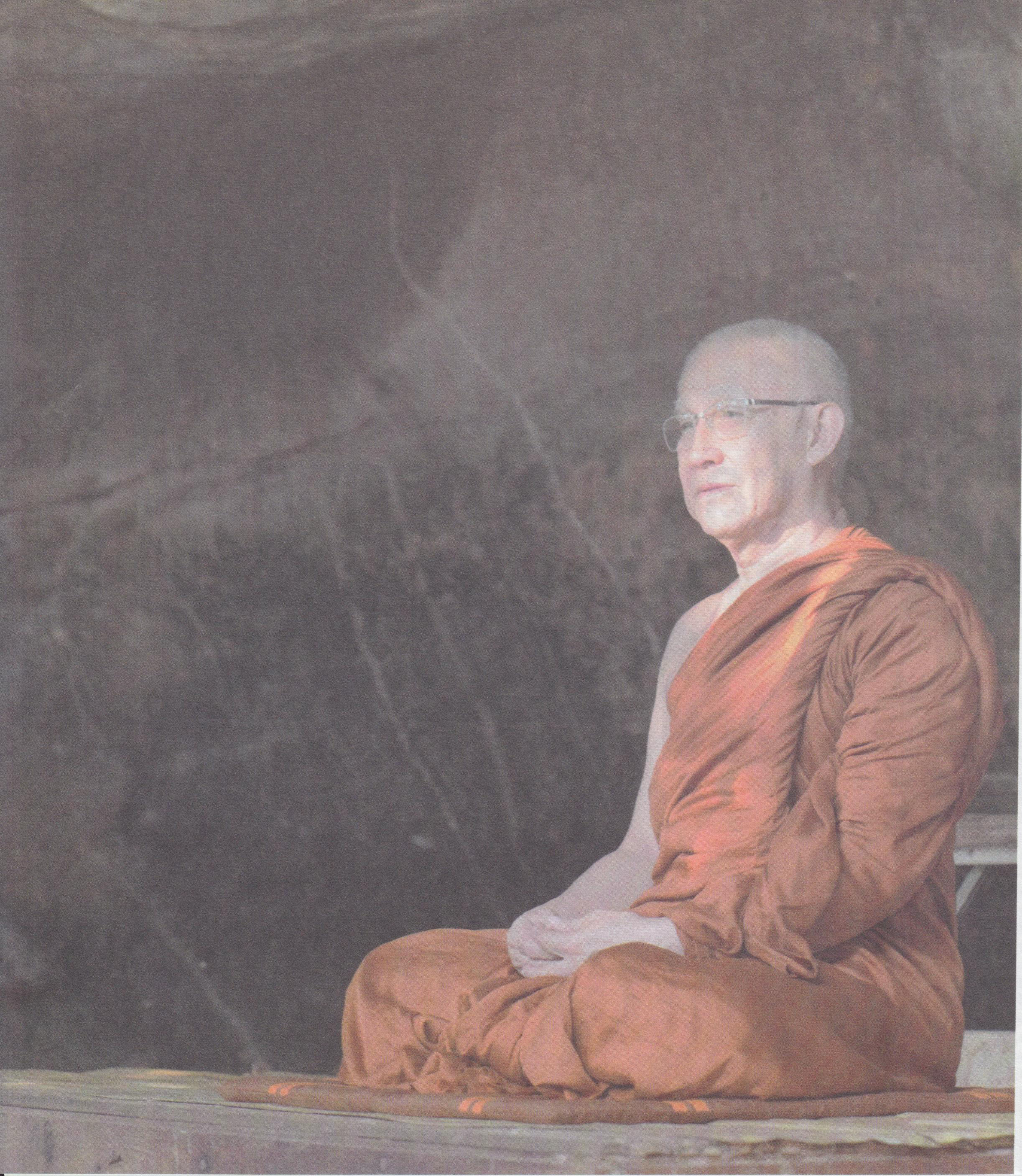
๓

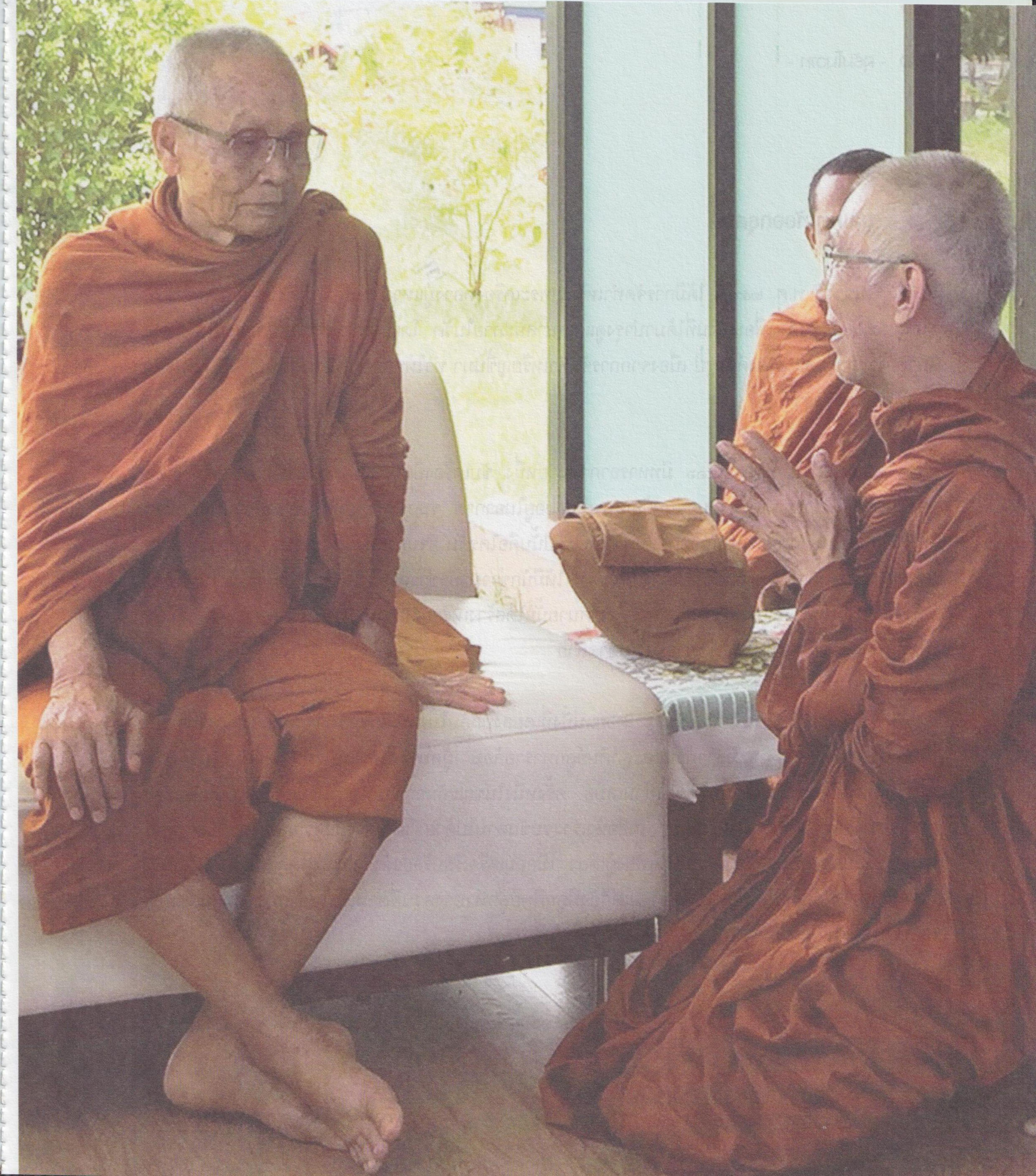
มูลเหตุออกธุดงค์

มูลเหตุให้ออกธุดงค์

ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้มีการจัดทำเหรียญพระเครื่องหลวงปู่แหวน รุ่นที่ ๑ และ ๒ ขึ้นมา จำนวนรุ่นละ ๕,๐๐๐ องค์ เพื่อนำเงินที่ได้มาบำรุงดูแลเสนาสนะภายในวัด โดยได้แบ่งส่วนหนึ่งแจกจ่ายให้แก่พระในวัด จำนวนรุ่นละ ๕ องค์ต่อรูป เนื่องจากการจัดทำเหรียญขึ้นมา ทำให้หลวงปู่แหวนเริ่มเป็นที่รู้จักในบรรดาผู้คนที่นับถือศรัทธา

จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๑๖ มีทหารอากาศนายหนึ่ง ขับเครื่องบินผ่านเขตดอยแม่ปั๋ง และได้มองเห็นพระรูปหนึ่งนั่งขวางทางเครื่องบินอยู่บนก้อนเมฆ ลอยอยู่ในอากาศ จนกระทั่งต้องหักเลี้ยวเครื่องบินหลบท่านไป เป็นเหตุให้นายทหารคนนั้นออกตามหาว่าพระรูปนั้นคือใครกัน จนกระทั่งได้คำตอบว่าคือหลวงปู่แหวนแห่งดอยแม่ปั๋งนั่นเอง จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้มีนักข่าวมาทำข่าวลงหนังสือพิมพ์ และมีผู้เข้ามาเขียนหนังสือเกี่ยวกับหลวงปู่แหวน รวมถึงทหารอากาศนายนั้นได้สร้างเหรียญหลวงปู่แหวนรุ่นที่ ๓ ทำให้ดอยแม่ปั๋งเป็นที่รู้จัก และมีผู้คนหลั่งไหลเข้ามาอย่างไม่ขาดสาย

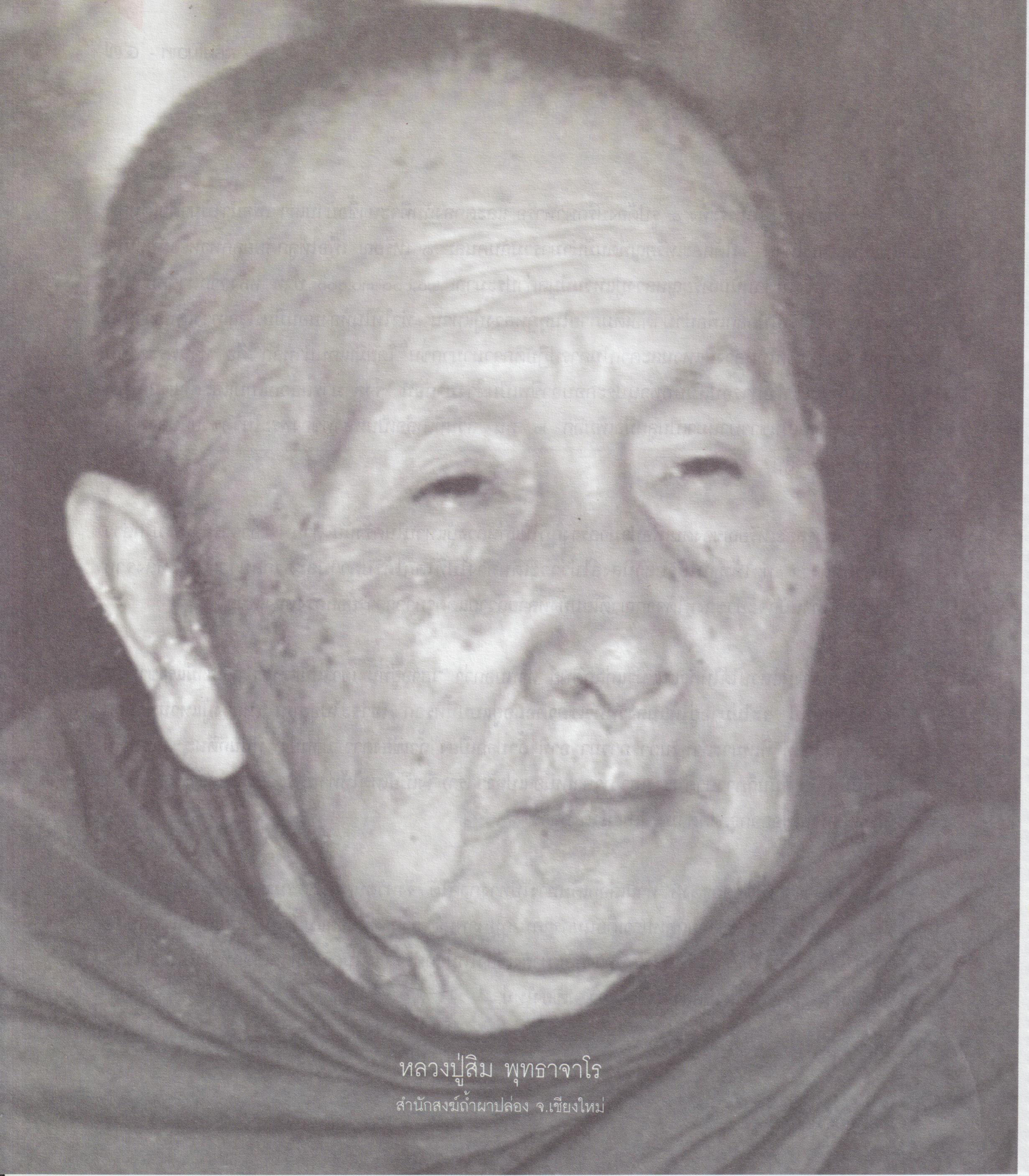
เมื่อผู้คนเกิดความนับถือศรัทธา ดอยแม่ปั๋งที่เคยสงบกลับไม่สงบเสียแล้ว ไม่ว่าหลวงปู่แหวนจะยืน เดิน นั่ง หรือนอน ก็จะมีชาวบ้านและลูกศิษย์ลูกหารายล้อม ผู้คนขวักไขว่แน่นวัด แต่ถึงอย่างไรก็ตามหลวงปู่แหวนท่านจะมีสติกำกับจิตของท่านเสมอ ครั้งหนึ่งในขณะฉันอาหาร ชาวบ้านต่างมาพูดคุยในเรื่องตลกเฮฮา จนทำให้พระลูกวัดรูปอื่นๆ เผลอหัวเราะขบขันตามไปด้วย แต่หลวงปู่แหวนกลับไม่แม้แต่เหลือบตามอง เหมือนท่านนั่งฉันอาหารอยู่แต่เพียงผู้เดียว เมื่อฉันเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงจะนั่งพูดคุยกับลูกศิษย์ลูกหาที่เข้ามาพบ ก่อนจะเดินกลับไปยังกุฏิ แต่ก็ยังมีลูกศิษย์ลูกหาบางส่วนที่ตามเข้าไปยังกุฏิของท่านเพื่อพบปะพูดคุยอยู่ตลอด.

จึงเป็นเหตุให้พระทั้ง ๔ รูปต้องปรึกษาหารือ และตกลงกันที่จะหาซื้อบ้านเก่า เพื่อนำไม้มาต่อเติมกุฏิให้แก่หลวงปู่แหวน จึงได้สละเหรียญที่ตนมีนำมารวมกันคนละ ๑ เหรียญ เพื่อให้ลูกศิษย์ลูกหาหรือผู้ที่สนใจนำไปบูชา ซึ่งในตอนนั้นเหรียญหลวงปู่แหวนมีมูลค่าประมาณ ๒๐,๐๐๐-๓๐,๐๐๐ บาท หลังจากหาซื้อบ้านได้สำเร็จ จึงได้รื้อไม้ออกเพื่อนำมาต่อเติมภายในกุฏิหลวงปู่แหวน ทำให้ในห้องนอนมีบริเวณทางเดินยาวเป็นทางจงกรม เพื่อให้หลวงปู่แหวนสะดวกในการปฏิบัติภาวนามากขึ้น โดยมีแกนนำหลัก คือ ท่านพระครูชม ซึ่งก่อนที่จะเข้ารับการอุปสมบทท่านประกอบอาชีพเป็นช่างมาก่อน จึงสามารถออกแบบและต่อเติมกุฏิได้ และจ้างช่างที่เป็นชาวบ้านมาเป็นลูกมือเพิ่มอีก ๒ คน ส่วนที่เหลือเป็นหน้าที่ของพระในวัดช่วยกันลงมือทำจนสำเร็จเสร็จสิ้น

การสละเหรียญของตนเพื่อนำมาสร้างกุฏิให้แก่หลวงปู่แหวนในครั้งนั้น ท่านพระอาจารย์สุธรรม กล่าวในภายหลังว่า ทำให้ท่านได้รับอานิสงส์ไม่ว่าจะเดินทางไปที่ใดก็ได้รับความสะดวกสบาย และหลังจากบิณฑบาตท่านมักจะนำของที่ได้จากญาติโยมทั้งหลายถวายแด่ครูบาอาจารย์อีกครั้งหนึ่งเสมอ

หลวงปู่แหวนได้ให้คำแนะนำแก่ลูกศิษย์ ท่านบอกว่า **"เฮาอยู่ที่นี้ เฮาไม่มีแรงขา ถ้าเฮามีแรงขา เฮาจะไม่มาอยู่ที่นี้ จะไม่มาอยู่ให้แมลงวันหัวเขียวตอมอยู่แบบนี้หรอก เฮาจะไปอยู่นู้น (หลวงปู่แหวนท่านยกตัวอย่างหลายที่ ที่เหมาะสำหรับการภาวนา อาทิ ถ้ำปากเปียง ถ้ำเชียงดาว บ้านปง) ที่นู่นก็ดีนะ หลวงปู่ไปอยู่ที่นั่น ปีนั้น ที่นั่นก็ภาวนาดีนะ"** (เฮา ภาษาเหนือ แปลว่า เรา) จึงเป็นเหตุให้ท่านพระอาจารย์สุธรรม กราบลาหลวงปู่แหวนเพื่อออกธุดงค์ตามคำแนะนำดังกล่าว

ครั้งแรกที่ได้ออกธุดงค์ ท่านเลือกเดินทางไปทางภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา ซึ่งในตอนนั้นอยู่ในช่วงปลายฤดูหนาวเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ อากาศที่ดอยแม่ปั๋งหนาวเย็นถึงขั้นติดลบ ๒ องศา และเมื่อเริ่มเข้าฤดูร้อนจึงเดินทางกลับมายังเชียงใหม่อีกครั้ง แต่ในครั้งนี้ท่านเลือกที่จะเดินทางไปอยู่ปฏิบัติภาวนายังวัดถ้ำผาปล่อง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่.

หลวงปู่สิม พุทธาจาโร

สำนักสงฆ์ถ้ำผาปล่อง จ.เชียงใหม่

*พรรษา ๔-๕ (พ.ศ. ๒๕๑๖ - พ.ศ. ๒๕๑๗) จำพรรษา ณ วัดถ้ำผาปล่อง อ. เชียงดาว จ.เชียงใหม่

จิตรวมครั้งแรก

หลังกลับจากการออกธุดงค์ทางภาคใต้ ในช่วงใกล้เข้าพรรษาปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ท่านได้เดินทางเข้ามาอยู่ปฏิบัติภาวนากับหลวงปู่สิม พุทธาจาโร วัดถ้ำผาปล่อง ในตอนนั้นวัดถ้ำผาปล่องมีความเงียบสงบ ช่วงเวลากลางคืนจะมีหิ่งห้อยออกมาโบยบินให้ได้เห็น ด้านการเจริญภาวนามีความก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ โดยเน้นเรื่องความสงบจากสมาธิ การพิจารณาทุกข์ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ จิตรวมครั้งแรก

เหตุการณ์เกิดขึ้นหลังจากออกบิณฑบาตและฉันอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว ท่านจึงได้ไปนั่งภาวนาในถ้ำใกล้วัดร่วมกับพระรูปอื่น ๆ ท่านได้เล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์จิตรวมว่า

"จิตมันรวมทุกอย่างเข้าสู่ความสงบ มันวางทุกอย่างเลย มันเหลือแต่จิตดวงเดียวเลย จิตรู้อยู่อย่างเดียวเท่านั้น เหมือนกับพระจันทร์อย่างเดียวเลย ไม่มีเมฆ ไม่มีหมอกมาเกี่ยวข้อง มันจะเห็นชัดเจนเลยว่า จิตที่เราเห็นว่าเรานี้ คือตัวจิตตัวนี้มันมาอาศัยร่างกายอยู่ ร่างกายของเรามันแค่ส่วนหนึ่ง มันไม่ใช่ตัวรู้ เหมือนกับคนขับรถ รถเป็นส่วนหนึ่ง พอโดดลงจากรถมันก็อีกเรื่องหนึ่ง

ตอนนั้นได้ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ ยังไม่ได้วิปัสนาต้องมาจากการคิด จากตรงนั้นมันคิดอะไรไม่ได้เลย มันรู้อย่างเดียว เหมือนกับเราหลับสนิทแหละ แต่ถ้าเราหลับ เราไม่รู้ เพราะไม่มีสติกำกับ แต่ในขณะที่มันรวมตัวกันนี้ เรารู้ รู้ตัวเดียวเลยไม่มีอะไรมาปะปนเลย จะรู้ว่าสว่าง รู้ว่าผ่องใส รู้ว่ามันสุข มันเย็น รู้อยู่ตัวเดียว ตัวนี้เป็นตัวพักจิต"

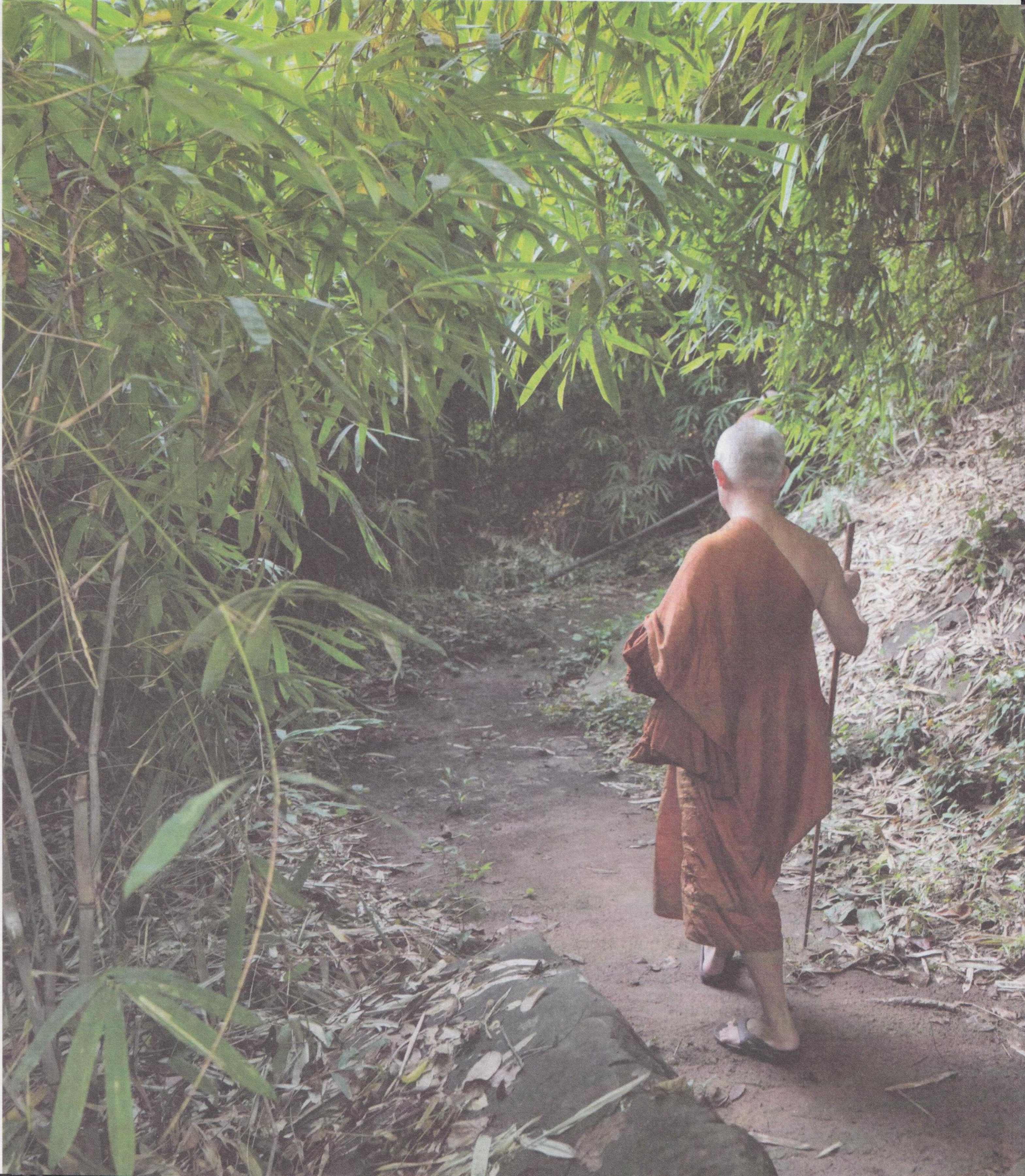
จากเหตุการณ์จิตรวมในครั้งนี้ ทำให้ท่านรู้สึกพึงพอใจ อิ่มเอิบ เพลิดเพลิน และดูดดื่มกับความสงบอยู่เป็นเวลา ๓ วันเต็ม หลังจากนั้นท่านจึงหมั่นทำความเพียร หมั่นปฏิบัติจนกระทั่งเกิดเหตุการณ์จิตรวมครั้งที่สอง ในขณะที่นั่งภาวนา หลังจากสวดมนต์ทำวัตรค่ำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ต่อมาในขณะที่นั่งภาวนาหลังจากสวดมนต์ทำวัตรเช้าเสร็จ ก่อนที่จะออกไปบิณฑบาต ก็ได้เกิดเหตุการณ์จิตรวมขึ้นเป็นครั้งที่สาม ท่านเล่าว่าจิตรวมแต่ละครั้งจะใช้เวลาประมาณ ๒-๓ ชั่วโมง จิตจะนิ่งสงบ จนบางครั้งได้ยินเสียงระฆังดังขึ้นถึงเวลาต้องทำกิจต่าง ๆ จึงจะรู้สึกตัวอีกครั้ง ท่านจึงได้ตั้งปณิธานว่า **"แม้เราจะไม่เจริญก้าวหน้าไปมากกว่านี้ในการปฏิบัติธรรม ไม่เหนือไปกว่านี้ แต่เราอยู่ในจุดนี้ เรามีความยินดีพอใจที่จะอยู่ในพระพุทธศาสนาแล้ว"**

เอาจุดมุ่งหมายของเราเป็นพอ

ในบางครั้งท่านปฏิบัติภาวนาจนไม่แม้แต่จะหลับนอน ไม่ฉันอาหาร ในบางวันเดินจงกรมตลอดทั้งคืนจนเช้า บางวันนั่งภาวนาครึ่งคืน เดินจงกรมครึ่งคืน แต่ท่านก็มิได้รู้สึกเหน็ดเหนื่อย เมื่อย หรือหิว แต่กลับเพลิดเพลินอยู่ในความสงบ ท่านได้เล่าถึงเรื่องการอดอาหาร ไว้ดังนี้

"ถึงเวลาตอนนี้ โอ้ เราเสียดายที่จะวางมันน่ะ ในขณะที่เราพิจารณา ในขณะที่เราเดินจงกรม นั่งภาวนาแล้วจิตหมุนกับธรรม ตอนที่เราจะหยุดไปนี่ หยุดขาดตอนไปบิณฑบาต ไปฉัน ไปอะไรต่ออะไร เราเสียดาย อ้าววันนี้ไม่ฉันละ ไม่ออกมาบิณฑบาต เดินจงกรมต่อเลย จนสายจนอะไรต่ออะไรไป นั่งภาวนาต่อเอา สวดมนต์ไหว้พระ พักจิตอะไรต่ออะไร พอรุ่งขึ้นมา มันยังต่อเนื่อง เราก็ไม่ไปฉันอีก บางทีเราไม่ฉันอาหาร เนีย ๓ วัน ๗ วัน เราไม่ได้กำหนดนะ เราไม่ได้กำหนดว่าเราจะอดอาหารสัก ๓ วัน สัก ๕ วัน สัก ๗ วัน เราเอาวาระปัจจุบันเป็นเกณฑ์ ถ้าพอจะได้เวลาบิณฑบาต จิตเรายังหมุนอยู่ในธรรม เราไม่ฉัน พอพรุ่งนี้ได้เวลาจะบิณฑบาต จิตเรายังหมุนอยู่กับธรรมอยู่อีก เราก็ไม่ไปบิณฑบาต เราไม่ฉัน ก็เป็นแบบนี้

เพราะฉะนั้นการอดอาหารหรือการอดนอน เราไม่เคยเจาะจง ใหม่ๆ เจาะจงอยู่ เออ เราจะอด อาหารสัก ๓ วัน บางทีพอเราไปเจาะจงแบบนั้น โอ้ย มันทุรนทุราย มันอยากจะออก อยากจะอะไรต่ออะไร เหมือนไปบีบบังคับตัวเองแบบนี้ เรากำหนดแล้วเหมือนกิเลสมันมา แบบนี้เรารู้สึกไม่ค่อยได้ผลดีเท่าที่ควร

กำหนดว่าเราจะอดอาหารสัก ๕ วันแบบนี้นะ โอ้ยเมื่อไหร่มันจะหมด ๕ วันสักที เมื่อไหร่มันจะหมด ๕ วัน สักที ใจมันไปกังวลอยู่ตรงนั้น

เราอย่าไปคาดหมายเป็นขั้น เอาตัวจุดมุ่งหมายของเราเป็นพอ เอาความรู้แจ้งของเราเป็นพอ เช่นว่า เราทำความสงบ เอาจุดมุ่งหมายคือความสงบ เราไม่ต้องว่าก้าวไปถึงขั้นไหน ๆ ถึงจิตเบิกบาน จิตผ่องใส หรือปิติ อะไรต่ออะไรไป ไม่ต้องหรอก อย่างอื่นมันก็ผ่านไป เราไม่ต้องไปสนใจ ไปอ้อยอิ่งกับมัน ไม่ต้องไปสนใจมัน อะไรที่มาสัมผัสรับทราบอยู่ในจิต จิตก็วางมันไป ไม่ต้องไปสนใจ ไม่ต้องไปสอดรู้สอดเห็นมัน มันจะมีปิติขนาดไหนก็เรื่องของมัน เราไม่ต้องไปสนใจหรอก เป็นอาการอันหนึ่ง มันจะผ่องใสมันก็อาการอันหนึ่ง ไม่ต้องไปสนใจมันหรอก จุดมุ่งหมายของเราคือความสงบเท่านั้น มันก็จะผ่านไป ๆ แต่ถ้าเรา โอ้โห ตอนนี้แหม จิตเรา ปิติเหลือเกินนะ อิ่มเอิบเบิกบานผ่องใส โห ปิติ มันไปเพลินอยู่ตรงนี้ มันก็ไม่ดีแล้ว เดี๋ยวมันก็ฟุ้งซ่านขึ้นมาได้

เพราะฉะนั้น เอาที่จุดหมายของเรา แล้วเมื่อถึงจุดหมาย มันเป็นสันทิฏฐิโกเอง เหมือนเรากินข้าวอิ่มปุ๊บ เรารู้เองเลย เพราะฉะนั้นการปฏิบัติขอให้ทำสม่ำเสมอ สำคัญอยู่ที่ความสม่ำเสมอด้วย สำคัญมากเลย ถ้าทำแบบไฟไหม้ฟาง บางคนล้มเหลวได้ง่าย พอตอนเอาจริง ก็เอาจริงเอาจังเลยนะ แล้วเดี๋ยวก็พอแล้ว วางแล้ว พอไป ๆ มา ๆ โอ้ยเราทำไม่เห็นได้ผลอะไร”

ประสบการณ์เรื่องความกลัว

เวลาผ่านเลยไปจนกระทั่งเข้าพรรษา ท่านจึงเดินทางกลับลงมายังวัดตรีรัตนาราม จ. ระยอง เพื่อจำพรรษาและศึกษานักธรรมเอก และเมื่อออกพรรษาจึงรีบกลับขึ้นมายังวัดถ้ำผาปล่องอีกครั้ง ในครั้งนี้ ท่านได้ออกธุดงค์ไปยังหมู่บ้านชาวเขาร่วมกับเณรเบ๊า ซึ่งในการธุดงค์ครั้งนี้ใช้เวลาประมาณ ๒ สัปดาห์ ชาวเขาจึงได้ทำกระต๊อบหลังเล็ก ๆ เป็นกุฏิไว้ให้พอได้พักหลบแดดหลบฝน ตลอดการธุดงค์ท่านจะปฏิบัติภาวนาอยู่เสมอ ในช่วงเวลาตี ๒ จนถึงเวลาตี ๔ จะเป็นเวลาของการเดินจงกรม โดยท่านจะเดินจากกุฏิไปสุดที่กองดินจอมปลวก หลังจากนั้นจะนั่งภาวนาต่อจนสว่าง หรือในบางครั้งหากเดินจงกรมได้ต่อเนื่องก็จะเดินจนกระทั่ง

สว่างพอได้มองเห็น จึงจะออกบิณฑบาต ในช่วงนี้การภาวนามุ่งเน้นทางด้านสมาธิ เมื่อมีสิ่งใดมากระทบจิตก็ยังหวั่นไหวได้ ดังเช่นเรื่องที่จะเล่าต่อไปนี้

วันหนึ่ง นายหงี่ ชาวเขาในหมู่บ้านได้มาพูดคุยและเล่าถึงเรื่องราวของภรรยาให้ได้ฟังว่า ในขณะที่ภรรยาของตนนั้นกำลังตั้งท้อง อยู่ ๆ วันหนึ่งภรรยาก็ได้บอกกับนายหงี่ว่า ถ้าหากวันไหนที่คลอดลูกแล้วจะไม่อยู่ด้วยอีกต่อไป ในตอนนั้นนายหงี่ไม่ได้ห้ามอะไรภรรยา ได้แต่ตอบกลับไปว่าตามใจเถิด คิดเพียงแต่ว่าภรรยาจะกลับไปอยู่ที่บ้านของตนเองเท่านั้น

แต่เหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดกลับเกิดขึ้นเมื่อภรรยาของนายหงี่เกิดปวดท้องถ่าย จึงได้เข้าไปในป่าเพียงลำพังและได้คลอดบุตรออกมาในเวลานั้นด้วย อาจจะเพราะร่างกายที่ไม่พร้อมและเสียเลือดมาก ทำให้หลังจากนั้นไม่กี่วันภรรยาของนายหงี่ก็ได้เสียชีวิตลง นายหงี่จึงตัดสินใจขุดหลุมฝังศพภรรยาของตนในป่า

เนื่องจากภรรยาเสียชีวิตลงจึงส่งผลให้ลูกน้อยไม่มีคนเลี้ยงดู ไม่มีน้ำนมให้ดื่ม ต่อมาไม่นานลูกน้อยก็ได้เสียชีวิตลงตามแม่ของตนไป นายหงี่จึงได้นำร่างไร้วิญญาณของลูกน้อยไปฝังไว้ที่เดียวกับแม่ของเขา ซึ่งก็คือกองดินหน้าทางเดินจงกรมของท่าน ที่ท่านเข้าใจมาโดยตลอดว่าคือกองดินจอมปลวก แท้จริงแล้วคือกองดินจากหลุมฝังศพของแม่ลูกคู่นี้นั่นเอง ในตอนแรกที่ท่านได้ฟังเรื่องราวของภรรยาและลูกของนายหงี่ท่านไม่ได้มีความรู้สึกอะไรใด ๆ เพียงแต่รับฟังเท่านั้น

เมื่อถึงเวลาตี ๒ ในคืนนั้น ซึ่งเป็นเวลาเดินจงกรมเช่นเดียวกับทุก ๆ วัน แต่ในวันนี้กลับมีสิ่งหนึ่งที่แปลกไป การเดินจงกรมที่เคยเงียบสงบ วันนี้ในขณะที่เดินอยู่นั้น ท่านกลับได้ยินเสียงรบกวนตลอดเวลา และทุกครั้งที่ได้ยินเสียงท่านก็จะสะดุ้ง และต้องหันหลังกลับไปมองทุกครั้ง บางครั้งจะได้ยินเสียงฝีเท้าราวกับมีคนเดินตามมาข้างหลัง ทำให้ท่านผวาและต้องหันไปมองอยู่ตลอด จนกระทั่งเกิดความ รู้สึกรำคาญภายในใจท่านจึงได้พิจารณาดูได้ความว่า ในฤดูหนาวจะมีน้ำค้างติดอยู่ตามต้นไม้ เมื่อน้ำค้างหยดลงที่พื้นกระทบกับใบไม้แห้งจึงได้เกิดเสียง แกร๊ก เพียงเท่านั้น

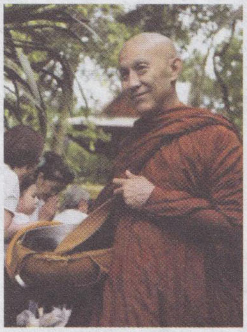
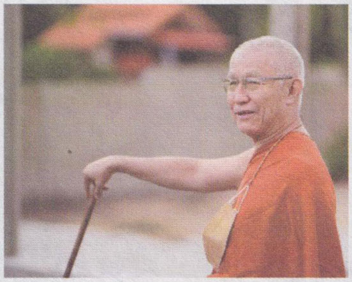
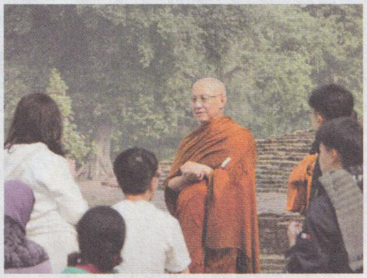
เมื่อพิจารณาได้ดังนั้น ท่านจึงพิจารณาดูต่อ เห็นว่าแท้จริงแล้วตลอดระยะเวลาหนึ่งสัปดาห์ที่ผ่านมา ทุกคืนที่ได้ออกมาเดินจงกรมบริเวณนี้ ท่านจะต้องได้ยินเสียงในทุกคืน แต่ทำไมคืนนี้ท่านจึงได้สะดุ้ง สิ่งที่ทำให้ท่านสะดุ้ง คือเรื่องราวที่ได้ยินมาเกี่ยวกับหลุมฝังศพแม่ลูกคู่นี้อย่างนั้นหรือ หรือกลัวผี เมื่อพิจารณาเข้าไปให้ลึกแล้ว ท่านกลับไม่เจอความกลัว ไม่ใช่ว่าท่านไม่เชื่อในเรื่องพวกนี้ แต่ท่านไม่กลัว เมื่อพิจารณาได้ดังนั้น ท่านจึงเกิดคำถามในใจว่า ถ้าหากไม่กลัวแล้วไปสะดุ้งตามทำไม ท่านจึงตั้งจิตอธิษฐานกับตนเอง

"ถ้าจากนี้ต่อไปเรายังสะดุ้งอีก เราจะไปนั่งตรงกองดิน นั่งบนนั้น มดปลวกจะกัดเราขนาดไหนเราก็จะไม่ลุก จนกว่าจะสว่างได้เวลาบิณฑบาตเราถึงจะลุก"

หลังจากตั้งจิตอธิษฐานดังนั้น ท่านก็ไม่ได้ยินเสียงรบกวนใจ ให้หวาดผวาหรือต้องสะดุ้งหันหลังกลับไปมองอีกเลย.

๔

ภัยอันตรายของนักบวช

ภัยอันตรายของนักบวช

ในช่วงพรรษา ๔ อายุราว ๒๕ ปี ท่านมีโอกาสได้ติดตามท่านพระครูชมไปยังวัดพระแท่นศิลาอาสน์ จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งในขณะนั้นท่านพระครูชมได้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสอยู่ที่นั่น เป็นที่ทราบกันดีว่า วัดพระแท่นศิลาอาสน์ มีเรื่องเล่าที่น่าเหลือเชื่อ ย้อนกลับไปเมื่อท่านได้ขอหลวงปู่สิมเพื่อเดินทางไปยังวัดพระแท่นศิลาอาสน์พร้อมกับท่านพระครูชม หลวงปู่ได้กล่าวกับท่านว่า **"ถ้าไปแล้วไม่เอาบาตรไปทำรังไก่ได้ จะบวชได้ตลอดชีวิต"**

ตามประเพณีของวัดพระแท่นศิลาอาสน์ หญิงสาวชาวบ้านมักจะนำพวงมาลัยมาแขวนไว้ที่กุฏิพระที่หมายใจจะครอบครอง ถ้าหากพระองค์นั้นหยิบพวงมาลัยลงมาจากหน้ากุฏิ ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม ผู้หญิงคนที่นำพวงมาลัยมาแขวน จะเตรียมข้าวของเสื้อผ้าเครื่องใช้ต่าง ๆ มาให้ เพื่อที่จะให้พระองค์นั้นสึกออกมาแต่งงานกันในเร็ววัน แต่ถ้าหากพระองค์นั้นไม่เลือกที่จะหยิบพวงมาลัยนั้นมาจากหน้ากุฏิ ดอกไม้ก็จะเหี่ยวแห้งไปตามกาลเวลา จึงเป็นที่มาของคำกล่าวของหลวงปู่สิมที่ให้ความหมายไว้ว่า ถ้าหากไปแล้วไม่สึกออกมาเพื่อนำบาตรไปทำเป็นรังสำหรับเลี้ยงไก่ ก็จะอยู่ในผ้าเหลืองได้ตลอดชีวิต

ในช่วงที่ท่านพระอาจารย์สุธรรมได้เดินทางไป ประเพณีนี้ยังพอมีหลงเหลืออยู่บ้าง แต่ท่านก็ตระหนักอยู่ทุกเมื่อว่า ผู้หญิงนี้คือภัยอันตรายของนักบวช ท่านจึงไม่แม้แต่จะคิดใกล้ชิดผู้ใด พูดคุยด้วยเพียงผิวเผินเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันประเพณีนี้ได้หมดลงไปแล้ว

ความผูกพันในภพชาติก่อน

เมื่อครั้งออกธุดงค์ ที่บ้านชาวเขา ในจังหวัดพะเยา ร่างกายที่อ่อนล้า พร้อมทั้งยังต้องพบกับความลำบาก มีเพียงข้าวเปล่าเป็นอาหารในระยะเวลาร่วมเดือน ทำให้ท่านได้รับเชื้อไข้มาลาเรีย ในตอนนั้นท่านต้องการเดินทางกลับมารักษาตัวที่กรุงเทพฯโดยเร็วที่สุด หนทางเดียวที่พอจะทำได้ คือต้องกลับลงมายัง

วัดรัตนวราราม จ.พะเยา เพื่อขอค่ารถกลับจากพระเทพวิสุทธิญาณ (หลวงพ่อไพบูลย์ สุมงคโล) แต่เมื่อมาถึง หลวงพ่อไพบูลย์กลับติดกิจนิมนต์อยู่ที่กรุงเทพฯ และไม่มีกำหนดการเดินทางกลับ ทำให้ท่านพระอาจารย์สุธรรม จำเป็นต้องอยู่ที่วัดรัตนวรารามก่อน

คืนแรกที่ท่านได้พักที่วัดรัตนวราราม ขณะที่กำลังนั่งภาวนาอยู่นั้น ปรากฏว่าเห็นเป็นร่างผู้หญิงลางๆ แต่ ท่านกลับคิดว่าหากจะนั่งภาวนาแล้วนั้น จะส่งจิตออกไปทำไม จึงรีบกำหนดจิตให้สงบลงโดยทันที จนเช้าวัน รุ่งขึ้นหลังเสร็จกิจของสงฆ์แล้ว จึงกลับมายังกุฏิของตน แต่ในเวลานั้นเองกลับมีผู้หญิงวัยกลางคน เดินมามองที่หน้ากุฏิและส่งยิ้มทักทายท่านเล็กน้อย แล้วจึงเดินผ่านไป ทันทีที่ได้เห็นผู้หญิงคนนี้กำลังจะเดินผ่านไป ท่านเกือบจะพลั้งปากเรียก "อาโกว" (เป็นคำเรียกของน้องสาวพ่อของคนจีน) ออกมา แต่ก็ยังชั่งใจเพราะพยายาม คิดเท่าไหร่ก็คิดไม่ออกว่าเป็นญาติทางฝั่งไหน ความรู้สึกที่ท่านมีต่อผู้หญิงคนนั้น เป็นความรู้สึกที่คุ้นเคย สนิทสนม ราวกลับว่าเป็นญาติของท่าน จนกระทั่งผู้หญิงคนนี้ได้เดินทางกลับไป

เวลาผ่านไปสักครู่หนึ่ง มีพระในวัดเดินมาหาท่าน และแจ้งว่าผู้หญิงคนเมื่อสักครู่นี้ตั้งใจมาหาท่าน แต่เธอกลับไม่ได้พูดคุยกับท่านแม้แต่น้อย เพียงแต่เดินมาดูที่กุฏิเพียงเท่านั้น จนกระทั่งเวลาบ่ายโมงในวันเดียวกัน ผู้หญิงคนเดิมได้เดินทางกลับมายังวัดรัตนวรารามอีกครั้ง พร้อมกับตั๋วรถทัวร์สำหรับเดินทางไปยังกรุงเทพฯ เพื่อนำมาถวายแด่ท่าน

ผู้หญิงคนนี้ได้เล่าให้ท่านฟังว่า เมื่อคืนในขณะที่เธอกำลังหลับอยู่นั้น เธอได้ฝันว่ามีพระองค์หนึ่งลักษณะผอม สูง ขาว มาเยี่ยมเธอ และบอกกับเธอว่า **"ไม่ได้เจอโยมมานานแล้ว มีเวลาก็เลยมาแวะมาเยี่ยมโยมหน่อย"** เมื่อถามกลับว่า **"พระจะเดินทางไปที่ไหน"** พระองค์นั้นตอบกลับว่า **"จะมายังวัดรัตนวรารามแห่งนี้"** เมื่อได้คำตอบจากพระหนุ่มดังนั้น เธอจึงสะดุ้งตื่นขึ้นมา

หลังจากตื่นนอน เมื่อทำกิจวัตรประจำวันเสร็จเรียบร้อยแล้ว เธอจึงเข้ามายังวัดเพื่อสอบถามกับพระในวัดว่ามีพระรูปอื่นเข้ามาที่วัดบ้างหรือไม่ เมื่อได้คำตอบว่ามี และเพิ่งเข้ามาเมื่อวานนี้ เธอจึงได้เดินไปดูยัง

กุฏิที่ท่านพักอยู่ เมื่อมาเห็นเธอก็รู้ได้ทันทีว่าเป็นพระรูปเดียวกับที่อยู่ในฝันของเธอ

หลังจากเหตุการณ์นั้น ท่านได้พูดคุยกับหญิงสาวคนนั้นและได้ทราบว่าเธอเป็นเจ้าของกิจการร้านเสริมสวย มีเชื้อสายจีนเช่นเดียวกัน ครอบครัวของเธอนั้นอบอุ่น จากเหตุการณ์ในครั้งนี้ ท่านคิดว่าน่าจะมีความสัมพันธ์กันในภพชาติก่อน จึงทำให้เกิดความรู้สึกคุ้นเคยอย่างบอกไม่ถูก เมื่อท่านได้รับตั๋วรถทัวร์จากหญิงสาว ท่านจึงเดินทางกลับมายังกรุงเทพฯ เพื่อรักษาตัวในทันที หลังจากนั้นเมื่อกลับมายังจังหวัดเชียงใหม่ จึงได้แวะเยี่ยมเยียนหญิงสาวผู้ที่ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น คุ้นเคย อีกเพียงครั้งเดียวเท่านั้น

จิตที่เคยสงบ ไม่สงบอีกแล้ว

ในช่วงออกพรรษา ปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ท่านได้รับโทรเลขด่วน ให้รีบเดินทางไปจังหวัดสุพรรณบุรี เพราะโยมยายมีอาการป่วยหนัก เมื่อเดินทางไปถึง ท่านกลับพบบรรดาญาติพี่น้องยืนรายล้อมอยู่รอบเตียง ตอนนั้นท่านได้แต่รำพึงในใจ **"หรือโยมยายจะจากไปเสียแล้ว"** บรรยากาศที่ตึงเครียด หดหู่ ทำให้ท่านไม่มีโอกาสแม้แต่จะทักทายใคร ท่านรีบเดินเข้าไปหาโยมยาย และเรียกโยมยายด้วยน้ำเสียงอันนุ่มนวล **"โยมยาย พระหลานชายมาแล้วนะ"** โยมยายที่ร่างกายโรยรากลับลืมตาขึ้นมาเพื่อจ้องมองหน้าหลานชายของตน และคำแรกที่ได้ยินจากปากของโยมยายที่กล่าวทักหลานชายเป็นภาษาจีน แปลได้ความว่า **"เป็นพระมานานแล้ว ควรจะสึกได้แล้ว"**

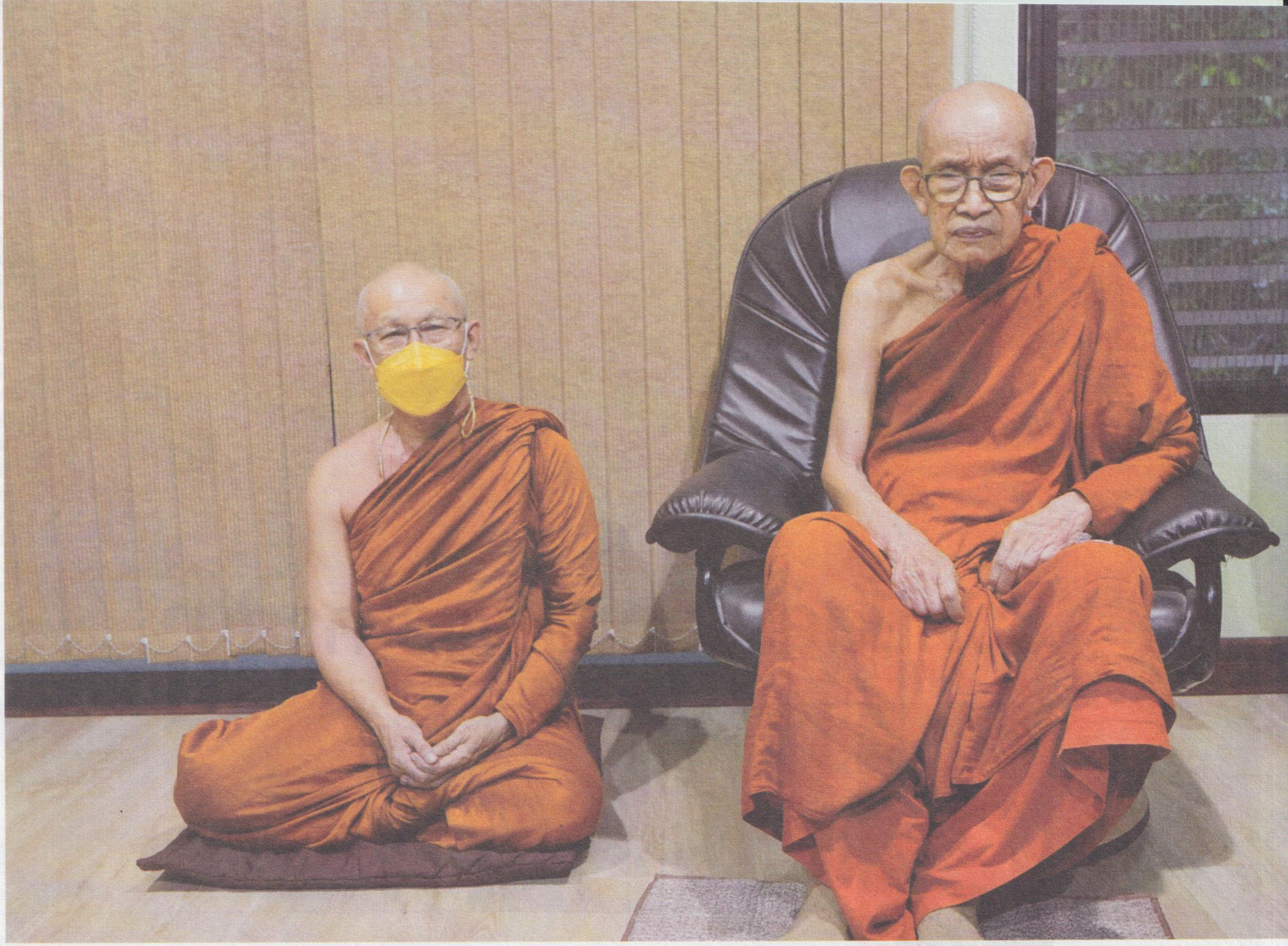
เมื่อได้ยินคำพูดของโยมยาย จิตที่เคยสงบก็ไม่สามารถสงบนิ่งได้ดังเดิม ท่านรู้สึกผิดหวังในตัวเองที่ไม่รับผิดชอบต่อครอบครัว ราวกับว่าท่านนำความทุกข์ยากมาสู่ครอบครัว อีกทั้งญาติพี่น้องก็มองด้วยสายตาเพิกเฉยเย็นชา ความคิดที่จะสึกจึงได้บังเกิดขึ้นทันที

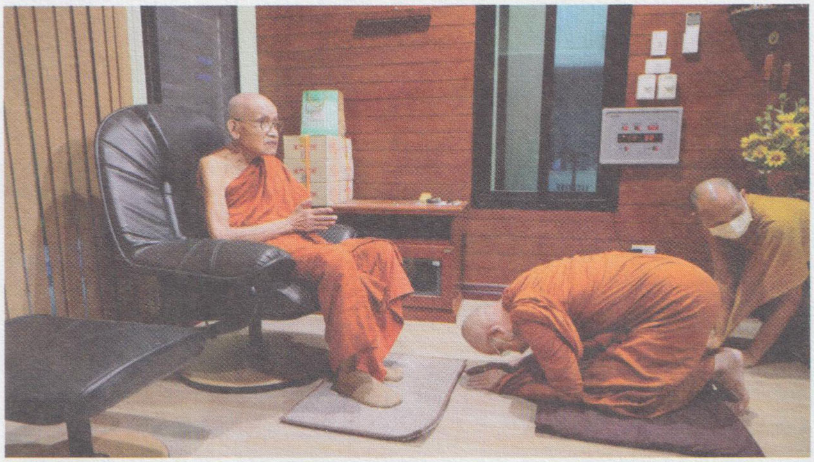
เมื่อเสร็จภารกิจที่จังหวัดสุพรรณบุรี ท่านเดินทางกลับสู่วัดถ้ำผาปล่องด้วยสภาพจิตใจที่แหลกเหลว ไม่มีชิ้นดี ไม่สามารถควบคุมจิตให้นิ่งสงบได้ แต่แทนที่ท่านจะมาลาสึก ท่านกลับนำเรื่องราวที่ได้พบเจอ

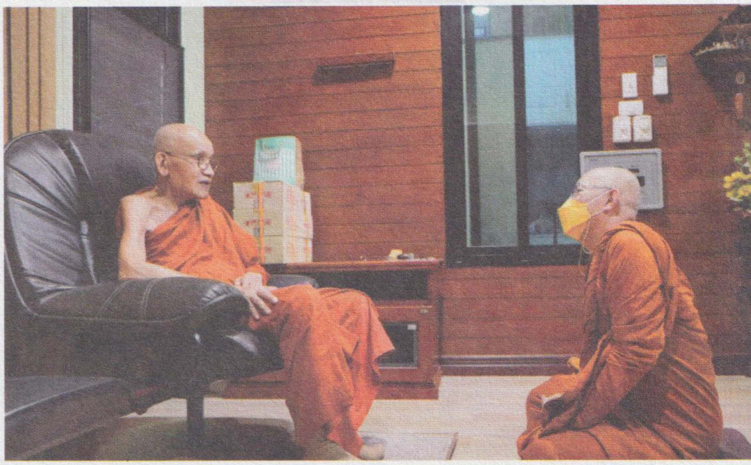
กราบเรียนปรึกษาครูบาอาจารย์องค์หลวงปู่สิม **"ขอโอกาสหลวงพ่อ เกล้ากระผมเป็นอะไรไม่ทราบ เกล้ากระผมจิตใจมันปั่นป่วน มันภาวนาไม่ลง มันมองศาสนาแล้วรู้สึกไปไม่รอด เกล้ากระผมคิดอยากจะสึก"** แต่ทว่าเมื่อหลวงปู่สิมได้ฟังเรื่องราวกลับตำหนิท่านว่า **"สึกไปแล้วมัน บ่ ตาย บ่ สึกแล้วมันมีอะไรวิเศษ"** ในขณะนั้นแม้ท่านจะถูกตำหนิกลับมา แต่จิตนี้ก็ไม่รับฟังแล้ว อย่างไรก็ตาม โดยธรรมเนียมแล้ว ศิษย์ที่มีครูย่อมเทิดทูนครูบาอาจารย์ จะทำการอันใดต้องได้รับการอนุญาตจากครูบาอาจารย์เสียก่อน ท่านกราบเรียนหลวงปู่ถึง ๒ ครั้ง แต่คำตอบที่ได้รับยังคงเป็นเช่นดังเดิม

เมื่อการขอสึกไม่เป็นไปตามที่ใจหวัง ถ้ำผาปล่องที่เคยสงบ ก็กลับมีแต่ความกระวนกระวาย จะเดินเหินไปที่ใดก็ไม่เป็นสุข ท่านจึงกราบขออนุญาตหลวงปู่สิมเพื่อเดินทางไปธุดงค์ยังบ้านชาวเขา แต่ก็มิได้ไปโดยง่าย ท่านกราบลาขออนุญาตถึง ๓ ครั้ง

เมื่อครั้งขอออกธุดงค์ไปยังหมู่บ้านชาวเขาครั้งแรก หลวงปู่สิม ท่านว่า **"ชาวเขาเป็นศาสดาของท่านหรือ เป็นบ้านของท่านหรือ"** และไม่อนุญาตให้ออกเดินทางไป ครั้งที่ ๒ ที่จะลาไปวิเวกภาวนาบ้านชาวเขา ท่านว่า **"ท่านจะไปสำเร็จภาวนาที่บ้านชาวเขาหรือ ที่นี่มันไม่ได้หรือ จะไปเป็นอรหันต์ที่นั่นหรือ"** และไม่อนุญาตให้ออกเดินทางไปเช่นกัน จนกระทั่งครั้งที่ ๓ ในครั้งนี้ท่านมีความมุ่งมั่นที่จะออกเดินทางไปยังบ้านชาวเขา จึงได้จัดบาตร จัดกลด และของใช้จำเป็นใส่ในย่าม และคิดเพียงแค่ว่า หากท่านไม่อนุญาตให้ไปอย่างไรเสีย ก็จะออกเดินทางไปให้จงได้ อยู่ในวัดนี้จิตก็ไม่สงบเหมือนดังเดิมแล้ว เมื่อตัดสินใจได้ดังนั้น ท่านจึงเข้าพบหลวงปู่สิมทันที แต่ในครั้งนี้หลวงปู่กลับไม่ห้ามปราม เพียงแต่พูดสั้นๆ ว่า **"ไป จะไปบ้านชาวเขาก็ไป ถ้าไม่สะดวก หรือพอเพียงแล้วก็กลับมานะ"**

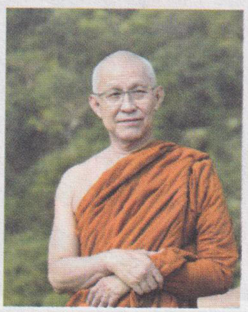

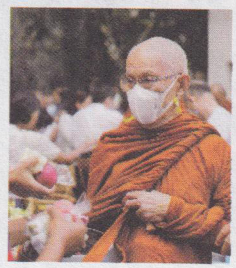
พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม) เข้ากราบนมัสการหลวงปู่อว้าน เขมโก
เนื่องในโอกาสได้รับนิมนต์มาเป็นประธานสงฆ์ รับผ้าป่าเพื่อสร้างเจดีย์ ณ วัดป่านาคนิมิตต์ (วัดป่าบ้านนามน) ต.ตองโขบ อ.โคกศรีสุพรรณ จ.สกลนคร
เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๔

๕

ชีวิตนี้สละแล้วเพื่อพระศาสนา

ชีวิตนี้สละแล้วเพื่อพระพุทธศาสนา

ท่านเดินทางออกจากถ้ำผาปล่องในเวลา ๙ โมงเช้า ผจญอยู่ในป่าใหญ่ไร้ซึ่งผู้คน รายล้อมไปด้วยสัตว์ป่าดุร้ายนานาชนิด กว่าจะถึงหมู่บ้านชาวเขาก็เป็นเวลา ๔ ทุ่ม ตลอดการเดินทางไม่มีแม้แต่น้ำให้ได้ดื่ม ริมฝีปากถึงกับแห้งแตกจนเลือดออก ไม่มีเรี่ยวแรงที่จะใช้ในการแขวนกลด ได้แต่นำร่มมากางคลุมหัวนอน นำผ้าจีวรมาห่มคลุมตัว และมีเพียงแสงจากเทียนไขที่ส่องสว่าง เมื่อออกบิณฑบาตในวันถัดไป ก็ได้รับเพียงข้าวเปล่าเพื่อใช้ในการประทังชีวิต ก่อนหน้านี้ครั้งยังเป็นฆราวาส เคยสามารถเลือกรับประทานอาหารทุกสิ่งอย่าง แต่ตอนนี้กลับต้องฉันเพียงข้าวเปล่าเท่านั้น แต่ในขณะเดียวกัน ที่วุ่นอยู่กับความทุกข์ก็จะมีธรรมะเข้ามาแก้ให้พ้นทุกข์เสมอ เช่นประโยคหนึ่งที่ท่านเล่าว่า

"เมื่อตอนเรานี้เป็นคนธรรมดา เราไม่ต้องมาทนกินข้าวเปล่า ฐานะเราก็มี เหมือนตอนนี้ชีวิตเราไม่มีคุณค่าอะไรเลย แต่ทางธรรมมันก็เห็นว่า เขาไม่ใช่พ่อไม่ใช่แม่เรา เขามาให้ข้าวเปล่ากินก็เป็นพระคุณแล้ว"

เมื่อได้ประสบพบกับความทุกข์ ท่านมักจะนำเอาธรรมะมาพิจารณาโดยที่ท่านไม่รู้ตัว ในภายหลังท่านได้เล่าเกี่ยวกับความทุกข์ในตอนนั้นไว้ว่า

"ทุกข์ คือ กำหนดรู้ เราเดินเราปฏิบัติภาวนาเราก็รู้ว่าทุกข์อยู่แบบนั้นแหละ มันไม่ใช่กำหนดรู้หรือกิเลสออกมามุมไหน ธรรมะมีมาแก้ไป เหมือนกับหัวใจเป็นสนามรบเลย กิเลสแสดงตัวไหน ธรรมะปราบลง ธรรมะที่ออกมาตรงนี้ เพราะว่าเราซึมซับมาจากครูบาอาจารย์

ถ้าทุกข์ พระพุทธเจ้าไม่ทุกข์กว่าหรือ พระองค์สละทุกอย่าง แต่เรายังมีคนกราบไหว้ เราก็วนอยู่ในทุกข์ เหมือนเราเดินจงกรมได้ชั่วโมงหนึ่ง เราก็ภูมิใจ แต่ไอ้ชั่วโมงนี้จิตมันปั่นอยู่ในกิเลส เราก็มัวแต่ภูมิใจ ที่ไหนได้กิเลสเอาไปกินหมด แต่ในขณะนี้เราไม่ได้คิดเลยว่า เราทำความเพียร ในจิตมันปั่นอยู่ด้วยความเพียร พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้อะไร อริยสัจ ๔ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

ทุกข์ พระองค์ไม่ได้สอนให้กลัว ไม่ได้สอนให้หนี แต่ทุกข์คือกำหนดรู้ ก็คือพิจารณาให้รู้จักทุกข์เมื่อเราพิจารณาเห็นตัวทุกข์ รู้จักทุกข์ เราก็จะไปเห็นตัวสมุทัย

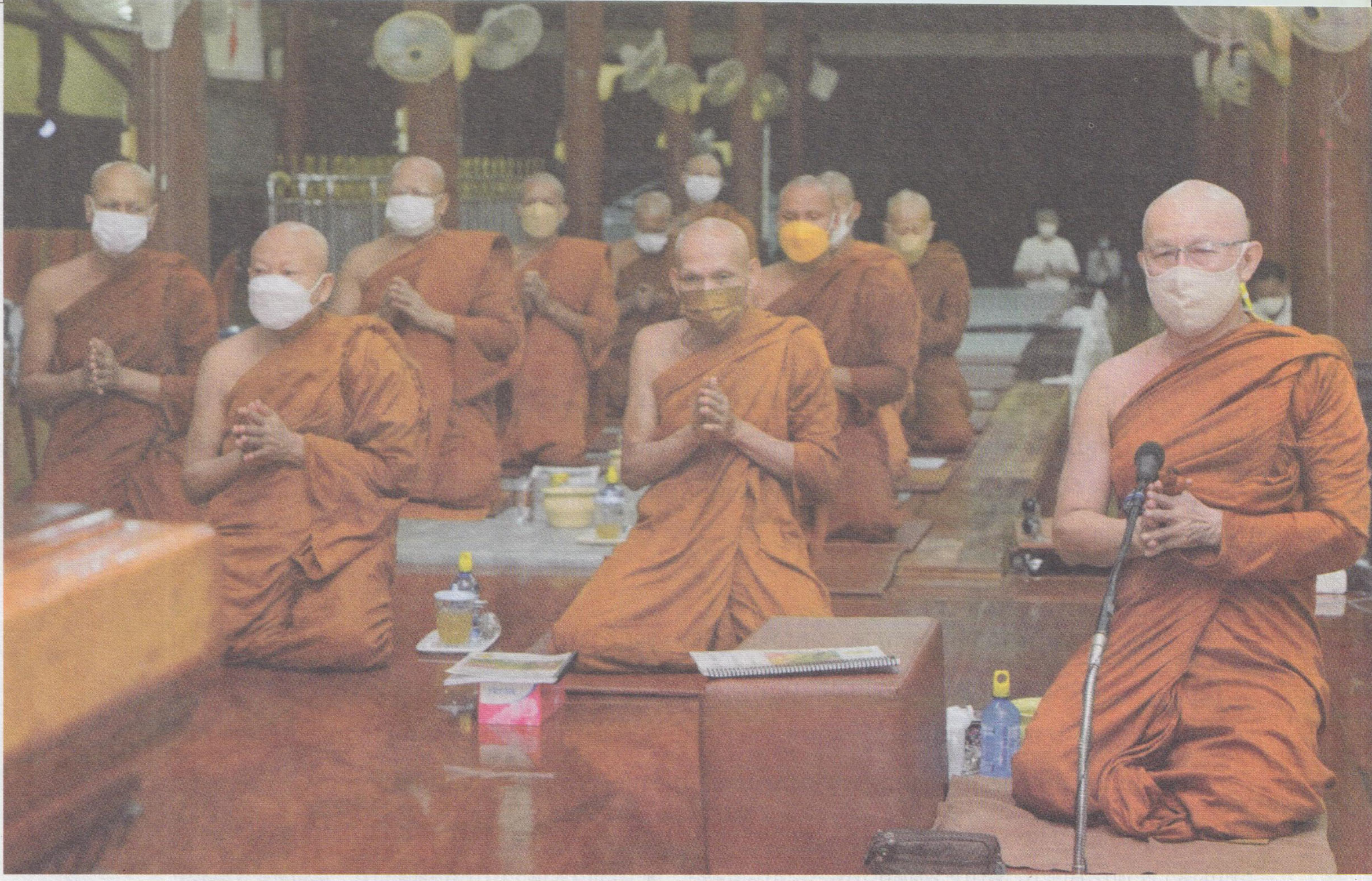
สมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์ เหตุที่ทำให้เกิดทุกข์นี้ก็พึงละ ละทุกข์ ทำทุกข์ให้ดับไป

นิโรธ การดับทุกข์ก็เกิดขึ้น นิโรธ การดับทุกข์จะเกิดขึ้นมา ท่านว่าต้องเกิดมรรค

มรรค คือ ข้อปฏิบัติ ข้อปฏิบัติท่านว่าจิตพึงเจริญให้มาก

เจริญให้มาก ก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่นี่ ในขณะที่เราอยู่นั้นมันเป็นปัญญาที่มันปั่นอยู่ตลอด มันจึงเป็นตัวมรรค เป็นตัวมรรคโดยที่เราไม่คาดคิดเลย แล้วทุกข์นี้เราไม่ได้หนีทุกข์ เราไม่ได้ไปซุกซ่อนทุกข์ แต่เราค้นอยู่ในตัวทุกข์ ปัญญาค้นทุกข์ เราปฏิบัติธรรมโดยที่ไม่รู้ตัว จิตที่มันทุรนทุรายจะสึกนี้ไม่เหลือเลย”

หลังจากธุดงค์ที่หมู่บ้านชาวเขา ท่านได้ตั้งปณิธานว่า “ชีวิตเรานี้ เราเห็นศาสนาเป็นของวิเศษ การประพฤติปฏิบัติให้พ้นทุกข์มันอยู่ตรงนี้เอง ความสุขอยู่ตรงนี้เอง เราไม่เห็นคุณค่าอะไรในทางโลกเลย มีแต่อนิจจัง มีแต่ความไม่เที่ยง จะว่าของเราอย่างไร สุดท้ายแล้วก็ไปมือเปล่า ไม่มีประโยชน์แก่นสารสาระอะไรเลยแม้แต่นิดเดียว มีแต่จิตเท่านั้นที่เป็นแก่นสารสาระ เพราะฉะนั้นต่อจากนี้ไป เราจะสละร่างกายของเราเป็นดั่งดอกไม้ธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย”

พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)
นำสวดมนต์ ทำวัตรค่ำ ในวันพระใหญ่
วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๔ ณ วัดป่าบ้านตาด

หญิงสาวผู้คอยปกป้องดูแล

วันหนึ่งในขณะที่ท่านนั่งภาวนาอยู่ที่วัดดงเทวี อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ การภาวนาทำให้เกิดนิมิต เห็นหญิงสาวกลุ่มหนึ่งพยายามเข้ามาพูดคุย มาห้อมล้อม และพยายามจะจับเนื้อต้องตัวท่าน แต่ก็มีหญิงสาวคนหนึ่งขยับตัวเข้ามาใกล้ตัวท่าน แต่กลับแตกต่างจากหญิงสาวคนอื่น ๆ คือเป็นคนคอยห้าม คอยปัด ปกป้องดูแลไม่ให้มีหญิงสาวคนไหนเข้ามาใกล้ท่านได้

เช้าวันรุ่งขึ้นท่านออกบิณฑบาต ผู้คนทั้งหญิงและชายต่างพากันเข้ามาใส่บาตรเหมือนเช่นเคย จนกระทั่งมีหญิงสาวคนหนึ่งเดินเข้ามาหาท่าน เป็นหญิงสาวที่มีลักษณะหน้าตา ผิวพรรณ เหมือนกับหญิงสาวในนิมิตที่เกิดขึ้น โดยที่ตัวท่านก็ไม่ได้รู้จักกับหญิงสาวคนนี้ แต่กลับรู้สึกผูกพัน คุ้นเคย สามารถพูดคุยกันได้อย่างสนิมสนม ไม่มีเก้อเขิน ซึ่งแตกต่างจากคนอื่น ๆ ไม่ว่าหญิงหรือชาย หากเป็นคนอื่นที่เข้ามาพูดคุย ถ้าไม่ใช่คนรู้จัก จะทำอะไรจะต้องสำรวมระวังอากัปกิริยาไว้ก่อน แต่กับหญิงสาวรายนี้กลับตรงกันข้าม ทำให้หญิงสาวรายนี้ได้เข้ามาพบปะพูดคุยกับท่านอยู่บ่อยครั้ง เข้ามาแสดงความใกล้ชิดต่าง ๆ ตั้งแต่ท่านยังอยู่ที่วัดดงเทวี จนกระทั่งกลับไปยังวัดถ้ำผาปล่อง ก็ได้ติดตามไปด้วย หญิงสาวมักจะพาญาติพี่น้อง หรือเพื่อนของเธอเข้ามาพูดคุยกับท่านอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดความใกล้ชิด ขนาดที่ว่าในตอนที่ท่านมีความคิดอยากที่จะสึก ถ้าหากได้สึกออกมาท่านจะเดินทางไปหาผู้หญิงคนนี้

ต่อมาท่านจึงเกิดความรู้สึกตะขิดตะขวงใจ เกรงว่าจะเป็นความใกล้ชิดที่มากเกินไป พร้อมกับความคิดที่จะสึกก็ได้มลายหายไปแล้ว ท่านจึงแสวงหาสถานที่สัปปายะ มีความเหมาะสม ส่งเสริมในการปฏิบัติอย่างแท้จริง และสถานที่แรกที่นึกถึง คือ ภาคอีสาน จากนั้นท่านจึงมุ่งหน้าไปยังภาคอีสาน และไม่ได้ข้องเกี่ยวกับหญิงสาวคนนี้อีกเลย

***พรรษาที่ ๖ (พ.ศ. ๒๕๑๘) จำพรรษา ณ สำนักสงฆ์ถ้ำขาม อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร**

ช่วงพรรษาที่ ๖ ท่านได้ฝากตัวเข้าเป็นศิษย์ **หลวงปู่ฝั้น อาจาโร สำนักสงฆ์ถ้ำขาม** เนื่องจากก่อนหน้านี้ท่านได้มีโอกาสแวะเวียนเข้ามากราบครูบาอาจารย์อยู่หลายหน ประกอบกับบรรยากาศทางภาคเหนือผู้คนมากหน้าหลายตาโดยส่วนใหญ่มักมุ่งเข้ามาที่วัดเพื่อการท่องเที่ยวมากกว่ามุ่ง เพื่อไปหาความสงบในการเจริญสมาธิภาวนา

การปฏิบัติภาวนาของท่านมีความเจริญก้าวหน้าขึ้นมาก ในทุก ๆ วันพระ ท่านจะไม่ฉันอาหาร ไม่หลับนอน จะเดินจงกรมและนั่งภาวนาตลอดทั้งวัน เรียกได้ว่าหลังของท่านจะไม่ได้สัมผัสพื้นเลย ทั้งนี้ ที่ท่านสามารถทำเช่นนี้ได้ก็เพราะท่านได้ผ่านพื้นฐานการปลีกวิเวก การเดินทางธุดงค์ผ่านความทุกข์ยากต่างๆ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ในบางครั้งท่านก็มักจะเกิดอาการง่วง ไม่ว่าจะยืน เดิน หรือนั่งก็จะมีอาการง่วงเข้ามาแทรกอยู่เสมอ เมื่อเป็นศิษย์ที่มีครูย่อมต้องปรึกษาครูบาอาจารย์เพื่อขอแนวทางในการปฏิบัติ

หลวงปู่ฝั้นท่านจึงได้แนะนำแนวทางไว้ดังนี้ **"ท่านไม่เห็นหรือ ดูสิ คนที่มันกำลังจิตฟุ้งซ่าน กลุ้มอกกลุ้มใจ มันไปนอนก็ยังนอนไม่หลับไม่ใช่หรือ คนหลับนี้ใจมันสบายใจมันสงบ เพราะฉะนั้นท่านต้องคิด ต้องใช้ปัญญา อย่าให้มันสบาย ถ้ามันสบายนี้มันจะง่วง อย่าให้มันสบายแบบนั้น ต้องออกพิจารณา"** เมื่อได้แนวทางพร้อมทั้งยังได้เห็นการปฏิบัติของหลวงปู่ ท่านจึงหมั่นทำความเพียร หมั่นพิจารณาร่างกาย ความเป็นสุภะอสุภะอย่างแน่วแน่ ไม่แม้แต่จะพักผ่อนนอนหลับ ถ้าร่างกายเกิดความง่วง ท่านจะเลือกไปเดินจงกรมที่ปากเหว ถ้าหลับตาลงก็จะยอมให้ตัวเองนั้นตกลงไปยังหน้าผาสูง เพื่อให้จิตอยู่ในการพิจารณาไปเรื่อย ๆ

ในขณะเดียวกัน ช่วงเวลานั้นได้เกิดโรคระบาดขึ้น คือ อหิวาตกโรค ร่างกายที่อ่อนล้าเป็นเวลานานจึงทำให้ท่านต้องเผชิญกับโรคร้ายนี้ด้วย มีอาการถ่ายมาก แม้บันไดเพียง ๔-๕ ขั้น ก็ไม่สามารถเดินขึ้นไปได้

ท่านได้แต่นั่งรำพึงคิดถึงความตายว่า **"เราจะมาตายที่นี่ไหมหนอ โอ๊ย ชีวิตเรานี้ไม่มีคุณค่าเลย ต้องมาตายทิ้งอยู่คนเดียวไม่ได้อยู่ท่ามกลางญาติมิตรพี่น้อง"** แต่ในความทรมานที่ต้องเผชิญกับโรคร้ายก็มีธรรมะเข้ามาหล่อเลี้ยงให้ต่อสู้กับโรคภัยได้อย่างไม่น่าเชื่อ ท่านได้เล่าเกี่ยวกับการพิจารณาความตายในตอนนั้นว่า

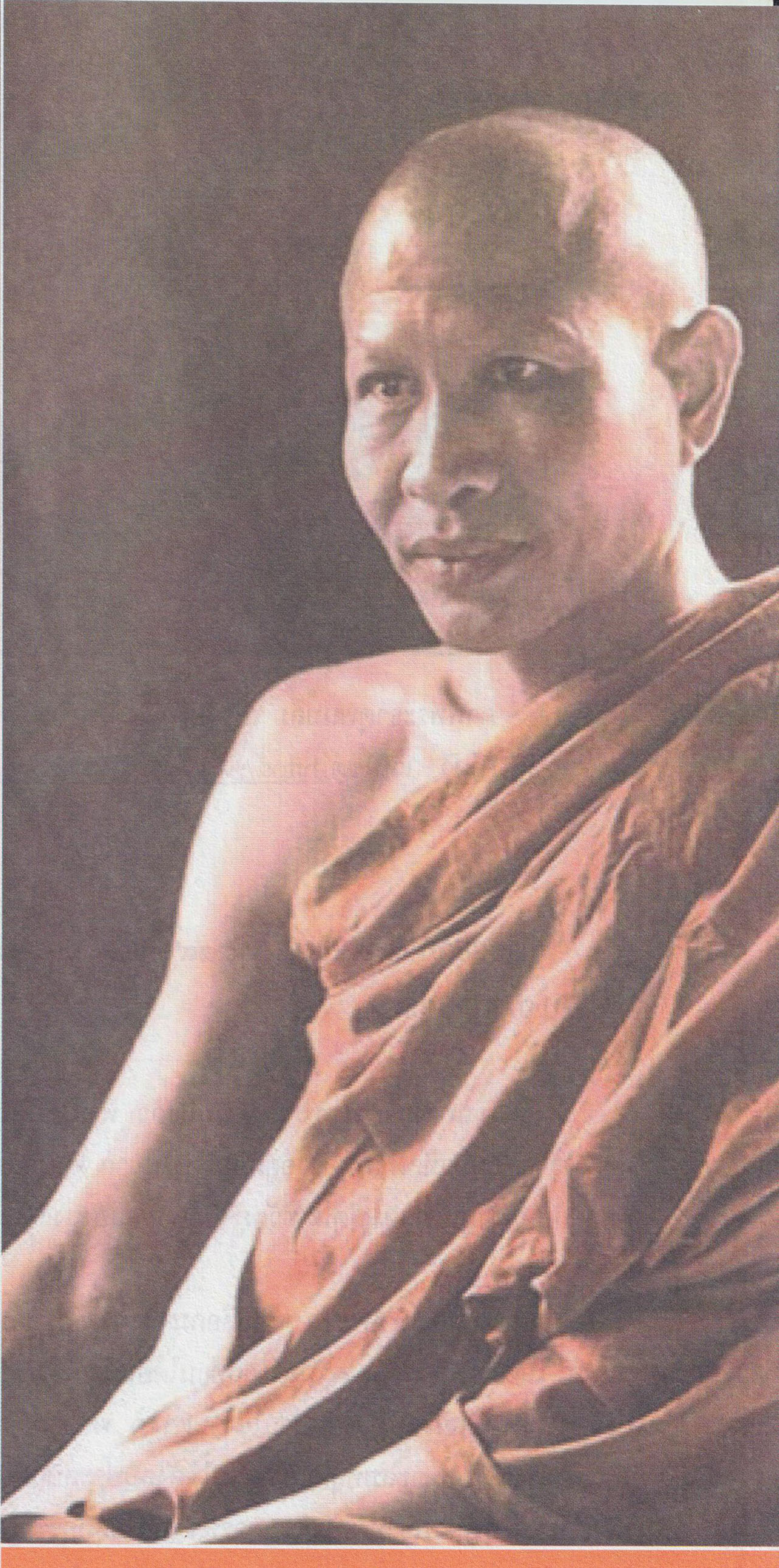
"เราก็มาพิจารณาว่าตายนี้ ใครตาย พอมาดูกาย ก็คือ ธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ แต่ละส่วนแยกไป จิตนี้เป็นผู้รู้ ที่มาอาศัยธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่เราสมมุติว่ากาย สมมุติว่าหญิง สมมุติว่าชาย สมมุติว่านาย สุธรรม สมมุติว่าพระสุธรรม มันก็คือก้อนนึงที่เข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างแต่ก่อนนี้ สมมุติว่าเด็กชายสุธรรมนะ สมมุติว่านายสุธรรมนะ สมมุติว่าพระสุธรรมนะ ที่จริงแล้วมันก็แค่ธาตุสี่ ที่เรามาอาศัยเขาอยู่ ที่เราว่า "เรา" นี้แท้จริงเรามาอาศัยเขาอยู่ แต่ว่าจิตนี้เขาผ่องใสอยู่

แต่ว่าความตายนี้มันเหมือนความล่มจม ความพังทลาย ทีนี้ว่ามันมีอะไรฉิบหาย มองมาที่จิต จิตเขาเบิกบานผ่องใส มองมาที่กาย กายเขาก็ธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ มันมีอะไรฉิบหาย มันมีอะไร มันไม่มีอะไรเลย ตายเดี๋ยวนั้นก็ตายเถอะ พอมาคิดแบบนั้น ที่ถ่ายท้องนี้มันหายเลยนะ รู้สึกเลยว่าร่างกายนี้มันมีกำลังขึ้นๆ เรื่อย ๆ จนกระทั่งไปอาบน้ำอาบท่าได้"

ในเวลาต่อมา ท่านกราบลาหลวงปู่ฝั้นเพื่อจะมุ่งหน้าไปยังบ้านที่จังหวัดระยอง แต่แล้วก็ต้องสะดุดกับคำทักท้วง เมื่อหลวงปู่ฝั้นกล่าวกับท่านว่า **"ท่านอ่านประวัติพระพุทธเจ้าหรือเปล่า พระพุทธเจ้าท่านสำเร็จท่านถึงกลับบ้านไม่ใช่หรือ แล้วท่านสำเร็จหรือยัง"** ด้วยเหตุนี้ท่านจึงหยุดความคิดเรื่องที่จะเดินทางกลับบ้าน ประกอบกับในช่วงเวลานั้นมีเหตุการณ์พระธาตุพนมล้ม อันเนื่องมาจากเหตุการณ์แผ่นดินไหว จึงทำให้เกิดรอยร้าว และเมื่อฝนตกถล่มหนักมีลมกระโชกอย่างรุนแรงจึงเป็นเหตุให้ล้มพังทลายทั้งองค์ ซึ่งพระธาตุพนมนั้น ถือเป็นปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์อายุเก่าแก่กว่า ๒,๐๐๐ ปี ของพุทธศาสนิกชนไทย-ลาวสองฝั่งโขง ท่านจึงขออนุญาตหลวงปู่ฝั้นออกเดินทางเพื่อไปดูองค์พระธาตุที่จังหวัดนครพนม แล้วจึงออกธุดงค์ในเวลาต่อมา

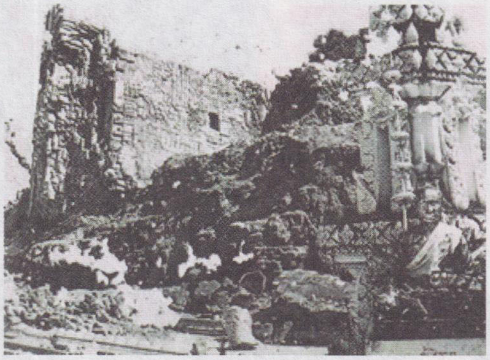

หลวงปู่อุ่นหล้า ฐิตธมฺโม
วัดป่าแก้วชุมพล จ.สกลนคร
อายุ ๗๘ ปี พรรษา ๕๘

ท่านอาจารย์ใหญ่สิงห์ทอง ธมฺมวโร
วัดป่าแก้วชุมพล จ.สกลนคร
อายุ ๕๖ ปี พรรษา ๓๖

ภาพพระธาตุพนมล้ม เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ เวลา ๑๙.๓๘ น.
(ที่มา : เว็บไซต์ https://www.khaosod.co.th/amulets/news_2780978)

***พรรษาที่ ๗-๙ (พ.ศ. ๒๕๑๙ - พ.ศ. ๒๕๒๑) จำพรรษา ณ วัดป่าแก้วชุมพล อ.สว่าง - แดนดิน จ.สกลนคร**

หลังเดินทางออกจากพระธาตุพนมแล้ว ท่านได้เดินทางต่อมายังจังหวัดมุกดาหาร ช่วงนั้นในพื้นที่มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) อยู่เป็นจำนวนมาก ค่ำมาประชาชนต้องอาศัยอยู่ในหลุมหลบภัย ท่านจึงได้ไปพักอยู่กับ**หลวงปู่หล้า เขมปตฺโต** ที่วัดภูจ้อก้อ อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

เมื่อใกล้จะเข้าพรรษา ท่านเลือกมาจำพรรษาอยู่กับ **ท่านอาจารย์ใหญ่สิงห์ทอง ธัมมวโร วัดป่าแก้วชุมพล** ในช่วงพรรษาที่ ๗-๙ เนื่องจากท่านได้ยินชื่อเสียงครูบาอาจารย์องค์นั้น องค์นี้จากการพูดคุยกับหมู่พระหรือบางทีก็ได้มีโอกาสไปกราบท่านในงานต่างๆ พอออกจากหลวงปู่ฝั้นจึงคิดว่าการได้ไปอยู่กับ **ท่านอาจารย์ใหญ่สิงห์ทอง** นี้เหมาะสมที่สุดแล้ว ท่านได้สั่งสมประสบการณ์ใหม่ๆ ทำให้ มีความก้าวหน้าในการภาวนามาก โดยเฉพาะการพิจารณาทางปัญญา การพิจารณาอสุภกรรมฐาน

การฝึกนิสัยการฉัน

จากพื้นฐานครอบครัวมีถิ่นฐานอยู่ที่ภาคกลาง ทำให้ท่านคุ้นเคยกับอาหารในเมือง และไม่เคยสัมผัสรสชาติของอาหารป่า หรือแม้กระทั่ง เห็ด ครั้งยังเป็นเด็กโยมแม่เคยเล่าให้ท่านฟังว่า มีคนเมาเห็ด ทำให้โยมแม่กลัว ไม่กล้าที่จะเลือกซื้อเห็ดที่มีขายอยู่ทั่วไป แต่จะเลือกซื้อเฉพาะเห็ดกระป๋องเท่านั้น เป็นผลให้ท่านเมื่อเวลาเห็นเห็ดเกิดขึ้นตามพื้นดินหรือขอนไม้ จะรู้สึกรังเกียจ ขยะแขยงเหมือนเป็นของสกปรก

แต่เมื่อได้บวช และเข้ามาจำพรรษาทางภาคอีสาน วัฒนธรรมการกินก็ต่างออกไป หลวงปู่หล้าเคยได้พูดกับท่านว่า **"อะไรที่มันติงคิง กินได้หมด"** หมายถึงอะไรที่ขยับดุ๊กดิ๊กได้ ก็สามารถกินได้หมด แม้กระทั่งตัวไหม หรือดักแด้ แต่ตัวท่านกลับรู้สึกว่าทำไมถึงต้องกินแม้กระทั่งตัวหนอน และไม่เลือกที่จะฉัน

อีกหนึ่งอย่างของอาหารที่ชวนขนลุกของท่านคือ อึ่ง หรือเขียดตะปาด เมื่อญาติโยมนำมาประกอบอาหารมักจะใส่ลงไปทั้งตัว และเมื่อนำมาใส่บาตร ภาพที่ท่านเห็นตอนนั้น คือ อึ่งที่นอนอ้าปาก อ้าแขน อ้าขาอยู่กลางบาตร จนทำให้ท่านไม่กล้าที่จะฉัน รู้สึกขยะแขยง จนถึงขั้นขอให้หมู่พระจับออกให้ และตักข้าวบริเวณที่สัมผัสอึ่งออกให้ด้วย

เมื่อท่านพระอาจารย์สุธรรมได้เข้ามาอยู่กับท่านอาจารย์ใหญ่สิงห์ทอง ท่านถือธุดงควัตร คือการฉันเฉพาะอาหารที่ญาติโยมใส่บาตรเท่านั้น อาหารที่อยู่นอกบาตรจะไม่ฉัน ไม่ว่าอาหารนั้นจะดี หรือชอบแค่ไหนก็ตาม ตามปกติชาวบ้านจะนำอาหารมาใส่บาตรเป็นถุงๆ ไม่ว่าจะถุงเล็กหรือถุงใหญ่ปะปนกัน ท่านก็จะเลือกเฉพาะอาหารที่ถุงใหญ่เพียงหนึ่ง หรือสองถุงเท่านั้น เพื่อความสะดวกและไม่ให้เสียเวลาในการแกะถุงและการฉัน

วันหนึ่งหลังจากการบิณฑบาต ท่านเลือกอาหารถุงใหญ่มากเพียงถุงเดียว โดยไม่ทราบว่าเป็นอาหารอะไร รู้เพียงแต่ว่าเป็นอาหารภาคอีสาน ท่านก็แกะแล้วเทใส่บาตรลงไปทั้งถุง ฉันไปด้วยความรู้สึกไม่อร่อย แต่ก็ฉันไปจนกระทั่งอิ่ม จึงได้ไปล้างบาตร ก็มีเณรเข้ามาทักท่านว่า **"ครูบา ๆ ได้กินน้องควายอยู่บ่อ"** ในตอนนั้นท่านยังไม่รู้จักภาษาอีสานมากนัก เมื่อได้ยินว่า **"น้อง"** จึงได้เข้าใจว่าเป็น **"น่อง"** จึงได้ถามกลับไป ว่า **"น่องนี่บ่อ"** หมายถึง เนื้อน่องของควายใช่ไหม แต่กลับมีครูบาองค์หนึ่งพูดขึ้นมาว่า **"ไม่ใช่ มันคือรกควาย"** เมื่อได้ยินดังนั้นท่านก็รู้สึกพะอืดพะอม เหมือนจะอาเจียน จนหมู่พระต่างพากันหัวเราะเสียงดัง ทำให้ท่านอาจารย์ใหญ่สิงห์ทองได้ยินเข้า และสอบถามว่าเกิดเหตุอะไรทำให้หัวเราะกันเสียงดังแบบนี้ ครูบาองค์อื่นจึงได้ตอบท่านกลับไปว่า **"ข้าครูบาสุธรรมครับ เพิ่นขี้เดียดน้องวัว น้องควาย"** ท่านอาจารย์ใหญ่สิงห์ทองจึงได้เรียกครูบาสุธรรมให้ไปพบที่กุฏิเป็นการส่วนตัว

เมื่อท่านได้เข้าพบท่านอาจารย์ใหญ่สิงห์ทอง ท่าทีของท่านอาจารย์ใหญ่ดูไม่พอใจนัก ท่านอาจารย์ใหญ่จึงได้กล่าวตักเตือนว่า **"ท่านวิเศษมาจากไหน ท่านใหญ่โตมาจากไหน สิ่งของทุกสิ่งทุกอย่างที่เขามาใส่บาตรเรา ล้วนแต่เป็นของเลิศของประเสริฐของเขา ของเลิศของดีที่สุดของเขา เขามาใส่บาตรเรา ใส่ด้วยความเคารพ แต่ท่านมาแสดงออกถึงความรังเกียจในของที่เขาใส่ ที่เขาถวายมาด้วยความศรัทธา ด้วยความเคารพ มันไม่เป็นการประมาทเขาเกินไปหรือ**

ดูสิว่าพระพุทธเจ้า ท่านมาจากชนชั้นของกษัตริย์ ท่านมาจากความเป็นกษัตริย์ ออกมาสู่สภาพความเป็นขอทาน คือไม่มีอะไรเลย แล้วคนเขาก็ไม่รู้จักว่าเป็นพระพุทธเจ้า ไม่รู้ว่าเป็นกษัตริย์ เขาก็มองว่าเป็นคนอนาถาคนหนึ่ง เหมือนกับให้ขอทาน แล้วให้ขอทานให้แบบไหน ให้ของเหลือเดน พระพุทธเจ้าออกมาจากพระราชวัง ออกมาสู่สภาพความเป็นขอทาน รับแต่ของเหลือเดนของผู้คนมา พระพุทธเจ้ายังรับด้วยความเคารพ ยังมาฉันด้วยความเคารพ

แล้วท่านประเสริฐมาจากไหน ใหญ่โตมาจากไหน ท่านจึงมาแสดงถึงความรังเกียจ ถึงความขยะแขยงในสิ่งที่เขาให้ท่านด้วยความเคารพ มันจะถูกต้องมันจะเป็นธรรมเหรอ"

เมื่อได้ยินดังนั้น ท่านจึงตั้งจิตตั้งใจนับตั้งแต่วินาทีนั้นว่า สิ่งใดที่ท่านชอบ ท่านจะไม่ฉัน แต่สิ่งไหนที่ท่านไม่ชอบ ท่านจะฉันสิ่งนั้น เมื่อถึงเวลาบิณฑบาตแล้ว ถ้าได้สิ่งที่ท่านชอบ ท่านจะนำไปให้พระองค์อื่นทันที และฝืนฉันสิ่งที่ไม่ชอบเหล่านั้น โดยยึดหลักว่า หากหมู่พระฉันได้ ตัวท่านเองก็จะต้องฉันได้เช่นกัน เพราะฉะนั้น อะไรที่นำเข้าปากแล้วมันไม่แสลงต่อโรคภัย ท่านจะฉันสิ่งนั้น และในที่สุดท่านกล่าวว่า **"ไอ้ตัวไหม ตัวหม่อน ตัวแมลงเม่า นี่เขาเอามาคั่วเกลืออะไรต่ออะไร โอ๊ย ทีแรกเราใหม่ ๆ เราขยะแขยงจะตาย พอมา ๆ เราฝืนมากิน โอ้ มันแซ่บนี่"**

จึงเป็นการฝึกนิสัยของท่านตลอดมา สิ่งใดก็ตามที่ญาติโยมนำมาถวาย แสดงว่าเป็นของที่ดีที่สุดของเขาแล้ว เขาจึงนำมาใส่บาตรให้ด้วยความเคารพ ความศรัทธา ความปรารถนาที่จะถวายแต่ของดี ๆ เมื่อท่านได้ลองฝึกฝน ปฏิบัติตน ท่านก็พบว่าทุกสิ่งล้วนทำได้ เพราะฉะนั้น คนเราสามารถฝึกได้ทุกอย่าง ขนาดพระพุทธเจ้าท่านเป็นถึงกษัตริย์ ท่านยังฝึกได้เลย

ความสำคัญของบุญ ผู้ที่ปรารถนาบุญ

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๐ ท่านมีโอกาสได้เดินทางไปพักภาวนาที่**ถ้ำไตรรัตน์ อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา** โดย**ท่านเจ้าคุณโชติ คุณสัมปันโน** เป็นผู้นิมิตเห็นว่าในภูเขาลูกนี้มีถ้ำอยู่ภายใน จึงได้ให้คนออกสำรวจบริเวณรอบภูเขา นักสำรวจได้พบโพรงอยู่บริเวณยอดเขาจึงได้โหนตัวลงไป พบว่าเป็นโพรงถ้ำ เมื่อเดินสำรวจบริเวณ ในถ้ำพบว่าเป็นพื้นที่ทางยาวสามารถใช้สำหรับเดินจงกรมได้ จึงได้ทำการเจาะปากถ้ำเป็นทางเข้าออกสำหรับพระภิกษุสงฆ์ได้มาใช้พักภาวนาในที่แห่งนี้ และได้ตั้งชื่อว่า ถ้ำสังฆ์ เป็นสถานที่ที่ไม่มีพระภิกษุสงฆ์รูปใดกล้าเข้ามาพักปฏิบัติภาวนาเพียงรูปเดียว หากเข้ามาจะเข้ามาเป็นกลุ่ม หรือเข้ามาในเวลากลางวันเท่านั้น เมื่อท่านเจ้าคุณมรณภาพลง ถ้ำแห่งนี้จึงไม่มีใครเข้ามาใช้งาน

เมื่อท่านมีโอกาสได้เดินทางไปยังวัดที่อยู่บริเวณใกล้ ๆ ถ้ำ จึงได้สอบถามกับพระลูกวัดองค์อื่นๆ ว่ามีพื้นที่สำหรับนั่งปฏิบัติภาวนาหรือไม่ พระลูกวัดจึงได้แนะนำให้ท่านมายังถ้ำแห่งนี้ โดยไม่ได้บอกกล่าวสิ่งใด เมื่อท่านไปถึงก็รู้สึกได้ถึงความสงบร่มเย็น ไม่มีผู้คนไปมาวุ่นวาย ท่านจึงได้แขวนกลดที่ผนังถ้ำ และเมื่อถึงเวลาตี ๒ ท่านจึงจะลุกขึ้นมาปฏิบัติภาวนา แม้ว่าจะนอนดึกสักเพียงใดก็ตาม ท่านจะลุกขึ้นมาปฏิบัติในเวลานี้

เมื่อถึงเวลาตี ๒ ในคืนแรก ท่านลุกขึ้นมาเพื่อสวดมนต์เหมือนเช่นเคย หลังจากนั้นจึงนั่งภาวนา ในขณะกำลังนั่งภาวนาอยู่นั้น เกิดเสียงดัง เปรี้ยง ! ราวกับมีคนโยนก้อนหินลงมาใส่ที่หลังคากลด แต่เมื่อจับไฟฉายขึ้นมาส่องดูกลับไม่พบสิ่งใด แต่เสียงที่ได้ยินนั้นเป็นเสียงที่ดังชัดเจน หลังจากนั้นท่านจึงได้เปลี่ยนอิริยาบถมาเป็นเดินจงกรมจนกระทั่งสว่าง

ในรุ่งเช้า ท่านได้ออกบิณฑบาตเหมือนเช่นทุกวัน การไปบิณฑบาตทำให้ท่านได้พบเจอกับพระที่วัด หลังจากบิณฑบาตเสร็จก่อนที่จะแยกทางกัน พระในวัดจึงได้สอบถามกับท่านว่า เมื่อคืนที่ท่านอยู่ปฏิบัติที่ถ้ำแห่งนี้มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นหรือไม่ เจอสิ่งใดหรือไม่ ท่านจึงได้ตอบว่าไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้น และได้เดินทางกลับมายังถ้ำ พร้อมกับความสงสัยในคำถามของพระอาจารย์รูปนั้นเกี่ยวกับถ้ำแห่งนี้

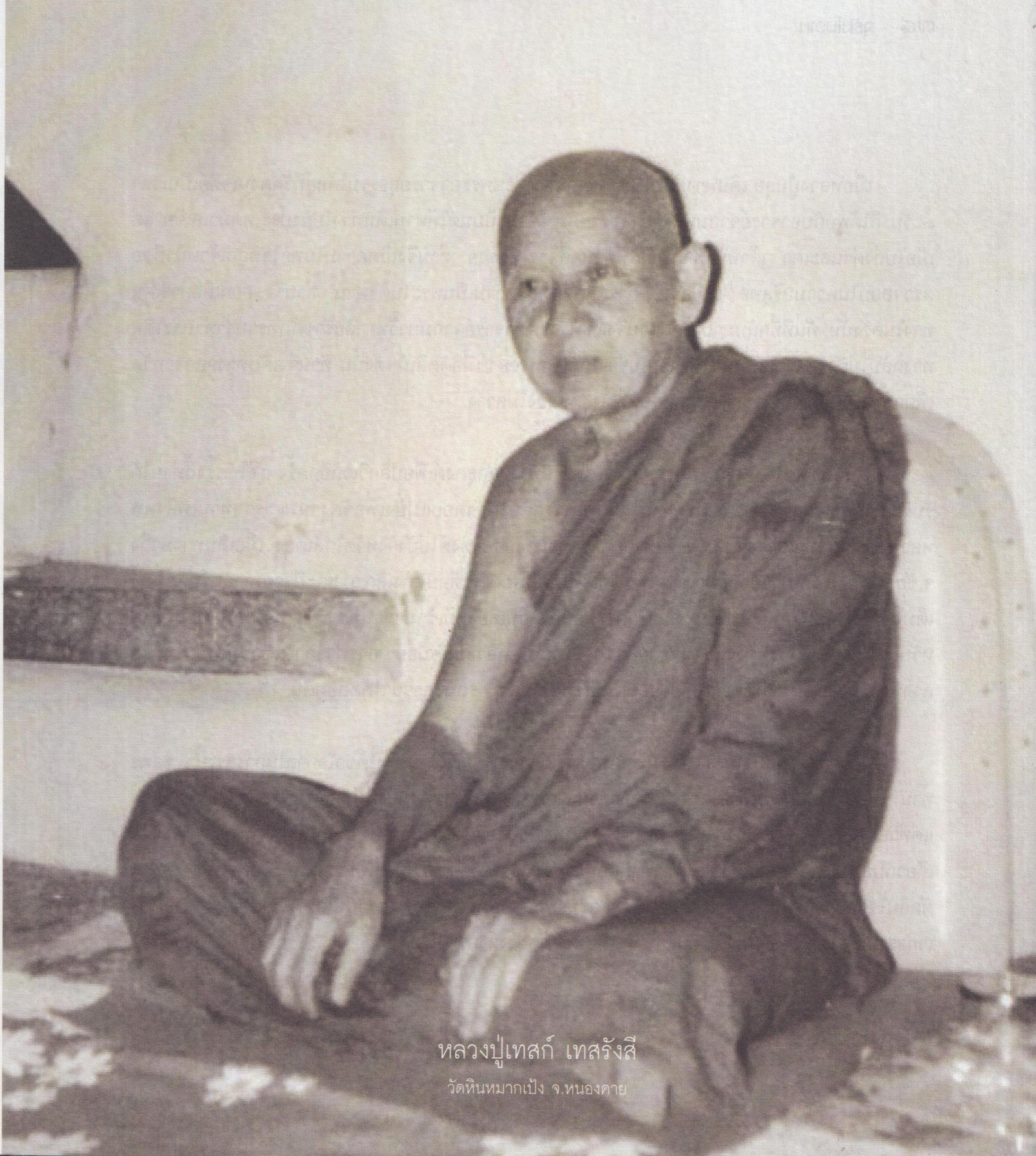
คืนที่สอง เมื่อถึงเวลาตี ๒ ท่านจึงได้ลุกขึ้นมาปฏิบัติเหมือนเช่นเคย และเกิดเสียงดังขึ้นเหมือนคืนแรก ท่านจึงลุกขึ้นมาเดินจงกรม และออกไปบิณฑบาตในตอนเช้า

จนกระทั่งวันที่สาม ในเวลาตี ๒ เหมือนที่ผ่านมา ในวันนี้เสียงที่ได้ยินกลับดังสนั่น ราวกับมีคนตั้งใจโยนหินใส่ที่หลังคากลด และหินนั้นกระเด็นไปโดนกำแพงถ้ำจนแตก เสียงที่เกิดขึ้นนั้นดังมากจนท่านต้องก้มหัวหลบด้วยความตกใจ เสียงที่ได้ยินนั้นชัดเจน ท่านจึงนำไฟฉายขึ้นมาส่องหาสาเหตุของเสียงเช่นเดิม แต่กลับไม่พบสิ่งใด ในขณะที่ได้ยินเสียง ท่านแน่ใจว่านี่ไม่ใช่ความฝัน และตัวท่านไม่ได้หลับอย่างแน่นอน ท่านมีสติกำกับจิตอยู่เสมอ แต่เมื่อใช้ไฟฉายส่องบริเวณโดยรอบกลด กลับไม่พบสาเหตุแห่งเสียง ไม่มีร่องรอยหรือเศษหินใด ๆ คืนนั้นท่านจึงตัดสินใจไม่ลุกขึ้นมาเดินจงกรม แต่กลับสวดมนต์ตั้งจิตอธิฐานว่า

"ขอภูตผีปีศาจ อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ทั้งหลาย หรือเจ้าที่เจ้าทางผู้สิงสถิตอยู่ ณ ที่แห่งนี้ จะเป็นท่านใดก็ตาม เรามา ณ สถานที่นี้ เราไม่ได้มาเบียดเบียนท่านใด แต่เรามาตามพุทธานุญาต มาประกอบความพากความเพียร เพราะฉะนั้นท่านใดมารบกวนมาเบียดเบียนเราจะเป็นบาปเป็นกรรมต่อท่าน อย่าทำ ถ้าท่านทั้งหลายมาร่วมอนุโมทนาในการทำความเพียรของข้าพเจ้า ท่านทั้งหลายจะได้บุญจากการประพฤติปฏิบัติธรรมของข้าพเจ้านั้นด้วย เพราะฉะนั้นนับตั้งแต่เวลานี้ บัดนี้ไป ท่านทั้งหลายจงอย่ามากวนข้าพเจ้า ถ้าท่านทั้งหลายเห็นความสำคัญของบุญ ปรารถนาบุญ จงมาส่งเสริมสนับสนุนในการอยู่ ในการปฏิบัติธรรมของข้าพเจ้า แล้วท่านทั้งหลายจะเป็นผู้ได้เสวยผลบุญจากข้าพเจ้านั้นด้วย" หลังจากได้ตั้งจิตอธิษฐานก็ไม่เกิดเสียงดังขึ้นมารบกวนท่านอีกเลย จนกระทั่งได้ออกจากถ้ำนี้ไป

ปี พ.ศ.๒๕๒๐ ช่วงออกพรรษา ท่านมีโอกาสได้ออกธุดงค์และเข้าพบ**หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี** ที่**วัดหินหมากเป้ง อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย** หลวงปู่เทสก์จึงได้สอบถามเรื่องการเดินทางไปยังฝั่งทางใต้ของประเทศ หากมีโอกาสให้ลองเดินทางไปยังจังหวัดภูเก็ตดูบ้าง เมื่อได้รับคำแนะนำท่านจึงมุ่งหน้าไปยังวัดหลังศาล อ.เมือง จ.ภูเก็ต เมื่อไปถึงก็ได้พบกับพระผู้น้อยที่อยู่ปฏิบัติภายในวัด แต่ที่วัดกลับไม่มีข้อวัตรใด ๆ รวมถึงชาวบ้านต่างพากันเข้ามาวัดโดยไม่ได้มีจุดมุ่งหมายที่จะเข้ามาปฏิบัติหรือศึกษาธรรมะ แต่กลับมาขอดูดวงดูหมอ ขอเลขตามความเชื่อต่าง ๆ นานา ไม่เกิดความสงบดังที่หมายใจไว้ เมื่อท่านมีโอกาสได้เจอพระที่เป็นหมู่เพื่อนกัน จึงพากันเข้าไปปฏิบัติตามถ้ำผาที่ไร้ผู้คน ไร้ซึ่งการรบกวนจากเสียงใด ๆ

เมื่ออยู่ปฏิบัติที่วัดหลังศาลได้สักระยะหนึ่ง ท่านจึงออกธุดงค์ต่อไปยังจังหวัดพังงา ในครั้งนี้ท่านได้รับหนังสือจาก**หลวงปู่หลุย จันทสาโร วัดถ้ำผาบิ้ง อ.วังสะพุง จ.เลย** ว่า **"ผมมาอยู่ที่วัดควนเจดีย์ จ.สงขลานี้นานแล้ว ให้ท่านมาหาผมด่วน"** ท่านจึงรีบเดินทางไปหา โดยที่ไม่ทราบเลยว่าหลวงปู่หลุยท่านมีกุศโลบายว่าจะให้ไปอยู่แทน เนื่องจากหลวงปู่มีความประสงค์ที่จะเดินทางกลับภาคอีสาน เมื่อได้ยินข่าวว่ามีพระมาจากทางภาคอีสานจึงต้องการที่จะให้มาอยู่แทน ในตอนนั้นที่วัดมีเพียงหลวงปู่หลุย และพระอุปัฏฐากอีกหนึ่งรูปเท่านั้น

หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี
วัดหินหมากเป้ง จ.หนองคาย

เมื่อหลวงปู่หลุย เดินทางกลับไปยังภาคอีสาน ท่านพระอาจารย์สุธรรมได้อยู่ที่วัดควนเจดีย์เป็นเวลา ๗ วัน ก็ได้พบกับอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ เข้ามานิมนต์ให้ท่านเดินทางไปยังประเทศมาเลเซีย แต่เมื่อไปถึงด่านสะเดา เจ้าหน้าที่กลับขอให้ท่านคลี่จีวรให้ตรวจ ท่านจึงเกิดความไม่พอใจที่ถูกเจ้าหน้าที่ขอตรวจสอบในความบริสุทธิ์ เหมือนเป็นการดูถูกศักดิ์ศรีความเป็นพระในตัวท่าน ท่านจึงขอยกเลิกการเดินทางในครั้งนั้น ทันทีที่กลับมาถึงวัด ท่านจึงแจ้งให้ทางอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏทราบว่าท่านจะเดินทางกลับไปยังจังหวัดสกลนครเพราะเป็นช่วงใกล้เข้าพรรษา เมื่อตัดสินใจดังนั้น ท่านจึงเดินทางออกจากวัดเพื่อกลับไปยังวัดป่าแก้วชุมพล จ.สกลนคร ตั้งแต่ฟ้ายังไม่สว่าง

ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ หลังออกพรรษา ท่านได้เดินทางออกธุดงค์เพื่อปลีกวิเวกอีกครั้ง แต่ในครั้งนี้ท่านได้รับข่าวว่าหลวงปู่แหวนมรณภาพ ท่านจึงเดินทางกลับไปยังดอยแม่ปั๋งเพื่อจัดงานพระราชทานเพลิงศพหลวงปู่แหวน เมื่อเสร็จงานเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ท่านจึงออกธุดงค์ไปยังจังหวัดใกล้เคียง เมื่อเดินทางมาถึง จ.ชัยภูมิ จึงได้พักภาวนาอยู่ที่เขื่อนจุฬาภรณ์ ที่นั่นมีเพียงกระต๊อบหลังเล็กๆ และมีรอยเท้าสัตว์น้อยใหญ่เต็มไปหมด เมื่อท่านเข้าไปพักภาวนาในกระต๊อบก็ได้ยินเสียงหมีเข้ามาข่วนที่ข้างฝา ในตอนนั้นท่านก็มิได้หวั่นเกรงใดๆ ท่านรับรู้ถึงภัยอันตรายต่างๆ แต่ก็มิได้กลัวแม้แต่น้อย การภาวนาในตอนนั้นเป็นไปด้วยความราบรื่น จิตยังคงหมุนเวียนอยู่ในธรรมะทำให้ท่านสามารถนั่งภาวนาได้ตลอดคืน

ในขณะเดียวกัน เมื่อใกล้ถึงวันสงกรานต์ ชาวบ้านในละแวกนั้นจึงได้ขอโอกาสในการสรงน้ำ ขอพรท่าน เพื่อความเป็นสิริมงคล เนื่องในโอกาสวันสงกรานต์ จึงได้เข้ามาแจ้งให้ท่านทราบและขออนุญาตท่าน แต่ท่านขอปฏิเสธ ให้เพียงทำบุญตักบาตรเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว เพราะในตอนนั้นท่านไม่ต้องการที่จะข้องเกี่ยวกับสังคมโลกมากมายนัก แต่ชาวบ้านกลับไม่ยอมและร้องขอให้ท่านอยู่เพื่อขอสรงน้ำขอพรให้ได้ ท่านจึงตัดสินใจออกจากเขื่อนจุฬาภรณ์ในเย็นนั้น และมาพักอยู่กับ**หลวงปู่บุญเพ็ง กัปปโก วัดป่าเหล่างา (วัดป่าวิเวกธรรม) อ. เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น** จนกระทั่งหมดช่วงสงกรานต์

เมื่อมองย้อนกลับไป สิ่งที่เคยคาดหวังก็เริ่มปรากฏให้เห็น จากการที่ท่านได้เข้ามาบวช ทำให้จิตใจของท่านได้หลักยึดที่พึ่งทางใจ มีพระรัตนตรัยเป็นสมณะ จึงได้เกิดความเป็นห่วงทางโยมบิดา มารดา และญาติพี่น้องอยากจะให้ได้มีโอกาสสัมผัสธรรมเช่นท่านบ้าง แต่ความที่โยมบิดา มารดา ส่วนมากก็จะเห็นลูกเป็นเด็กเสมอ ไม่คิดว่าจะเป็นครูบาอาจารย์กันได้ ท่านจึงออกอุบายเมื่อมีครูบาอาจารย์หรือหมู่พระองค์ใดจะเดินทางไปยังจังหวัดระยอง ท่านมักจะขอความเมตตาให้หมู่พระทั้งหลายไป โปรดยังครอบครัวของท่านที่บ้านในจังหวัดระยองด้วย เพื่อให้ครอบครัวของท่านได้ซึมซับหลักธรรมคำสอนต่างๆ และเปิดใจให้แก่พระพุทธศาสนา เมื่อครอบครัวของท่านได้เห็นข้อวัตรต่างๆ และการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดของตัวท่าน โยมบิดา มารดา เมื่อเห็นพระเพื่อนๆ ของท่านเป็นพระระดับครูบา - อาจารย์ทั้งนั้น จึงเกิดความศรัทธาพระลูกชาย จึงเริ่มเปิดใจที่จะเข้าวัด และมีจิตใจที่เป็นกุศลมากยิ่งขึ้น ต่อมาก็เป็นไปตามที่ท่านได้คาดหวังไว้

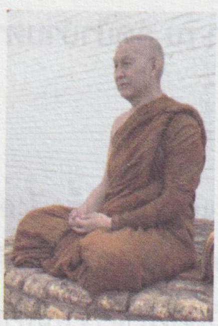
***พรรษาที่ ๑๐-๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๒-พ.ศ. ๒๕๒๓) จำพรรษา ณ วัดป่าบ้านตาด อ.เมือง จ.อุดรธานี**

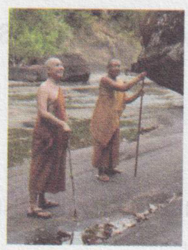
เมื่อก่อนนี้จะเป็นที่ทราบกันดีว่า ถ้าหากได้ฝากตัวเข้าเป็นลูกศิษย์ใครแล้วจะต้องเชื่อฟังครูบาอาจารย์อย่างเคร่งครัด หากท่านไม่อนุญาตให้ออกจากวัด จะไม่สามารถออกจากวัดได้เลย แต่ด้วยนิสัยของท่านที่อยากไปไหนจะต้องได้ไปตั้งแต่ครั้งยังเป็นฆราวาส ท่านจึงเลือกอยู่จำพรรษากับครูบาอาจารย์ท่านอื่นๆ ก่อนเพื่อออกธุดงค์ จนเมื่อถึงคราวที่ท่านพร้อม ท่านจึงมุ่งหน้าสู่วัดป่าบ้านตาด เพื่ออยู่ปฏิบัติภาวนากับ **ท่านอาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน (หลวงตามหาบัว) หรือ ท่านอาจารย์ใหญ่บ้านตาด แห่งวัดป่าบ้านตาด**

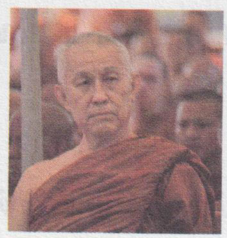
นับเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในชีวิตของท่านอีกครั้งหนึ่ง ที่ได้มีโอกาสรับใช้ครูบาอาจารย์อย่างใกล้ชิด ทำให้ได้ฟัง ได้ยิน ได้เห็น ได้เพิ่มพูนประสบการณ์ จนกระทั่งมีความก้าวหน้าในการพิจารณาธรรมมากยิ่งขึ้น มีความระมัดระวังมากขึ้น รู้จักการดูแลกิริยาอาการ ความประพฤติ การเรียนรู้ข้ออรรถ ข้อธรรม และข้อวัตรขององค์หลวงตา

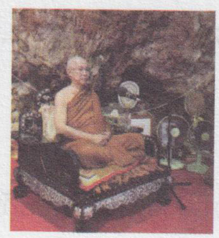
๖

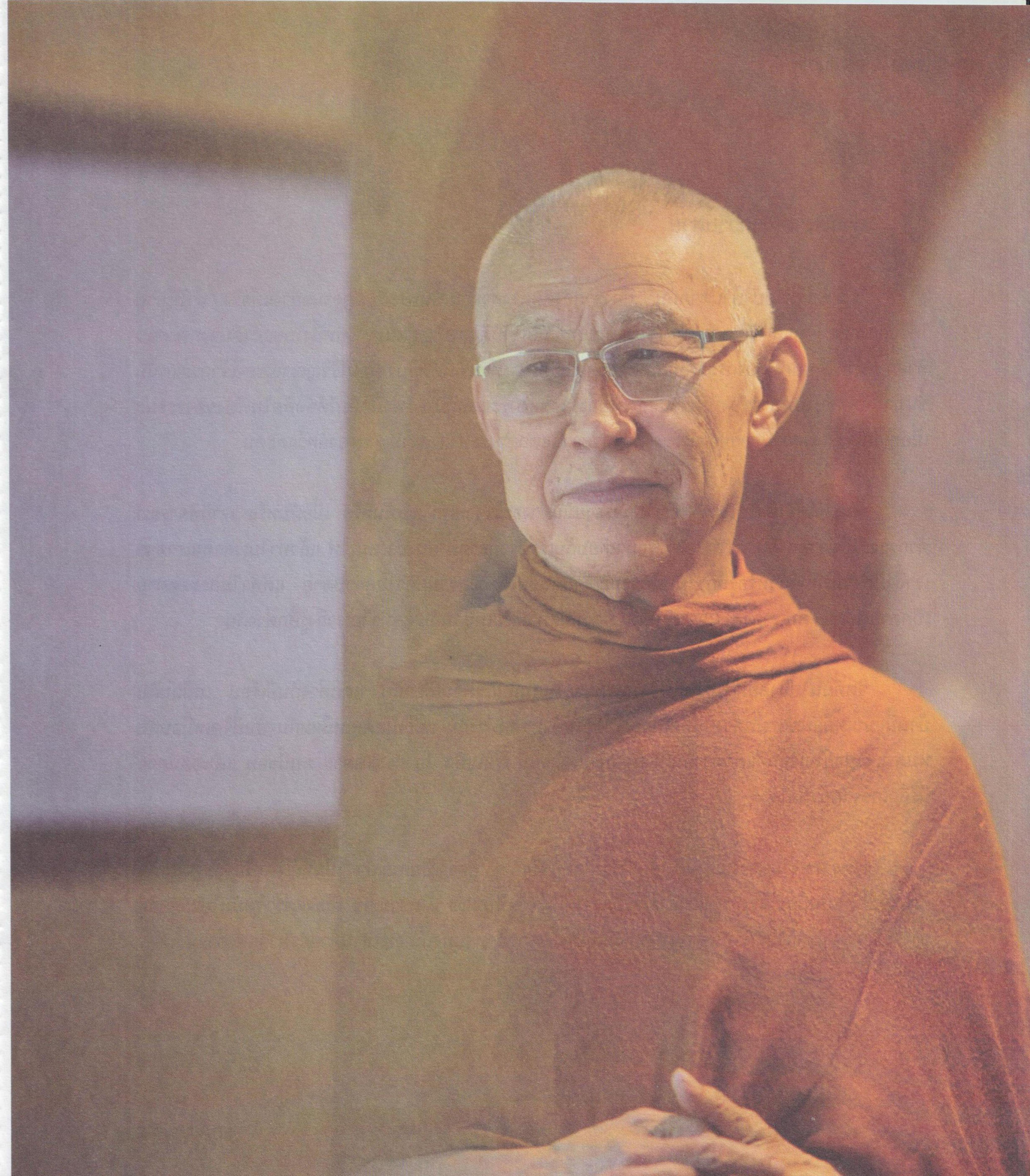
พิจารณาความตาย

การพิจารณาความตาย

ในการอยู่ที่วัดป่าบ้านตาดนั้น เนื่องจากองค์หลวงตาท่านเป็นพระกัมมัฏฐานอย่างแท้จริง ทำให้ท่านได้รับการอบรม ดูแล ขัดเกลาอย่างเข้มงวด และหมั่นปฏิบัติภาวนาอยู่เสมอ วันหนึ่งในขณะเดินจงกรมตอนหัวค่ำ ท่านได้พบศพของกระแตที่นอนตายกองอยู่ที่พื้น ท่านจึงได้หยิบร่างอันไร้วิญญาณของเจ้ากระแตนั้นขึ้นมา โดยจับไปที่หางของมัน ในขณะที่มองร่างของกระแตอยู่นั้น ท่านกลับได้ข้อคิดในเรื่องของธรรมะ เมื่อท่านพิจารณาความตายของกระแต มองหาความแตกต่างระหว่างความตายของสัตว์และคน

ท่านจึงได้รำพึงในใจว่า "กระแตมันตายมันต่างอะไรจากเรา ขนมันหรือ เนื้อมันหรือ เราก็พิจารณาตัวกระแตเป็นธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ พอมาเทียบกับเรา เราก็ธาตุสี่ ดิน น้ำ ลม ไฟ แล้วทำไมเวลาคนเราตาย เราถึงมีความรู้สึกกลัวหรือรู้สึกว่ามันมีความเศร้าโศกเสียใจ มีความกลัวในความตาย แต่ทำไมกระแตตาย เป็ดตาย ไก่ตาย คนเราถึงดีใจเอาเขาไปกิน ทั้ง ๆ ที่สภาพมันเหมือนกัน แต่ทำไมเราถึงรู้สึกต่างกัน

จิตที่มันไปอาศัยที่กระแตกับจิตที่อาศัยอยู่ในคนมันก็จิตอันเดียวกัน แตกต่างกันที่เรือน เหมือนกับบ้านนี้ มันเหมือนกัน มันต่างกันที่คน คนไปอยู่ในบ้านแตกต่างกัน แต่ก็เป็นคนเหมือนกัน อันนี้จิตเหมือนกันหมด แต่ไปอยู่ในเรือนที่แตกต่างกันเท่านั้นเอง แต่เรือนนี้ เรือนเป็ด ไก่ กระแตตาย คนนี้ชอบ แต่พอคนตายนี้รู้สึกเศร้า โศก เสียใจ

ก็เพราะความหลงในสมมุติ คิดว่ามันคือคนจริง ๆ พอว่าเป็นคนแล้ว เป็นหญิง เป็นชาย เป็นพ่อ เป็นแม่เป็นพี่เป็นน้อง จริง ๆ แล้วธาตุสี่ของเราไม่มีคำว่าเป็นหญิง เป็นชายเลย เพียงแต่ว่าจิตมันไปอาศัยอยู่ช่วงระยะหนึ่ง แล้วก็ไปยึด คนเรานี้เรื่องราวมันเกิดมาจากอุปาทานทั้งนั้น อุปาทานด้วยอำนาจแห่งความ หลง"

ในขณะเดียวกันตอนที่ท่านรำพึงคิดพิจารณาธรรมอยู่นั้น ขาทั้งสองข้างก็ยังคงเดินจงกรมอยู่ตลอด โดยไม่มีคำว่าเหนื่อยล้า หรือให้ความสำคัญใด ๆ กับร่างกายเลย ถึงแม้ร่างกายนี้จะแตกหักพังสลายไปเสียเดี๋ยวนี้ ก็ไม่ได้ยึดติดใด ๆ ถึงจะต้องตายลงก็คงไม่ต่างอะไรจากกระแตตัวนี้เลย เมื่อคิดได้ดังนั้น ร่างกายที่ใช้เดินจงกรมตั้งแต่หัวค่ำจนตอนนี้เริ่มมองเห็นท้องฟ้าเป็นสีแดงใกล้ที่จะสว่าง กลับไม่มีความเหน็ดเหนื่อย ไม่รู้สึกเมื่อยแม้แต่น้อย

ท่านยังเล่าต่อไปว่า ในช่วงที่อยู่จำพรรษากับองค์หลวงตามหาบัวนั้น การเดินจงกรมช่วยให้ท่านได้พิจารณาธรรมะต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นท่านจึงหมั่นเดินจงกรมอยู่เป็นประจำ ทำให้ท่านสามารถกำหนดรู้ได้ว่า ที่กำลังเดินอยู่ในขณะนี้เดินมาได้ ๑ หรือ ๒ ชั่วโมงแล้ว โดยไม่ต้องดูนาฬิกาเลยแม้แต่น้อย จะมีเวลาหักลบกันได้เพียง ๕ นาทีเท่านั้น ซึ่งทางเดินจงกรมในสมัยก่อนจะใช้ดินโพรงหรือดินจอมปลวกมาผสมกับน้ำทาบริเวณทางลาดยาวเป็นเส้นตรงรองบนพื้นปูน ใช้งานเพียงหนึ่งพรรษาก็จะเกิดร่องคล้ายรอยล้อรถยนต์ ทำให้ต้องซ่อมแซมในทุก ๆ ปี สาเหตุ ที่เป็นรอยร่องก็เพราะเกิดจากการใช้งานในทุก ๆ วันนั่นเอง

อุบายภาวนา ที่ไม่ต้องร้องขอ

ในช่วงเวลาที่ท่านอยู่ปฏิบัติกับองค์หลวงตามหาบัว การภาวนาดีมาก มุ่งเน้นด้านการชำระจิตใจ ครั้งหนึ่งในขณะที่หลวงตากำลังแสดงธรรมอยู่นั้น ท่านพระอาจารย์สุธรรมได้นั่งภาวนา จิตนึกถึงการแยกร่างกายของตนเอง เห็นร่างกายของตนนั้นเป็นกองกระดูก ไม่มีเนื้อหนัง และกระดูกนั้นก็ค่อย ๆ แตกสลายไปกลายเป็นผุยผงกองรวมกันเป็นขี้เถ้า จากนั้นเศษผุยผงเหล่านั้นก็กลับมารวมเป็นตัวท่านอีกครั้ง และค่อย ๆ เน่าเปื่อย กลายเป็นกองกระดูกจนกระทั่งแตกสลายกลายเป็นขี้เถ้าในที่สุด จิตกำหนดวนเวียนอยู่เช่นนี้เป็นอนุโลม ปฏิโลม คือ การก่อขึ้นมาแล้วพังสลายไป

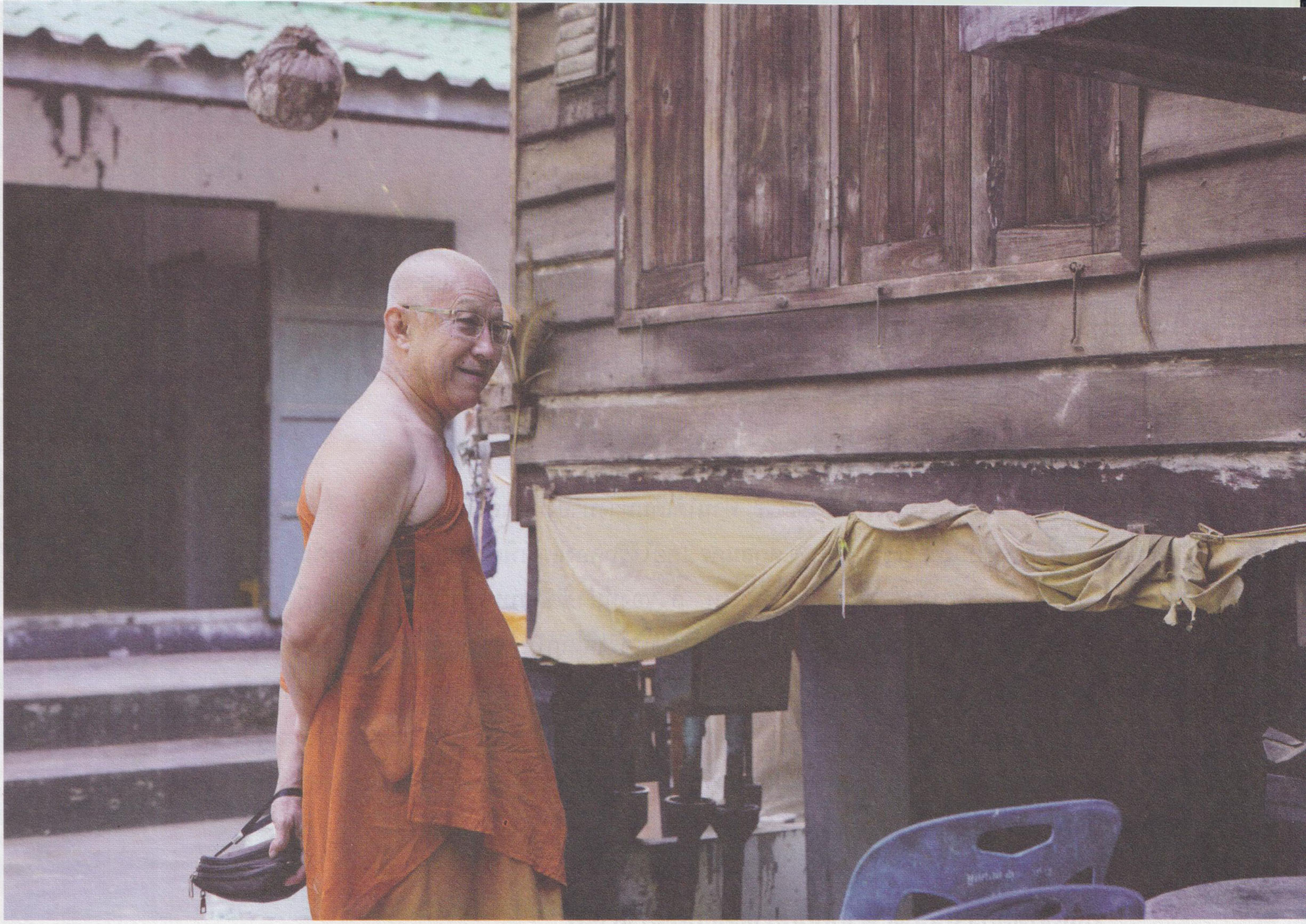
วันหนึ่งหลวงตาได้กล่าวถามท่านว่า **"ท่านสุธรรม เป็นยังไงมาอยู่ที่นี่ ภาวนาที่นี่"** ท่านตอบกลับเพียงแค่ว่า **"ดีอยู่ครับ"** แต่หลวงตากลับพูดต่อว่า **"นั่นสิจะไว้มันทำไมล่ะกระดูก เอามันสิ คุ้ยเขี่ยมันลงไป เหมือนไก่คุ้ยเขี่ยอาหาร เอาให้มันกระจุยกระจาย มันจะฉิบหายล่มจมเพราะการภาวนาของเราให้มันรู้ไปสิ พระพุทธเจ้าไม่ได้พาภาวนาให้พัง ให้ฉิบหายนะ มีแต่กิเลสนั่นล่ะฉิบหาย"** หลวงตากล่าวขึ้นมาเองโดยที่ท่านก็มิได้ถามหรือบอกเล่าสิ่งใดให้แก่หลวงตาเลย

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ ท่านได้รับข่าวการมรณภาพของ ท่านพระอาจารย์ใหญ่สิงห์ทอง ธัมมวโร จากอุบัติเหตุเครื่องบินตก ทำให้ท่านรู้สึกตื้อ อัดแน่นขึ้นมาที่หน้าอก อยากจะร้องไห้ นึกถึงความล่วงไป ๆ ของครูบาอาจารย์ เราขาดที่พึ่งแล้ว และบอกกับตนเองว่าเราจะมัวประมาทนอนใจอีกต่อไปไม่ได้แล้ว ต้องรีบเร่งปฏิบัติอบรมจิตอบรมใจ ทำความเพียรให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

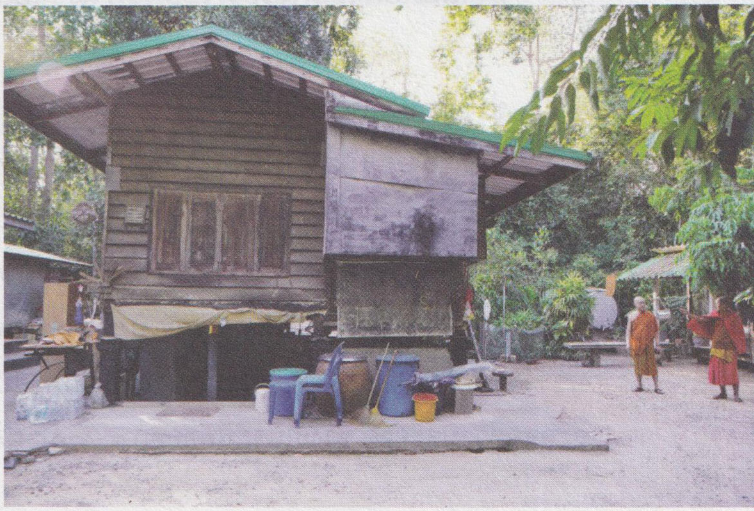
ท่านได้เดินทางไปวัดป่าแก้วชุมพล เพื่อจัดงานพระราชทานเพลิงศพร่วมกับ ท่านพระอาจารย์ปรีดา ฉันทกโร หรือท่านพระอาจารย์ทุย วัดป่าดานวิเวก อ.โซ่พิสัย จ.หนองคาย และท่านพระอาจารย์อินทร์ถวาย สันตุสสโก วัดป่านาคำน้อย อ.นายูง จ.อุดรธานี

***พรรษาที่ ๑๒ - ๕๐ (พ.ศ. ๒๕๒๔ – พ.ศ. ๒๕๖๒) จำพรรษาที่วัดป่าหนองไผ่ อ.เมือง จ.สกลนคร**

หลังเสร็จสิ้นภารกิจจากการจัดงานถวายเพลิงท่านพระอาจารย์ใหญ่สิงห์ทองแล้ว ท่านมีความตั้งใจที่จะออกวิเวกไปยังพื้นที่ทางภาคเหนือ แต่ในขณะเดียวกันก็ได้รับข่าวสารเรื่องคอมมิวนิสต์อย่างหนาหู รวมถึงเรื่องราวการถูกจับตัวไปสังหารของท่านฮวด เจ้าอาวาสองค์ก่อนที่ประจำอยู่ที่พักสงฆ์ป่าหนองไผ่ (ในสมัยก่อนจะเรียกกันว่า ถ้ำผาหัก) หลังจากได้พูดคุยกันในบรรดาหมู่พระ ก็ลงความเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะเดินทางมาประจำอยู่ที่นี่แทน เพราะที่พักสงฆ์ป่าหนองไผ่นั้นเป็นที่เงียบสงัด เหมาะแก่การปฏิบัติภาวนา และอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างมาก

ภาพบริเวณกุฏิหลังเดิม

ที่หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม ได้มาพักที่วัดป่าบ้านตาดกับองค์หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน

เมื่อพรรษา ๑๐ - ๑๑ พ.ศ.๒๕๒๒ - ๒๕๑๓

ในวันที่ท่านตัดสินใจจะเดินทางมายังที่พักสงฆ์ป่าหนองไผ่ ท่านได้กราบลาองค์หลวงตามหาบัว แต่ก็มิวายที่จะขอความเมตตาจากองค์หลวงตา ถ้าหากติดขัด ไม่สะดวกสิ่งใด จะขอเข้ามาศึกษาปฏิบัติกับพ่อแม่ครูอาจารย์อีก หลวงตารับคำขอด้วยความเมตตาและให้โอวาทสั้น ๆ ว่า **"ไปแล้วก็หมั่นภาวนา ตั้งอกตั้งใจนะ อย่าไปหาวุ่นวายกับสังคมโลกเขา"**

เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ ท่านได้เดินทางมายังที่พักสงฆ์ป่าหนองไผ่ ซึ่งมีพื้นที่ประมาณเกือบ ๗๐๐ ไร่ ตั้งอยู่บนเทือกเขาภูพาน จ.สกลนคร โดยใช้รถสองแถวเพียงคันเดียวเป็นพาหนะ และโยมน้องสาวขององค์หลวงตามหาบัวเป็นผู้ออกค่าน้ำมันให้ สิ่งของที่นำติดตัวมาจากวัดป่าบ้านตาดมีเพียงถ้วยชามและผ้าห่ม ทางด้านอาหารมีเพียงน้ำตาลทราย และโกโก้ครึ่งกิโลกรัม โดยไม่ได้นำปัจจัยติดตัวออกมาด้วย แต่เมื่อท่านดูภายในย่ามกลับพบตั๋วแลกเงินไปรษณีย์อยู่ใบหนึ่ง มูลค่า ๒,๐๐๐ บาท ซึ่งท่านเองก็ไม่ทราบว่าได้มาด้วยวิธีใด และได้มาตอนไหน จึงได้นำตั๋วไปแลกเงินเพื่อนำมาซื้อกาแฟ และอาหารตอบแทนผู้ที่เดินทางมาส่ง ในพรรษาแรกที่มาอยู่นั้น มีพระและเณรมาจำพรรษารวม ๖ รูป คือ ท่านพระอาจารย์สุธรรม เณรเวท และพระอีก ๔ รูป

มุ่งเน้นต่อการปฏิบัติ ตามปฏิปทาพ่อแม่ครูอาจารย์

ช่วงแรกที่ได้เข้ามาอยู่ที่ที่พักสงฆ์ป่าหนองไผ่ อาหารการกินต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นผักที่หาได้จากในบริเวณนั้น ช่วงนั้นเป็นช่วงที่มีความอุดมสมบูรณ์ทำให้สามารถเก็บผักมาได้ถึงวันละ ๒ ถาดใหญ่ๆ ชาวบ้านที่เข้ามาส่วนใหญ่จะอยู่ในละแวกใกล้เคียงและไม่ได้มีจำนวนเยอะมาก คนในเมืองจะมีโอกาสเข้ามานานๆ ครั้ง แต่ละครั้งที่เข้ามาก็จะนำต้นไม้มาปลูกจำพวกมะละกอ กล้วย ฝรั่ง แตงกวา เป็นต้น ช่วงวัน เสาร์-อาทิตย์ จะมีเด็กนักเรียนเข้ามาอยู่ที่วัดปัดกวาดเช็ดถูทั่วบริเวณ ส่วนวันธรรมดาจะเข้ามาช่วยงานช่วงเช้ากินข้าว จากนั้นจึงไปโรงเรียน ที่วัดจะมีแม่ออกที่อยู่ประจำ ๗-๘ คน เข้ามาทำอาหาร ปลูกผัก ตัดหญ้า และดูแลความสะอาด ช่วงเย็นจะมีพ่อออก ๔-๕ คน ผลัดเปลี่ยนกันเพื่อมาเฝ้าดูแลพระ

ท่านเล่าว่าที่พักสงฆ์ป่าหนองไผ่เป็นสถานที่เงียบสงบ ไม่มีผู้คนพลุกพล่าน ควรค่าแก่การภาวนา ประกอบกับครูบาอาจารย์ของท่านก็หมั่นปฏิบัติภาวนาอย่างมีระเบียบหลักเกณฑ์ ทำให้ท่านได้ซึมซับแนวทางเพื่อนำข้อวัตรมาปฏิบัติตาม

"เวลาที่ไม่มีใครมาเกี่ยวข้อง เวลาที่ไม่มีภาระอะไรเยอะ เป็นเวลาที่ได้กำลังมากที่สุดเลย ถ้ามาพูดว่าหลวงพ่อเองเป็นคนโชคดีก็ว่าได้ โชคดีได้อย่างไร ตอนเราเป็นพระเด็ก เราอยู่กับครูบาอาจารย์ที่ท่านมีหลักมีเกณฑ์ มีระเบียบ ท่านมีระเบียบแน่น เพราะฉะนั้นเราก็ไม่กล้าดื้อแตกออกนอกแถว ก็ทำให้เราเป็นคนมีหลักมีเกณฑ์ แล้วอยู่กับครูบาอาจารย์ การปฏิบัติมันก็พอเห็นช่องทาง พอรู้ช่องทาง แล้วก็พอได้หลักได้เกณฑ์ขึ้นมาบ้าง แล้วเราก็ไม่มีภาระอะไรเยอะ พอเราออกมาจากครูบาอาจารย์ เราปลดเปลื้องภาระหมดเลย เหลือแต่การอัดแน่นด้านจิตใจของเราอย่างเดียว เราไม่มีภาระที่ต้องไปเกี่ยวข้องกับญาติโยม ไม่มีภาระเกี่ยวกับการก่อสร้างอะไรต่ออะไรทั้งนั้น มุ่งหน้าต่อการปฏิบัติอย่างเดียว"

ทางด้านองค์หลวงตามหาบัว เมื่อมีโอกาสท่านมักจะแวะมาเยี่ยมเยียนที่ที่พักสงฆ์ป่าหนองไผ่อยู่เสมอ ทุกครั้งที่มาจะมีของติดไม้ติดมือเป็นอาหารและผลไม้ต่าง ๆ จำนวนมาก เพื่อให้เพียงพอสำหรับพระและแจกจ่ายให้แก่ชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง แต่ถึงอย่างนั้น เมื่อถึงฤดูพืชผลออกดอก ท่านมักจะให้คนนำผลไม้หรือผักต่าง ๆ กลับไปส่งยังวัดป่าบ้านตาดด้วยเช่นกัน ส่งไปครั้งหนึ่งราว ๑๐ กระสอบ (๑ กระสอบเท่ากับข้าวสาร ๑๐๐ กิโลกรัม)

ในขณะเดียวกัน ทางด้านลูกศิษย์ขององค์หลวงตามหาบัวทุกรูปก็จะทราบถึงธรรมเนียนประเพณีปฏิบัติ เมื่อถึงวันก่อนงานทอดกฐิน ๑ วัน ลูกศิษย์ลูกหาของหลวงตาที่ได้แยกย้ายกันไป จะพากันเดินทางกลับไปยังวัดป่าบ้านตาด เมื่อถึงเวลาพลบค่ำจะขึ้นไปยังกุฏิของหลวงตา เพื่อนวดจับเส้นถวายเหมือนครั้งที่ยังอยู่ที่วัดป่าบ้านตาด และจะเป็นช่วงเวลาในการพบปะพูดคุยกันระหว่างอาจารย์กับลูกศิษย์ที่ไม่ได้พบกันมาเป็นเวลานาน หากมีเรื่องราวอันใดไม่เหมาะไม่ควร ท่านก็จะสั่งสอนในตอนนั้นทันที

ความเป็นอยู่ในช่วงแรก

ความเป็นอยู่และที่พักอาศัยในช่วง ๒ ปีแรก ท่านพักและจำพรรษาอยู่ที่ถ้ำผาหัก ๒ พรรษา มีเตียงนอนทำจากปีกไม้หนา ๆ นำมาต่อกันเป็นแคร่ และกางกลดคลุมเตียงอีกครั้ง เป็นสถานที่ที่มีครูบาอาจารย์แวะเข้ามาพักอยู่บ่อยครั้ง ในช่วงปีแรกมีพระและเณรจำพรรษารวมทั้งหมด ๖ รูป ต่อมาพรรษาที่ ๒ เหลือเพียงท่านและเณรเวทเท่านั้น โดยเณรเวทพักที่กระต๊อบเก่าของท่านอาจารย์ฮวด เจ้าอาวาสองค์เก่า หลังคามุงด้วยหญ้าคา ขนาดพอดีกับคนนอน หากผู้ชายเข้าไปนอนหัวจะติดกับฝาผนังด้านหนึ่ง และปลายเท้าจะติดกับฝาผนังอีกด้านหนึ่ง

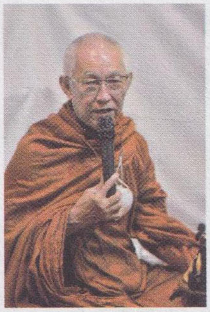
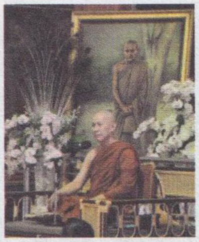
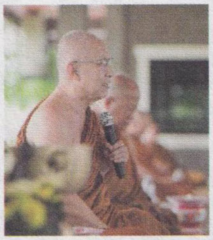
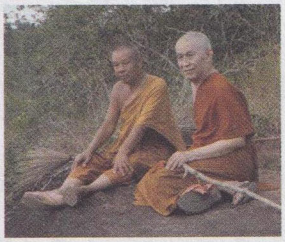
ศาลาฉันอาหารเป็นศาลาเล็ก ๆ มีเพียงหลังเดียวทำจากไม้ป่าช้า สภาพปุปะบ้างตามที่พอจะหาได้ พระสามารถนั่งได้ ๔-๕ รูป และชาวบ้านที่จะเข้ามาถวายอาหารหรือสนทนาธรรมสามารถนั่งบนศาลาได้ เพียง ๗-๘ คน ส่วนคนอื่น ๆ จะต้องนั่งที่ใต้ถุน หรือปูเสื่อนั่งกับพื้นด้านนอกศาลา ใต้ถุนความสูงเพียง ๒ เมตร ต้องก้มศีรษะเข้าไปด้านใน ตั้งอยู่บนก้อนหิน(ปัจจุบันเป็นกุฏิรับรอง ๒ ห้อง)

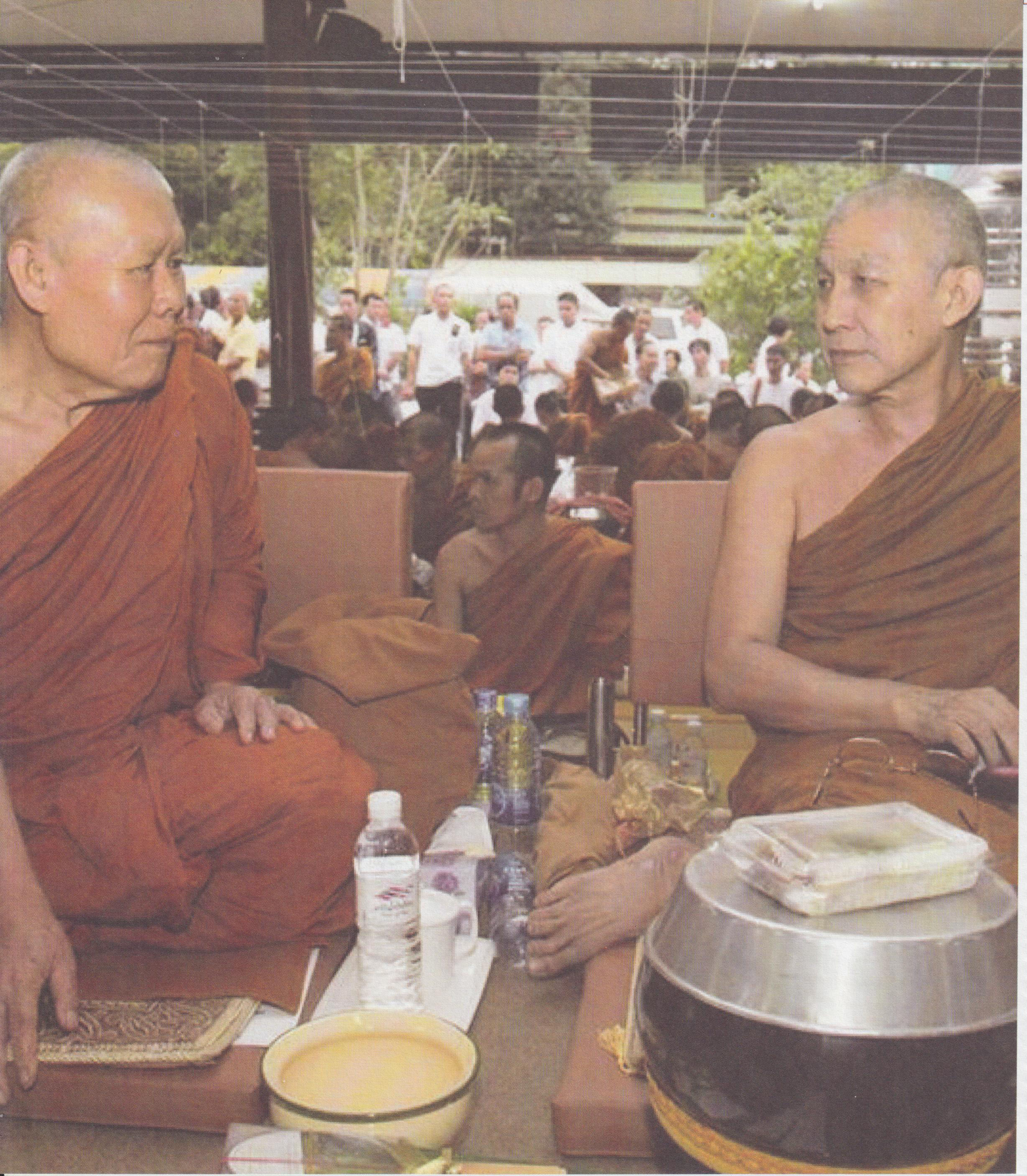
ท่านมักจะออกวิเวกเพื่อปฏิบัติภาวนาในสถานที่เงียบสงบเป็นประจำ และตอนนั้นบริเวณอ่างแซง อยู่หลังวัด ค่อนข้างเงียบสงบ จึงเป็นสถานที่เหมาะสมสำหรับการภาวนาในช่วงกลางวัน เป็นกุศโลบายในการออกให้ห่างจากที่นอน จะได้ไม่รู้สึกง่วงนอน หากเห็นว่าเป็นที่นอน ก็จะพลอยทำให้ตนเองนั้นรู้สึกง่วงนอนไปด้วย ท่านมักจะออกไปพร้อมกับกระติกน้ำและผ้าอาบน้ำฝน ก่อนจะเดินกลับมากวาดตาดในช่วงเวลา ๔ โมงเย็น ในสมัยนั้นจะไม่มีการทำวัตรในช่วงเช้าหรือเย็น ไม่มีการเทศน์ แต่จะเป็นการสนทนาธรรมเพื่อไขข้อสงสัยเพิ่มความกระจ่างเพียงเท่านั้น นอกเสียจากว่าจะเป็นวันพระจึงจะมีการเปิดให้เข้ามาสวดมนต์ภายในวัด

ครั้งเมื่อออกพรรษาปีแรก คุณนิพัทธ์ นายช่างรถไฟ และโยมภรรยา ได้เป็นเจ้าภาพในการทอดกฐิน ได้ยอดเงินจากคณะศิษย์ผู้ศรัทธารวม ๒๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นยอดเงินที่เยอะมากในสมัยนั้น ท่านจึงได้นำเงินก้อนแรกจากการทอดกฐินครั้งนั้นมาสร้างรั้วรอบที่พักสงฆ์ป่าหนองไผ่

๗

เหตุผลคือธรรม ธรรมคือเหตุผล

เหตุผลคือธรรม ธรรมคือเหตุผล

ในอีกมุมหนึ่งในการมาอยู่ที่ที่พักสงฆ์ป่าหนองไผ่แห่งนี้ ย่อมมีผู้คนที่ต่อต้าน บางครั้งแม้ออกบิณฑบาต ผู้คนพากันนั่งจับกลุ่มนินทา หรือเมื่อวัดต้องการระดมชาวบ้านเพื่อมาช่วยทำสะพานข้ามแม่น้ำ ผู้คนที่ต่อต้านก็จะมาระดมชาวบ้านไปทำงานอย่างอื่นในวันเดียวกัน ชาวบ้านก็เลือกที่จะไปทางฝั่งนั้น เหลือเพียง ชาวบ้าน ๒-๓ คนมาช่วยงานที่วัด แม้แต่ท่านต้องการที่จะสร้างกุฏิจึงได้ให้ชาวบ้านไปเลื่อยไม้ แต่กลับมีชาวบ้านไปแจ้งแก่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ว่าวัดนั้นแปรรูปไม้ขาย เจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่เคยเข้ามาช่วยเหลืองานที่วัดบ่อย ๆ จึงได้กราบเรียนให้ท่านทราบ แต่ถึงอย่างนั้นท่านก็มิได้นำมาใส่ใจ และไม่มีความคิดที่จะย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะสถานที่แห่งนี้มีความสับปายะอยู่มาก ท่านเล่าเกี่ยวกับสถานที่นี้ไว้ว่า

"ในการปฏิบัติธรรมมันเพลิน มันไม่มีภาระอะไรต่ออะไร มันเพลินไปเรื่อย มันไม่ได้คิดไปถึงที่อื่นแล้ว มันก็อยู่ มันสบายกว่าที่อื่น เหมือนกับ โอ้ ที่นี่ มันที่เกิดที่ตายของเรามาหลายภพหลายชาติแล้วไม่รู้หละ มันดูดดื่ม มันอยู่เลย มันไม่มีอะไรขัดขวาง ไม่มีอะไรขัดข้อง"

ในส่วนของชาวบ้านที่ต่อต้านท่าน ท่านได้เล่าไว้ว่า

"มันเหมือนกับธรรมะที่เราพิจารณาเห็นแล้วเนี่ย อันนี้มันจะวางหมดเลย อะไรมากระทบปุ๊บมันวาง มันเพียงรับทราบ รับทราบแต่มันไม่ซึมอยู่ในจิต เมื่อไม่ซึมอยู่ในจิต จิตก็เป็นปกติ เราจะไปเกี่ยวข้องกับคน นั้น คนที่นินทาเรา คนที่ว่าเรา อะไรต่ออะไร มันก็ไปเกี่ยวข้องด้วยเหตุด้วยผล ควรจะหนักเบาอย่างไร ก็ว่า ไป หรือไม่ควรจะเกี่ยวข้องก็ปล่อยวางไป เพราะฉะนั้น เหตุผลคือธรรมะ ธรรมะคือเหตุผล ถ้าการปฏิบัติธรรมแล้วจิตมันสมบูรณ์มันไม่ใช้อารมณ์ ความขัดเคือง ความโกรธ หรือความรักมาเป็นเกณฑ์ มันใช้ความถูกต้องมาเป็นเกณฑ์ มันรู้ตัว มันดูประโยชน์ต่อตัวเอง เพราะฉะนั้นการปฏิบัติธรรมที่ได้กำลังมากที่สุด ก็คือช่วงที่เราไม่เกี่ยวข้องกับผู้คน"

เวทนาร่างกาย ไม่ใช่จิต

แม้จะมีอุปสรรค และมีความอัตคัดขัดสนอยู่บ้าง ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค หรือโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ทำให้สุขภาพร่างกายของท่านไม่มีภูมิต้านทานโรคภัยไข้เจ็บ ประกอบกับเขตวัดและบริเวณใกล้เคียงเป็นป่าทั้งหมด จึงทำให้ท่านเจ็บป่วยเป็นไข้ป่าหรือไข้มาลาเรียตลอดระยะเวลา ๔ ปีเต็ม ในตอนนั้นท่านเป็นไข้มาลาเรียที่แสดงอาการหนักมากเปรียบเสมือนผีเข้า เพราะร่างกายอยากจะตะโกนออกมาหรือทำสิ่งใดก็ตามที่ปิดบังความเจ็บปวด เพราะท่านมีอาการเวียนศีรษะ ปวดศีรษะเหมือนกำลังจะแตก หนาวสั่นจนถึงกระดูก ห่มผ้าเท่าไหร่ก็ไม่อุ่น เวลาลงมาฉันอาหารเมื่อได้กลิ่นอาหารจะอาเจียน และไม่สามารถฉันอาหารได้ ได้แต่เดินโซซัดโซเซกลับไปยังกุฏิ เมื่ออยู่ที่กุฏิกลับรู้สึกว่ากุฏินั้นหมุนอยู่ตลอดเวลาจนถึงขั้นที่จะต้องจับขอบเตียงเอาไว้ให้แน่น

แต่ถึงอย่างนั้นก็ทำให้ท่านได้รู้จักกับคำว่า **"เวทนา"** และได้ให้คำสอนเกี่ยวกับเรื่องเวทนาไว้ว่า

"เอ้า ก็เวทนาขนาดนี้ หัวเราจะแตก จะระเบิดแล้ว เรายังว่าเราจะทนไม่ได้แล้ว ถ้าเราทำหนักยิ่งไปกว่านี้ แล้วจะทนได้หรือ เวทนาที่มันเกิดอยู่เนี่ย หัวมันปุ๊บปั๊บ ๆ เหมือนจะแตกอยู่เนี่ย มันเป็นยังไง ลักษณะหน้าตามันเป็นยังไง เราก็นอนพิจารณาไปเรื่อย ๆ ไป จิตมันก็หมุนอยู่กับเวทนา เกิดอาการเกิดๆ ดับๆ ออกไปเรื่อย ๆ จิตมันเข้าไปดู มันไม่ได้เข้าไปยึด มันก็รู้จักเวทนาและจิตมันไม่ได้กระวนกระวายเหมือนตอนเริ่มต้นป่วย เริ่มต้นจิตมันไปยึด จิตมันก็เลยกระวนกระวายทุรนทุรายไป เลยได้ตัวที่หนักที่สุดก็คือตัวจิต มันไม่ใช่ตัวเวทนา ตัวหนักที่สุดมันก็คือตัวจิต จิตมันดิ้นรนทุรนทุรายเหมือนอะไรต่ออะไร มันเร่าร้อน ขุ่นมัว เหมือนถูกไฟลวก มันอยู่ที่จิตดวงเดียว พอเราเข้าไปพิจารณาดูแยกแยะเขาไปเรื่อยๆ ว่าอาการระยิบระยับที่มันเกิดอยู่ ซอกมุมไหน ซอกมุมนี้ทั้งหมดทั้งหัวเนี่ย ซอกมุมไหนเราก็ไล่ออกไป ก็ไปเห็นลักษณะอาการที่มันชัดเจนที่มันมีความระยิบระยับ แต่จิตมันไม่ได้ไปยึดติด มันรู้ รู้อาการเท่านั้นมันไม่ไปยึด

เพราะฉะนั้นจิตมันก็สบายมันก็เฉย ๆ แต่มันรู้ รู้อาการ เห็นทุกอาการ ความดิ้นรนทุรนทุรายความเร่าร้อน มันก็คลายออก ๆ แม้เวทนาที่มันเกาะอยู่ในหัว มันไม่คลายออกก็ตาม แต่จิตไม่เดือดร้อน"

กำไรของผู้มีธรรม แม้เวลาเจ็บป่วย

นอกจากนั้น อาการกุฏิหมุนที่เกิดขึ้นจนทำให้ท่านต้องจับขอบเตียงเอาไว้ให้แน่น แต่เมื่อมีผู้คนเข้ามาเยี่ยมกลับพยายามที่จะแกะมือของท่านออกจากขอบเตียง ทำให้ท่านรู้สึกรำคาญ และได้เห็นธรรมะอีกข้อหนึ่ง

"เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย ถ้าผู้มีธรรมจริง ๆ จะไม่ต้องการให้คนมาเยี่ยม คนมาเยี่ยมเรา สร้างความวุ่นวายขึ้นมา อันนี้คนที่ไม่มีธรรม มันหวังฝากหวังพึ่งคนอื่นเขา เพราะเห็นแล้วว่าตนเองพึ่งตนเองไม่ได้แล้ว ก็หวังพึ่งคนอื่น ตอนนี้ใครมันจะมาให้พึ่ง มาบรรเทาเวทนาของเราได้ มาแบ่งปันเวทนาของเราได้ไหม ไม่ได้ เลย ตอนนี้พอใครมาทำอะไรก็ไม่ถูกใจเรา เราก็เลยเกิดหงุดหงิด บางคนก็เลยอาละวาด บางคนก็เลยบ่น บางคนก็เลยด่าอะไรต่ออะไรไป พอคนที่เข้ามาอุปัฏฐากดูแลมันถูกด่า ถูกบ่น มันก็เลยไม่อยากเข้าใกล้ ห่าง ๆ ออกไป ตัวเองก็ยิ่งว้าเหว่ นี่คือความไม่มีธรรม อันตรายมาก คนไม่มีธรรมเวลาเจ็บไข้ได้ป่วยมันเอาตัวไม่ รอด

แต่คนมีธรรม เวลาที่เจ็บไข้ได้ป่วย ยิ่งเป็นเวลาที่เราจะได้กำไรมาก เพราะเราแน่ใจว่ามันไม่มีใครมาแบ่งปันเวทนาของเราได้ หรือช่วยเราได้ เราจึงสั่งพระทั้งหลาย พวกท่านอยู่กันข้างนอกนะ อย่าให้ใครเข้ามายุ่งกับผมนะ ให้ผมอยู่คนเดียว เวลาจะมาเยี่ยม เวลาผมดี ๆ ให้มาเยี่ยม ถ้าผมอยู่อย่างนี้ ผมไม่ต้องการให้ใครมาเยี่ยม มาวุ่นวายกับเราเปล่า ๆ"

อดทนสู้ต่อการรักษากับโรคภัยที่เบียดเบียน

หลังจากมีอาการเจ็บป่วย เป็นเวลา ๓-๔ ปี โดยอาการไข้นั้นจะเป็น ๆ หาย ๆ โดยเฉลี่ย ๑ เดือน ไข้จะขึ้นประมาณ ๒ ครั้ง ท่านก็ได้รับการรักษาจากคุณหมออมรา มลิลา และได้นำเชื้อไปตรวจยังโรงพยาบาลบำราศนราดูร เพื่อค้นหาวิธีการรักษาจนพบว่าท่านป่วยเป็นไข้มาลาเรียชนิดพีเอฟ (Plasmodium falciparum : Pf) เชื้อขึ้นสมองรุนแรง แต่รักษาง่าย โดยคุณหมออมรา ได้แนะนำวิธีการรับประทานยา ๓ แบบ ให้ได้เลือกใช้

๑. ควินิน ครั้งละ ๒ เม็ด วันละ ๓ ครั้ง

๒. เตตร้าไซคลิน ครั้งละ ๑ เม็ด วันละ ๔ ครั้ง ต่อเนื่อง ๗ วัน

๓. ไพรมาควิน วันละ ๑ เม็ด ๒๑ วัน

อีกทั้งยังถวายยาจำนวนมากให้แก่วัด เพื่อใช้ในการรักษาและแจกจ่ายให้กับชาวบ้านที่มีอาการไข้ติดเชื้อ ให้ได้รับประทาน เพื่อเป็นการตัดวงจรของเชื้อไม่ให้แพร่กระจายไปยังคนอื่น ทำให้ตอนนั้นมีชาวบ้านมารับยาจากวัดไปเป็นจำนวนมาก เปรียบเหมือนวัดแห่งนี้เป็นโรงพยาบาลไข้มาลาเรียเลยก็ว่าได้

แม้ว่าร่างกายของท่านจะไม่สามารถขยับลุกขึ้นยืนเพื่อเดินจงกรม หรือนั่งภาวนาได้ แต่ด้านการพิจารณาธรรมนั้น ท่านสามารถทำได้ตลอด แม้มีเวทนาตัวไหนมารบกวน ก็ไม่สามารถทำลายธรรมที่อยู่ในใจของท่านได้ เมื่อได้พิจารณาธรรมร่วมกับการรักษาทางการแพทย์ ร่างกายของท่านก็กลับมามีพลานามัยที่แข็งแรงขึ้น

การพิจารณาแบบไฟไหม้ขอน

ด้านการพิจารณาธรรมในช่วง ๑๐-๒๐ ปีแรกท่านหมั่นพิจารณาอยู่เรื่อยๆ ไม่ว่าจะอิริยาบถไหนก็ตามจะซึมซับเข้ามา เรื่อยๆ เป็นอัตโนมัติ และยังคงหมุนเวียนอยู่แบบนั้น ท่านได้ให้คำสอนเกี่ยวกับการพิจารณาธรรมไว้ว่า **"การปฏิบัติของหลวงพ่อ จะบอกว่า เราไม่ได้ทำแบบไฟไหม้ฟาง แต่เราทำแบบไฟไหม้ขอน เราทำของเรา เราซึมซับของเราไปเรื่อยๆ จิตมันก็ก้าวไปเรื่อยๆ เพราะฉะนั้น เราไม่มีอะไรผาดโผนเอาเป็นเอาตายแบบนั้น คนเวลาผาดโผน ก็เอาเป็นเอาตาย เวลานอกนั้นก็นอนแผ่ อะไรต่ออะไรไป เราไม่เป็น แบบนั้น"**

พอเข้าใจในธรรม รู้ธรรม ก็ปล่อยวาง

หลังจากผ่านการปฏิบัติภาวนาอย่างจริงจังมาตลอดระยะเวลากว่า ๓๐ ปี (ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๔๔ พรรษาที่ ๓๑) ทำให้ท่านได้รู้ธรรม เห็นธรรม จนเกิดการปล่อยวาง ทุกอย่างล้วนเป็นอนิจจัง ท่านกล่าวว่า **"เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ มันก็ซึมซับกันไปเรื่อย พอรู้จักเวทนามาแล้ว สัญญา สังขาร วิญญาณ มันก็เห็นชัดเจนเลย มันอนิจจัง มันก็เหมือนไฟป่านั่นแหละ ไฟป่าพอมันติดแล้วมันก็เผาไปเรื่อย ๆ ที่ไหนยังมีเชื้ออยู่ มันก็จะลามไป เผาไปนั่นเอง เช่นเดียวกับปัญญา มันก็คุ้ยเขี่ย แผดเผาไปเรื่อยๆ ถ้าขันธ์ใดยังมีความสงสัยอยู่ ปัญญาก็จะคลี่คลาย พิจารณาไปเองโดยอัตโนมัติ จนเห็นแจ้ง ชัดเจนด้วยปัญญา มันก็ปล่อยของมันเอง"**

ต่อมาในเวลาให้หลัง ประมาณพรรษาที่ ๔๐ ท่านจึงเริ่มออกเกี่ยวข้องกับสังคม เริ่มรับกิจนิมนต์ไปในสถานที่ต่าง ๆ เมตตาแสดงธรรม ให้โอวาทธรรมแก่ผู้คน และเริ่มก่อสร้างสถานที่สำหรับผู้ที่สนใจเข้ามาปฏิบัติภาวนาที่วัด ท่านกล่าวเกี่ยวกับเรื่องการปล่อยวางภาระทางจิตไว้ว่า

"พอมาถึงทีหลัง ตอนที่เรามาก่อสร้างอะไรเยอะ ๆ ขึ้นมาเนี่ย เราเหมือนว่าภาระทางจิตเราพอปลง

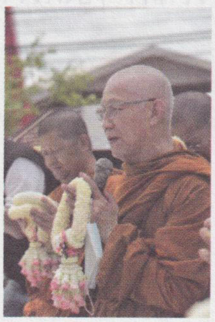
พอวางแล้ว เราไม่มีอะไรต้องมาหนักเรื่องจิตแล้ว ตอนนี้เราจะทำข้างนอก เราจะเกี่ยวข้องกับใคร เราจะไปไหน เราก็ไปตามความสะดวกความสบายของเรา มันเหมือนว่า เราไม่กังวลในด้านจิตใจของเราแล้ว เราจะไปให้ข้างนอก อะไรต่ออะไร ขนาดไหนก็ให้ได้"

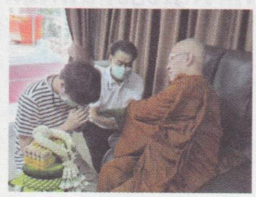
ปัญหาด้านสุขภาพ

จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ท่านมีอาการป่วยด้วยโรคตับอักเสบจากการติดเชื้อไวรัส ทำให้ต้องหยุดรับกิจนิมนต์เพื่อพักรักษาตัวอยู่เป็นเวลา ๒ ปีเต็ม และในเวลาต่อมา เมื่ออายุเริ่มมากขึ้น ประกอบกับผลข้างเคียงของการฉีดยาแก้โรคภูมิแพ้มาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีผลกระทบทางด้านสมอง ความทรงจำในระยะสั้นเริ่มหายไป หรืออาจจะจำเรื่องราวในระยะสั้นได้ไม่ดีนัก แต่ในส่วนของความทรงจำเก่า ๆ ยังคงจำได้ดี.

๙

สงเคราะห์โลก ธำรงธรรม

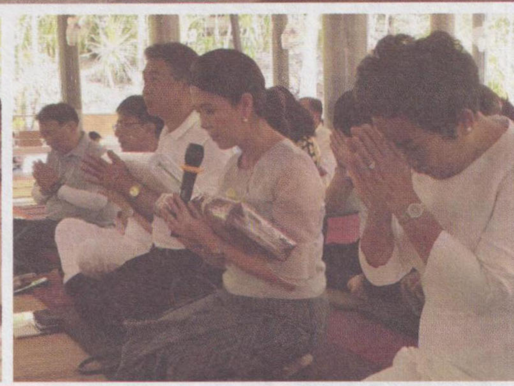

คุณจิระศักดิ์ - คุณเนาวรัตน์ ศุภปัณฑิตา พร้อมครอบครัว
เป็นเจ้าภาพทอดผ้าป่าสามัคคี เพื่อสร้างถนนรอบวัดป่าหนองไผ่ จ.สกลนคร
เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ.๒๕๖๒

สงเคราะห์โลก ธำรงธรรม

ท่านพระอาจารย์สุธรรม สุธัมโม เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา และความเมตตากรุณาอย่างสูงยิ่ง ทำให้ท่านยินดีรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือดูแล สร้างประโยชน์ให้แก่สังคม และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ อย่างมากมาย ทั้งในด้านการให้หลักธรรมคำสอน ให้คำแนะนำปรึกษาและให้ทุนทรัพย์ต่าง ๆ ตามที่จะสามารถทำได้ เช่น

๑. การช่วยเหลือดูแล และสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมทั่วไป

๑.๑ มูลนิธิเสียงธรรมเพื่อประชาชน

ท่านรับตำแหน่ง**ประธานมูลนิธิเสียงธรรมเพื่อประชาชน** ซึ่งมีสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารีทรงเป็นองค์อุปถัมภ์

มูลนิธิเสียงธรรมฯ เป็นศูนย์กระจายธรรมะของพ่อแม่ครูบาอาจารย์องค์สำคัญต่าง ๆ โดยกระจายเสียงผ่านคลื่นวิทยุ หรือโทรทัศน์ที่อยู่ในเครือของวิทยุเสียงธรรม ซึ่งมีมากกว่า ๑๐๐ สถานีทั่วประเทศไทย โดยไม่รับค่าโฆษณา เพื่อให้ผู้คนได้เข้าถึงธรรมะของพ่อแม่ครูบาอาจารย์อย่างแท้จริง

๑.๒ มูลนิธิหออภิบาลสงฆ์หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต โรงพยาบาลศรีนครินทร์ จังหวัดขอนแก่น

ท่านรับตำแหน่ง**รองประธานมูลนิธิหออภิบาลสงฆ์หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** ที่โรงพยาบาลศรีนครินทร์ จังหวัดขอนแก่น

มูลนิธิหออภิบาลสงฆ์หลวงปู่มั่น เป็นกองทุนเพื่อใช้ในการรักษาพยาบาล พระภิกษุ สามเณร อาพาธ (เป็นหอสงฆ์ที่มีพ่อแม่ครูอาจารย์ พระมหาเถระ เข้ารักษาหลายองค์) โรงพยาบาลศรีนครินทร์ เป็นโรงพยาบาลที่มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ มีความพร้อมของเครื่องมือและบุคลากร ทำให้มีพระภิกษุเข้ารับการรักษาอาการอาพาธเป็นจำนวนมาก

๑.๓ มูลนิธิพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

ท่านรับตำแหน่ง**รองประธานมูลนิธิพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร** ซึ่งมีสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อัมพร อมฺพโร) เป็นองค์ประธานมูลนิธิ

มูลนิธิพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร ได้จัดตั้งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสงเคราะห์ ภิกษุและสามเณรอาพาธ รวมถึงคนไข้อนาถาที่เข้ารับการรักษาตัว ณ โรงพยาบาลพระอาจารย์ฝั้น อาจาโร และสงเคราะห์นักเรียนที่ขาดแคลนแต่มีความประพฤติดีงาม ซึ่งปรารถนาจะได้ศึกษาเล่าเรียน รวมทั้งเพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมงานกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ

๑.๔ มูลนิธิพิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์ พระธรรมวิสุทธิมงคล

ท่านรับตำแหน่ง**รองประธานมูลนิธิ พิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์ พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน)**

พิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์ เป็นอนุสรณ์สถานสำหรับเผยแพร่ธรรมะคำสอน เพื่อเตือนใจให้แก่อนุชนรุ่นหลัง ทั้งพระสงฆ์และฆราวาสได้รำลึกถึงคุณงามความดีขององค์หลวงตาพระมหาบัว ทั้งในทางโลกและทางธรรม รวมถึงเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน เพื่อใช้เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติและดำเนินชีวิตสืบต่อไป

๑.๕ มูลนิธิชาตกาล ๑๕๐ ปี หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

ท่านรับตำแหน่ง**ประธานมูลนิธิชาตกาล ๑๕๐ ปี หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** ซึ่งมีสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อัมพร อมฺพโร) เป็นที่ปรึกษามูลนิธิ และท่านเจ้าคณะจังหวัดสกลนครเป็นรองประธานมูลนิธิ

หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต บูรพาจารย์ ผู้รื้อฟื้นแนวทางปฏิบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้คนได้รู้ได้เห็น และประพฤติปฏิบัติตามแนวแถวขององค์ท่านจนเป็นที่เคารพนับถือไปทั่วโลก กระทั่งได้รับการประกาศยกย่องว่าเป็นบุคคลสำคัญของโลกโดยองค์การยูเนสโก (UNESCO) ในวาระการประชุมใหญ่ ครั้งที่ ๔๐ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๔

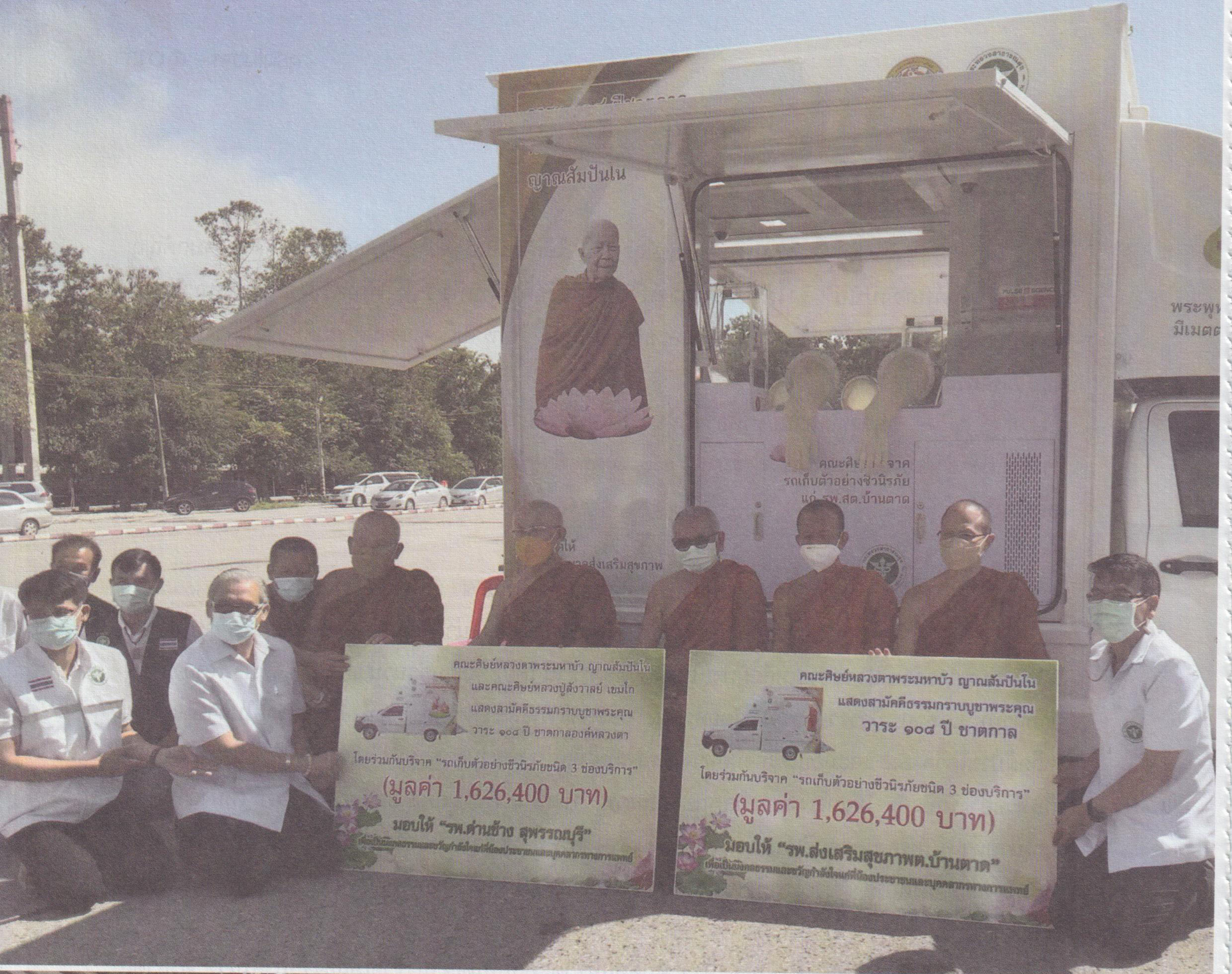
ด้วยเหตุนี้ ท่านพระอาจารย์สุธรรม ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อองค์หลวงปู่มั่น จึงได้ดำเนินการปรึกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างอนุสรณ์สถานองค์หลวงปู่มั่นขึ้น เพื่อให้ชาวจังหวัดสกลนคร และอนุชนรุ่นหลัง ได้ทราบถึงคุณงามความดีที่องค์หลวงปู่มั่น ได้มอบไว้ต่อพระพุทธศาสนา

อนุสรณ์สถานองค์หลวงปู่มั่น มีพื้นที่ประมาณ ๔๐ ไร่ ตั้งอยู่บนพื้นที่เกาะดอนสาวเอ้ ห่างจากฝั่ง อำเภอเมืองสกลนคร ประมาณ ๖๐๐ เมตร ปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการดำเนินงาน คาดว่าจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๖๙

๒. การช่วยเหลือ และสร้างประโยชน์ด้านสาธารณสุข

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า (โควิด-๑๙) ท่านพระอาจารย์สุธรรม ได้สนับสนุนการดำเนินงานช่วยเหลือผู้ป่วยในจังหวัดอุดรธานี โดยมอบเงินจำนวน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท (สองล้าน-บาทถ้วน) แก่ท่าน ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี และสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี เพื่อใช้จ่ายในการดูแลช่วยเหลือผู้ป่วยโควิด-๑๙ และมอบเครื่องมือทางการแพทย์ให้แก่โรงพยาบาลตามที่เห็นสมควร พร้อมทั้งได้มอบรถเก็บตัวอย่างชีวนิรภัย ให้แก่โรงพยาบาลศูนย์สกลนคร จำนวน ๑ คัน มูลค่า ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านห้า - แสนบาทถ้วน) เครื่องวัดออกซิเจน จำนวน ๕๐ เครื่อง พร้อมอุปกรณ์ทางการแพทย์ อีกทั้งยังได้ร่วมสนับสนุนการสร้างอาคารคัดกรองผู้ป่วยโรคติดเชื้อให้กับ โรงพยาบาลเต่างอย จังหวัดสกลนคร เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค

นอกจากนี้ ยังช่วยสงเคราะห์บุคคลที่ขาดแคลนที่ได้เข้ามาช่วยเหลืองานภายในวัด ด้วยวัตถุสิ่งของต่างๆ เนื่องด้วยท่านพระอาจารย์สุธรรม ได้ระลึกถึงคุณของชาวบ้านตั้งแต่ครั้งเริ่มบวช และได้รับการถวายอาหาร รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นเพื่อให้ท่านสามารถดำเนินชีวิตในเพศบรรพชิตมาได้จน กระทั่งมีความรู้มีความสามารถในทางธรรม ต่อมาเมื่อท่านเริ่มมีบารมีที่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้มากขึ้น ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาทำบุญด้วยความเคารพศรัทธา และได้บริจาคสิ่งของ รวมถึงจตุปัจจัย เพื่อทำนุบำรุงเสนาสนะภายในวัด เมื่อท่านนำมาทำนุบำรุงเสนาสนะที่จำเป็นได้อย่างเพียงพอแล้ว ท่านจึงได้กระจายสิ่งของและทรัพย์สินต่างๆ สู่บุคคลที่ขาดแคลน รวมถึงวัดอื่นๆ โรงพยาบาล และโรงเรียนต่าง ๆ ที่ต้องการความช่วยเหลือ

ญาณสัมปันโน
คณะศิษย์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน
และคณะศิษย์หลวงปู่สังวาลย์ เขมโก
แสดงสามัคคีธรรมกราบบูชาพระคุณ
วาระ ๑๐๘ ปี ชาตกาลองค์หลวงตา
โดยร่วมกันบริจาค "รถเก็บตัวอย่างชีวนิรภัยชนิด 3 ช่องบริการ"
(มูลค่า 1,626,400 บาท)
มอบให้ "รพ.ด่านช้าง สุพรรณบุรี"
คณะศิษย์หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน
แสดงสามัคคีธรรมกราบบูชาพระคุณ
วาระ ๑๐๘ ปี ชาตกาล
โดยร่วมกันบริจาค "รถเก็บตัวอย่างชีวนิรภัยชนิด 3 ช่องบริการ"
(มูลค่า 1,626,400 บาท)
มอบให้ "รพ.ส่งเสริมสุขภาพต.บ้านตาด"

พระอาจารย์สุธรรม สุธัมโม
รวมเงินทั้งสิ้น ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท

๓. การอบรมสั่งสอนภาคปฏิบัติ

๓.๑ วัดป่าหนองไผ่ จังหวัดสกลนคร

ท่านพระอาจารย์สุธรรม มีความเข้มงวดในการอบรมดูแลพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนคณะศิษยานุศิษย์ และศรัทธาญาติโยมทั้งหลาย โดยการกำหนดข้อวัตรที่ใช้เป็นประจำทุกวัน คือ การสวดมนต์ไหว้พระร่วมกันที่ศาลา ในช่วงเข้าพรรษาจะมีกิจกรรมในช่วงเช้า เริ่มเวลา ตี ๔ ถึง ๖ โมงเช้า ก่อนจะออกไปบิณฑบาต และช่วงค่ำเริ่มเวลา ๑ ทุ่ม ถึง ๔ ทุ่ม และนอกพรรษาจะสวดมนต์ร่วมกันเฉพาะช่วงค่ำ หากวันใดท่านไม่มีกิจนิมนต์ไปแสดงธรรมที่อื่น ก็จะอบรมให้โอวาทธรรมก่อน จึงจะนำสวดมนต์ทำวัตร และปฏิบัติภาวนาร่วมกัน เพื่อเป็นการอบรมจิตอบรมใจ

๓.๒ วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

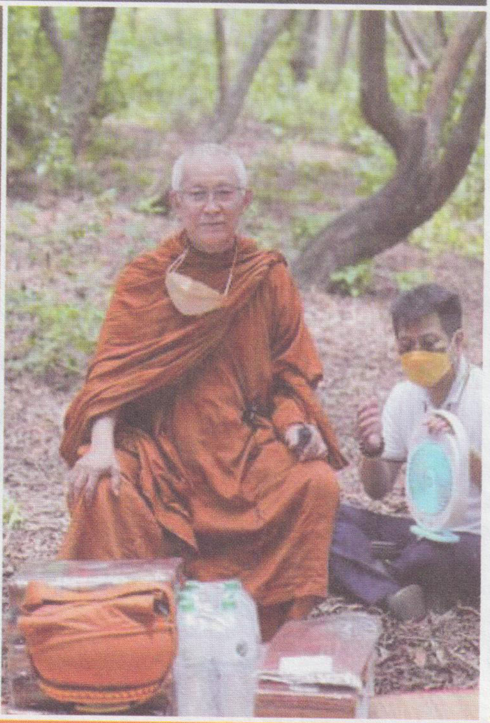
ท่านพระอาจารย์สุธรรม ให้การอบรมธรรมะแก่พระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ตลอดจนคณะศิษยานุศิษย์ และศรัทธาญาติโยมทั้งหลาย ในช่วงเช้าของทุกวัน หลังจากถวายภัตตาหารเรียบร้อยแล้ว ท่านจะให้แง่คิด วิธีการที่จะน้อมนำเอาธรรมะเข้ามาประพฤติปฏิบัติ รวมถึงให้อุบายในแง่มุมต่างๆ ที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเอง และในทุกวันพระ จะมีการนำสวดมนต์ไหว้พระทำวัตรค่ำ และให้โอวาทธรรม เพื่อให้เข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระบรมศาสดาองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และสามารถน้อมนำเอาหลักธรรมนั้นมาอบรมจิตอบรมใจของตนเองได้

๓.๓ กลุ่มบุคคลทั่วไป

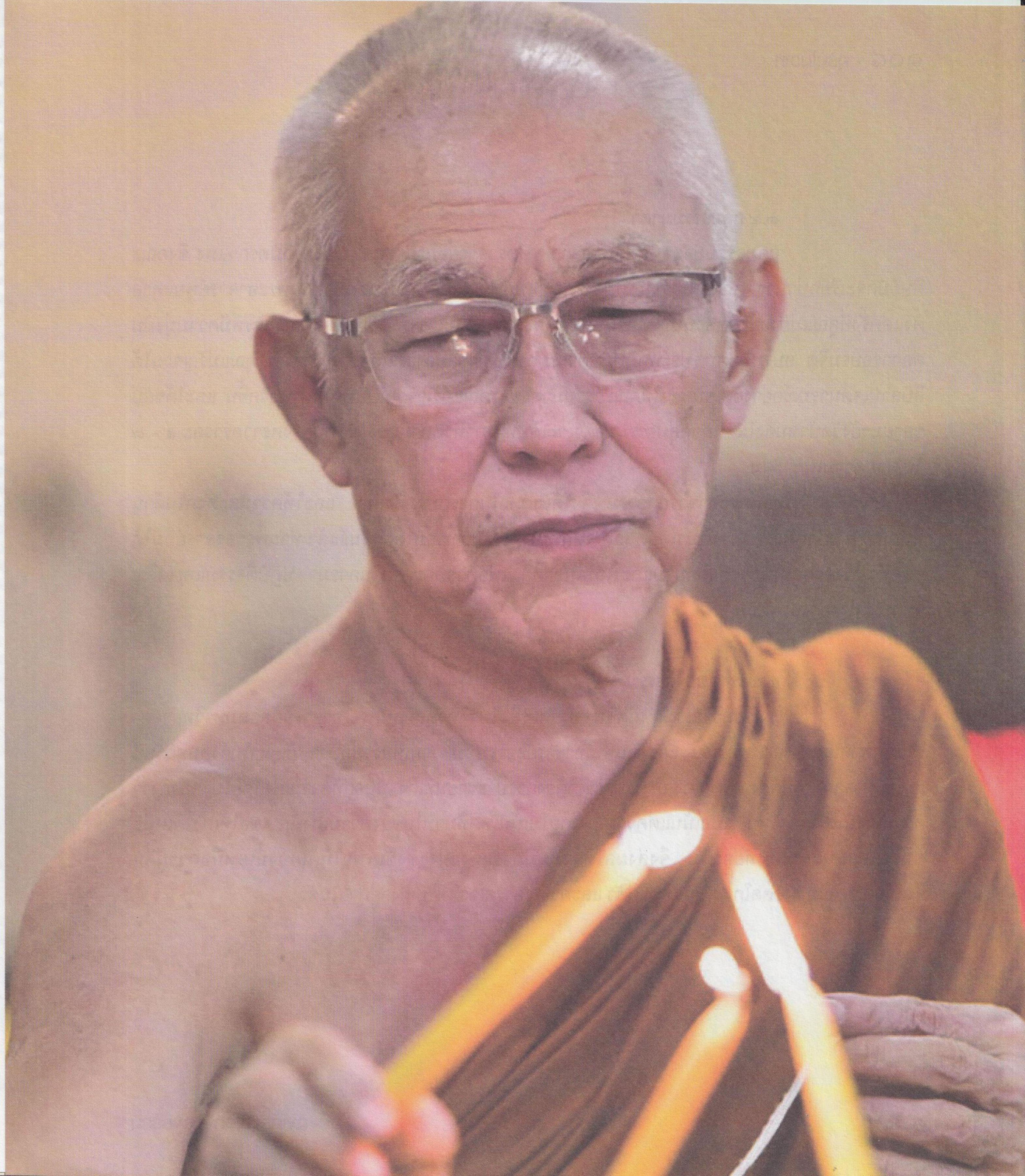
ท่านพระอาจารย์สุธรรม ได้เปิดโอกาสให้แก่บุคคลทั่วไปได้เข้าถึงธรรมะ โดยเมตตารับกิจนิมนต์ไปแสดงธรรมยังสถานที่ต่างๆ เพื่อให้คณะศิษยานุศิษย์ ญาติโยม หรือบุคคลทั่วไป ได้มีโอกาสเข้าถึงธรรมะของพระพุทธเจ้า และคำสอนของพ่อแม่ครูบาอาจารย์ เพื่อเป็นแสงสว่างในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังเมตตาในการตอบปัญหาธรรมของผู้ที่มีข้อสงสัย และผู้ที่ต้องการแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ ภาวนาอีกด้วย

พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม) และคณะศิษย์
ได้ไปสำรวจพื้นที่บริเวณเกาะดอนสาวเอ้ กลางหนองหาน จ.สกลนคร เพื่อสร้างรูปเหมือนองค์หลวงปู่มั่นองค์ใหญ่
เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

๓.๔ กลุ่มธรรมมาตา

กลุ่มธรรมมาตา เกิดขึ้นมาจากศาสตราจารย์อุบาสิกาคุณรัญจวน อินทรกำแหง ซึ่งคณะศิษย์มักจะเรียกท่านว่า คุณแม่รัญจวน ที่ต้องการดำเนินงานตามเจตนารมณ์ของท่านพระอาจารย์พุทธทาส ตั้งแต่ครั้งที่คุณแม่ยังอยู่ที่วัดสวนโมกข์ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการตั้งคณะสตรีที่มีความมุ่งมั่นต่อการอบรมจิต อบรมใจ การประพฤติปฏิบัติธรรมอย่างไม่อาลัยอาวรณ์ต่อชีวิตทางโลก คุณแม่รัญจวนได้สืบสานเจตนารมณ์อย่างชัดเจน ทำให้คณะธรรมมาตาของคุณแม่รัญจวนเป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น และได้ขยับขยายมายังวัดป่าหนองไผ่ โดยกลุ่มธรรมมาตา จะเดินทางมาที่วัดป่าหนองไผ่ เป็นครั้งคราวคราวละ ๕ - ๗ วัน ตามความเหมาะสม

ท่านพระอาจารย์สุธรรม จึงได้เมตตาในการอบรมสั่งสอน และให้ความสะดวกในด้านที่พักอาศัย แก่กลุ่มธรรมมาตามาโดยตลอด จนกระทั่งคุณแม่รัญจวนได้ละขันธ์แล้ว ท่านพระอาจารย์ก็มิได้ทอดทิ้ง ยังคงคอยให้การดูแลอบรมและให้ที่พักอาศัย เพื่อความสะดวกในการมา ปฏิบัติธรรมและเจริญจิตตภาวนาอย่างสม่ำเสมอ

๓.๕ โรงเรียนวิถีธรรม

โรงเรียนวิธีธรรม เกิดขึ้นจากนักธุรกิจในจังหวัดสกลนคร อาจารย์ผู้สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร คุณแม่รัญจวน และท่านพระอาจารย์สุธรรม มีความเห็นร่วมกันว่า ปัญหาในสังคมทุกวันนี้เกิดขึ้นมาจากความต้องการคนเก่ง ประเทศชาติก็ต้องการประชาชนที่เก่ง เน้นอยู่ที่ความเก่ง โดยไม่คำนึงถึงว่าความเก่งนั้นมาจากไหน เมื่อเน้นแต่ความเก่งโดยไม่เน้นเหตุที่มาที่ไปของความเก่งนั้น ขอให้เก่งได้เหนือคนอื่นเท่านั้นก็จะเป็นที่ยอมรับ จึงส่งผลให้สังคมมีการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อให้ตนเองนั้นเหนือกว่าผู้อื่น จึงเกิดการทุจริต การคดโกง ความเห็นแก่ตัว และความเอารัดเอาเปรียบฝังอยู่ภายในตัว

เมื่อเห็นถึงปัญหานี้ จึงได้ร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อแก้ไขปัญหา ลดความขัดแย้งในสังคม โรงเรียนวิถีธรรมจึงได้ถือกำเนิดขึ้น เพื่อให้เด็ก ๆ ได้เข้าร่วมอบรมฝึกฝนธรรมะ เพื่อให้เติบโตเป็นคนดี และดำเนินชีวิตได้อย่างมีศีลธรรม ปูพื้นฐานความดีให้แก่เด็ก ๆ เมื่อเด็ก ๆ มีพื้นฐานของความดีแล้ว ความเก่งนั้นก็สามารถฝึกฝนได้ไม่ยาก ทางวัดป่าหนองไผ่ จึงได้เปิดโอกาสให้นักเรียน ผู้ปกครอง และคุณครู ได้เข้ามาอบรมอยู่ที่วัดเป็นประจำ โดยจะแบ่งเป็นกลุ่มระหว่างนักเรียนและผู้ปกครอง ครูและนักเรียน เป็นต้น เพื่อให้เด็ก ๆ สามารถเติบโตเป็นแรงกำลังในการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไปในอนาคต

***พรรษาที่ ๕๑ - ปัจจุบัน (๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓–ปัจจุบัน) รับตำแหน่ง รักษาการเจ้าอาวาส และรับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดเกษรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด) จ.อุดรธานี**

สืบเนื่องมาจากเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ท่านพระอาจารย์สุดใจ ทันตมโน เจ้าอาวาสองค์ที่ ๒ ของวัดเกษรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด) อ.เมือง จ.อุดรธานี ได้ถึงแก่การมรณภาพ จากเหตุเพลิงไหม้กุฏิ

ทางคณะสงฆ์ และคณะศิษย์วัดป่าบ้านตาด ได้มีการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการแต่งตั้งเจ้าอาวาส เพื่อดูแลรักษาวัดเป็นลำดับถัดไป ซึ่งในที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าจะขอกราบอาราธนานิมนต์ท่านพระอาจารย์สุธรรม สุธัมโม เพื่อมาดำรงตำแหน่ง รักษาการเจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด ทางคณะสงฆ์จึงได้กราบเรียนให้ท่านทราบ

เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี คณะลูกศิษย์วัดป่าบ้านตาด กราบอาราธนานิมนต์
พระอาจารย์สุธรรม สุธมฺโม ขึ้นเป็นเจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด ในวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๓
ต่อมาในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๔ จึงได้รับตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด

เมื่อท่านได้ทราบเรื่องในครั้งแรก ท่านได้ตอบปฏิเสธกลับไปในทันที เนื่องด้วยท่านเองมีภาระหน้าที่ดูแลภาระงานที่วัดป่าหนองไผ่อยู่มากแล้ว แต่ทางคณะสงฆ์และคณะศิษย์วัดป่าบ้านตาด ได้กราบอาราธนานิมนต์ท่านอยู่หลายครั้ง ท่านจึงได้พิจารณาไตร่ตรอง และย้อนคิดถึงครั้งที่เคยมาอยู่ปฏิบัติกับองค์หลวงตา หากท่านทิ้งไปในครั้งนี้ก็จะราวกับว่า ท่านได้ละทิ้งบ้านพ่อบ้านแม่ของท่าน ทั้งที่ยังพอมีแรงมีกำลังที่จะปัดกวาดเช็ดถู ถ้าหากบ้านหลังนี้เกิดล้มลง ท่านคงจะไม่สามารถกราบองค์หลวงตาได้อย่างสนิทใจ จึงเป็นเหตุให้ท่านพระอาจารย์สุธรรม เมตตารับเป็น รักษาการเจ้าอาวาสวัดเกษรศีลคุณ (วัดป่าบ้านตาด) เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การมาดำรงตำแหน่งรักษาการเจ้าอาวาสในครั้งนี้ ท่านมีเป้าหมายที่แน่วแน่ว่าจะมาเพื่อปรับปรุงดูแล และพัฒนาวัดป่าบ้านตาดให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และธำรงรักษาข้อวัตรปฏิบัติและปฏิปทาของครูบาอาจารย์องค์หลวงตามหาบัว ท่านจึงได้ขอความร่วมมือกับพระทุกรูปว่า **"ขอบอกไว้เสียก่อนนะ ผมมาเนื่องจากหมู่พวกดึงให้ผมมานะ เพราะฉะนั้นถ้าผมมาแล้ว เรามาช่วยกันดูแล มาช่วยกันรักษา มาช่วยปรับปรุงนะ ถ้าผมบอกซ้ายก็ซ้ายด้วยกัน ผมบอกขวาก็ขวาด้วยกัน เออมันอยู่เกี่ยวข้องกัน มันก็ทำกันได้ดูแลกันได้ ถ้าผมบอกขวาไปซ้าย ถ้าผมบอกซ้ายไปขวาเนี่ย ผมหอบบาตรหอบกลดกลับเด้อ ผมก็เป็นพระมีวัด เป็นคนมีบ้านนะ ไม่ใช่เป็นคนไม่มีบ้าน พระไม่มีวัด"**

การได้มาดำรงตำแหน่งรักษาการเจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาดของท่านพระอาจารย์สุธรรม ทำให้ญาติโยมทั้งหลายได้พาลูกพาหลานเข้ามาทำบุญตักบาตรด้วยความศรัทธาเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย พร้อมทั้งภายในวัดก็เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนเป็นรูปเป็นร่างมากยิ่งขึ้น ทำให้คณะศิษย์และพระสงฆ์ต่างพากันกราบอาราธนานิมนต์ให้ท่านเมตตารับตำแหน่งเป็น เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด อยู่หลายครั้งหลายครา ซึ่งท่านก็ได้พิจารณาอยู่นาน และเล็งเห็นว่าที่ผ่านมา ทางคณะศิษย์และพระสงฆ์ได้ให้ความร่วมมือในการปรับปรุงพัฒนาวัดเป็นอย่างดี

หลังจากที่ท่านได้พิจารณาแล้ว ทำให้ท่านรู้สึกว่า ท่านจะทิ้งวัดป่าบ้านตาดแห่งนี้ไปไม่ได้ ถึงอย่างไรก็จะต้องดูแลให้เข้าที่เข้าทางเสียก่อน อย่างน้อยก็ ๓ ปี หรือจนกว่าจะหาครูบาอาจารย์ที่เหมาะสมมารับผิดชอบดูแลต่อไป ท่านจึงได้ตัดสินใจรับตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด ในวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยหวังว่า อย่างไรเสีย บารมีขององค์หลวงตามหาบัวก็คงจะไม่ทิ้งท่าน พร้อมทั้งคณะศิษย์ต่างก็พากันดีใจ และเชื่อว่าองค์หลวงตาจะต้องเป็นผู้ที่ส่งให้ท่านมาดูแลวัดป่าบ้านตาดแห่งนี้

ในเวลาเดียวกันทางด้านวัดป่าหนองไผ่ ท่านพระอาจารย์สุธรรม ได้แต่งตั้งท่านพระอาจารย์คำสอน ปัญญาวุฑโฒ ขึ้นเป็นเจ้าอาวาส คอยดูแลวัดแทนในระหว่างที่ท่านติดภาระหน้าที่ แต่ท่านก็ยังคงแวะเวียนกลับไปยังวัดป่าหนองไผ่อยู่บ่อยครั้งตามวาระโอกาสที่เหมาะสม

การวางแผนดูแลพัฒนาวัดป่าบ้านตาดของท่านพระอาจารย์สุธรรม ท่านมีความประสงค์ที่จะดูแลปรับปรุงรอบนอกวัดเสียก่อน ท่านกล่าวว่า **"เราคิดว่าในบ้านเนี่ย ถ้ารอบบ้านยังไม่ได้ทำอะไรเลย เรามาดูแลปัญหาอย่างโน้นอย่างนี้ เรามาดูแลแต่ในบ้าน รอบ ๆ บ้านมีแต่ปัญหา เราจะหมดกำลังใจที่จะดูแลในบ้านเรา แต่ถ้าเราดูแลรอบบ้านแล้ว ต่อมาในบ้านมันเป็นหน้าที่ของเรา เราดูแลทีหลังก็ได้ เราดูรอบบ้านเรียบร้อยซะก่อน ไม่มีอะไรมากระทบกระเทือนแล้ว พอรอบบ้านเสร็จเราจึงมาดูแลในบ้าน"**

ด้านภายในวัด ท่านสอนให้มีความรักใคร่ ความสามัคคีกัน ท่านกล่าวว่า **"อยู่ด้วยกันต้องมีน้ำจิตน้ำใจต่อกัน ต้องเอื้อเฟื้อเจือจานเผื่อแผ่แบ่งปันกันไปด้วยน้ำจิตน้ำใจ ต้องอยู่ด้วยกันอย่างสามัคคี มีความอบอุ่น มีความร่มเย็น เพราะฉะนั้น ถ้าทะเลาะกันเมื่อไหร่ ก็จะให้หนีออกไปด้วยกัน"**

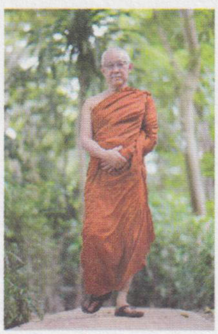
ตลอดระยะเวลาที่ท่านได้มาอยู่ที่วัดป่าบ้านตาดแห่งนี้ จะเห็นได้ถึงการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน เนื่องจากท่านพระอาจารย์สุธรรม มิใช่ผู้ที่แข็งเกินไป แต่ก็มิใช่ผู้ที่อ่อนเกินไป ท่านมักจะมีคำสอนหรือวิธีในการอบรมพระสงฆ์ และลูกศิษย์ลูกหาให้อยู่กันอย่างรักใคร่ สามัคคี พร้อมทั้งมีความเป็นระบบระเบียบเรียบร้อย ซึ่งแผนในการดูแลวัดในลำดับถัดไป ท่านอยากจะให้วัดป่าบ้านตาดแห่งนี้ มีโครงการบวชพระ เพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาต่อไป

นอกจากนี้ ในภายภาคหน้า ท่านยังมีแผนที่จะปรับปรุงศาลาหลังใน เพื่อที่จะเก็บไว้เป็นพิพิธภัณฑ์ขององค์หลวงตามหาบัว หรือใช้เฉพาะสังฆกรรมของพระสงฆ์ ส่วนศาลาด้านนอก จะใช้เป็นศาลาฉันอาหาร ทำบุญ ทำกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมทั้งสร้างโรงครัวสำหรับญาติโยมได้รับประทานอาหาร แต่ถึงอย่างนั้น ด้วยอายุที่ยาวนานของวัดป่าบ้านตาด สิ่งปลูกสร้างในบางส่วนยังต้องการการบูรณะปฏิสังขรณ์อีกมาก ทั้งนี้ด้วยบารมีขององค์หลวงตา ทำให้มีลูกศิษย์และผู้คนที่ศรัทธาพร้อมจะช่วยดูแลด้วยความเต็มใจในทุก ๆด้าน

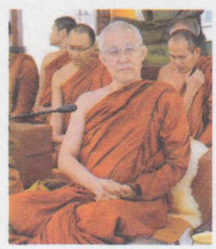
แม้ว่าท่านจะมีเป้าหมายในการพัฒนาบูรณะวัดป่าบ้านตาด อย่างไรก็ตาม ท่านพระอาจารย์สุธรรม ยังคงต้องการให้วัดป่าบ้านตาดเป็นสถานที่แห่งความเงียบสงบ ความไม่คลุกคลี ความไม่พลุกพล่าน ผู้คนต่างพากันเข้ามาในวัดเพื่อความสงบ มิใช่เพื่อการท่องเที่ยวแต่อย่างใด

๗

สานต่องานพ่อแม่ครูอาจารย์

หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม ได้รับมอบหมายจากสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อัมพร อมฺพโร)
ในการบูรณะพิพิธภัณฑ์เจดีย์ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร

หลวงปู่บุญมา คัมภีรธมฺโม วัดป่าสีห์พนม อ.สว่างแดนดิน จ.สกลนคร
เมตตาเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์ หลวงตามหาบัว ญาณสมฺปนฺโน
ณ วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี

ท่านพระอาจารย์สุธรรม สุธัมโม เล่าเรื่องพิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์ พระธรรมวิสุทธิมงคล (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

"พอหลวงพ่อมารับตำแหน่งรักษาการเจ้าอาวาสตั้งแต่วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๖๓ ในวัดป่าบ้านตาด ก็มีภาระมีงานใหญ่ก็คือการสร้างเจดีย์พิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์ เป็นพิพิธภัณฑ์เรื่องราวขององค์หลวงตา

การเริ่มก่อสร้างก็ผ่านมาแล้ว ดำเนินงานมา ๓ ปีแล้ว ปีนี้เป็นปีที่ ๓ แล้วก็เป็นปีที่จะต้องเสร็จตามสัญญาด้วย การก่อสร้างมาทีแรกก็อาจจะมีอุปสรรคขัดข้องในเรื่องสถานที่บ้าง ในเรื่องความเห็นต่างๆ บ้าง แต่ทีหลังก็ลงตัว การสร้างมาก็ไม่มีอุปสรรค อะไรต่ออะไรก็สร้างมาได้อย่างราบรื่น แล้วก็คณะศิษยานุศิษย์ก็ให้การสนับสนุนมาอย่างดียิ่งเลย แม้การใช้ทุนทรัพย์ในการก่อสร้างจะค่อนข้างเยอะ ทุนทรัพย์ ในการก่อสร้างทั้งหมดนี่ก็ตกเป็นพันกว่าล้าน แต่ก็เรื่องทุนทรัพย์ก็ไม่มีการสะดุดเลย การก่อสร้างมาราบเรียบ เรื่อยๆ

พอหลวงพ่อเองเข้ามารับภาระหน้าที่ในตำแหน่งรักษาการเจ้าอาวาส ก็ต้องไปรับภาระมาดูแล ดูแลเรื่องของเงิน การจ่ายเงินอะไรต่ออะไรต่าง ๆ นานา ก็เลยถือเป็นเรื่องที่หนักมาก เพราะเราจะต้องมีความละเอียดรอบคอบก็ต้องหาผู้ที่มาช่วยงานอันนี้ หลายคนด้วย แล้วก็ต้องมีการตรวจดูรับทราบในเรื่องงานในเรื่องการประชุม เพราะฉะนั้นก็เลยเป็นภาระที่ต้องแบกหามเยอะ แล้วเราก็ต้องดูรับทราบรายละเอียดต่างๆ ทั้งหลายเพราะว่าการก่อสร้างธรรมเจดีย์แห่งนี้ เราก็ทำเพื่อให้เป็นอนุสรณ์สถานขององค์หลวงตา เป็นเครื่องยืนยันถึงชีวิตของหลวงตา ซึ่งมีความพร้อมทั้งชีวิตในทางโลกและในทางธรรมให้เป็นแบบอย่างหรือคติต่ออนุชนรุ่นหลังที่จะเข้ามาสัมผัสเข้ามาศึกษา เพื่อไปเป็นคติต่อการดำเนินชีวิตของตัวเองได้

เพราะตามประวัติหรือว่าการดำเนินชีวิตขององค์หลวงตา มาตั้งแต่ชีวิตที่ท่านเกิดขึ้นมาอยู่ในครอบครัว ท่านเป็นคนที่มีนิสัยจริงจังหนักเอาเบาสู้ มีความขยันหมั่นเพียร ทำอะไรแล้วทำจริง มุ่งสู่ความสำเร็จทั้งนั้น เพราะฉะนั้นตั้งแต่ท่านเป็นเด็กมาแล้วอยู่ในครอบครัวก็ได้รับการยกย่องจากครอบครัว หรือจากเพื่อนบ้านต่าง ๆ เพราะว่าการทำงานของท่านทุกสิ่งทุกประการ ท่านทำอะไรก็ตามเถอะ ท่านมุ่งสู่ความสำเร็จแล้วท่านก็ทำได้สำเร็จจริง ๆ จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับของพ่อแม่พี่น้องของคนในครอบครัวตลอดจนเพื่อนบ้านทั่วไป กระทั่งท่านเติบใหญ่มาเป็นหนุ่ม ก็ด้วยการขอร้องจากโยมพ่อโยมแม่ให้ท่านบวช ทั้งๆ ที่ตอนเริ่มต้นท่านก็ไม่มีเจตนาที่จะบวชหรอก แต่เมื่อพอท่านได้บวชมาตามคำขอร้องของพ่อของแม่ พอท่านได้บวชขึ้นมาแล้วก็เกิดมีความสนใจในการศึกษาข้ออรรถข้อธรรมและการศึกษากับครูบาอาจารย์ เห็นแบบอย่างจากครูบาอาจารย์ในการเดินจงกรมในการนั่งภาวนาในการปฏิบัติธรรม พอท่านมีความสนใจปุ๊บ ด้วยนิสัยพื้นฐานของท่านที่เป็นคนจริงจังทำอะไรหนักแน่นมั่นคงมุ่งสู่ความสำเร็จ

เมื่อท่านมีความสนใจในด้านธรรมะ ท่านก็มุ่งสู่การปฏิบัติเอาจริงเอาจัง จนกระทั่งจิตของท่านได้สัมผัสความสงบ เห็นความอัศจรรย์ของธรรมะอย่างแท้จริง จากนั้นท่านก็มุ่งหน้าสู่การประพฤติปฏิบัติอย่างจริงจังจนกระทั่งเป็นพระผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ด้วยข้ออรรถข้อธรรม ไม่ว่าท่านจะศึกษาอยู่กับครูบาอาจารย์โดยเฉพาะองค์หลวงปู่มั่น หมู่คณะหมู่เพื่อนครูบาอาจารย์ที่อยู่ร่วมกันหรืออยู่ด้วยกันจะเห็นนิสัยของท่านเลย เป็นพระที่มีนิสัยเอาจริงเอาจังหนักเอาเบาสู้ แล้วความกตัญญูกตเวทีที่มีในองค์ท่าน ที่ท่านมีต่อครูบาอาจารย์อย่างท่วมท้น เป็นคติแบบอย่าง ให้ได้ทุกสิ่งทุกอย่างต่อทุกคนทุกประเภทชนชั้นวรรณะได้อย่างดียิ่งเลย

เพราะฉะนั้นประวัติชีวิตของท่านแต่ละขั้นแต่ละตอน จะเป็นคติต่อคนได้ทุกระดับและทุกโอกาสเลย เพราะทุกโอกาสทุกวาระของชีวิต ท่านทำอะไรหนักแน่นมั่นคงเอาจริงเอาจังมุ่งสู่ความสำเร็จแล้วมีความพร้อมทุกอย่าง แทบจะไม่มีข้อตำหนิติเตียนเลย นี่แหละคือชีวิตขององค์หลวงตา จนกระทั่งท่านมาเป็นครูบาอาจารย์ก็ทุ่มเทให้แก่ลูกศิษย์ลูกหาอย่างสุดจิตสุดใจ เราจะเห็นชัดเจนเลยว่าองค์หลวงตาท่านเป็นครูบาอาจารย์ที่สร้างลูกศิษย์ลูกหาได้มากมายก่ายกองเหนือยิ่งกว่าครูบาอาจารย์องค์อื่น ๆ ทั่วไปก็ว่าได้ หลังจากนั้นเมื่ออยู่ในวัยชราภาพ พอดีภาวะของบ้านเมืองเกิดสะดุด ที่เราเรียกกันว่าเกิดฟองสบู่แตกในปี ๔๐ นั้น

ปีนั้นท่านก็เลยออกมาตั้งโครงการช่วยชาติ เพราะว่าท่านมองเห็นแล้วว่าภาวะเศรษฐกิจของบ้านเมืองที่มันล้มละลาย ซวนเซ ล้มกันเป็นแถว ๆ เป็นระนาบ ก็เพราะผู้คนขาดศีลธรรม มันตื่นแต่ด้านวัตถุ มันเลยเพลิดเพลินมัวเมาลุ่มหลงไปในด้านการจับจ่ายใช้สอย มีการเสพสุขในการเสพวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ทั้งหลาย ก็เลยเกิดการแย่งชิง เกิดการเอารัดเอาเปรียบ เกิดการเบียดเบียนปีนเกลียวกัน คดโกงกันมากมายก่ายกองจนกระทั่งฟองสบู่แตก ดังที่พวกเราก็ทราบกันดีอยู่แล้วในประวัติความเป็นไปของเศรษฐกิจในประเทศของเรา

จากนั้นองค์หลวงตาก็เห็นโทษเห็นภัยของการขาดศีลธรรมนี้ ท่านก็มุ่งหน้าที่จะปลุกประชาชนทั่วไปให้ตื่นตัวขึ้นมาในด้านศีลธรรม พร้อมกันนั้นก็เพื่อจะได้กู้ภาวะเศรษฐกิจโดยการระดมทองคำขึ้นมา ท่านก็เลยจัดเป็นโครงการช่วยชาติด้วยการจัดผ้าป่า ท่านเดินทางไปทุกหนทุกแห่งในการที่จะแสดงธรรมะเทศนาธรรมสั่งสอนอบรมผู้คน ให้ธรรมะเข้าสู่จิตสู่ใจผู้คนประชาชนทั่วไป ท่านไปที่ไหนผู้คนก็ให้ความสำคัญให้การต้อนรับขับสู้ ให้ความร่วมมือมากมายก่ายกองที่จะมาฟังธรรม แล้วก็น้อมนำเอาธรรมะทั้งหลายเหล่านั้นไปประพฤติปฏิบัติ แล้วก็สละทุนทรัพย์ สละทองคำออกมา ระดมทุนขึ้นมา เพื่อรวบรวมกันเป็นทองคำเข้าสู่คลังหลวง จนเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าท่านรวบรวมทองคำได้ทั้งหมด ๑๓ ตันกว่า

ในการจัดผ้าป่าช่วยชาติ ผู้คนก็ให้ความสนใจในด้านธรรมะในด้านข้อปฏิบัติต่าง ๆ อันนี้เป็นเหตุให้ภาวะเศรษฐกิจของบ้านเมืองก็ค่อย ๆ ฟื้นตัวขึ้นมา เมื่อผู้คนเริ่มหันมาเห็นคุณค่าของศีลของธรรม ของการประพฤติปฏิบัติ ก็ลดความตื่นตัวในด้านวัตถุในการเพลิดเพลิน มัวเมา ลุ่มหลงไปในการเสพสุขจากวัตถุสิ่งของต่าง ๆ ทั้งหลาย ลดลงบ้าง เพราะฉะนั้นบ้านเมืองก็ค่อย ๆ ฟื้นตัวขึ้นมาในด้านภาวะเศรษฐกิจ นี่แหละคือการประพฤติปฏิบัติขององค์หลวงตา เป็นแบบอย่างให้กับชาวโลกทั่วไปอย่างแน่นอน หลังจากองค์ท่านได้มรณภาพลง ในวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๔

ครบ ๑๑ ปีแล้วเมื่อท่านมรณภาพลง คณะศิษยานุศิษย์ก็มาร่วมประชุมพิจารณากันเห็นว่า ชีวิตขององค์หลวงตาท่านสมบูรณ์อย่างยิ่งเลย ที่จะเป็นแบบคติให้แก่ผู้คนทั่วไปได้ ถ้าหากเราไม่ได้มีการสร้างถาวรวัตถุขึ้นมา เพื่อเป็นแบบอย่าง หรือเป็นหลักเหมือนองค์แทนของท่านขึ้นมา สังคมก็อาจจะจืดจางไปใน

ปฏิปทาหรือประวัติขององค์หลวงตาได้ ก็เลยเป็นเหตุให้คณะศิษย์ยานุศิษย์ได้ประชุมพร้อมเพรียงกันมาจะสร้างพิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์ พิพิธภัณฑ์ก็คือ เอาเรื่องราวขององค์หลวงตามาประกาศให้โลกรู้ เมื่อผู้คนได้มาสัมผัสได้เข้ามาศึกษาเข้ามาพบเห็นเขาก็จะได้เอาประวัติ หรือความเป็นไปหรือ การประพฤติ การปฏิบัติขององค์หลวงตาทั้งทางโลกและทางธรรมไปเป็นแบบอย่างหรือคติในชีวิตของเขาก็ได้ มันก็จะเป็นประโยชน์ต่อผู้คนที่ได้เข้ามาศึกษาเข้ามาสนใจในความเป็นไปขององค์หลวงตา

จากนั้นก็มาก่อสร้างขึ้นโดยได้คณะทีมพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสิริภาจุฑาภรณ์ คณะอาจารย์ในมหาวิทยาลัยศิลปากรเป็นผู้ออกแบบพิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์ และการก่อสร้างก็ได้ สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี เป็นประธานฝ่ายคฤหัสถ์ในการก่อสร้าง แล้วเราก็ระดมทุนในการก่อสร้างมา เรื่อย ๆ

พอถึงอาตมาก็มารับตำแหน่งรักษาการเจ้าอาวาส รักษาจนกระทั่งเป็นเจ้าอาวาสมา เจดีย์ก็ยังไม่เสร็จสมบูรณ์เพราะฉะนั้นก็เลยต้องมารับภาระอันนี้ในการร่วมมือดูแลในการก่อสร้างขึ้นมาให้สำเร็จ แต่บัดนี้ก็สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยแล้ว เจดีย์ขณะนี้ก็สำเร็จเสร็จสิ้นไปทุกสิ่งทุกประการแล้ว ก็คอยวันเฉลิมฉลองเท่านั้นแหละ แต่ก็ติดสถานการณ์โควิดเรื่อยมา ก็เลยยังเฉลิมฉลองสมโภชไม่ได้ก็ต้องคอยวัน แต่เราก็คาดหมายว่าวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ จะเป็นวันที่เราจะบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และพระธาตุองค์หลวงตา ขึ้นสู่ยอดเจดีย์ แล้วก็วันที่ ๔ ที่ ๕ มีนาคม ซึ่งเป็นวันตรงกับวันพระราชทานเพลิงสรีระสังขารองค์หลวงตา จะเป็นวันที่เฉลิมฉลองสมโภชองค์เจดีย์นี้ต่อไป คณะศิษยานุศิษย์ ผู้คนก็จะได้มาร่วมอนุโมทนา ในงานนี้กันอย่างหนาแน่นอบอุ่น เจดีย์องค์นี้ก็จะตั้งตระหง่าน ยืนมั่นคงอย่างสง่างามอยู่ในวัดป่าบ้านตาด ก็จะเป็นประโยชน์ต่อศิษยานุศิษย์หรือผู้คนอนุชนรุ่นหลังที่จะได้เข้ามาศึกษา เข้ามาสัมผัส แล้วก็น้อมนำเอาไปเป็นคติในการดำเนินชีวิตของตัวเองอย่างแน่นอน นี่แหละด้วยความมั่นใจอันนี้

เพราะฉะนั้นเชื่อได้ว่าประวัติหรือความเป็นไปขององค์หลวงตา หรือความสง่างามของเจดีย์พิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์แห่งนี้จะเป็นสง่าราศีให้เกิดขึ้นต่อพวกเราชาวพุทธไปอีกยาวนาน แล้วก็จะเป็นแบบอย่างเป็นคติให้ก่อเกิดประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลังไปอย่างอีกยาวนานนับไม่ได้อีกอย่างแน่นอน

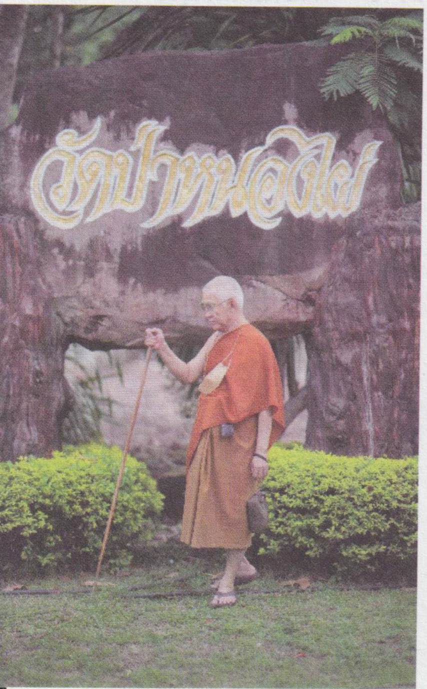
ก็ขอฝากไว้ให้คณะศิษยานุศิษย์และอนุชนรุ่นหลังทั่ว ๆ ไปช่วยกันดูแลรักษาแล้วก็น้อมนำไปให้ก่อเกิดประโยชน์ต่อชีวิตของตัวเราเองด้วยกันทุกท่านทุกคน ก็หวังใจว่าคงจะเป็นเช่นนี้ตลอดไป”

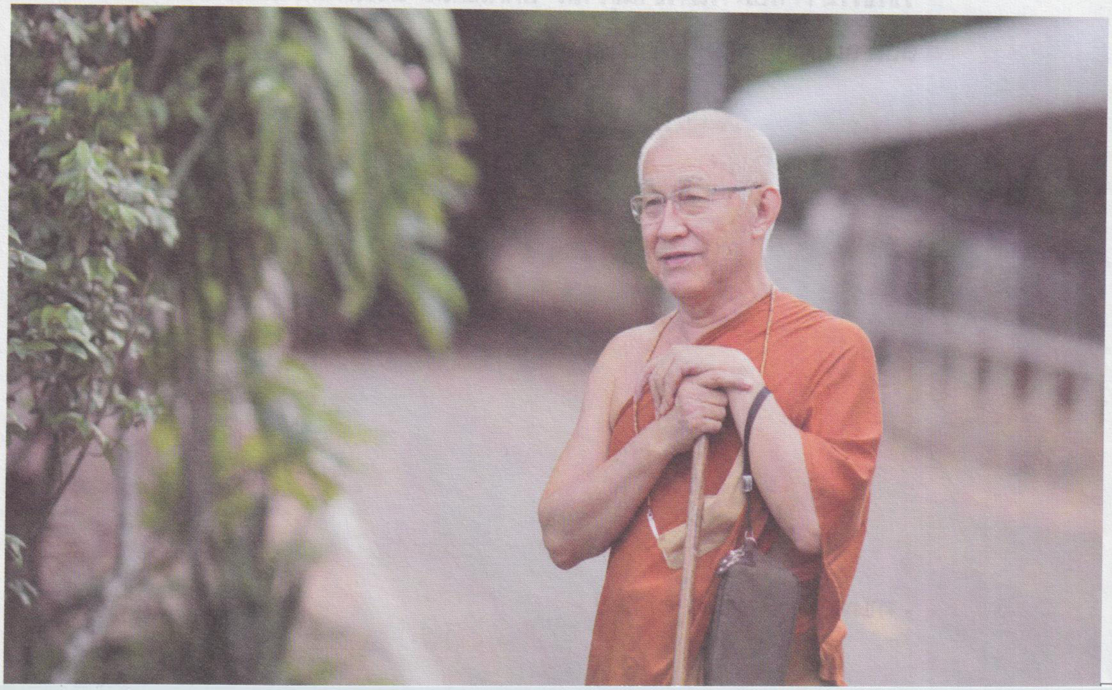
ได้รับพระราชทานตั้งสมณศักดิ์

สืบเนื่องจากเมื่อวันที่ ๑๔ – ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔ พระอาจารย์สุธรรม สุธัมโม ได้รับฎีกานิมนต์จากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว ให้เดินทางเข้าเฝ้าถวายพระธรรมเทศนา และสนทนาธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติภาวนา ในการนี้พระบาทสมเด็จ-พระเจ้าอยู่หัวสนพระราชหฤทัย และทรงพากเพียรปฏิบัติ ภาวนาอย่างจริงจัง หลังจากที่ได้ทรงสนทนาธรรมกับพระอาจารย์สุธรรมแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงปลื้มปีติและพอพระราชหฤทัยยิ่ง จึงได้มีรับสั่งขอนิมนต์มาถวายพระธรรมเทศนา และสนทนาธรรมอีกในภายหน้า

ต่อมา วันที่ ๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดพระราชทานสัญญาบัตรตั้งสมณะศักดิ์พระราชาคณะ **ให้พระอธิการสุธรรม สุธมฺโม ขึ้นเป็นพระราชวชิรธรรมาจารย์ภาวนาวิธานธุราทร ยติคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี พระราชาคณะชั้นราช ฝ่ายวิปัสสนาธุระสถิต** ณ วัดเกษรศีลคุณ จังหวัดอุดรธานี

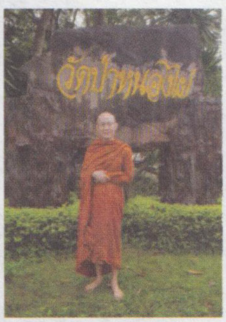

วัดป่าหนองไผ่

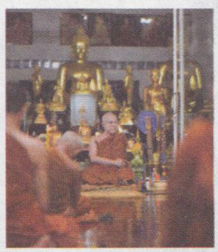

วัดป่าหนองไผ่

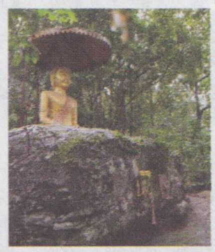

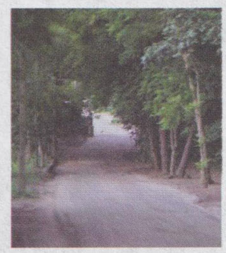
๑๐

ประวัติวัดป่าหนองไผ่

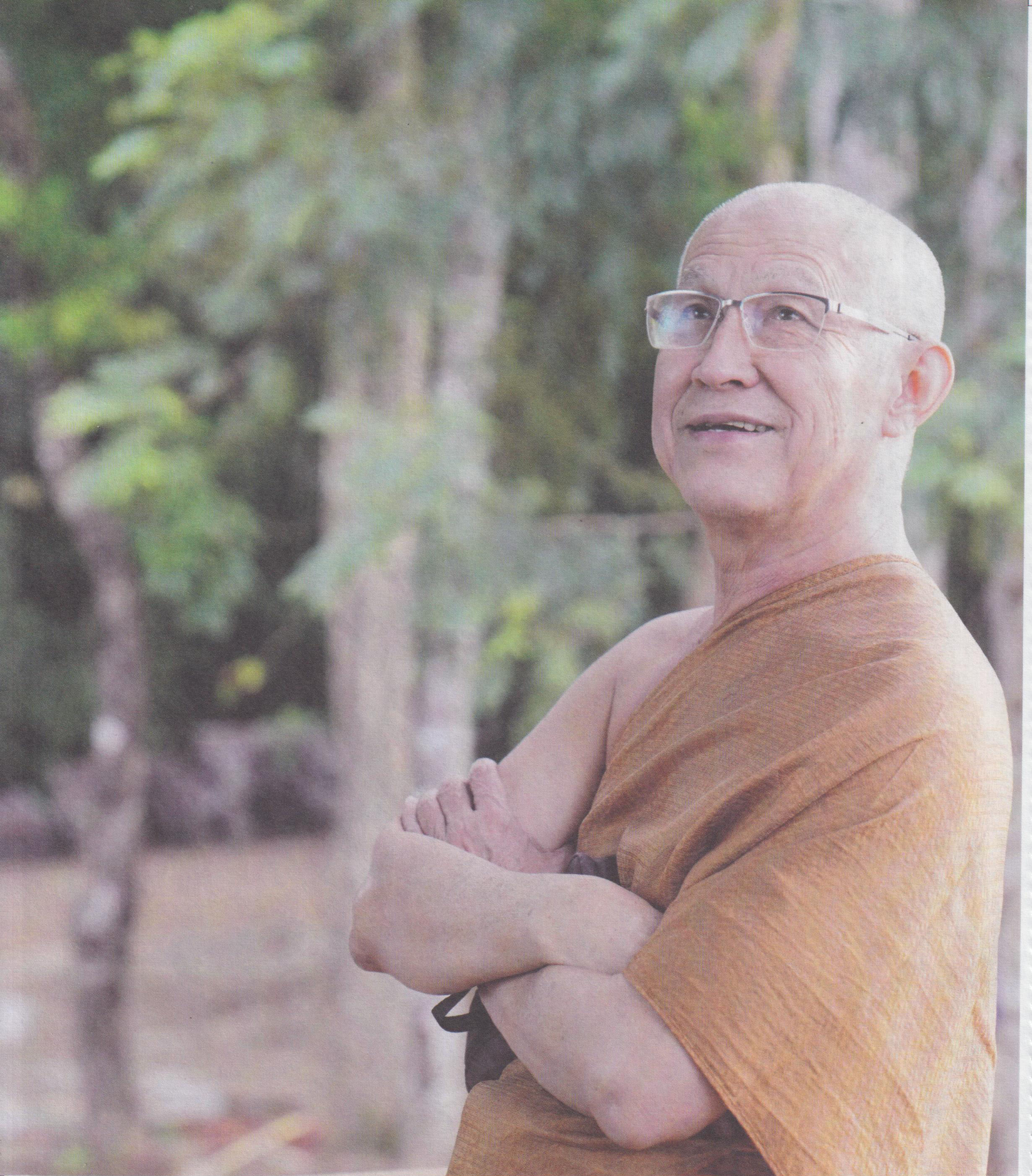

ประวัติวัดป่าหนองไผ่

วัดป่าหนองไผ่ มีประวัติความเป็นมาอันยาวนานกว่า ๙๕ ปี นับแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๙ (ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๖๔) เดิมเรียกว่า "ถ้ำผาหัก" เป็นสถานที่เหมาะแก่การปฏิบัติภาวนา มีครูบาอาจารย์ และพระอรหันต์หลายรูปได้เคยมาพักภาวนา เช่น หลวงปู่มั่น หลวงปู่ฝั้น หลวงปู่หล้า หลวงปู่กงมา หลวงตามหาบัว เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าบริเวณถ้ำผาหักเป็นผืนป่าเสือดงหมี ในแต่ละปีชาวบ้านต้องสูญเสียวัวควายเป็นอาหารให้แก่สัตว์ป่าเป็นจำนวนนับไม่ถ้วน

หลวงปู่หล้า ได้เคยเล่าถึงถ้ำผาหักไว้ว่า ในสมัยนั้น หมู่บ้านเหล่านกยูงมีผู้พักอาศัยเพียง ๗ หลังคาเรือนเท่านั้น เพราะเป็นพื้นที่ป่าหนาดงทึบ มีพระสงฆ์แวะเวียนมาพักภาวนา แต่ไม่มีรูปไหนอยู่ประจำที่นี่ได้ (ในปัจจุบันหมู่บ้านเหล่านกยูงมีผู้อยู่อาศัยกว่า ๒๐๐ หลังคาเรือน)

เวลาต่อมา เมื่อสถานการณ์คอมมิวนิสต์เริ่มรุนแรง พื้นที่บริเวณถ้ำผาหักจึงกลายเป็นเขตพื้นที่สีแดง เนื่องจากทางราชการ ทหาร ตำรวจ ไม่สามารถเข้าถึงได้ ทำให้กลุ่มคอมมิวนิสต์สามารถเข้ามาควบคุมพื้นที่ได้โดยง่าย เป็นเหตุให้พระสงฆ์ต่างพากันออกธุดงค์เพื่อหลบหนีคอมมิวนิสต์และแสวงหาสถานที่สงบเพื่อปฏิบัติภาวนา ต่อมาเมื่อสถานการณ์รุนแรงยิ่งขึ้น กองทัพภาคที่ ๒ ส่วนหน้าจึงได้เข้ามาช่วยเหลือดูแล ทำให้เขตพื้นที่สีแดงกลายเป็นสีชมพูและจางลงไปตามลำดับ กลุ่มคอมมิวนิสต์ต่างพากันหาที่หลบภัยในป่าดงที่ห่างไกลออกไป

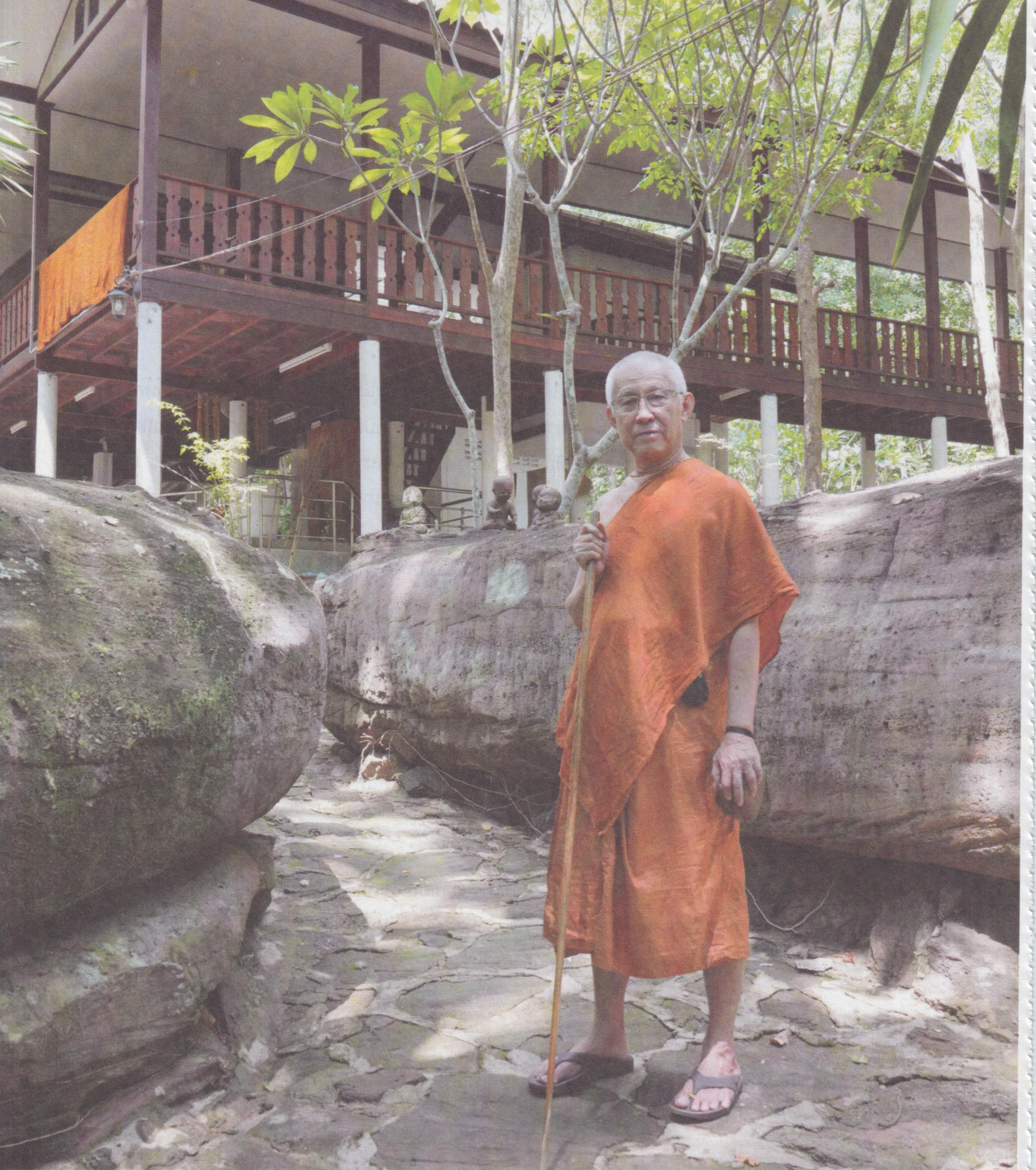
เมื่อสถานการณ์คอมมิวนิสต์ได้คลี่คลายลง สิ่งที่มาแทนที่กลุ่มคอมมิวนิสต์ คือ กลุ่มผู้เพาะปลูกมันสำปะหลัง ชาวบ้านกลุ่มนี้ได้เปลี่ยนพื้นที่ป่ารกร้างให้กลายเป็นไร่มันสำปะหลัง ทำให้พื้นที่ป่าค่อย ๆ เสื่อมโทรมลง พร้อมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ก็ได้ถอยร่นห่างหายออกไป ทำให้พระสงฆ์สามารถกลับมาพักภาวนาที่ถ้ำผาหักแห่งนี้ได้อีกครั้ง

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๒ พระอาจารย์ทองฮวด (ท่านเคยเป็นพระประจำอยู่ที่วัดป่าบ้านตาดเช่นเดียวกับท่านพระอาจารย์สุธรรม) ได้เดินทางออกธุดงค์จากวัดป่าบ้านตาด และจำพรรษาอยู่ที่ป่าช้าใกล้ ๆ กับถ้ำผาหัก พื้นที่ บริเวณนั้นมีลักษณะเป็นป่าทึบ แดดไม่สามารถส่องถึงได้ ทำให้ท่านอาพาธจากโรคไข้ป่า หรือ มาลาเรีย จน เป็นลมและสลบไป เมื่อมีผู้มาพบเห็นจึงได้นำตัวท่านส่งโรงพยาบาลโดยทันที

เมื่อพระอาจารย์ทองฮวดอาการดีขึ้น ได้เดินทางไปกราบหลวงปู่ฝั้น ที่วัดป่าอุดมสมพร องค์หลวงปู่ฝั้นได้เมตตาแนะนำให้ท่านไปพักภาวนายังถ้ำผาหัก เพราะเป็นที่อากาศปลอดโปร่ง เบาสบาย ต่างจากสถานที่แรกซึ่งเป็นป่าช้า ท่านจึงเดินทางไปยังถ้ำผาหัก ในปี พ.ศ. ๒๕๒๓ และพักจำพรรษาอยู่ ณ ที่นั้น หลังจากออกพรรษา พระอาจารย์ทองฮวดได้เดินทางออกธุดงค์ไปยังเขตพื้นที่อำเภอนาแก ซึ่งมีกลุ่มคอมมิวนิสต์อาศัยอยู่ และถูกจับตัวไป ต่อมา กองทัพภาคที่ ๒ สืบหาข้อมูลจนพบว่า ท่านได้ถูกกลุ่มคอมมิวนิสต์สังหาร ทำให้ชาวบ้านที่เคยสนับสนุนกลุ่มคอมมิวนิวต์ เลิกให้การสนับสนุนในทันที

ทางด้านพระวัดป่าบ้านตาด เมื่อได้ยินข่าวพระอาจารย์ทองฮวด ต่างพูดคุยถึงถ้ำผาหัก ว่าเป็นสถานที่วิเวก เงียบสงัด หากปล่อยรกร้าง ชาวบ้านก็จะรุกแผ้วถางเป็นไร่เป็นสวนเสียจนหมด สถานที่วิเวกปฏิบัติธรรมก็จะลดน้อยลง ไม่เหมือนเช่นแต่ก่อน ที่ป่าเขาลำเนาไพรแห่งไหนก็สามารถเป็นที่พักภาวนาได้ ถ้ำผาหักจึงเป็นสถานที่อันควรรักษาไว้ หมู่พระจึงได้ลงความเห็นว่า พระอาจารย์สุธรรม สุธัมโม เป็นผู้เหมาะในการรักษาสถานที่แห่งนี้ ท่านจึงได้กราบขออนุญาตหลวงตามหาบัวเพื่อเดินทางไปยังถ้ำผาหัก องค์หลวงตาได้เมตตาอนุญาตให้ท่านมายังถ้ำผาหัก ในวันที่ **๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๔**

แรกเริ่มเดิมที พระอาจารย์สุธรรมไม่ได้มีเจตนาที่จะพัฒนาพื้นที่บริเวณถ้ำผาหักให้เป็นวัด เพียงแต่ตั้งใจจะมาอยู่ปฏิบัติภาวนาทำความเพียรเท่านั้น แต่เมื่อมาถึง ได้มีหมู่พระเดินทางมาอยู่ปฏิบัติร่วมกับท่าน ชาวบ้านจึงได้สร้างกระต๊อบหลังเล็ก ๆ ไว้ให้ได้พักอาศัย

พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม) ทำพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์
ศาสตราจารย์คุณรัญจวน อินทรกำแหง ณ วัดป่าหนองไผ่
เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๓

ในปีต่อมา เริ่มมีญาติโยมเข้ามาขอพักปฏิบัติภาวนา กลุ่มแรกเป็นครูจากโรงเรียนวชิราวุธ มีคุณครูสมใจเป็นผู้นำ (ปัจจุบันเป็นแม่ชีอยู่ที่วัดป่าอุดมสมพร) สมัยนั้นจะใช้วิธีกางกลดบนพลาญหิน มีห้องน้ำเพียงหนึ่งหลัง ใช้กองก้อนหินเป็นโรงครัว โดยการนำหิน ๓ ก้อนวางเรียงเป็นวงกลมใช้เป็นเตาไฟ และเตรียมฟืนจากเศษไม้บริเวณนั้นเพื่อทำอาหาร หากวันใดฝนตกก็จะต้องถือร่มกางไปด้วย

ต่อมา มีพระและญาติโยมสนใจเข้ามาอยู่ปฏิบัติภาวนาจำนวนมากขึ้น เป็นเหตุให้ท่านต้องแบ่งพื้นที่กั้นเขตพระสงฆ์และโยมผู้หญิงอย่างชัดเจน โดยการปลูกอาคารสำหรับโยมผู้หญิงเป็นที่พักเพื่อความปลอดภัย ส่วนพระสงฆ์ยังคงให้อยู่ฝั่งที่เป็นพื้นที่ป่าตามเดิม

ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ช่วงเดือนมิถุนายน ศาสตราจารย์ คุณรัญจวน อินทรกำแหง (อุบาสิการัญจวน อินทรกำแหง) หรือที่คณะศิษย์เรียกว่า "คุณแม่รัญจวน" ได้ตัดสินใจย้ายจากวัดสวนโมกขพลาราม อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี มาขอพักปฏิบัติภาวนากับพระอาจารย์สุธรรม ณ ที่พักสงฆ์หนองไผ่ และได้ทราบว่าขณะนั้นทางวัดยังมิได้ดำเนินการ "ขอจัดตั้งวัด" อย่างเป็นทางการ คุณแม่รัญจวนเล็งเห็นว่า ครูบาอาจารย์มุ่งหน้าเพื่อการภาวนา และไม่สะดวกในการดำเนินเรื่องเอง แม้การขอตั้งวัดในพื้นที่จะเป็นเรื่องยุ่งยากและซับซ้อน แต่ก็ควรที่จะต้องดำเนินเรื่องอย่างเป็นทางการตามกฎหมาย เพื่อความมั่นคงของความเป็นวัดในอนาคต ท่านจึงดำเนินการขอตั้งวัดอย่างถูกต้อง ซึ่งการจัดทำเอกสารรวมถึงกระบวนการต่าง ๆ ใช้เวลาหลายปีจึงสำเร็จ และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเป็น **วัดป่าหนองไผ่** ที่ถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อวันที่ **๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๓**

ในการพัฒนาวัด ท่านพระอาจารย์สุธรรม ได้เริ่มจากการปรับปรุงสภาพผืนป่าที่รกร้างให้กลับมาเป็นป่าที่มีความชุ่มชื้นอีกครั้ง ด้วยการปลูกต้นมะม่วงที่ผลัดใบไม่พร้อมกันเพื่อเพิ่มร่มเงา และด้วยความเมตตาสงสารชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงที่ไม่เข้าใจวิธีการเพาะปลูกให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มพูน ท่านจึงขอให้โยมน้าและน้อง ๆ คัดเลือกพันธุ์มะม่วงที่อำเภอปากช่องกว่า ๒๐๐ ต้น ส่งมาเพื่อปลูกสาธิตให้แก่ชาวบ้านเป็นตัวอย่าง

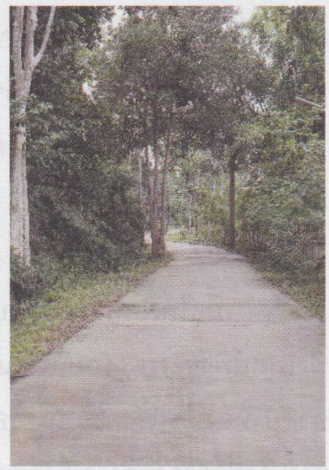
หลังจากนั้น มีการสร้างเสนาสนะที่พักอาศัยต่าง ๆ อย่างเรียบง่ายตามเงื้อมถ้ำภูเขา สร้างกุฏิเป็นเพิงเล็ก ๆ หลังคามุงหญ้าบนพลาญหิน พอให้ได้ป้องกันลมแดดลมฝน แต่เนื่องจากการพัฒนาจำเป็นต้องใช้ทุนอยู่มาก ท่านจึงผูกมิตรไมตรีกับชาวบ้านด้วยการแบ่งปันสิ่งของ และผลไม้ต่าง ๆ ประกอบกับที่ชาวบ้านก็ได้เห็นข้อวัตรต่าง ๆ ของพระอาจารย์ และการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติภาวนาอย่างจริงจัง สอนให้รู้จักการพัฒนาจิตใจ อยู่ร่วมกันด้วยความสุจริต มีน้ำใจ และไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ท่านใช้เวลาเป็นเครื่องสร้างศรัทธาให้แก่ชาวบ้าน และสงเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของ หรือปัจจัยตามโอกาสอันสมควร มิใช่การจ่ายเพื่อตอบแทนหลังเลิกงาน บางคราวอาจใช้ค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าการตอบแทนรายวัน แต่หากมองกลับไป การใช้วิธีนี้จะสามารถรักษาคุณงามความดีของชาวบ้านไว้ได้ตลอดกาล จึงทำให้ชาวบ้านต่างพากันเลื่อมใส ศรัทธา และทยอยกันเข้ามาเพื่อช่วยเหลือด้านกำลังแรงงานในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ โดยมีโยมฉลวย เป็นผู้ช่วยดูแลจัดการเรื่องต่าง ๆ ภายในวัด

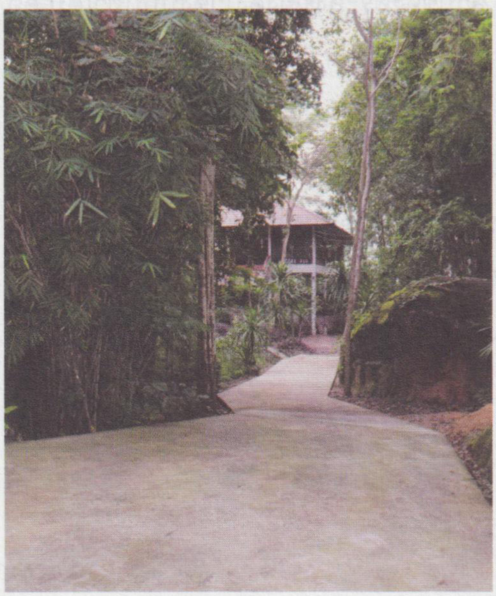
เมื่อได้ฟื้นฟูสถานที่ในเบื้องต้น วัดป่าหนองไผ่ก็เริ่มเป็นที่รู้จักในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ญาติโยมเริ่มเข้ามาฟังเทศน์ฟังธรรม รวมถึงเริ่มมีการขอโอกาสในการอุปสมบทภายในวัด เป็นเหตุให้ต้องมีการขยับขยายที่พักอาศัย ห้องน้ำ โรงครัว เพื่อรองรับผู้คนที่หลั่งไหลเข้ามาอาศัยวัดเป็นที่พึ่งทางใจ ญาติโยมส่วนใหญ่เป็นสตรีสูงอายุ สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ จึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยตามอัตภาพ ส่วนของพระสงฆ์ยังคงไว้ซึ่งปฏิปทาเดิม คือกระจายอยู่ท่ามกลางป่าเขา เรียบง่าย ไม่มีน้ำ ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ทั้งสิ้น

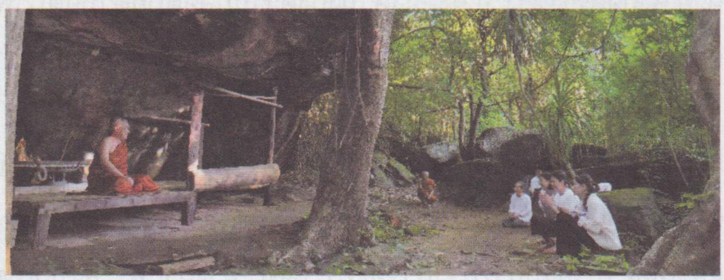
ด้วยเหตุที่วัดป่าหนองไผ่เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้าน คนในพื้นที่จึงพากันช่วยเหลือดูแล เพื่อสงวนพื้นที่ป่าแห่งนี้ให้เป็นเขตสงบ งดการตัดไม้ทำลายป่า และคร่าชีวิตสัตว์น้อยใหญ่ เพื่อความเป็นสิริมงคลและเอื้ออำนวยแก่การภาวนาของพระสงฆ์ ทางฝ่ายพระสงฆ์ก็เมตตาอบรมชาวบ้านให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ฝึกฝนสมาธิ เจริญภาวนา พร้อมทั้งสอนให้ชาวบ้านประพฤติดี ทำมาหากินอย่างสุจริต รู้จักการปลูกป่า รักษาธรรมชาติ เพื่อคงสภาพป่าที่สมบูรณ์สืบต่อไป

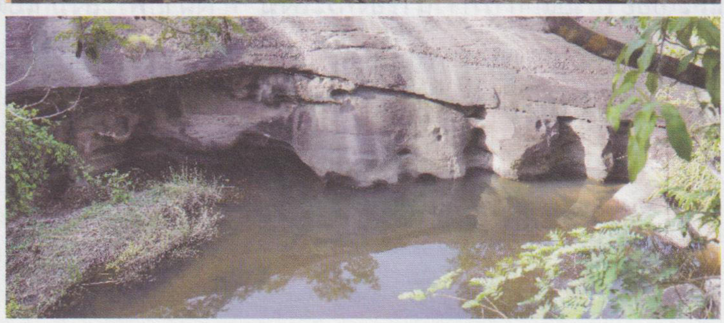
เมื่อปี พ.ศ ๒๕๕๙ — ๒๕๖๒ พระอาจารย์สุธรรม มีดำริให้สร้างกำแพงและถนนรอบวัดป่าหนองไผ่ เพื่อป้องกันไฟป่า เพื่อให้วัดมีความปลอดภัย เป็นสถานที่สัปปายะ เหมาะแก่การประพฤติปฏิบัติธรรม พร้อมทั้งขยับขยายสถานที่สำหรับผู้ที่สนใจเข้ามาพักปฏิบัติภาวนาภายในวัด และได้สร้างพิพิธภัณฑ์ศาสตราจารย์คุณรัญจวน อินทรกำแหง เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ผู้ที่สนใจได้เข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรมอีกด้วย (คุณแม่รัญจวนได้ละขันธ์เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙)

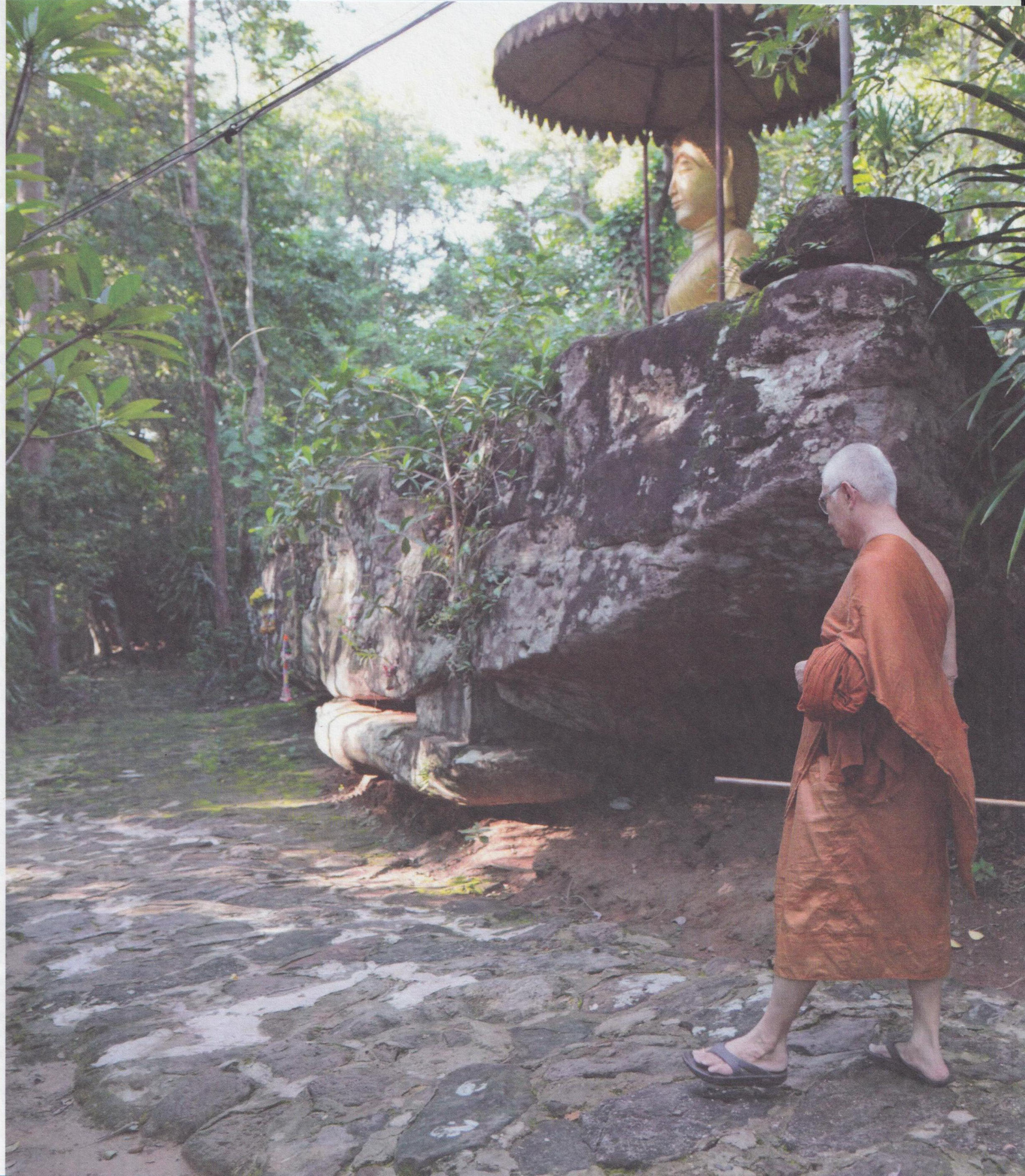

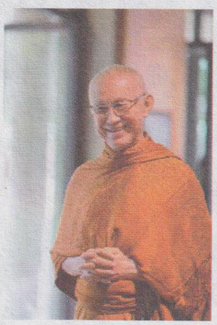

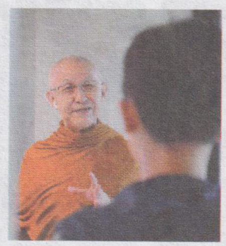

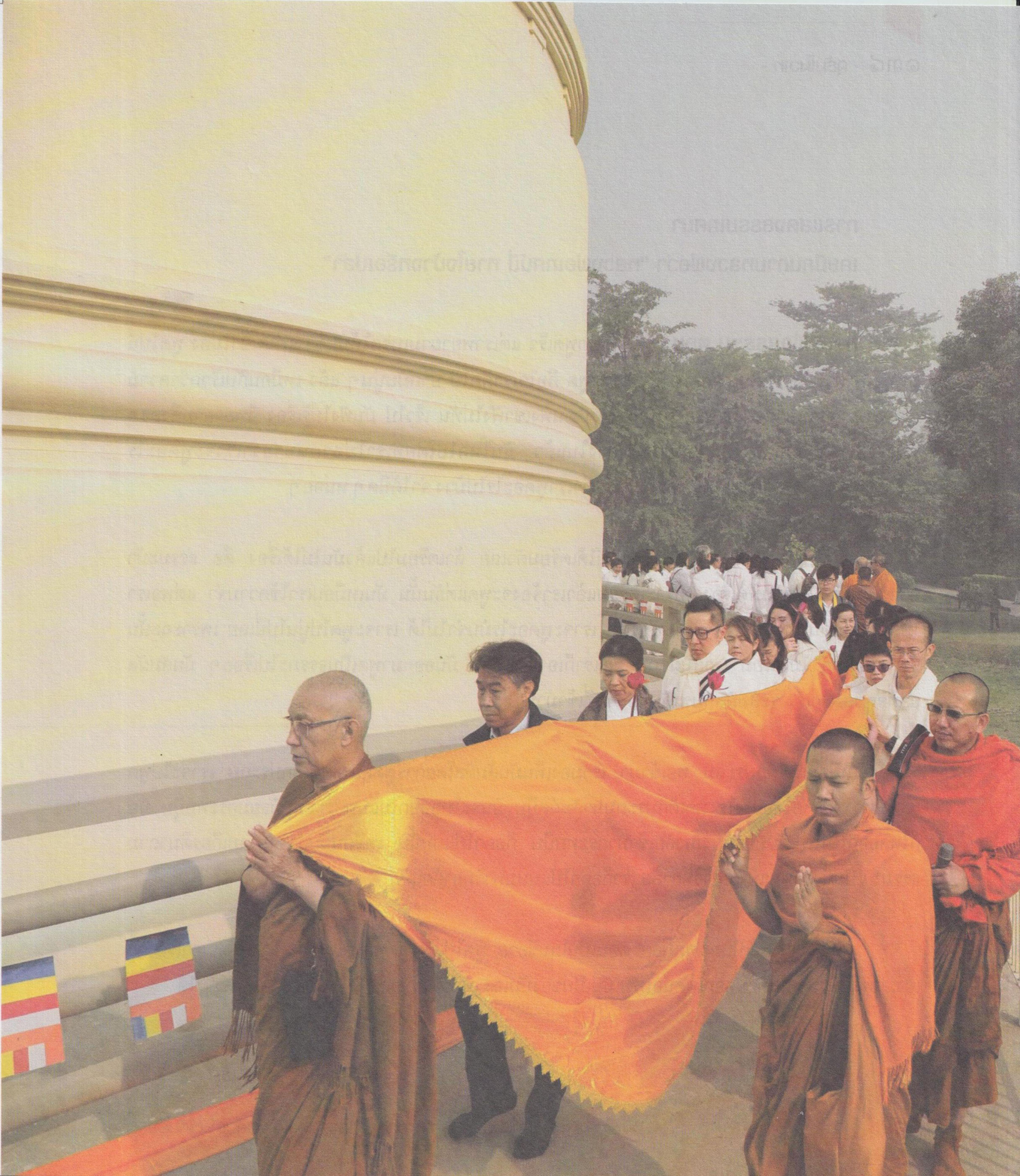

๑๑

ตอบคำถาม และให้แนวคิดเกี่ยวกับธรรมะ

การแสดงธรรมเทศนา

เคยมีคนถามหลวงพ่อว่า "หลวงพ่อเทศน์นี่ หายใจบ้างหรือเปล่า"

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ เราก็รู้ว่าเราพูดเร็ว แต่เราพยายามเบรคให้มันช้า แต่มันช้าไม่ลง พูดไปนี่มันพุ่งไป พุ่งไป บางทีใจเราเนี่ยไปช้ากว่าคำพูด คือใจเราคิดไป ปากมันนู่นๆ แล้ว เหมือนกับเร็วกว่าความคิดของเรา เราพยายามจะเบรคให้มันช้าลงๆ คนฟังเขาฟังไม่ทัน เร็วไป มันฟังไม่รู้เรื่อง ก็พยายามดึงลงๆ มันก็ไม่ลง ยิ่งเวลาธรรมะออกมาจากข้างในแล้ว มันไหลไปโดยที่เราไม่คาดหมายว่าเราจะพูดอะไร แล้วพอพูด จบก็จบเลย เราไม่รู้ เกือบไม่รู้เลยว่าเราพูดอะไรไปบ้าง จำได้นิดๆ หน่อยๆ

เวลาไปเทศน์ตามสถานที่ต่างๆ ไม่ได้เตรียมตัวเลย ถ้าเตรียมไปแล้วมันไม่ได้เรื่อง คือ ธรรมะป่า ถ้าเตรียมแล้วมันจะไม่ได้เรื่อง เพราะเตรียมแล้วเราจ้องจะพูดแต่อันนั้น มันเหมือนเราใช้ความจำ แต่พอเราไปสัมผัสกับคนปุ๊บ มันจะพลิก ที่เตรียมไป เราจะพูดอะไรมันจำไม่ได้ เราจะพูดไปนู่นไปนี่เลย เพราะฉะนั้น ธรรมะป่าเนี่ย ไม่เตรียม เราสัมผัสกับอะไรเราก็เอานั้นแหละ มันออกมาพูดเป็นธรรมะไปเรื่อยๆ มันสัมผัสอยู่ที่จิตของเราเอง จะสัมผัสกับระดับของคนที่เข้ามาฟัง

เหมือนกับเด็กประถม พอเข้ามา เรามองเห็นมันสัมผัสโดยการพูดคุยระดับเด็กประถม เราจะไปพูดเรื่องมหาวิทยาลัยได้อย่างไร พอเด็กประถมมาสัมผัสปุ๊บ มันจะไหลออกไปแบบประถม มัธยมกระทบปุ๊บ มันก็ไหลออกไปในระดับมัธยม มหาลัยเข้ามากระทบปุ๊บ ก็ออกไปแบบนั้น เหมือนกับอาจารย์สมเกียรติมาถามธรรมะ แบบนี้ พอพูดแบบมหาวิทยาลัย เราก็ออกไปแบบมหาวิทยาลัยเลย

ก่อนนี้หลวงพ่อเป็นคนพูดน้อย ตอนเป็นโยมขี้อาย พูดไม่เก่ง แต่พอมาเทศน์สอน เหมือนเอาเรื่องตัวเองมาพูด เพิ่งมาเป็นตอนออกเทศน์อบรม มันเป็นของมันเอง เหมือนอภิญญา ไม่สามารถฝึกเทศน์กันได้

ข้อวัตรของหลวงพ่อขณะเป็นพระพรรษาน้อย

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ ข้อวัตรของหลวงพ่อตอนเป็นครูบา เป็นพระน้อยพรรษาก็ต้องแตกต่างกับตอนนี้ เพราะพอเป็นพระเถระแล้ว เราก็ไม่ได้ไปอุปัฏฐากครูบาอาจารย์ มีแต่พระผู้น้อยมาอุปัฏฐากเรา แต่ตอนที่หลวงพ่ออุปัฏฐากครูบาอาจารย์ก็เต็มใจอุปัฏฐาก ตอนนี้พอเราเป็นผู้ใหญ่มาแล้ว เราจะให้พระน้อยมาอุปัฏฐากเราแบบนั้น หนึ่งเราก็เกรงใจเขา เห็นว่าเสียเวลาเขาเปล่า ๆ และอีกอย่างหนึ่ง เราทำของเราเองยังจะดีกว่า คล่องกว่า เช่นว่า พระผู้น้อยนี่ถึงเวลาครูบาอาจารย์ท่านจะสรงน้ำเป็นเวลา พอถึงบ่าย ๓ บ่าย ๔ พระผู้น้อยก็จะมาเตรียมน้ำ เอาน้ำมาผสม พระมาต้มน้ำมาผสมน้ำให้อุ่น ถึงเวลาครูบาอาจารย์ก็มาสรง สรงก็ถูตัวอะไรต่ออะไร เรียกว่าทำข้อวัตร อาจริยวัตร เหมือนกับท่านเมตตาให้ทำเพื่อให้เป็นนิสัยได้อุปัฏฐากครูบาอาจารย์ เกี่ยวข้องกับครูบาอาจารย์ สมัยหลวงพ่ออยู่ หลวงพ่อก็ทำเป็นประจำนั่นแหละ พอได้เวลาครูบาอาจารย์มาปุ๊บ เราก็ผสมน้ำร้อนน้ำอุ่น เพราะฉะนั้นคนที่เป็นครูบาอาจารย์เนี่ยจะติดน้ำร้อน ติดน้ำอุ่น พอเราสรงน้ำอุ่นตลอด แล้วพอกลับไปสรงน้ำเย็นนี่ไม่ได้เลยนะ หายใจไม่ออกเลยจุกหน้าอกเลย พอผสมน้ำเสร็จ ครูบาอาจารย์มา ก็ถูตัวฟอกสบู่ พอเสร็จแล้วท่านก็ผลัดผ้าเปลี่ยนผ้า แล้วเราก็เอาผ้าไปซัก

ข้อวัตรที่อยู่กับครูบาอาจารย์นะ เหมือนกับข้อวัตรที่เกี่ยวข้องไปอยู่กับหลวงปู่สิมตอนนั้น ไฟฟ้าก็ไม่มี แก๊สก็ไม่มี พอตี ๒ อันนี้ก็ขึ้นอยู่กับว่าเราอยู่กับครูบาอาจารย์ท่านไหน เราไปอยู่กับท่าน ท่านตื่นตอนไหน อย่างหลวงปู่สิมท่านตื่นตี ๒ กว่า ตื่นแล้วท่านจะติดสรงน้ำ หลวงปู่ฝั้นท่านก็ตื่นแล้วสรงน้ำ

ตอนนั้นอยู่ที่เชียงใหม่มันหนาว ตี ๒ เราต้องลุกขึ้นมาแล้ว มาก่อไฟเพราะว่ามันใช้ฟืน เราก็ตั้งน้ำปี๊บหนึ่งเพื่อต้ม พอก่อไฟตั้งน้ำเสร็จแล้วก็ไปเดินจงกรมคอยหลวงปู่สิม พอท่านกระแอม แสดงว่าท่านตื่นแล้วหรือไม่ท่านก็เรียกพระ เราก็รีบไปเปิดประตูรั้ว เพราะกุญแจประตูรั้วอยู่ที่เรา พอเปิดประตูปุ๊บ ท่านลุกมา เราก็ไปจัดที่นอนของท่าน พับผ้าห่มเก็บที่นอนไปเทกระโถนปัสสาวะ จัดเตรียมของท่านเสร็จเรียบร้อยแล้วน้ำก็เดือด เราก็หิ้วน้ำไปผสมน้ำเย็น ผสมแล้วก็มาสรงน้ำท่าน พอเสร็จเราก็ซักผ้า ซักผ้าเสร็จมันก็ประมาณตี ๓ ก็ตี

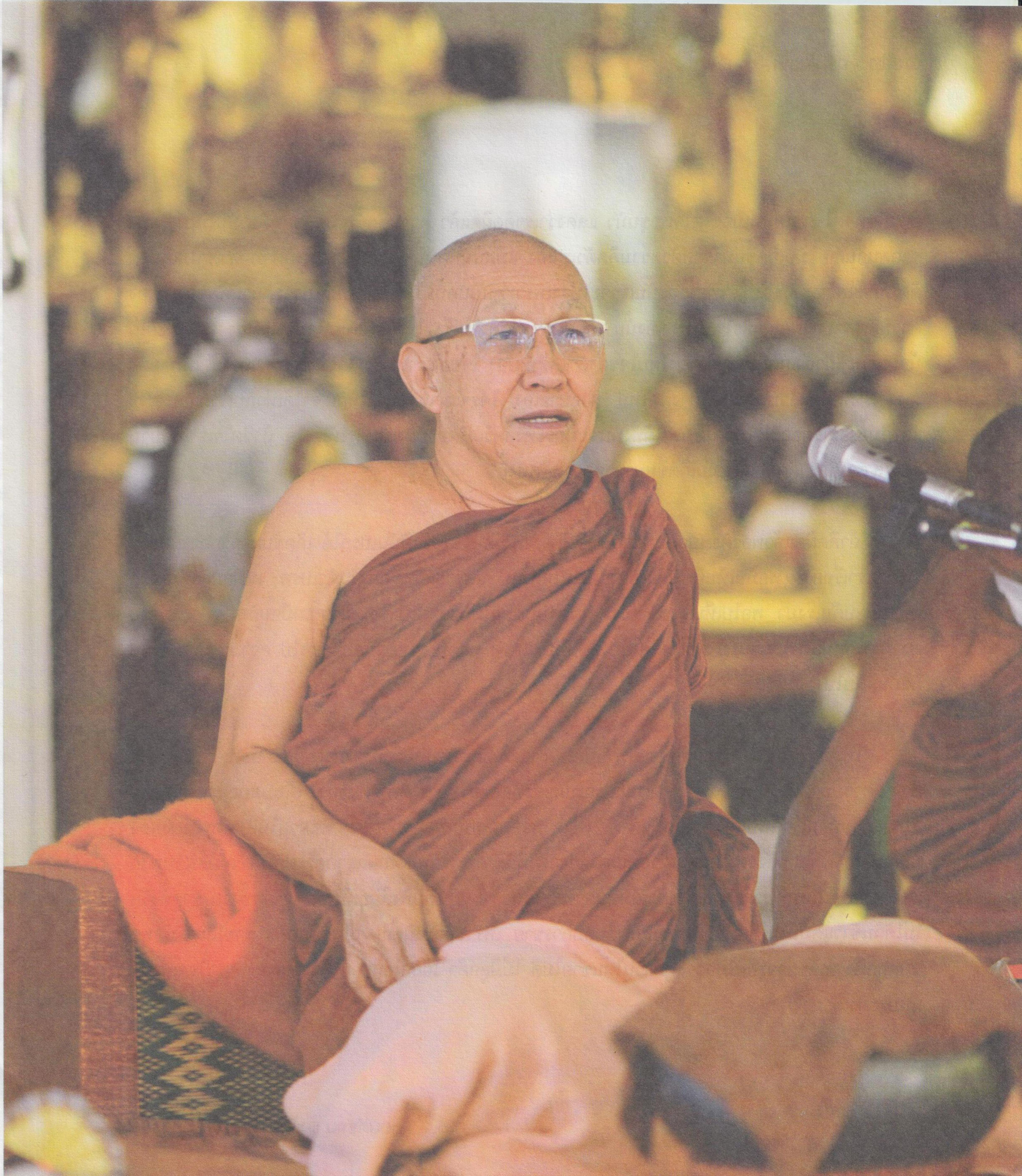
ระฆัง พระก็ทยอยกันลงมา มาสวดมนต์ทำวัตรเช้า ท่านก็จะพูดธรรมะสักเล็กน้อย พอประมาณตี ๓ กว่าๆ ก็เริ่มสวดมนต์ทำวัตรเช้า เสร็จแล้วท่านก็พูดธรรมะต่อ พวกเราก็นั่งภาวนาจนถึงสว่างแล้วก็ไปบิณฑบาต พอกลับจากบิณฑบาต ฉันเสร็จก็ล้างบาตร ไปดูแลศาลาเสร็จแล้วก็แยกย้ายกันกลับไปดูแลความสะอาดของกุฏิที่อยู่ จะไปเดินจงกรม นั่งภาวนาก็แล้วแต่ พอเวลาบ่าย ๒ ถึงบ่าย ๓ โมงก็เป็นเวลากวาดลานวัด กวาดจนทั่วไปหมด ปัดกวาดเช็ดถูศาลาเสร็จแล้วก็ตักน้ำ ก่อนนี้ไม่มีก๊อกน้ำแบบนี้ มีแต่บ่อน้ำ ตักน้ำหิ้วไปเทใส่โอ่งหน้ากุฏิ ที่โอ่งล้างเท้า ห้องน้ำ เทไปทั่วหมด พอตักน้ำเสร็จ ไปสรงน้ำ แล้วเราก็มาฉันน้ำร้อนช่วงบ่าย ๔ โมง พอถึง ๕ โมง ก็แยกย้ายไปเดินจงกรม กลางคืนนี่จะนอนน้อย นอนแค่ ๒ - ๓ ชั่วโมง อาศัยไปงีบตอนกลางวันประมาณ ๑ ชั่วโมง แต่กลางวันโดยส่วนมากแล้วนอนไม่ได้นานหรอกไม่ค่อยเกิน ๑ ชั่วโมง ได้ประมาณ ๔๐ นาที ถึง ๑ ชั่วโมงเท่านั้น

พระกรรมฐานเรานอนน้อย เพราะฉะนั้น ถ้ากลางวันถ้าไม่มีเวลานอนเลย ขอบตานี่ดำเป็นหมีแพนด้าเลย แต่ก่อนนี้เรายังไม่มีภาระที่จะเกี่ยวข้องกับผู้คนเราก็มีเวลานอนกลางวัน แต่เดี๋ยวนี้มันแทบไม่มีเวลา พักนี้ช่วงโควิดค่อยมีเวลาหน่อย หลวงพ่อค่อยมีเนื้อมีหนังขึ้นมา ผู้คนบอกว่าตอนนี้โควิดมาหลวงพ่อไม่ต้องวิ่งไปเทศน์ที่นู่นที่นี่ น้ำหนักเลยขึ้น นี่เขามองแล้วรู้เลยนะ

การปฏิบัติธรรมให้ก้าวหน้าในพระศาสนา

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ หนึ่ง คือ การคบบัณฑิต ตัวนี้สำคัญที่สุดเลย มันจะซึมซับไป ที่เราอยู่ในศาสนาได้ เรามั่นคงในศาสนา เราได้ดิบได้ดีเพราะการคบบัณฑิต โดยเฉพาะครูบาอาจารย์ อันนี้ได้คบ เพื่อนได้คบครูบาอาจารย์ใกล้ชิด มันจะซึมซับไปเลย แล้วก็เกิดกำลังจิตกำลังใจ อันนี้คือการคบบัณฑิต

สอง คือ พึ่งตนเอง "อัตตา หิ อัตโน นาโถ" เราจะต้องสร้างต้องปลุกกำลังใจให้เกิดขึ้นอยู่เรื่อยๆ ให้เข้าใจเลยว่าคนเราจะท้อแท้หรือจะเข้มแข็งก็ตาม มันเกิดขึ้นมาจากความคิดของเรา ให้สังเกตดูจิตใจของเรา

ขณะใดที่จิตใจเราเศร้าหมองจิตใจเราขุ่นมัว แสดงว่าเราคิดผิดแล้ว ความคิดนั้นเป็นตัวสมุทัย มันไม่ได้เกิดมาจากคนอื่นเลย มันเกิดขึ้นมาจากตัวความคิดตัวเราเอง แม้คนนั้นคนนี้จะทำชั่วทำอะไรก็ตาม ถ้าเราไม่เก็บมาคิดมันจะเศร้าหมองไหม เพราะฉะนั้นเราจะไปว่าเพราะคนนั้นคนนี้ได้หรือ มันก็เพราะความคิดของเราเอง ความคิดเรามาแผดเผาหัวใจของเราเองนั้น เกิดขึ้นมาจากความคิด ให้สังเกตดูจิตใจของเราเอง โอปะนะยิโกน้อมเข้ามาเฝ้าสังเกตดูที่ใจ ถ้าช่วงไหนใจของเราเศร้าหมอง ใจของเราขุ่นมัว ใจของเราทุรนทุราย ให้บอกตัวเองว่าเราคิดผิดแล้วนะ รีบหาทางคิดใหม่ หาอุบายเอง ใครจะมาหาอุบายให้กับเราได้เท่ากับเราหาอุบายวิธีแล้วก็มองอะไรต่ออะไรให้เป็นครูเราได้ทั้งนั้น แม้กระทั่งสัตว์เดรัจฉานยังเป็นครูให้เราได้ ถ้าจิตใจเราเบิกบานผ่องใส ตอนนี้เราคิดถูกแล้ว มันเกิดขึ้นมาจากความคิดทั้งนั้น

ถ้าคิดผิดแล้วพอรู้ตัวมันกลับมาถูกได้ แสดงว่าเรามีสติ ตัวสติมันเบรกได้ เกิดขึ้นมาจากการฝึกอบรมของเราเรื่อยๆ พอมันเห็นปุ๊บมันก็เบี่ยงเบนไม่ให้คิดไป เพราะตัวสติมันเป็นตัวเบรค เหมือนรถที่มีเบรคเมื่อเหยียบคันเร่งมา พอไปเห็นชุมชนก็เบรค เบรคปุ๊บมันก็ไม่พุ่งออกไปแล้ว จิตเราเหมือนกับปั่นป่วนไปด้วยความเศร้าหมองความขุ่นมัว พอเราเห็นปุ๊บ สติเป็นตัวเบรค หยุดปั๊บ หยุดตัวปรุงออกไป ความเศร้าหมองขุ่นมัวมันก็ดับไป

เพราะฉะนั้น สำคัญที่สุดก็คือการคบบัณฑิต แล้วพอเรามาปฏิบัติ อัตตา หิ อัตโน นาโถ พึ่งตัวเองให้มาก มีความพากความเพียร พอเราได้ **"สะมะณานัญจะทัสสะนัง"** การได้ทรรศนาการ ได้พบสมณะ หรือผู้ สงบสมณะภายนอกเราก็พบแล้ว ก็คือบัณฑิต พอเรามาสัมผัสกับสมณะภายใน คือภายในเป็นผู้สงบเสียเองมันก็เกิดกำลังจิตกำลังใจ เห็นคุณค่าเห็นผลจากการปฏิบัติ คราวนี้พอเห็นผลจากการปฏิบัติ เหมือนกับพวกเราค้าขาย วันไหนที่เราค้าขายดีลูกค้าเต็มร้าน เราลืมกินข้าวเลย ลืมนั่งลืมอะไรเลย เรายืนทั้งวัน ขายทั้งวันไม่ได้กินข้าวแต่มันไม่รู้สึกหิว เพราะมันเพลินกับการขาย เพราะมันเห็นคุณค่าที่เรามีลูกค้า ขายได้เพลิน พอหมดลูกค้า เพลียขาจะยืนไม่อยู่ แต่ถ้าวันไหนขายไม่ดี ไม่มีลูกค้า โอ้ยเบื่อหน่าย หิว เหงาหงอยอะไรต่ออะไรมันประดังเข้ามา

พอเราไปเห็นคุณค่าปุ๊บ ฉันทะ ความพอใจมันเกิดขึ้นเอง พอเกิดขึ้นมาปุ๊บ มันไม่ได้ให้ความหมายเลยว่าเราทำอย่างนั้นเป็นความยากความลำบากเป็นความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยหิว เพราะใจมันไม่ได้อยู่ตรงนี้มันไปจดจ่ออยู่ตรงนั้น นี่แหละพอเราได้สัมผัสสมณะภายในเสียเอง ก็เกิดกำลังใจ หนุนไปเรื่อย ๆ ที่นี้ก็มีกำลัง มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อย ๆ การปฏิบัติธรรมของเรานี่สำคัญอยู่ตรงนี้ แต่รวมความแล้วคืออย่าลืมดูแลใจของเราเอง ดูอะไรก็ไม่สำคัญเท่ากับดูใจของตัวเราเอง เราไปดูคนอื่น ดูขนาดไหนก็ไม่เท่าดูใจเราเอง รู้อะไรก็ไม่เท่ารู้ใจตัวเอง สำคัญอยู่ตรงนี้

ดูใจก็คือดูความรู้สึกของเรานั่นแหละ มันแสดงออกมาทางความรู้สึก สัมผัสได้ จิตมันเป็นผู้รู้ เพราะฉะนั้นความรู้สึกมันจะบอกเรา คือใจเป็นตัวหนึ่ง อาการอันนั้นเป็นอาการอันหนึ่ง แต่จิตมันไปสัมผัสอันนั้น ทีนี้ถ้าเราไม่รู้ทันจิต มันก็ไปยึดอาการอันนั้นมา ก็เลยเป็นตัวจิตเอง ต้องใช้สติเป็นตัวเบรค ปัญญาคอยแนะ สอนพลิกแพลงมาชำระมัน

อนัตตา แก้อัตตา

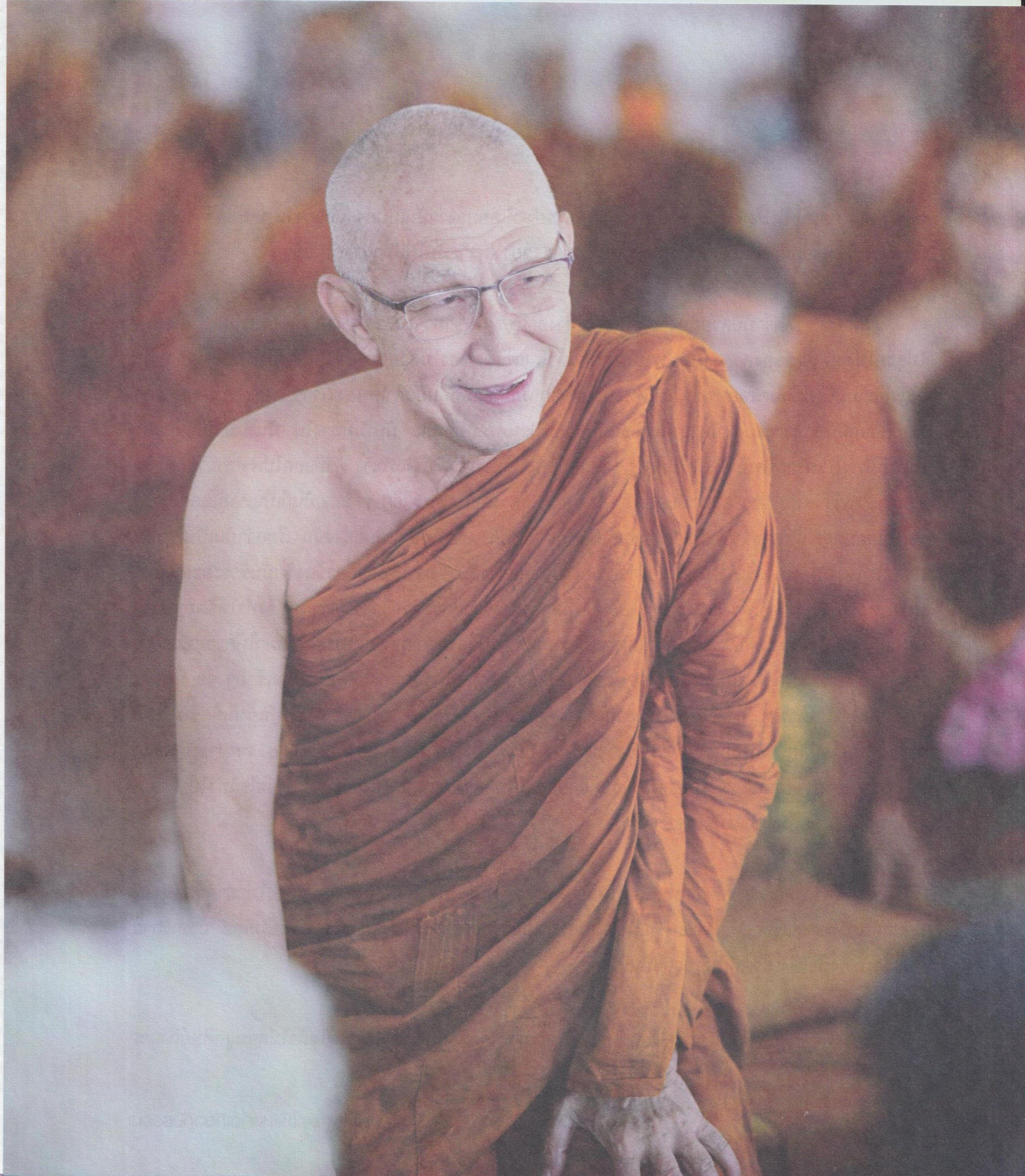
หลวงพ่อสุธรรม ตอบ เราพิจารณาเห็นว่ามันไม่ใช่อัตตา มันเป็นอนัตตา อัตตาก็คือเรายึดเป็นตัวตน เราต้องการให้เป็นอย่างนั้นต้องการให้เป็นอย่างนี้ ไม่ต้องการให้เป็นอย่างนั้น ไม่ต้องการให้เป็นอย่างนี้ คือเรา ต้องการคาดหมาย ต้องการว่ามันเป็นเราของเรา เราก็ต้องการให้เป็นอย่างนั้น ไม่ต้องการให้เป็นอย่างนี้ พอตอนนี้มันไม่เป็นไปดังที่เราต้องการ เราก็เป็นทุกข์ นี่คืออัตตา ทีนี้สภาพความเป็นจริงมันไม่ได้เป็นอะไรตามที่เราต้องการ แต่มันเป็นอย่างไรมันก็เป็นอย่างนั้น เราก็ดูสิ สภาพทุกอย่างเหนือความต้องการของเรามันเป็นอย่างไร มันก็เป็นอย่างนั้น มันเคยแก่มันก็แก่ มันเคยเจ็บมันก็เจ็บ มันเคยตายมันก็ตาย คือมันตายมาหลายภพหลายชาติแล้ว มันแก่มาหลายภพหลายชาติแล้ว มันเจ็บมาหลายภพหลายชาติแล้ว มันก็เป็นไปมันเป็นแบบนั้น มันไม่ขึ้นอยู่กับความอยากหรือความไม่อยากของเรา แสดงว่ามันไม่ใช่เรา มันไม่ใช่ของเรา แต่มันเป็นเช่นนั้นเอง พอเราไปเห็นชัดเจนปุ๊บว่ามันเป็นเช่นนั้นเอง คือมันเป็นอนัตตา มันไม่ได้เป็นเราอัตตามันก็หลุดไป เหมือนที่ตรงนี้มันมืด พอเราเปิดไฟสว่างปุ๊บ ความสว่างเกิดขึ้นมาความมืดก็ดับไป พอปัญญามันรู้เห็นชัดเจนว่ามันเป็นอนัตตา อัตตามันก็หายไปเลย

การพิจารณาอสุภะ

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ เมื่อเริ่มต้นแล้วก็อาศัยสัญญา สัญญานี้เหมือนแบบแปลนบ้าน เราดูแบบแปลนแล้วเราก็ปฏิบัติ สร้างไปตามแบบแปลน แบบแปลนมันไม่สามารถมาคุ้มแดดคุ้มฝนให้กับเราได้ แต่พอเราสร้างตามแบบแปลนมันก็จะเป็นตัวคุ้มแดดคุ้มฝนให้กับเราได้ สัญญามันเป็นเหมือนแบบแปลน เช่นว่า เราเคยได้ยินมาว่าอสุภะมันเป็นของเน่าเปื่อยของน่าสะอิดสะเอียนน่าขยะแขยง มีหนอนมีแมลงวันอะไรต่ออะไร แล้วเราเคยไปเห็นซากศพ โอ้โห มันขึ้นอืดขึ้นพอง ตาเหลือกตาถลน เราก็จำอันนี้มันเป็นสัญญา พอมาพิจารณากำหนดทีแรกแล้วก็จินตนาการก่อน จินตนาการว่าตาเราเหลือกถลน ผิวหนังมันแตกอะไรต่ออะไร พอเราดูไปคลี่คลายไปเรื่อยๆ มันชัดเจนขึ้นเรื่อยๆ เพราะตอนนี้มันไม่ใช่มาแต่สัญญาแล้ว มันเริ่มเห็นตัวเราเองเป็นอย่างนั้นด้วย เห็นด้วยปัญญาของเรา

จากสัญญามันเป็นปัญญา เมื่อมันเป็นปัญญาแล้ว มันเห็นชัดเจนขึ้น จนกระทั่งเราไม่ต้องไปคาดหมายกำหนดว่าจะพิจารณาอย่างนี้ หากพอกำหนดปุ๊บมันไปเอง มาจนเราไม่คาดหมายว่าเราจะเห็นอย่างนั้น แต่เราเห็นอย่างนั้นจริงๆ ปัญญามันแหลมคม แม้เราไม่คิดว่าเราจะฉลาดถึงขนาดนั้น หรือว่าเราไม่คาดหมายว่าเราจะละเอียดขนาดนั้น แต่ปัญญามันละเอียดขนาดนั้น เราจะเห็นปัญญาเป็นของอัศจรรย์จริงๆ ไม่จำเป็นต้องไปดูป่าช้าไปดูศพจริง ๆ

แต่บางคนก็ดู ดูก็ดีไม่ต้องดูก็ได้ หลวงพ่อเคยดูป่าช้าแต่ว่าไม่ได้บ่อย บางทีก็ดูรูปถ่ายที่เขาถ่ายจากโรงพยาบาล ที่เขาไปชันสูตร เห็นเน่าอะไรแบบนั้น อืดอะไรต่ออะไรมา ไปเห็นครั้งแรกขนลุกทั้งตัวเลยนะ แล้วมันรู้สึกขยะแขยงอะไรต่ออะไร พอกำหนดจิตไป มันชัดเข้าไปๆ แล้วมาย้อนเข้ามาดูตัวเอง อ้าว ตัวเราก็เป็นแบบนั้น คือทีแรกต้องอาศัยสัญญา แล้วเรานึกภาพไปตามสภาพสัญญา พอมันละเอียดเข้า ละเอียดเข้า ปัญญามันเจาะตัวสัญญาเป็นตัวปัญญา รู้ด้วยตัวของเราเอง รู้ด้วยปัญญาของเรา ตอนนี้มันลามไปเรื่อย โดยที่เราไม่ต้องคาดหมายตามสัญญาแล้ว แต่ก่อนนี้เราก็กำหนดไว้ตามสัญญา แต่เดี๋ยวนี้ปัญญามันมามันพลิกแพลงของมันไปเอง เห็นไปเรื่อยๆ ละเอียดกว่าสัญญาอีก พอปัญญามันเข้าไปพิจารณาคุ้ยเขี่ยบ่อยเข้า บ่อย เข้ามันยิ่งรวดเร็วขึ้น ชัดเจนขึ้นรวดเร็วขึ้น รวดเร็วมากขึ้น จนกระทั่งความรู้สึกมันเป็นของสวยของงามมัน

หายไปเลย ตอนนี้ก็ไปติดอสุภะ ติดเป็นความขยะแขยง ที่เคยมองว่ามันเป็นความสวยงาม เคยคิดว่าสวยงามมันหายไม่มีเหลือเลย เหลือแต่ความน่าเกลียดน่าขยะแขยง เพราะมันไม่มีทางออกไปแล้ว

ก่อนนี้เราติดว่ามันสวยมันงาม เรายังมีทางออกตรงกันข้ามว่าไม่สวยไม่งาม แต่เดี๋ยวนี้มันไปติดของไม่สวยไม่งาม แต่ของสวยงามมันหายไปหมดแล้ว แต่ที่ติดของไม่สวยงามน่าเกลียดมันไม่มีทางออกแล้ว อะไรก็ตามมันไม่มีจนตรอกหรอก ไปไล่หมาจนตรอก มันก็ย้อนกลับมาหาเราเอง เราขว้างอะไรไป จนตรอกมันก็ย้อนกลับมาหาเราเอง ปัญญาก็เหมือนกัน พอไปจนตรอกที่อสุภะ มันไม่มีทางไป มันไม่มีเกินนี้อีกแล้ว มันไม่มีทางไปเพราะจิตมันยึดติดในอสุภะ มันเลยย้อนกลับมาหาตัวพิจารณา ตัวที่ออกไปพิจารณาคือตัวจิต พอเข้ามาดูตัวจิตปุ๊บ อ้าว อสุภะมันอยู่ตรงนี้นี่ ย้อนไปสุภะมันก็อยู่ตรงนี้อีก ร่างกายมันก็เป็นเช่นนี้ตลอดเวลา มันไม่เคยบอกตัวมันเองว่ามันเป็นสุภะหรือเป็นอสุภะ มันเป็นอย่างไรมันก็เป็นอย่างนั้น เรียกว่ามันเป็นเช่นนั้นมา เราจะรู้มันหรือไม่รู้มัน มันเป็นอย่างไรมันก็เป็นอยู่อย่างนั้น แต่ว่าเรามาเกี่ยวข้องกับมันชั่วระยะหนึ่งเท่านั้น จิตมาอาศัยเขาอยู่เพียงแค่ไม่เกิน ๑๐๐ ปี ก็มาอาศัยเขาอยู่ด้วยอำนาจแห่งอวิชชา จึงทำให้จิตมาอาศัยเขาอยู่ ก็เลยมายึดมาเสกสรรปั้นแต่ง โอ้เขาสวยงามนะ ก็ไปยึดในความสวยงาม ทีนี้พอมาให้ความหมายว่าเขาเป็นอสุภะเขาเป็นของปฏิกูลก็ไปยึดอสุภะอีก มันก็ล้วนแต่ทุกข์เท่านั้นแหละ พอมาย้อนเข้ามา อ๋อ มันเป็นเช่นนั้นเอง เป็นตัวจิต ร่างกายมันเป็นเช่นนั้นเอง พอมันเห็นตัวจิต จิตวางลงเลย ความรู้แจ้งก็เกิดขึ้น จิตก็วางลง มันก็อยู่กับร่างกายอยู่กับความจริงล้วนๆ ตอนนี้เราก็ไม่มีการปีนเกลียวกับร่างกาย ร่างกายมันจะแก่หรือ เราจะเกี่ยวข้องกับความแก่อย่างไร มันก็แก่ของมันไป ควรจะกินยาก็กิน ควรจะทำอะไรก็ทำไป แต่มันไม่ได้ทุกข์ ไม่ได้กลุ้มอกกลุ้มใจเพราะแก่

การพิจารณาอสุภะถ้าผ่านไปแล้ว เหมือนจิตมันอิ่มแล้ว มันเหมือนกินข้าวอิ่มแล้ว ไม่อยากกินอีก ไม่ย้อนกลับมาพิจารณาอีกเลย ไม่รับรู้ มันไม่มีอะไรมาเกี่ยวข้องที่จะต้องไปรู้อีก มันอิ่มแล้วอิ่มเลย ถ้าร่างกายอิ่มแล้วมันยังหิวได้ แต่จิตที่มันอิ่มแล้วมันอิ่มเลย

การพิจารณากาย ต้องผ่านแบบนี้ทุกคน พระพุทธเจ้าท่านบอกว่าอาจารย์ใดถ้าไม่สอนลูกศิษย์ถึงการ

พิจารณากาย กายคตาสติ อาจจะเป็นเหตุตัดมรรคผลนิพพานของลูกศิษย์ได้ เพราะว่าชีวิตของสัตว์โลกอุบัติเกิดมาเราติดอะไรมากที่สุด เราติดอัตตา ติดกายนี้ หลวงพ่อพิจารณากายได้คล่องแคล่วเมื่ออยู่กับหลวงปู่ฝั้น แต่ยังไม่ได้วางกาย จิตมันรู้แต่มันยังไม่รู้แจ้งคือมันพิจารณาเห็นชัดเจน เพิ่มความชัดเจนของจิต ไม่หวั่นไหวกับพวกนี้ แต่มันยังไม่วางกาย

ตอนที่อยู่กับหลวงตาบ้านตาดก็ยังพิจารณากาย แต่ไปอีกระดับ ต้องผ่านอสุภะเสียก่อน อย่างอื่นตามมา นามธรรมมาทีหลัง ตอนนั้นพิจารณาพร้อมๆ กันแต่มันยังไม่วางเวทนา แต่ละองค์ก็จะมีการพิจารณาแล้วแต่ความคล่องแคล่วของตัวเราเอง หลักใหญ่ๆ ก็คือการพิจารณากาย พิจารณาอสุภะ การพิจารณานามธรรม เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณให้เข้าไปในไตรลักษณ์ จะเป็นอนิจจังก็ตาม ทุกขังก็ตาม อนัตตาก็ตาม บางคนเขาก็พิจารณาในสัญญา บางคนก็คล่องแคล่วพิจารณาเวทนา บางคนก็คล่องแคล่วพิจารณาในธรรม ในความรู้สึก ก็แล้วแต่ใครจะคล่องแคล่วในแบบใด แต่พิจารณาอะไรก็ตาม มันรู้อันหนึ่งมันก็ซึมซับไปหมด เริ่มจุดไหนก็ได้เหมือนเราจุดไฟเผาป่า คนนี้สะดวกไปจุดอยู่หลังวัด คนนี้สะดวกจุดที่หน้าวัด มันไม่จำเป็นต้องจุดที่เดียวกัน ใครจะสะดวกตรงไหนก็เอา จุดสำคัญคือไฟต้องติดเท่านั้น พอไฟมันติดปุ๊บเชื้อมันอยู่ที่ไหนมันไปเอง เราจะพิจารณาอะไร สัมผัสเราดูดดื่มเราชัดเจนในการพิจารณาอะไร เราพิจารณาลงไป พอพิจารณาไป มันดูดดื่มมันชัดเจน มันซึมซับไปเอง ปัญญาเป็นเหมือนไฟป่า

การวางนามธรรม

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ การวางนามธรรม มันวางอยู่ที่จิตเลย เพราะพิจารณาอยู่ที่จิตอยู่แล้ว เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อยู่ที่จิต มันเป็นอาการอันหนึ่งที่จิตเป็นผู้รับทราบ แต่จิตมันยึดอาการอันนั้นว่าเป็นตัวจิตเอง พอเรามาดูตัวจิตมีสภาพธาตุรู้ คือรู้อาการอันนี้เป็นแบบนี้ แต่พออยู่แบบนี้จะมองเหมือนมันเป็นตัวเดียวกัน จริงๆ แล้วมันไม่ใช่ตัวเดียวกัน ให้เห็นมันตามสภาพความเป็นจริง ตามความเป็นจริงของมันแต่ละอย่างๆ พวกเรามันมั่วไปหมดเหมือนเราอยู่บ้าน เราว่าเราเป็นบ้าน บ้านเป็นเรา แบบนี้

หลักในการดูพระสงฆ์

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ ดูในหลักธรรมหลักวินัยนี่แหละ ก็เหมือนกับต้นไม้ เราก็ดูสิ ต้นไม้ต้นหนึ่งจะสวยมันก็ต้องสวยมาตั้งแต่โคนต้นเลย ถ้าโคนต้นมันคด มันไม่ตรงแล้ว ขึ้นไปบนยอดมันจะสวย มันเป็นไปไม่ได้หรอก เพราะฉะนั้น พระที่ดี มันก็จะดีตั้งแต่เด็กมาเลย ไม่ด่างพร้อยไม่อะไรมาเลย ถ้ามันด่างพร้อยมาแล้ว ต่อไปมันจะดีได้อย่างไรมันเป็นไปไม่ได้ ถ้าพระทำอาบัติปาราชิก มันปิดกั้นมรรคผลนิพพาน ไม่มีทางไปถึงนิพพานได้ แต่ถ้าอาบัติต่ำลงมาจิตมันก็ยังเศร้าหมอง แต่มันก็ยังพอเล็ดลอดไปได้ ถ้ามีความเพียรมากจริงๆ

การฟังธรรม

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ สมัยพุทธกาล คนที่ไปฟังพระพุทธเจ้าเทศน์แล้วเป็นพระอรหันต์ได้เลยนี่นะ พระพุทธเจ้าท่านเปรียบเทียบไว้เหมือนดอกบัว ๔ เหล่า คือ พวกนี้เหมือนกับสะสมบารมีมาเต็มแล้วตั้งแต่ภพก่อน ท่านปฏิบัติมาจนปริ่มน้ำแล้ว เหมือนดอกบัวที่โผล่พ้นน้ำแล้ว คอยแต่มีคนมาเปิดประตูเท่านั้นเอง แต่ละคนที่ว่ามาปฏิบัติธรรมในชาตินี้ไม่ใช่เริ่มต้นจากศูนย์ มาชาตินี้นะ เราสะสมมาแล้วถึงร้อยละ ๕๐-๖๐ ในชาติก่อนๆ แต่สัญญา มันอนิจจัง เราจึงจำไม่ได้ว่าเราปฏิบัติมาขนาดไหนอะไรต่ออะไรมา แต่ว่าต้องมีพื้นฐานมาแล้ว พระพุทธเจ้าท่านสะสมบารมีมาตั้งเท่าไหร่ก่อนจะมาตรัสรู้ ตอนนี้ใครว่าเริ่มจากศูนย์ แล้วตรัสรู้ได้ในชาตินี้เลย มันไม่ใช่อย่างนั้น พระสงฆ์แต่ละองค์ไม่ใช่ว่าเริ่มจากศูนย์แล้วมาเจอพระพุทธเจ้า พวกท่านสะสมมาร้อยละ ๙๐ แล้วเกือบเต็มแล้ว ก่อนมาพบพระพุทธเจ้า แค่ฟังธรรมก็เป็นพระอรหันต์ได้

การออกธุดงค์

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ สมัยก่อนเวลาจะออกธุดงค์ การเตรียมตัวอัฐบริขารต้องน้อยที่สุด อะไรใช้แทนกันได้ก็ใช้แทนกัน พวกพระใหม่ออกธุดงค์ พระใหม่ไปเนี่ยขนอะไรต่ออะไรเต็มไปหมดเลย เพราะไม่รู้

แต่พระเก่าไปธุดงค์มาแล้ว ของอะไรต่ออะไรน้อยที่สุดใช้ทดแทนกันได้

หลวงพ่อเตรียมจีวร ๑ ผืน ผ้าอาบน้ำ ๒ ผืน สบง ๑ ผืน สังฆาฏิ ๑ ผืน ของใช้นิดหน่อย เทียนไข สัก ๑ ห่อ ๖ แท่ง สมัยก่อนสีขาว ถ่านไฟฉาย ๒ ก้อน สบู่ ๑ ก้อน ไม่มีอะไรมาก เราเดิน สมมติของที่เราจัดไปน้ำหนัก ๑๐ กิโลกรัม เราเดินไป ชั่วโมงแรกมัน ๑๐ กิโลกรัมจริง ชั่วโมงที่สองมันจะรู้สึกเป็น ๑๕ กิโล - กรัมแล้วนะ ชั่วโมงที่สามเป็น ๒๐ กิโลกรัมมัน หนักไปเรื่อยๆ พระใหม่ขันตักน้ำก็เอาไป ผ้าเช็ดตัวก็เอาไป พอเดินไปหน่อยชั่วโมงที่ ๒ ชั่วโมงที่ ๓ ทิ้งอันนั้นทิ้งอันนี้ไปเรื่อยๆ เราไปผ้าเช็ดตัวเราก็ใช้ผ้าอาบน้ำเช็ดตัว ผ้าอาบน้ำก็ใช้เป็นผ้าปูนอนได้ ขันตักน้ำเราก็ใช้ฝาบาตรตักได้ หมอนเราก็ใช้สังฆาฏิมาเป็นหมอนได้ มันทดแทนกันได้ทุกอย่าง

กลดนี่ต้องเอาไป แล้วก็กระติกน้ำ เวลาเดินไม่ได้เดินตามทางน้ำ ก็เดินตัดไปตามป่า น้ำฉัน จะใช้น้ำตามลำห้วย ตามแม่น้ำลำคลอง ต้นน้ำก็จะมาจากบนภูเขามันจะมีลำห้วย หลวงพ่อออกธุดงค์ พอรับกฐินเสร็จ ซ่อมอัฐบริขารเสร็จ ก็เริ่มออกไป ตั้งแต่พฤศจิกายน จนถึง มิถุนายนนั่นแหละ เวลาไปธุดงค์อากาศหนาว พระก็ก่อไฟได้ ถ้าเป็นกองไฟเก่า แต่ถ้ากองไฟใหม่ ก่อเองไม่ได้ ถ้าไม่เจอหมู่บ้านไม่มีชาวบ้านก่อไฟให้แล้ว ก็นอนหนาวอย่างนั้นแหละ หนาวจนหายใจจะไม่ออก หนาวจนจุกหน้าอก ไปธุดงค์ในภาษาอีสานเขาว่า "โสตาย" ตายคืนนั้นแหละ เรื่องทุกข์ทางร่างกาย มันไม่มีอะไรเกินหรอก เราธุดงค์ไม่ได้เห็นถนนเลยเดินอยู่ตามดงตามป่าตามเขาพวกเสือไม่เคยเจอจัง ๆ ได้ยินแต่เสียง ตอนสมัยหลวงพ่อธุดงค์เรื่องสัตว์ป่ามันก็ลดน้อยลงไปแล้ว แต่สัตว์เลื้อยคลานน่ะมีเยอะแยะ พวกเสือพวกช้างได้ยินแต่เสียงไกล ๆ

หนี้

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ หลักพุทธศาสนากับหลักปัจจุบันมันค้านกันอยู่หน่อย ปัจจุบันใครคนไหนเป็นหนี้ แสดงว่าคนนั้นเครดิตดี ถ้าคนไม่มีเครดิตมันเป็นหนี้ไม่ได้หรอก ไม่มีคนยอมให้กู้ เพราะฉะนั้นเศรษฐีก็มักจะเป็นหนี้ แต่ว่าในพุทธศาสนานั้นบอกว่า ความสุขของฆราวาส มี ๔ อย่าง

๑. สุขเกิดขึ้นมาจากการมีทรัพย์

๒. ความสุขจากการได้ใช้ทรัพย์นั้น

๓. ความสุขจากการไม่เป็นหนี้

๔. ความสุขจากการงานที่ไม่เป็นโทษ

เพราะฉะนั้นการเป็นหนี้มันจะมีความสุขได้อย่างไร มันก็กังวลอยู่เรื่อย ๆ ฉันจะต้องหาอะไรมาใช้หนี้ เพราะฉะนั้น เป็นอิสระจะดีที่สุด

ครอบครัว

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ งานอะไรต่ออะไร การดิ้นรนแสวงหาทรัพย์เข้ามา มันก็ถูกต้องหรอก แต่ว่าก็อย่าลืมมองข้างหลังอย่างที่หลวงพ่อเปรียบเทียบ โอ้ย ขยันทำนาปักดำหามรุ่งหามค่ำทั้งกลางวันกลางคืน ทำไป ๆ แต่ไม่มองข้างหลังเลย วันหนึ่งหันมามองข้างหลังปุ๊บ ไอ้ข้างหลังเขาถอนออก ๆ แล้วปักดำไปข้างหน้า ข้าง ๆ ส่วนข้างหลังก็เหลือหยอม ๆ แหยม ๆ แล้วมันจะมีกำลังใจปักดำไปข้างหน้าได้อย่างไร มันก็หมดกำลังใจ

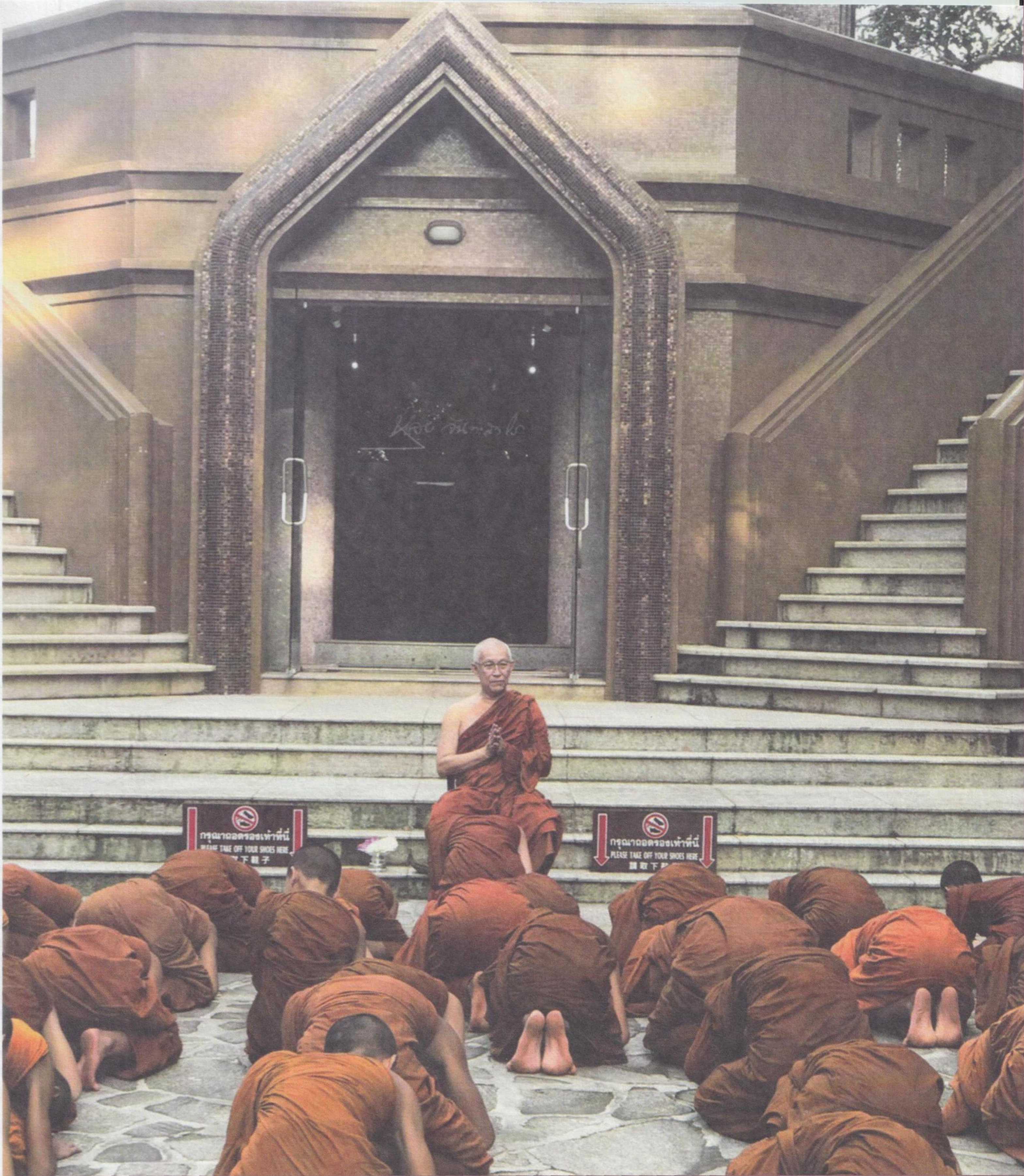
เราขวนขวายแสวงหามาเพื่ออะไร เพื่อครอบครัวของเรา เพื่อลูก เพื่อภรรยา เพื่อสามี เราคาดหมายว่าถ้าเรามีทรัพย์ มียศถาบรรดาศักดิ์ ครอบครัวเราจะมีความสุข เราก็วิ่งแสวงหาโดยลืมมองครอบครัว ไม่มีเวลาให้ครอบครัว ไม่มีความใกล้ชิดในครอบครัว ไม่มีอะไรต่ออะไร ไม่มีความสุขความผูกพัน ผลที่สุดครอบครัวก็เริ่มห่างเหินออกไป ลูกก็มีปัญหา ภรรยาสามีก็เริ่มมีปัญหา เริ่มห่างเหิน พอมองกลับมาข้างหลังในครอบครัวมันไม่มีความสุขเลย มีแต่ความกระทบกระเทือน เจอหน้ากันก็หน้านิ่วคิ้วขมวดด้วยความเหน็ดเหนื่อย ลูกก็ไม่มีความใกล้ชิด ไม่มีความอบอุ่นในครอบครัว ลูกก็ไปติดสังคมติดเพื่อน มันก็เหลวไหล เจอหน้าพ่อแม่ก็มีแต่บ่น เพราะต้องการให้มันอยู่ในขอบเขต แต่พ่อแม่ลืมดูตัวเองว่าตัวเองมีขอบเขตของครอบครัวไหม ผลที่สุดครอบครัวมันก็เริ่มแตกแล้ว เริ่มเร่าร้อนแล้ว จะมีกำลังจิตกำลังใจแสวงหาทรัพย์จากข้างนอกมาได้อย่างไร

แต่ถ้าเราแสวงหาไปพร้อม ๆ กับการแบ่งเวลามาให้ครอบครัว สามีทำหน้าที่ของสามี ภรรยาทำหน้าที่ของภรรยา พ่อทำหน้าที่ของพ่อ แม่ทำหน้าที่ของแม่ ลูกๆ ทำหน้าที่ของลูก มีความใกล้ชิดสนิทสนมคลุกคลีกันในครอบครัว สามีเป็นได้ทั้งพ่อ ทั้งสามี ทั้งพี่ ทั้งน้อง ทั้งลูกจ้าง เป็นได้ทุกอย่างในครอบครัว มันก็อบอุ่น พอครอบครัวมีความอบอุ่น ก็มีกำลังจิตกำลังใจที่จะไปแสวงหา ถึงแม้ยศถาบรรดาศักดิ์มันจะได้น้อยลงมาเสียหน่อย แต่มันมีความอบอุ่นมันไม่ดีกว่าหรือ ปัญหาครอบครัวที่มันมีทุกวันนี้เพราะมันเป็นแบบนี้ทั้งนั้นแหละ มีแต่ความดิ้นรนทะเยอทะยาน อยากได้อยากมีอะไรต่ออะไร แต่ลืมดูพื้นฐานของครอบครัว ลดปริมาณลงมาสักนิดหนึ่งให้มีเวลาให้กับครอบครัวจะดีกว่า

ส่วนตัวหลวงพ่อเองนะ ถ้าเห็นเด็กมันร้องดิ้นจะตามแม่ หลวงพ่อรักเด็กแบบนี้จริงๆ อยากจะไปกอด เพราะมาคิดถึงตัวเอง สมัยก่อนตอนเป็นเด็ก แม่จะไปตลาด แม่จะไปโน่นนี่ โอ้ย ร้องไห้ดิ้นรนจะตาม แม่ก็ถือไม้เรียวนะ พอหันมาเราก็ถอยหลังกรูด พอแม่เดินไปเราก็วิ่งตาม ต้องถือไม้เรียวมา โอ้ย มันไม่ยอมห่างไม่ยอมอะไร เพราะความรักความสนิทกัน หลวงพ่อนี่ติดแม่มาตลอดเลยนะ จนเรียนมัธยม เป็นหนุ่มเป็นวัยรุ่นแล้ว ไปเที่ยวไปกับเพื่อนไปอะไรต่ออะไร กลับมาตี ๑ ตี ๒ ในบ้านเขาก็หลับหมด จะไปเรียกเปิดประตูก็เหมือนกับเกรงใจ ก็แอบไปนอนในโรงงาน นอนกับคนงาน ตี ๓ ตี ๔ แม่ยังไปเรียกเลย ค่อยกลับมานอนในบ้าน ความสนิทกันมาก ความใกล้กันมาตลอด หลวงพ่อนี่โดนโยมแม่ตีตลอดเลย เป็นหนุ่มแล้วแม่ยังตีอยู่เลย

ความรัก ความเมตตา

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ "ความรัก" กับ "เมตตา" ต้องแยกกันให้ออกนะ มันคล้ายๆ กัน มันใกล้ๆ กัน พอรักปุ๊บมันจะเห็นแก่ตัวเลย ฉันรักเธอนะ เธอเป็นคนรักของฉัน เธอต้องยิ้มให้ฉันนะ เธอจะไปยิ้มให้คนอื่นไม่ได้นะ แต่เมตตานี่ เธอมีความสุขอย่างไรฉันก็ยินดีด้วยมีความสุขด้วย เธอไปยิ้มให้ใครถ้าเธอมีสุขเธอก็ยิ้มไป ฉันสุขด้วย แบบนี้คือเมตตา

กรุณาถอดรองเท้าที่นี่
PLEASE TAKE OFF YOUR SHOES HERE
請取下鞋子

อภิญญา

หลวงพ่อสุธรรม ตอบ อภิญญา ๕ ขึ้นอยู่กับนิสัยของแต่ละคน ได้แก่

๑. กำหนดรู้ใจผู้อื่นได้

๒. ระลึกชาติได้

๓. มีตาทิพย์

๔. มีหูทิพย์

๕. แสดงฤทธิ์ได้ เช่น ล่องหนได้ เหาะได้ ดำดินได้

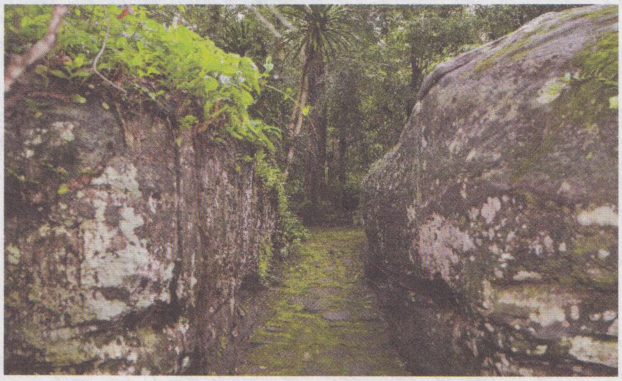
อภิญญา ๕ อย่างนี้ มันขึ้นอยู่กับนิสัยของแต่ละคน ถ้ามีนิสัยก็รู้เห็นได้ คนไม่มีนิสัยก็ไม่รู้ไม่เห็น แต่จุดสำคัญ ต้องการอภิญญาที่ ๖ คือ เกิดญาณทัศนะหยั่งรู้ว่ากิจที่เราจะทำไม่มีอีกแล้ว เช่นว่า เราตักน้ำใส่โอ่งเต็มปริ่มแล้ว เรารู้ทันทีเลยว่าตักใส่อีกไม่ได้ มันรับไม่ได้แล้ว มันเต็มเปี่ยมแล้ว คือมันสุดตรงนี้แล้ว มันไม่มีอะไรยิ่งไปกว่านี้แล้ว นี่แหละรู้ตรงนี้ จิตมันถึงความบริสุทธิ์แล้ว นี่แหละคือจุดมุ่งหมายที่เราปฏิบัติธรรม

ส่วนข้างทางคือ อภิญญา ๕ ถ้าพระองค์ใดปฏิบัติด้วยการปรารถนาอภิญญา ๕ ท่านปรับเป็นอาบัติทุกกฎด้วย เพราะมันจะทำให้เราไม่เจริญก้าวหน้า แล้วอภิญญา ๕ นี้มันเสื่อมได้ ถึงแม้จะแสดงอิทธิฤทธิ์ได้มันก็เสื่อมได้ เพราะมันยังเป็นโลกียะมันไม่ใช่โลกุตระ ถ้าเราได้อภิญญาพวกนี้ก็เหมือนกับเป็นอุปกรณ์สอนขึ้นไปอีก เหมือนครูที่เขาไปสอนนักเรียนที่เขามีอุปกรณ์ในการสอนเยอะ เขาก็มีการสอนได้ง่ายได้สะดวกมากกว่าคนที่ไม่มีอุปกรณ์ เหมือนกับหลวงปู่มั่นท่านมีสิ่งเหล่านี้เยอะ ท่านก็มีอุปกรณ์ที่จะประกาศสอนศาสนามากขึ้น เหมือนกับคนที่จะเข้าไปศึกษากับท่าน พอเข้าไปปุ๊บ ท่านกำหนดรู้วาระจิต โอ้ย อย่ามาคิดอย่างนั้น อย่ามาคิดอย่างนี้ คนนั้นก็ยอมเลยใช่ไหม เหมือนกับที่ท่านไปทักหลวงปู่พรหม หลวงปู่พรหมท่านรูปร่างใหญ่โตอาจหาญเหมือนกับนักรบ แต่หลวงปู่มั่นองค์นิด ๆ ผอม ๆ เล็ก ๆ พอหลวงปู่พรหมไปกราบก็นึกในใจ โอ้ยตัวน้อย ๆ จ่อย ๆ จังซี่จะมีหยัง (ตัวเล็ก ๆ ผอม ๆ อย่างนี้จะมีอะไร)

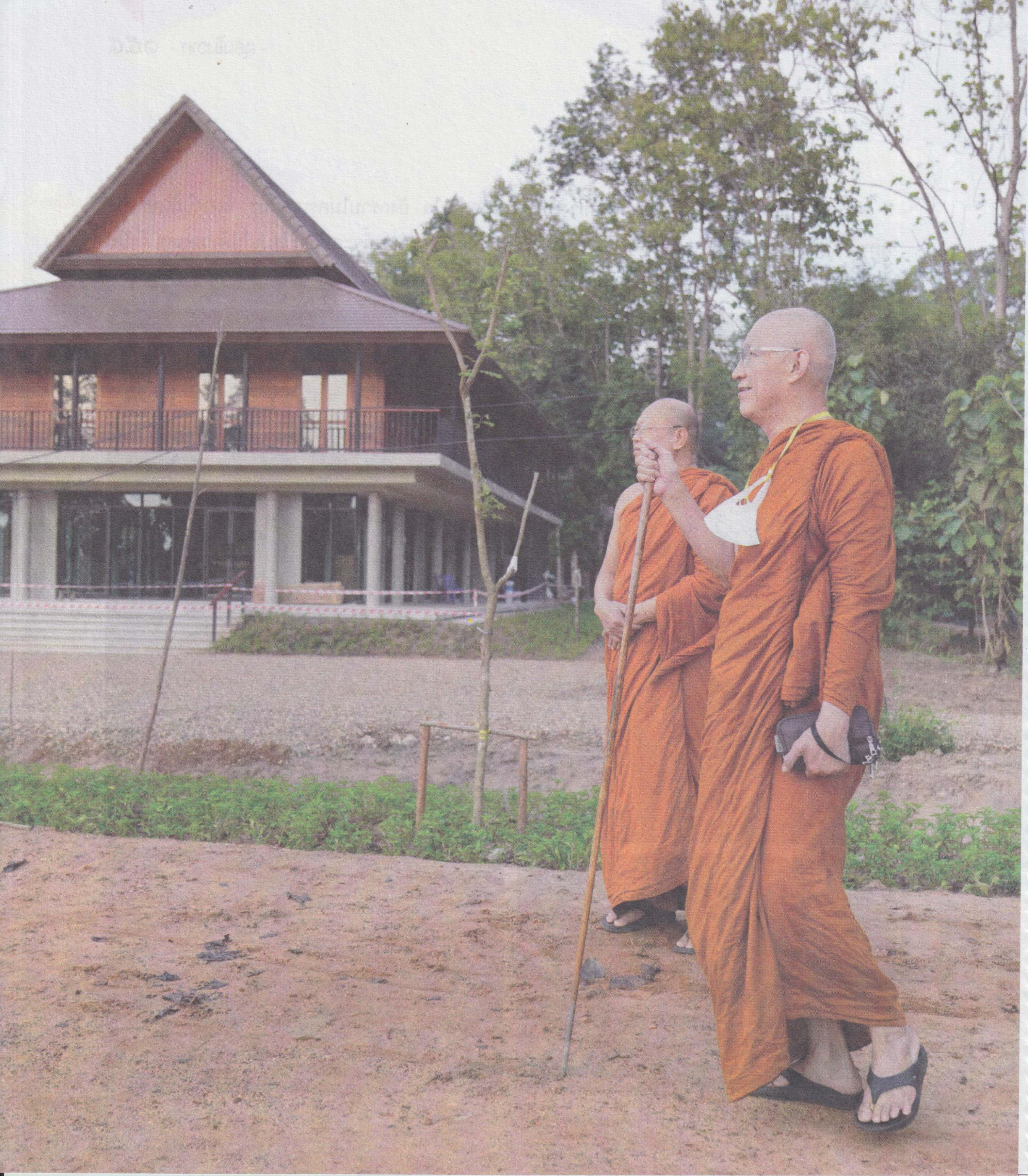
หลวงปู่มั่นก็พูดออกมาทั้งๆ ที่ หลวงปู่พรหมนึกอยู่ในใจ ยังกราบไม่ครบเลยนะ หลวงปู่มั่นบอกว่า **"ดูคนให้ดูที่จิตใจสิวะ อย่าดูแต่ภายนอก"** แบบนี้มันยอมทันทีเลย แบบนี้จะสอนอะไรมันก็ได้หมดเลย นี่เป็นอุปกรณ์ในการสอนที่มีประโยชน์ ถ้าเรามีสิ่งนี้จะได้ประโยชน์ต่อการสอนคนอื่นมากขึ้น.

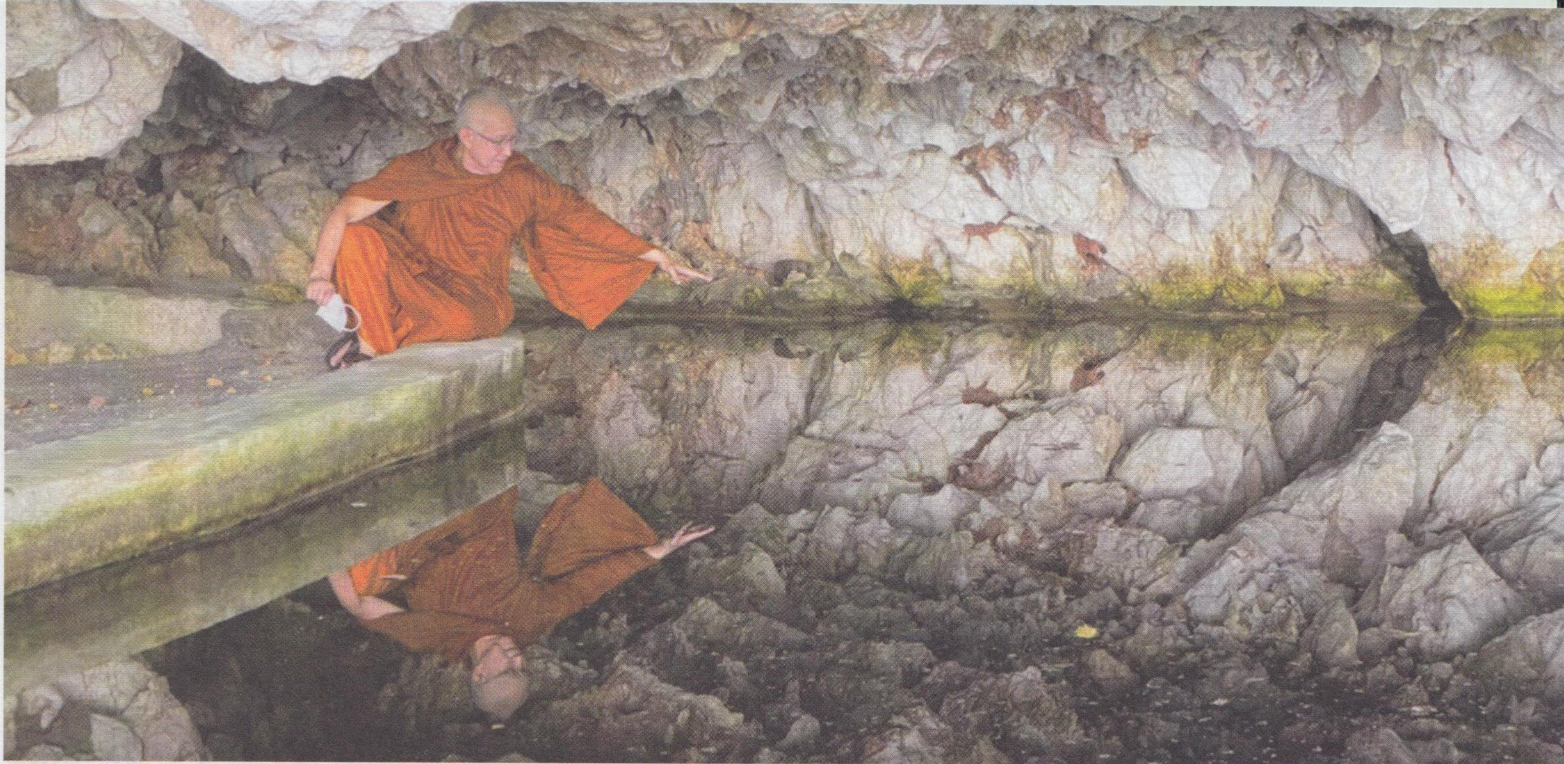

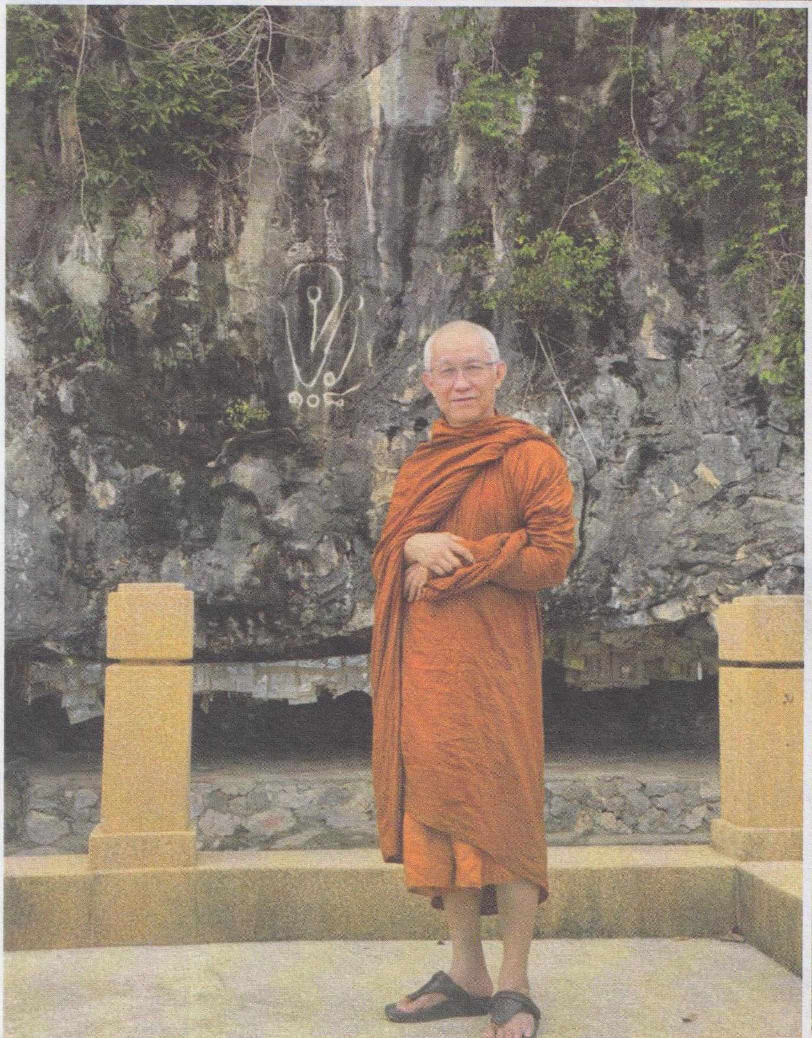

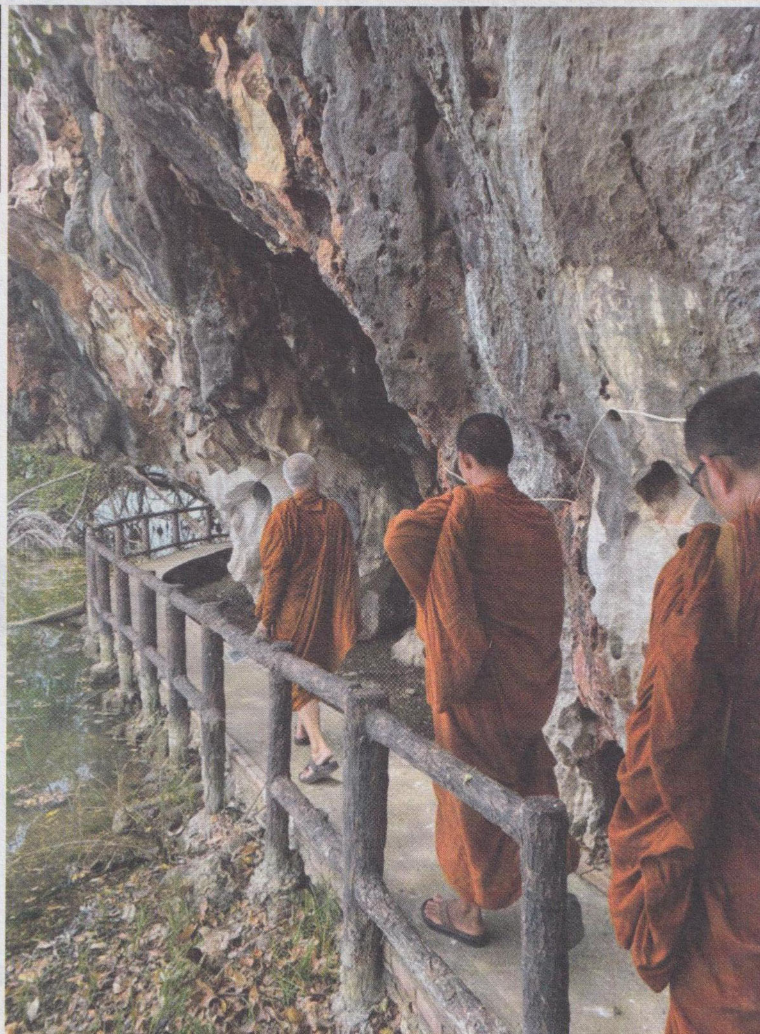

- ตอบคำถาม และให้แนวคิดเกี่ยวกับธรรมะ -

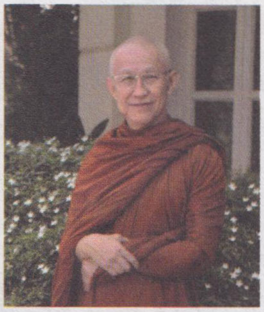
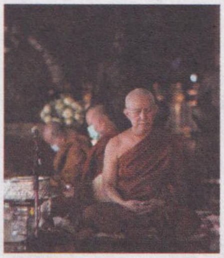

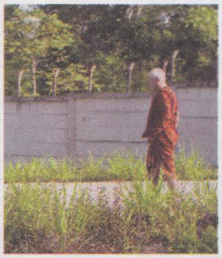

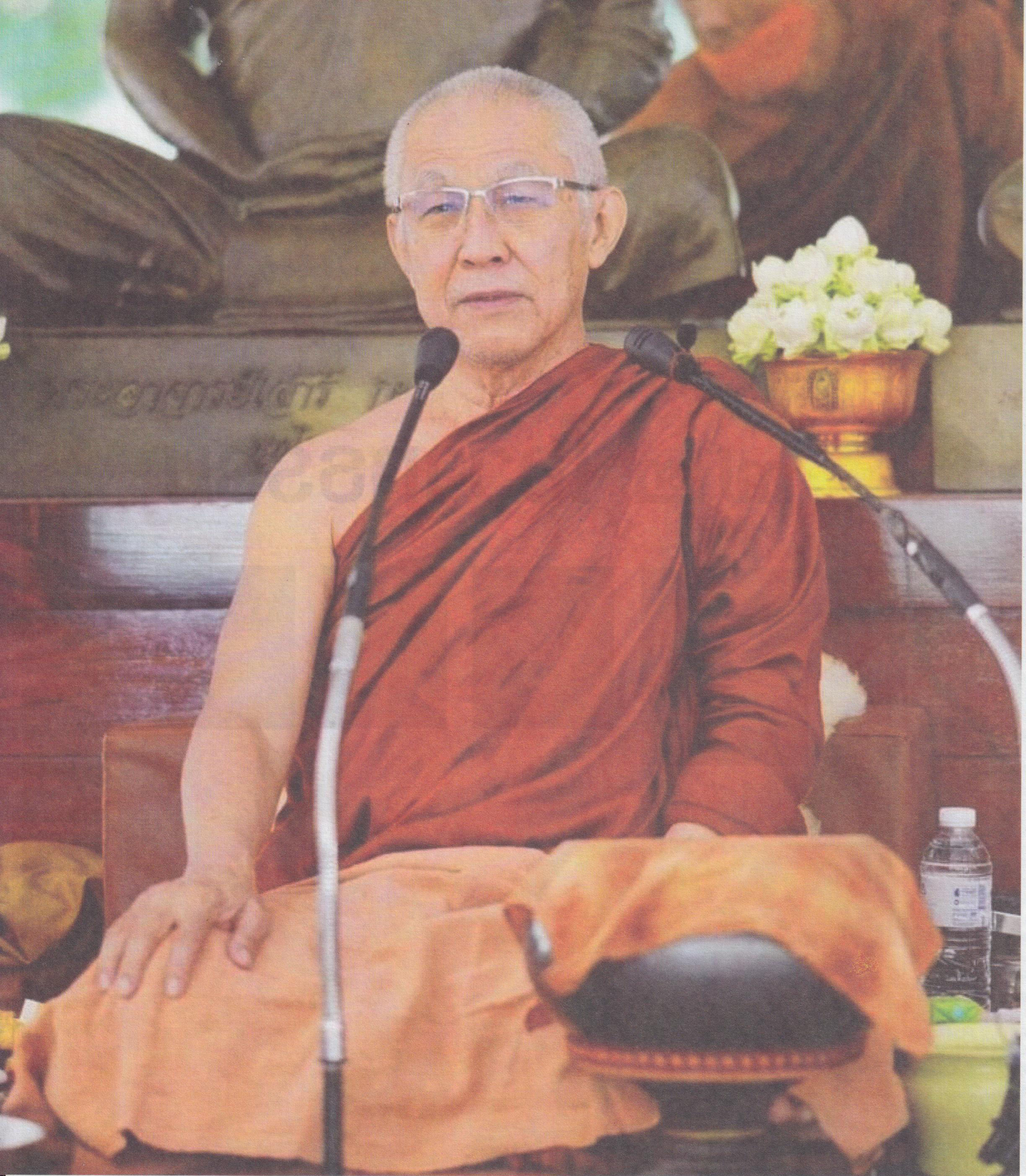

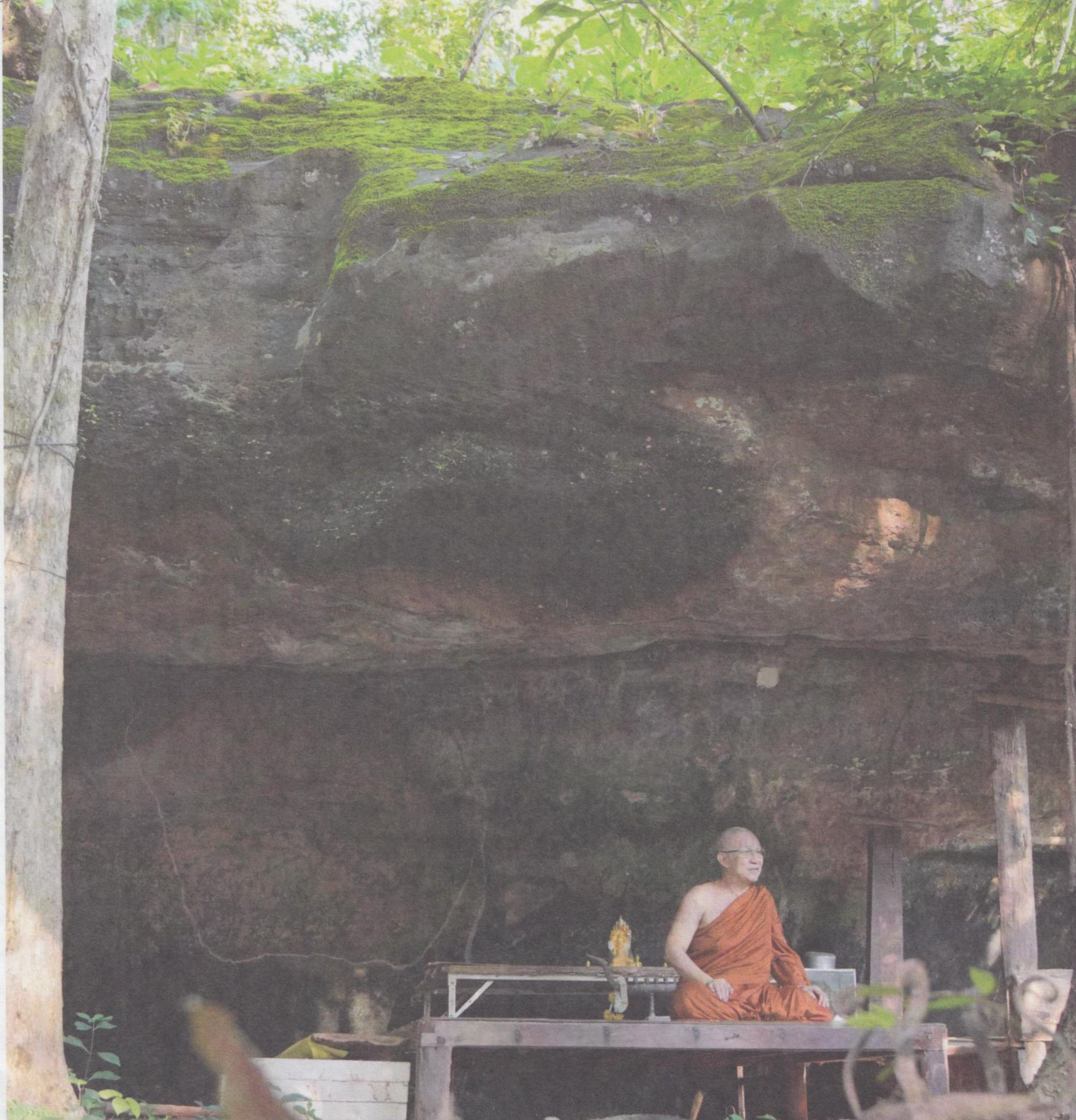
๑๒

๗๒ โอวาทธรรม

สถานที่หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม เคยพักจำพรรษา

ณ ถ้ำผาหัก เป็นเวลา ๒ ปี

๑. ยกจิตยกใจ

การสละ การให้ทาน การเจือจาน เผื่อแผ่แบ่งปันในวัตถุสิ่งของที่พวกเรามีอยู่แล้ว เราแบ่งปันออกไปสู่บุคคลผู้อื่น สิ่งที่เราแบ่งปันออกไปนั้น เราไม่เดือดร้อนเพราะการแบ่งปันของพวกเรา ครอบครัวผู้เกี่ยวเนื่องกับเราไม่เดือดร้อน เพราะการแบ่งปันของพวกเรา เมื่อเราแบ่งปันออกไป ผู้ที่เขาได้รับจากการแบ่งปันของพวกเราออกมานั้น เขาก็มีความเบิกบาน มีความยิ้มแย้มแจ่มใส มีความสุข จากการได้รับสิ่งของที่เกิดจากการแบ่งปันของพวกเรา พอเราได้เห็นผู้ที่รับการแบ่งปันของพวกเราออกไปนั้น เขามีความสุข มีความยิ้มแย้มเบิกบาน แจ่มใส ผ่องใส เราก็มีความปลื้มปิติ มีความดีใจขึ้นมาว่าเราก็สามารถทำให้คนอื่นเขาเป็นสุขได้ทำให้คนอื่นเขายิ้มแย้มแจ่มใสได้ ซึ่งความดีใจของพวกเรานั่นแหละ มันก็เป็นตัวยกจิตยกใจของพวกเราเองให้ก้าวล่วงขึ้นมา สูงเด่นขึ้นมาจากความตระหนี่ถี่เหนียว จากความเห็นแก่ตัว จากการเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งสิ่งเหล่านั้นล้วนแต่สร้างความเศร้าหมอง สร้างความขุ่นมัว เร่าร้อน เข้ามาสู่จิตสู่ใจของเราทั้งนั้น

เพราะฉะนั้น เราจึงเอาการให้ทาน มาเพื่อลบล้างชำระสิ่งเหล่านั้นให้เบาบางจางออกไปจากการครอบงำจิตใจของพวกเรา เมื่อเราได้หมั่นทำแต่ละครั้งๆ เราก็มีความดีใจขึ้นๆ ส่วนความตระหนี่ถี่เหนียวของเรา ความเห็นแก่ตัว ความเอารัดเอาเปรียบของเราก็ลดลงๆ จิตใจนับวันก็ได้รับความเบิกบาน ความผ่องใส จากการให้ทานของเราบ่อยขึ้นมากขึ้น เมื่อหมั่นกระทำอยู่เป็นเนืองนิจ ได้รับความดีใจอยู่บ่อยเข้าๆ ความดีใจที่มันฝังเข้าไปในจิตในใจของเรามากขึ้นๆ มันก็เลยทำให้ใจของเราเป็นใจดี จากดีใจก็เป็นใจดีเมื่อถึงระดับใจดีแล้ว เราจะไม่ไปทำความชั่วเลย

๒. อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

ยิ่งพิจารณาบ่อยเข้า มากเข้า เราก็จะมีความเฉลียวฉลาด ความรอบรู้และรวดเร็วในการพิจารณายิ่งขึ้นๆ แม้ส่วนนามธรรม ซึ่งมันยังสามารถมาครอบงำจิตใจของเรา ให้ลุ่มหลงมัวเมาไปกับเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ได้ด้วยอุปทานความยึดมั่นถือมั่น ก็พิจารณาลงไปใน เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ในขันธ์ทั้ง ๔ นี้ มันมีขันธ์ใดเที่ยง มีขันธ์ใดทนอยู่ในสภาพเดิมของมันได้ มีขันธ์ใดที่เป็นไปตามความปรารถนาต้องการของเรา พิจารณาดู ไม่ว่าจะเป็นขันธ์ใดก็ตาม มันไม่มีขันธ์ใดเลย ที่จะทนอยู่ในสภาพเดิมของมันได้

เพราะความทนอยู่ในสภาพเดิมของมันไม่ได้นี่แหละ มันจึงต้องแปรเปลี่ยนไป ก็เพราะความแปรเปลี่ยนไปของมันนี่แหละ มันจึงไม่ขึ้นอยู่กับการบังคับบัญชา หรือไม่ขึ้นอยู่กับความต้องการของใครทั้งหลาย แต่มันเป็นอย่างไร มันก็เป็นอย่างนั้นมาตลอดอนันตกาลแล้ว ท่านจึงบอกว่า สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ ก็ล้วนแต่เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาทั้งนั้น นี่แหละความจริงของมัน เป็นอย่างนั้น

๓. ความหลง ปิดบังจิต

ชีวิตของคฤหัสถ์ฆราวาส มันมีแต่ความพะรุงพะรังยุ่งเหยิงวุ่นวายด้วยภาระหน้าที่การงานต่างๆ ทั้งหลาย ทั้งๆ ที่สิ่งเหล่านั้นมันก็เป็นแค่ของชั่วคราวเท่านั้น บนโลกนี้ไม่มีอะไรเป็นของถาวร ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีชีวิต หรือไม่มีชีวิต ก็ล้วนแต่เป็นของชั่วคราวเท่านั้นเอง แต่พวกเราก็ยังไปให้ความสำคัญมัน ด้วยอำนาจแห่งโมหะความลุ่มหลงที่ครอบงำจิตใจเรามาตั้งแต่ไหนแต่ไร เพราะฉะนั้น ตลอดชีวิตของพวกเราจึงมีแต่ความมัวเมาลุ่มหลงเพลิดเพลินไปกับของชั่วคราว มีแต่ตั้งความยินดีความปรารถนาความต้องการในสิ่งนั้นสิ่งนี้ไม่เคยหยุดไม่เคยนิ่ง

แล้วลองมาพิจารณาดูว่าตลอดชีวิตของเรามีอะไรเป็นแก่นสารสาระบ้าง มันก็เพียงแค่เกิดมาแล้วก็มาลูบๆ คลำๆ เกี่ยวข้องกันชั่วระยะหนึ่ง อย่างมากก็ไม่เกินร้อยปี แล้วก็ต้องจากสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นไป มันก็มีเท่านั้นเอง.

พิพิธภัณฑ์ธรรมเจดีย์ พระธรรมวิสุทธิมงคล

(หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน)

วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

๔. ข้อวัตร ข้อปฏิบัติ

กฎระเบียบข้อวัตรข้อปฏิบัติทั้งหลาย นับตั้งแต่พระพุทธเจ้าเป็นต้นมา ที่ทรงบัญญัติและพาพวกเราประพฤติปฏิบัติกันมา ตลอดจนถึงครูบาอาจารย์ในทุกวันนี้ มีไว้ก็เพื่อความสมัครสมานสามัคคีกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะฉะนั้น ตัวนี้จึงเป็นตัวสำคัญ ตัวที่จะเป็นธรรมอย่างแท้จริง ธรรมพื้นฐานภายนอก ถ้ายังพากันรักษาไม่ได้ยังพากันทำไม่ได้ แล้วจะไปอบรมจิตอบรมใจภายในกันได้อย่างไร

เพราะภายนอกมันเป็นเครื่องปูพื้นฐานให้แก่ภายใน ถ้าภายนอกมันมีความสมบูรณ์ มันก็อยู่ร่วมกันด้วยความอบอุ่นร่มเย็น มันก็ไม่มีเรื่องราวอารมณ์ต่าง ๆ ทั้งหลาย ที่จะเข้ามาก่อกวนจิตก่อกวนใจ มันไม่มีอะไรมาเป็นอารมณ์เข้ามากระทบกระเทือนภายในจิตภายในใจของตนเอง เท่ากับเป็นการปูพื้นฐานให้แก่การประพฤติปฏิบัติที่วิเศษที่สุด เมื่อพื้นฐานการอยู่ร่วมกันมีความอบอุ่นแบบนั้นแล้ว การปฏิบัติภาวนาก็จะราบรื่น จะทำความสงบจิตมันก็จะสงบได้ง่าย จะพิจารณาทางด้านปัญญามันก็ราบรื่นในการพิจารณา นี่คือความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน.

๕. หลักในการภาวนา

หลักสำคัญในการภาวนา ที่จะมีความเจริญก้าวหน้าต่อการประพฤติปฏิบัติได้ มันต้องปูพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันเสียก่อน

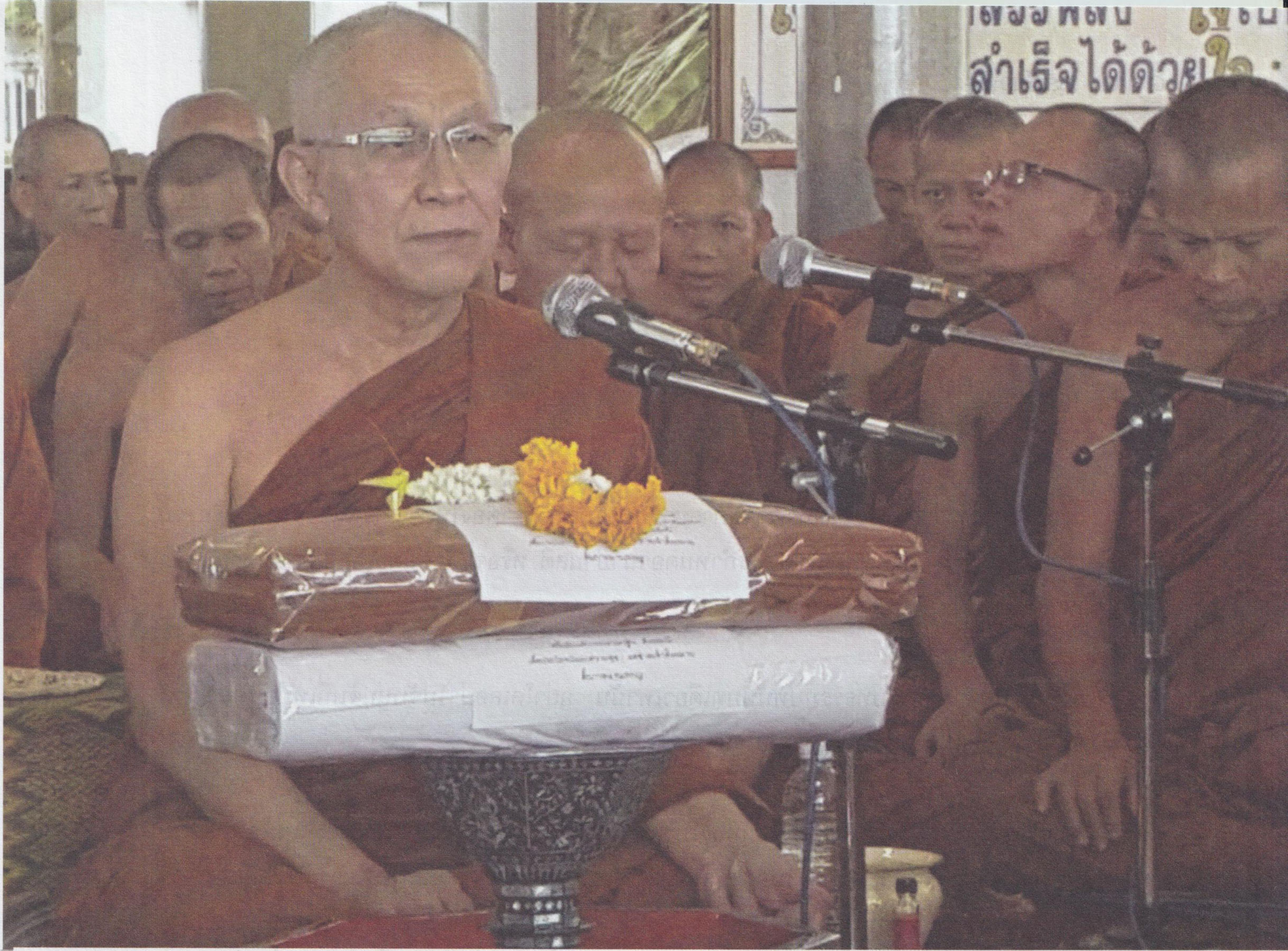
พื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน มันไม่มีอะไรจะสำคัญไปยิ่งกว่ากฎระเบียบ ข้อวัตร ข้อปฏิบัติที่ปฏิบัติร่วมกัน อันนี้สำคัญที่สุด ทำอะไรก็ตาม คิดอะไรก็ตาม ที่กระทำร่วมกัน อันนั้นมีความสำคัญเหนือยิ่งกว่ากิจส่วนตัว กิจส่วนตัวไม่มีความสำคัญเท่ากับกิจส่วนรวม อันนี้ต้องร่วมกัน พร้อมเพรียงกัน เป็นกฎระเบียบที่ต้องให้ความสำคัญมากที่สุด ให้พากันจำเอาไว้.

๖. คนตาบอด

ถ้าไปถามพระพุทธเจ้าว่าความบริสุทธิ์มันเป็นอย่างไร ความหมดกิเลสมันเป็นอย่างไร หรือสภาวะนิพพานมันเป็นอย่างไร พระองค์ท่านจะไม่อธิบายเลย เพราะอธิบายไปแล้วมันเสียเวลา ยกตัวอย่างเช่นเราพยายามบอกเรื่องสีแดงแก่คนตาบอด คนตาบอดก็ไม่รู้และไม่เข้าใจเกี่ยวกับสีแดงเลย แล้วทีนี้เราไปจะอธิบายอย่างไรให้คนตาบอดเขาเข้าใจสีแดง อธิบายจนตายคนตาบอดก็ไม่เข้าใจ

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าพระองค์จึงไม่ทรงอธิบาย แต่พระพุทธเจ้าท่านจะอธิบายถึงวิธีการรักษาตาให้หายบอด พอคนตาบอดใช้วิธีการของพระพุทธเจ้ารักษาตาของตัวเองให้หายบอดได้แล้ว พอเห็นสีแดงปุ๊บทีนี้ก็จะร้องอ๋อเลย เราไม่ต้องไปพูดมากเลย เขาเห็นสีแดง เขาจะอ๋อทันทีเลย

พวกเราก็เปรียบเสมือนคนตาบอด พระนิพพาน หรือความบริสุทธิ์ก็เปรียบเสมือนสีแดง จะอธิบายให้เราเข้าใจยังไง เราก็ไม่เข้าใจหรอก เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าท่านจึงได้บอกวิธีการให้เราปฏิบัติเพื่อรักษาตาของเราให้หายบอด รักษาใจของเราให้รู้แจ้ง พอเราเข้าใจแจ่มแจ้งแล้ว ทีนี้จะอ๋อทันทีเลย อะไรก็อ๋อหมด จะรู้และเข้าใจแจ่มแจ้งทุกสิ่งทุกอย่างหมดเลย.

คุณจิระศักดิ์ - คุณเนาวรัตน์ ศุภปัณฑิตา พร้อมครอบครัว
เป็นประธานทอดกฐินสามัคคี เพื่อสร้างกำแพงรอบวัด
ณ วัดป่าหนองไผ่ จ.สกลนคร เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๐

๗. อย่าโลเล

การปฏิบัติภาวนาต้องจริงจัง ถ้าเราจะภาวนาทำความสงบ เราต้องให้ความสำคัญอยู่ในคำบริกรรมนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นคำบริกรรม **"พุท โธ"** การกำหนดอานาปานสติ หรือจะกำหนดอยู่ที่สัมผัสลมหายใจเข้า **"พุท"** ลมหายใจออก"โธ"ก็ตาม

จงให้ความสำคัญกับบทธรรมบทนั้นบทเดียวเท่านั้น อย่าโลเลอย่าไปจับนู่นจับนี่เหมือนคนจับจด ต้องจริงจังมั่นคงหนักแน่นในการทำ อย่าเพียงแค่ลูบๆ คลำ ๆ

การทำความสงบมันต้องจริงจังเชื่อมั่นลงไปในบทธรรมนั้น จะใช้คำบริกรรมว่า **"พุทโธ"** ก็ตาม หรือจะกำหนดที่ลมหายใจเข้าว่า **"พุท"** ลมหายใจออกว่า **"โธ"** ก็ตาม ให้เชื่อมั่นลงไปในวิธีนั้นวิธีเดียว ว่าวิธีนี้แหละที่จะนำพาจิตใจดวงนี้ก้าวเข้าไปสู่ความสงบได้ ส่วนสิ่งอื่นก็ไม่ต้องไปสนใจ เรื่องสำคัญของเราคือบทธรรมบทนี้บทเดียว เป็นเราก็จะเป็นอยู่กับบทธรรมนี้ ตายเราก็จะไม่ทิ้งบทธรรมนี้ ถ้าจะตายเราก็จะรู้บทธรรมนี้แนบสนิทไปพร้อมกับการตายของเราด้วย ให้ยึดมันให้แน่นให้มั่นคง อย่างนี้แล้วจิตมันจะไม่หยั่งเข้าไปสู่ความสงบย่อมเป็นไปไม่ได้ เพราะถ้าทำแบบนี้มันมีปลายทางอยู่ที่ความสงบ คือถ้าเราเดินตามทางแล้วมันต้องไปถึงปลายทาง ต้องเข้าสู่ความสงบได้อย่างแน่นอน.

๘. สมบัติของโลก

ชีวิตของพวกเรานับตั้งแต่วันเกิดขึ้นมาจนถึงวันสุดท้ายของชีวิต มันมีอะไรที่จะสำคัญยิ่งไปกว่าจิตใจดวงนี้ แม้จะมียศฐาบรรดาศักดิ์ทั้งโลกมากมายมารวมกันอยู่ที่เราคนเดียวก็ตาม หรือจะมีฐานะ มั่งมีมั่งคั่ง เอาสมบัติทั้งโลกมากองรวมกันอยู่ที่เราคนเดียวก็ตาม สิ่งทั้งหลายเหล่านั้นก็ล้วนเป็นแค่ของอนิจจังเท่านั้น มันเป็นของชั่วคราว ที่มีความสำคัญก็แค่เกี่ยวเนื่องกันไปตอนช่วงมีลมหายใจ เข้า ออก ก็เท่านั้น

จะมีกินมากมายแค่ไหนก็ตาม มันก็แค่กินอิ่ม เหลือจากกินอิ่มแล้วมันก็เป็นแค่สมบัติของโลกเท่านั้น ทรัพย์สมบัติสิ่งของต่างๆ บนโลกนี้ มันจะสำคัญมากมายขนาดไหนก็ตาม มันก็มีความสำคัญแค่ที่เราใช้พึ่งพาอาศัยมันเท่านั้นแหล่ะ เกินจากสิ่งที่เราพึ่งพาอาศัยมันไปแล้ว มันก็เป็นแค่สมบัติของโลก มันจะมีความสำคัญอะไร เพราะฉะนั้น มันไม่มีอะไรสำคัญยิ่งไปกว่าจิตดวงนี้เลย.

๙. ใจสร้างทุกข์

การภาวนาและการอบรมจิตอบรมใจนั้น เป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคน เพราะพวกเราทุกคนต่างล้วนแต่ต้องการ และปรารถนาความสุข ไม่มีท่านใดเลยที่จะปรารถนาความทุกข์ ความทุกข์มันอยู่ที่จิต ความสุขมันก็อยู่ที่จิต เพราะฉะนั้น ความสุขจะเกิดขึ้นมาได้นั้น พวกเราต้องสร้างมันขึ้นมา ส่วนความทุกข์นั้นก็ไม่มีใครสร้างมันขึ้นมาให้พวกเรา เพราะใจของพวกเราสร้างมันขึ้นมาเอง

ความสุขมันจะเกิดขึ้นมาได้ ก็เพราะพวกเราชำระความทุกข์ให้มันหลุดออกไปจากใจของพวกเรา

เพราะฉะนั้นอันนี้จึงเป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคน ที่ต้องมาปฏิบัติภาวนาอบรมจิตใจกัน จิตที่ทรงอรรถทรงธรรมนั้น จะยิ่งมีแต่ความเจริญขึ้น พร้อมกับนำความสุขมาสู่เราด้วยการอบรมจิตอบรมใจ ตรงจุดนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ถ้าธรรมสถิตลงไปในที่ใจของพวกเราแล้ว นั่นคือคุณค่าที่แท้จริง เราจะสัมผัสถึงความอัศจรรย์ จะไม่มีความอัศจรรย์ใดเลยในสามแดนโลกธาตุนี้ ที่จะอัศจรรย์ยิ่งกว่าจิตที่ทรงอรรถ ทรงธรรม อย่างเช่นพระพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวก ที่ท่านประเสริฐที่สุดและอัศจรรย์ที่สุด เหนือยิ่งกว่าสัตว์โลกทุกประเภท.

๑๐. คุณค่าอยู่ที่การปฏิบัติ

พระพุทธศาสนาของเราจะมีคุณค่าขึ้นมา ไม่ใช่แค่เพียงการไปกราบไหว้ แต่จะมีคุณค่าขึ้นมาจากการที่เรานำมาประพฤติปฏิบัติ สิ่งต่าง ๆ ที่เราได้ยินได้ศึกษาได้ฟังกันมา อันนี้เป็นชื่อของธรรม เป็นชื่อของกิเลส ไม่ใช่ตัวกิเลสแท้ ไม่ใช่ตัวธรรมแท้ ตัวกิเลสแท้ตัวธรรมแท้มันอยู่ที่ **"ใจ"** ของเรา

เพราะฉะนั้น ถ้าเราไม่นำมาประพฤติปฏิบัติแล้ว เราก็จะเข้าไปถึงตัวตนของมันไม่ได้ เปรียบเทียบชื่อของมันก็คือแปลนบ้าน ตัวแบบแปลนบ้านมันไม่สามารถคุ้มแดดคุ้มฝนให้กับพวกเราได้ แต่เมื่อเราได้แบบแปลนบ้านมา แล้วนำมาปลูกบ้านสร้างบ้านตามแบบแปลนนั้น มันก็จะได้บ้านที่คุ้มแดดคุ้มฝนให้กับพวกเราได้

เหมือนเราได้ศึกษาได้เรียนรู้ในหลักธรรมมามากน้อยแค่ไหน เราก็ต้องนำมาประพฤติปฏิบัติ เมื่อเรานำมาประพฤติปฏิบัติ ตั้งแต่พื้น ๆ ภายนอก เดี๋ยวมันก็ค่อย ๆ รวมเข้ามาสู่จิตสู่ใจของเราเอง.

๑๑. กายคตาสติ

ก่อนที่เราจะต้องคืนร่างกายนี้ สู่เจ้าของเดิมของเขาไป คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่เราได้เขามาก็เพียงชั่วคราวเท่านั้น ไม่นานเลย อย่างมากก็ไม่เกินร้อยปี เดี๋ยวเราก็ต้องคืนเจ้าของเขาไปแล้ว แต่ในขณะที่เรายังได้ยังมีอยู่ ก้อนดิน น้ำ ลม ไฟนี้ ตั้งแต่ศีรษะลงไปถึงปลายเท้า และตั้งแต่ปลายเท้าขึ้นมาถึงศีรษะนี้ ที่เรามาอาศัยเขาอยู่ คือจิตดวงนี้ซึ่งเป็นธาตุรู้ ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในเรือนกายนี้

ก่อนที่จะต้องคืนเรือนกายนี้สู่เจ้าของเดิม ก็เป็นโอกาสดีที่เราจะเอาเรือนกายนี้มาสร้างประโยชน์ต่อจิตดวงนี้ เอาเขามาทำความดี มาเดินจงกรมนั่งภาวนา การที่เราพาเขาเดินจงกรมนั่งภาวนาแม้มันจะเสื่อมแต่มันเสื่อมลงไปพร้อมกับที่เราได้ประโยชน์ ได้แก่นสารสาระจากการเดินจงกรมนั่งภาวนานั้นถึงแม้เราไม่ได้เอามันมาทำความดี เดินจงกรมนั่งภาวนา มันก็จะเสื่อมของมันอยู่แล้ว ซึ่งถ้าอย่างนั้นเราก็จะไม่ได้ประโยชน์อะไรจากเขาเลย มันก็เป็นโมฆะสูญเปล่าไป

ขอให้พวกเราพากันตื่นตัว ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม ตราบใดที่ยังมีลมหายใจเข้าออกหล่อเลี้ยงอยู่ ก็สามารถภาวนาอบรมจิตอบรมใจกันได้ทั้งนั้น

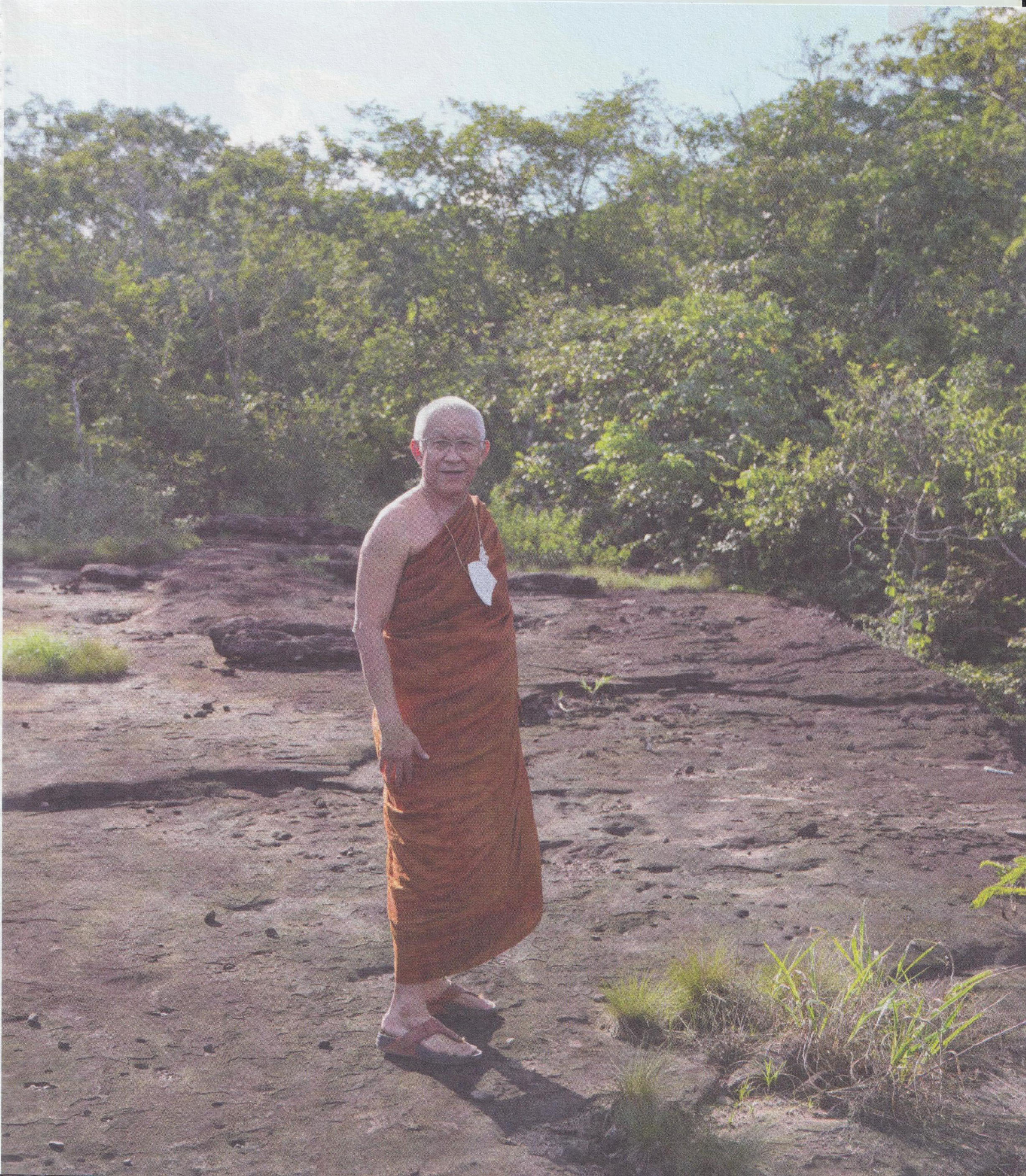
๑๒. ขันธ์ห้าเป็นภาระ

"ภารา หะเว ปัญจักขันธา" มันก็เป็นเรื่องธรรมดาที่ขันธ์ห้าจะเป็นภาระของเรา ในเมื่อเรามาอาศัยเขาอยู่ เราก็ต้องดูแลรักษา ต้องซ่อมแซมเขา เมื่อมันยังพอซ่อมแซมได้ก็ต้องซ่อมแซมกันไป จนถึงที่สุดเมื่อซ่อมแซมไม่ได้แล้ว เราก็ต้องปล่อยมันไป ปล่อยมันแก่ ปล่อยมันเจ็บ ปล่อยมันตายไป

แต่จิตของเรามันไม่ได้แก่ ไม่ได้เจ็บ ไม่ได้ตายไปกับเขาด้วย เมื่อเห็นแจ่มแจ้งชัดเจนอย่างนี้แล้ว อยู่กับเขา อยู่กับกายนี้ เราจะอยู่ได้อย่างอาจหาญ อยู่ได้อย่างไม่ปีนเกลียวกัน แล้วมันจะมีอะไรมาให้ทุกข์เล่า เพราะว่าการปีนเกลียวกันมันเกิดขึ้นมาจากโมหะความลุ่มหลงความไม่รู้จริง

การประพฤติปฏิบัติภาวนาของเรานี่แหละ ก็เพื่อดึงจิตดวงนี้ให้รู้จริงขึ้นมา ชำระอวิชชาความไม่รู้นี้ให้หลุดออกไป เหลือแต่ความจริงล้วนๆ ความประเสริฐที่สุดมันอยู่ตรงนี้ จึงให้พากันตั้งอกตั้งใจประพฤติปฏิบัติอบรมจิตอบรมใจของเราด้วยการภาวนา อยู่ที่ไหน ไปที่ไหน อย่าทิ้งการภาวนา

ถ้าเรามีการภาวนาอยู่เป็นเนืองนิจแล้ว นับวัน จิตดวงนี้ก็จะยิ่งมีความเจริญขึ้นมา เจริญขึ้นบนเส้นทางแห่งธรรมะของพระพุทธเจ้า แล้วเราก็จะพบแต่ความสุข ถ้าเดินอยู่บนเส้นทางแห่งธรรมนี้.

๑๓. รู้เอง เห็นเอง

พระพุทธเจ้าท่านทรงประกาศสอนโลกไว้ตามหลัก **"อัตตา หิ อัตตโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งของตน"** พวกเราอย่ามัวแต่งอมืองอเท้า คอยให้มันเกิดขึ้นมาเอง คอยให้มีผู้หนึ่งผู้ใดมาเสกมาเป่ามาดลบันดาลให้ หรือคอยเวลาให้มันเกิดขึ้นไปเอง เป็นไปเอง มันย่อมเป็นไปไม่ได้ มันมีแต่ตายเปล่าเท่านั้น

เหมือนเวลาเราหิว เราจะมัวแต่ไปคอยให้ใครมาเสกมาเป่าให้เราอิ่มขึ้นมาเอง มันย่อมเป็นไปไม่ได้ ความอิ่มจะเกิดขึ้นมาแก่เรา และสามารถไประงับดับความหิวที่ครอบงำเราอยู่ได้ ก็เพราะเราไปรับประทานอาหาร ให้เราตั้งหน้าตั้งตากินมันลงไป กินให้มันถูกวิธี อะไรที่มันเป็นกระดูกเป็นก้างก็คายออก อะไรที่เป็นเนื้อเป็นข้าวก็เคี้ยวเข้าไปแล้วก็กลืนมันลงไป ไม่นานเดี๋ยวมันก็อิ่มเอง ไม่ต้องมัวแต่ไปคอยให้ใครมารู้มาเห็นกับเราด้วย เพียงแค่เรากินให้มันถูก เมื่อมันถึงเวลาอิ่มแล้วก็สันทิฏฐิโก ผู้ปฏิบัติพึงจะรู้เองเห็นเองได้อย่างแน่นอนไม่มีสงสัยเลย แต่ถ้ายังสงสัยในความอิ่มของตัวเองแสดงว่าเรายังไม่อิ่ม ถ้าอิ่มแล้วจะไม่มีความสงสัยเลย นั่นแหละคือสันทิฏฐิโก ผู้ปฏิบัติจะรู้เองเห็นเอง

ธรรมะของพระพุทธเจ้าก็เป็นเช่นนั้น ทุกขั้นทุกตอนตั้งแต่เริ่มต้น ท่ามกลาง จนถึงที่สุด ต้องเป็นสันทิฏฐิโก ผู้ปฏิบัติจะรู้เองเห็นเอง ไม่มีอะไรจะมาปิดบังได้เลยเมื่อเราปฏิบัติมาถึงจุดหมายปลายทางนั้นแล้ว เพราะฉะนั้น การปฏิบัติในการอบรมจิตอบรมใจ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง ไม่มีสิ่งใดที่จะสำคัญเหนือยิ่งกว่านี้อีกแล้ว.

๑๔. ใส่ใจในธรรม

การภาวนา เราต้องให้ความสำคัญตั้งแต่ตื่นนอนขึ้นมา จนกระทั่งนอนหลับด้วยความมีสติเท่านั้น ถ้านักภาวนาเรามีการเตรียมพร้อม มีความระมัดระวัง มีความใส่ใจในพฤติกรรมความเป็นไปของตัวเองอยู่ตลอดแล้ว จะพบว่าการภาวนาเป็นของไม่ยากเลย และจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็วด้วย ก็เพราะความใส่ใจในสิ่งรอบตัวของเราเอง

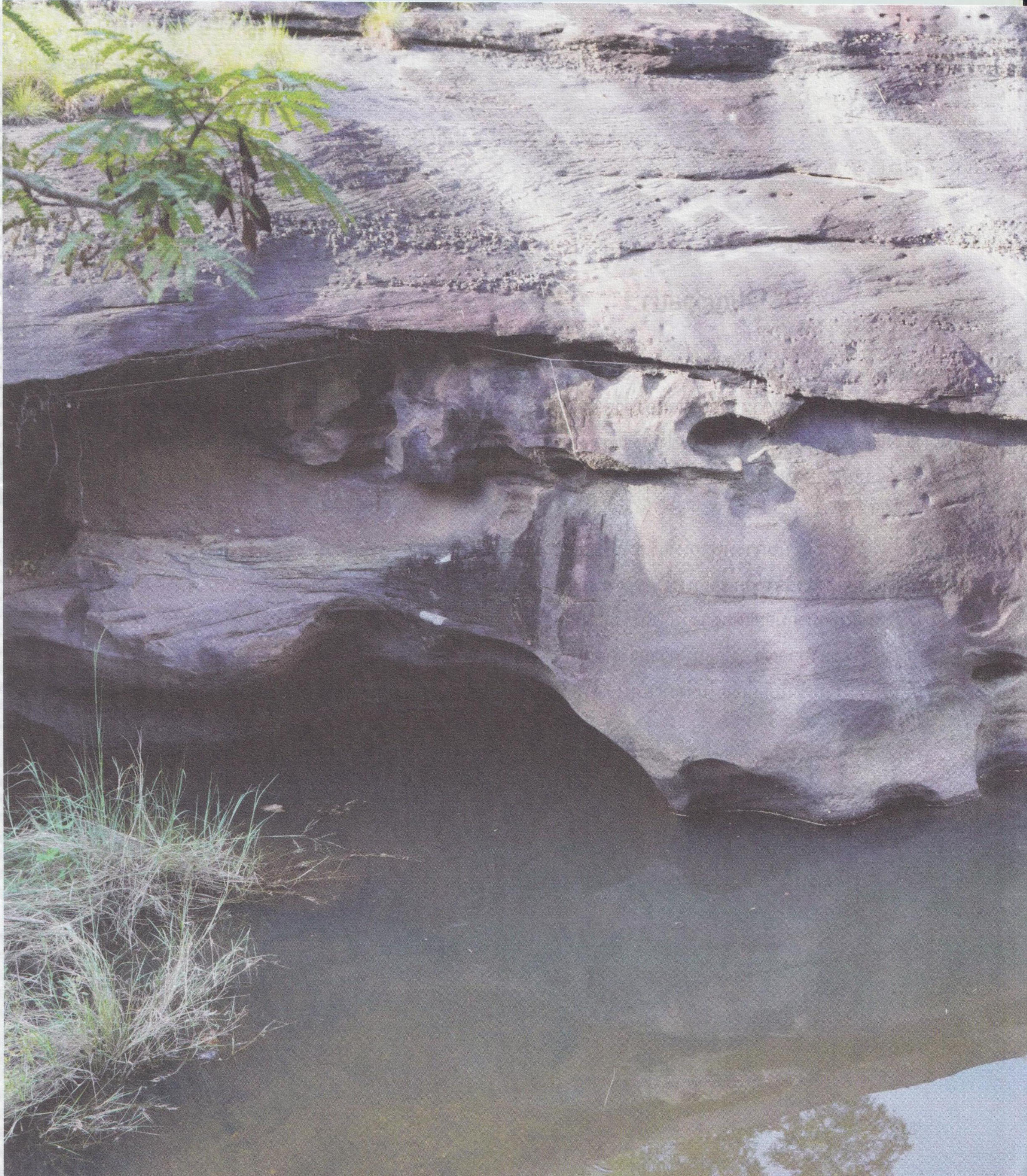
การอบรมจิตอบรมใจของเรา ต้องมีความระมัดระวัง ต้องมีความสังเกต ต้องมีความพร้อมที่จะแก้ไข พร้อมที่จะชำระ รู้ว่าส่วนใดของเรายังขาดตกบกพร่องอยู่ ควรแก่การแก้ไขแล้ว อย่าดันทุรังอย่ารั้น ต้องยินดีพอใจที่จะแก้ไข อะไรที่ควรค่าแก่การรักษา เพื่อให้เกิดความมั่นคงและเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ก็ต้องทุ่มเทกำลังลงไปในการรักษา อย่าปล่อยให้ความขี้เกียจขี้คร้านเข้ามาครอบงำ อันนี้เป็นแนวทางของนักปฏิบัติอย่างแท้จริง.

๑๕. เห็นตถาคต

ชีวิตที่จะมีคุณค่า ต้องเป็นชีวิตที่มีความสุข ความสุขที่แท้จริงนั้นมันไม่ได้อยู่ที่ร่างกาย แต่มันอยู่ที่จิตใจของเรา และความสุขนี้ต้องเกิดขึ้นมาด้วย **"อัตตา หิ อัตตโน นาโถ"** ตนเป็นที่พึ่งของตน ด้วยการประพฤติปฏิบัติอบรมจิตอบรมใจของเราขึ้นมาเอง ถ้าเรามีความมุ่งมั่นพากเพียรอย่างนี้แล้ว เชื่อเถอะว่าธรรมทั้งหลายที่พระพุทธเจ้าได้นำมาประกาศสอนโลกไว้ ที่พวกเรากราบไหว้กันว่า **"ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ"** นั้น ต้องรวมเข้ามาที่จิตดวงนี้อย่างแน่นอน

จิตของเรานี่แหละจะเป็นทั้ง **"พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ และ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ"** เกิดขึ้นที่จิตดวงนี้ ถ้าจิตของเราได้รับการอบรม จนเป็นจิตที่ทรงอรรถทรงธรรมแล้วจะเห็นได้ชัดเจนเลยว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ล้วนรวมลงไปที่จิตดวงที่บริสุทธิ์ดวงนี้

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าท่านจึงกล่าวไว้ว่า **"ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเราตถาคต"** พอเห็นธรรมมันก็เห็นพระพุทธเจ้า เห็นพระพุทธเจ้าที่จิตดวงบริสุทธิ์ดวงนี้ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ที่แท้จริง อยู่ที่จิตดวงบริสุทธิ์ดวงเดียวนี่แหละ จึงให้พากันมุ่งหน้าในการประพฤติปฏิบัติ ประกอบความพากเพียร แล้วพวกเราจะเป็นผู้ที่เจริญในธรรมของพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอนไม่เป็นที่สงสัยเลย.

๑๖. บุญวาสนา

บุญที่สั่งสมเข้ามาสู่จิตสู่ใจของพวกเรา เมื่อเพิ่มพูนมากขึ้นก็จะเป็น **"วาสนา"** คำโบราณท่านว่า **"แข่งเรือแข่งพายแข่งกันได้ แต่แข่งบุญแข่งวาสนาแข่งกันไม่ได้"** ก็เพราะว่าบุญวาสนานั้น เป็นของที่สั่งสมไว้แล้ว มันก็ย่อมให้ผลมากน้อยตามที่ตนเองสะสมไว้นั่นเอง

เพราะฉะนั้นการที่พวกเราเชื่อมั่นในกรรม คือในการกระทำ เราก็ควรจะหมั่นสะสมบุญวาสนาให้เข้ามาสู่จิตสู่ใจของพวกเรากัน ชีวิตของพวกเราแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน ก็เพราะบุญวาสนาที่พวกเราได้สั่งสมกันมามากน้อยแตกต่างกัน มันจึงมาให้ผลที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่การงาน ฐานะ หรือการดำเนินชีวิตของพวกเรา ที่ล้วนมีความแตกต่างกัน ก็เพราะผลของวาสนาที่เราสั่งสมไว้แล้ว ที่เราประพฤติปฏิบัติไว้ ที่รวมเข้าไปอยู่ภายในจิตภายในใจแล้ว เหตุนี้จึงทำให้แต่ละคนเกิดมาแล้วมีความแตกต่างกันไป.

๑๗. บุญในจิต

การสั่งสมบุญของพวกเรา แม้บุญที่เราสั่งสมนี้ จะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตาเนื้อ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เราสละออกไปเป็นไทยทานเพื่อเป็นบุญเป็นกุศล ถึงแม้มันจะหมดไปก็ตาม แต่มันก็ไม่ได้หมดหายสาบสูญไปไหน หากมันกลับมีบุญซ่อนเข้ามาอยู่ในในจิตในใจของพวกเรา

เปรียบประดุจเหมือนเราเอาปุ๋ยหรือน้ำไปใส่ต้นไม้ น้ำและปุ๋ยมันหมดไป แต่มันไม่ได้หมดแล้วสูญหายหายไปไหน เพียงแต่มันไปซ่อนอยู่ในต้นไม้เหล่านั้น พอถึงวันดีคืนดีควรแก่การแตกหน่อแตกผล มันก็แตกหน่อแตกผลออกมาให้เราได้ใช้ประโยชน์ ได้ชื่นอกชื่นใจนั่นเอง

บุญทั้งหลายก็เช่นกัน เมื่อเราได้สั่งสมบุญไว้แล้ว บุญนั้นก็จะไปซ่อนอยู่ภายในจิตในใจของพวกเราเอง พอถึงวันดีคืนดี ควรจะแตกหน่อแตกผล มันก็แตกหน่อแตกผลออกมา ให้พวกเราได้ชื่นอกชื่นใจ และได้รับความสุขเช่นกัน.

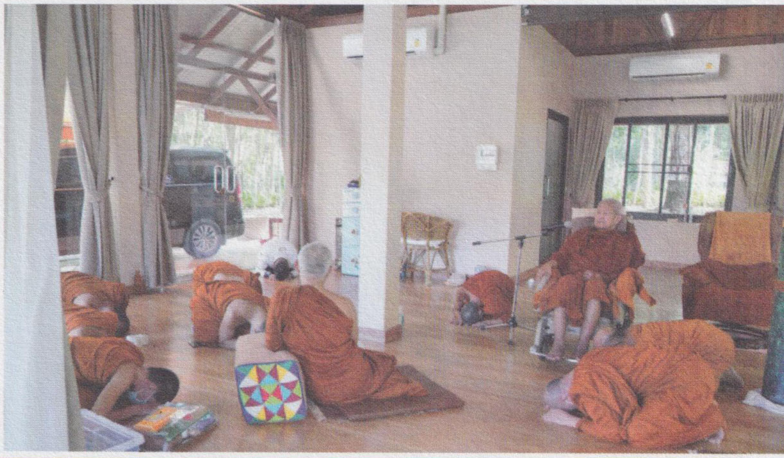
๑๘. กรรมเป็นตัวจำแนก

ชีวิตของพวกเราทุกคน ที่พวกเราเกิดมาแล้ว มีความแตกต่างกันออกไปไม่เหมือนกันในแต่ละคน ไม่ว่าจะก้าวหน้าหรือตกต่ำ ที่มันไม่มีความเสมอหรือเท่ากัน ก็เพราะบุญที่เราสั่งสมไว้ มันไม่เสมอกันนั่นเอง

พระพุทธเจ้าท่านจึงทรงกล่าวไว้ว่า สัตว์โลกมีกรรมเป็นตัวจำแนกแยกแยะ ให้หยาบและละเอียด ประณีตแตกต่างกัน กรรมคือการกระทำนั่นเอง การกระทำดีก็คือทำบุญ การกระทำชั่วคือทำบาป เพราะฉะนั้น การที่พวกเรามาสร้างกรรมดี คือการที่พวกเราได้มาสั่งสมบุญไว้นั่นเอง กรรมดีอันนี้แหละที่จะมาแยกแยะ และนำพาพวกเราให้ไปในทางที่ดีต่อไป.

พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม) เข้ากราบนมัสการ เยี่ยม หลวงปู่อ้ม สุขกาโม
ณ วัดป่าภูผาผึ้ง อ.ดงหลวง จ.มุกดาหาร เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๖๔

๑๙. คุณค่าของจิต

ความเบิกบานความผ่องใสของจิต เปรียบเสมือนกับหนองน้ำ พอมีจอกแหนมาปกคลุมอยู่เต็มแน่นไปหมด มันก็มองไม่เห็นหนองน้ำ หากลองเปิดจอกแหนออกดู ก็จะเห็นน้ำที่ใสสะอาดชุ่มเย็นอยู่ข้างล่างนั้น

จิตใจของพวกเราก็เหมือนกัน พอสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ถูกเบิกออกไปด้วยสติ ด้วยคำบริกรรม ด้วยพุทโธ หรือด้วยลมหายใจอานาปานสติของเรา จิตอยู่กับปัจจุบันได้ อดีตและอนาคตถูกเบิกออกไป ตัดขาดออกไป ความเบิกบานความผ่องใสความเย็นของจิตก็จะเริ่มปรากฏขึ้น เราจะเริ่มเห็นคุณค่าของจิตดวงนี้ขึ้นมาทันทีเลย.

๒๐. อย่าให้จิตเร่ร่อน

ที่ผ่านมาตั้งแต่รู้เดียงสากันมา จิตของพวกเรามันไม่เคยอยู่กับปัจจุบันเลย มีแต่เร่ร่อนไปกับอดีตและอนาคตอยู่ตลอดเวลา จิตมันมัวแต่ไปผูกมัดอยู่กับอดีตที่ผ่านไปแล้ว ซึ่งหาแก่นสารสาระอะไรไม่ได้เลย อนาคตก็ยังมาไม่ถึง จิตก็ยังจะไปผูกมัดกับมันอีก มีแต่ไปคาดหมายด้นเดาเอา ไปตั้งความอยากความไม่อยากในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นที่เกินคาดหมายไป ผลที่สุด อดีตและอนาคต มันก็มีแต่มาก่อกวนจิตก่อกวนใจของเราอยู่ตลอดเวลา แล้วเราจะมีความสุขกันได้อย่างไร

"ปัจจุบัน" นี่คือสิ่งสำคัญที่สุด เอาให้จิตมันอยู่กับปัจจุบัน อย่าให้มันออกไปเกาะเกี่ยวยุ่งเหยิงวุ่นวายกับอดีตและอนาคต ด้วยการยกเอาคำบริกรรม **"พุทโธ"** ขึ้นมาเป็นปัจจุบันด้วยความมีสติกำกับจิตให้มันอยู่กับพุทโธเรื่อยไป เมื่อจิตมันอยู่กับปัจจุบัน มันก็มีแต่ความสงบเบิกบานผ่องใส

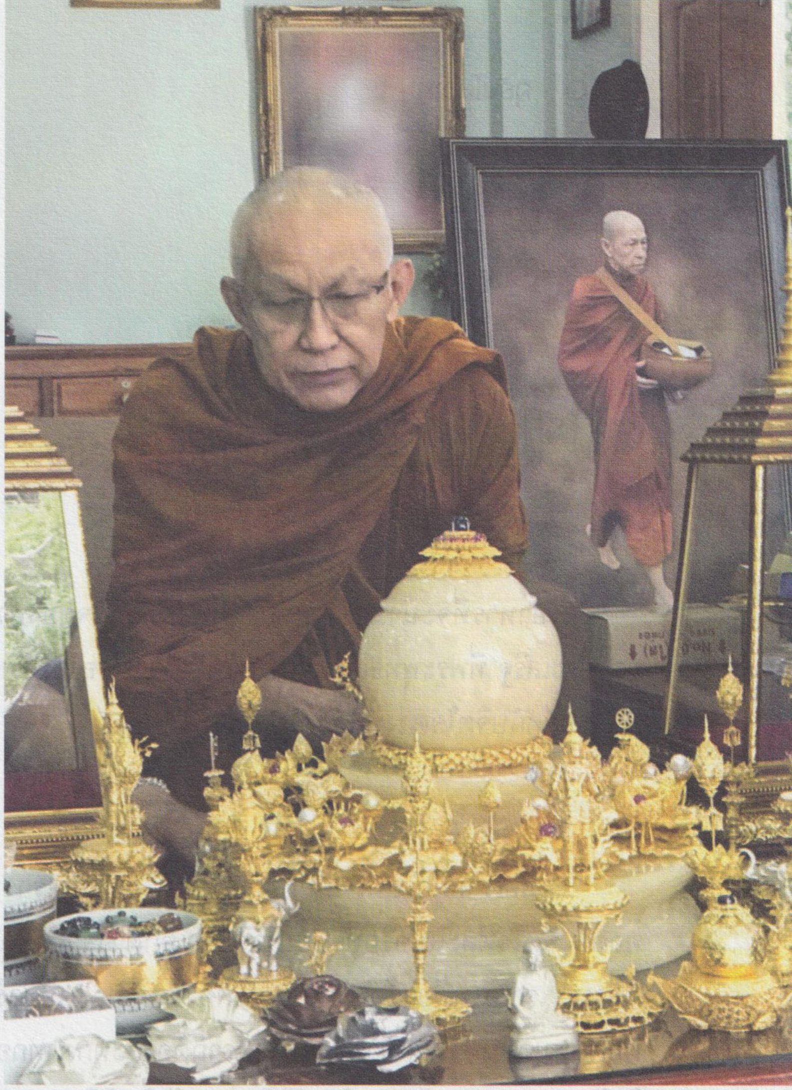
ถ้ารักษาจิตให้มันอยู่กับปัจจุบันนี้ได้อย่างต่อเนื่อง โดยไม่ขาดวรรคขาดตอนแล้ว ให้ดูว่าจิตมันจะวิเศษขึ้นมาหรือเปล่า **"พระพุทธเจ้าท่านก็ทรงวิเศษขึ้นมาจากตรงนี้ พระสงฆ์ พระอรหันตสาวกทุก ๆ พระองค์ ท่านก็วิเศษขึ้นมาจากตรงนี้เช่นกัน ตรงจิตที่รักษาให้อยู่ในปัจจุบันได้นี่หละ"**

๒๑. ฉลาดในธรรม

นักภาวนาเราอย่าทำความเพียรแบบที่อ ๆ หัวหลักหัวตอไปวัน ๆ โดยที่ไม่มีความคิดความอ่านที่จะมาเตือนตนเอง นั่นถือว่าใช้ไม่ได้ มันไม่ใช่ลักษณะของนักปฏิบัติธรรม นักปฏิบัติธรรมที่จะมีความเจริญในธรรมได้นั้น ต้องมีความแยบคาย มีความรอบคอบ มีความละเอียดในทุกซอกทุกมุม รู้จักคิดพิจารณาที่จะมาเตือนตัวเราเองได้ นี่เป็นคุณสมบัติของนักปฏิบัติธรรม ต้องมีให้พร้อม อย่าพากันอยู่แบบที่อๆ หัวหลักหัวตอแล้วจะให้เป็นผู้ฉลาดในธรรมนั้น มันเป็นไปไม่ได้หรอก

ผู้ที่จะเข้าถึงธรรมะได้ ต้องโอปะนะยิโก น้อมเข้ามาที่จิตดวงนี้ ไม่ใช่ส่งจิตออกภายนอก มันไม่มีความจำเป็นที่จะต้องส่งจิตออกไป มันไม่ใช่ของประเสริฐเลย เราจึงต้องมีความละเอียด ต้องรู้จักสอนตัวเอง รู้จักละวางในสิ่งที่ควรละ รู้จักเจริญในสิ่งที่ควรเจริญ ถ้าทำอย่างนั้นได้แล้ว เชื่อเถิดว่านักปฏิบัติธรรมผู้นั้นจะได้ดิบได้ดีบนเส้นทางแห่งธรรมะนี้อย่างแน่นอน.

อนุสรณ์ สถานชาติภูมิที่กำเนิดองค์หลวงตา

ปัจจุบันคือโรงเรียนบ้านตาด

๒๒. ทรัพย์อันประเสริฐ

อาหารที่จะนำมาหล่อเลี้ยงจิตหล่อเลี้ยงใจของพวกเราได้ ก็คือบุญนั่นเอง เพราะฉะนั้นบุญจึงเป็นของประเสริฐ ที่พระพุทธเจ้าท่านทรงให้ชื่อไว้ว่า **"อริยทรัพย์"** คือทรัพย์อันประเสริฐ เพราะทรัพย์อันประเสริฐนี้มันจะอยู่คู่กับจิตใจดวงนี้ตลอดไป

เมื่อเราอยู่อริยทรัพย์นี้ก็อยู่กับเราด้วย เมื่อเราจากไปอริยทรัพย์นี้ก็ไปกับเราด้วย อริยทรัพย์ไม่ได้ทอดทิ้งจิตใจที่สะสมอริยทรัพย์นี้ไว้ ซึ่งแตกต่างจากวัตถุสิ่งของภายนอก ถึงแม้เราจะมีมากมายขนาดไหนก็ตาม เราก็มาเกี่ยวข้องกับเขาแค่เพียงชั่วคราว เกี่ยวข้องกันแค่ช่วงที่เรายังมีลมหายใจ เข้าออกเท่านั้น พอเราหมดลมหายใจเข้าออกแล้ว เราก็ต้องละทุกสิ่งทุกอย่างที่พวกเราเคยมีเคยยึดมั่นนั้น คืนสู่ผืนโลกนี้ไป สิ่งที่เราจะแบกหามไปจากโลกนี้ได้อย่างแท้จริง ก็คือกองบุญ กองบาป แค่นั้นเอง.

๒๓. บ่อเซียงกัง

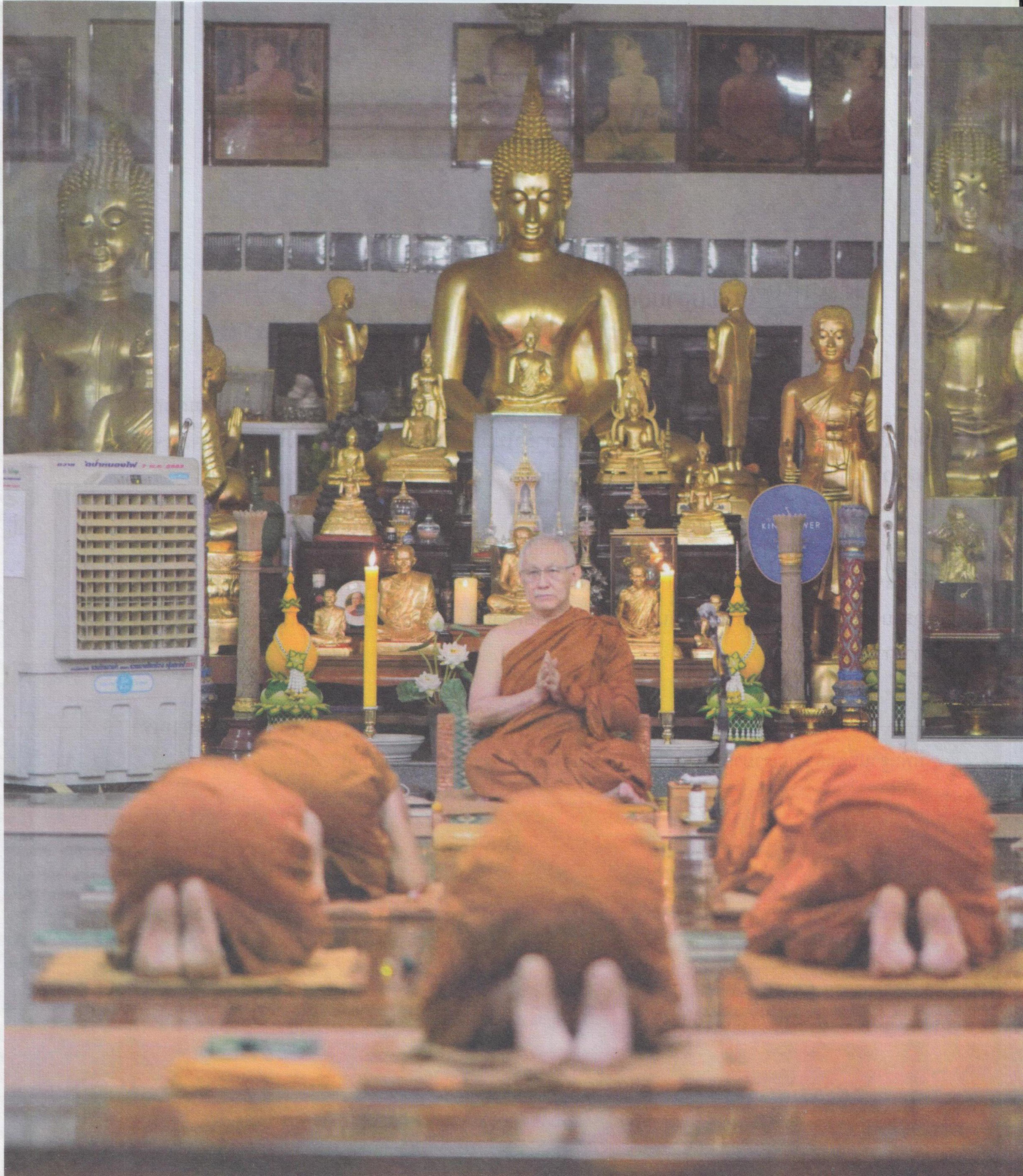
เวลาทำงานก็คือเวลาทำงาน มันก็เป็นธรรมดา ทำงานในหมู่คนมาก ในหมู่คนเยอะ มันจะให้เห็นอย่างเดียวกันเลยทุกสิ่งทุกอย่างเลยนี่ มันก็เป็นไปไม่ได้ มันก็มีการขัดคอกันบ้าง มีการปีนเกลียวกันบ้าง มีการกระทบกันบ้าง แต่เมื่อมันผ่านไปแล้ว ก็ให้มันผ่านไป ให้มันหมดไป อย่าให้มันค้างคาอยู่ในใจ ถ้าค้างคาอยู่ในใจมันก็จะมองหน้ากันไม่ติด

การทำงานของเรา เราทำเพื่อบุญเพื่อกุศล แล้วการมองหน้ากันไม่ติดเนี่ย จิตที่เศร้าหมอง จิตที่ขุ่นมัวเนี่ย มาคิดดูให้ดีว่ามันเป็นบุญไหม บุญมันต้องมีความร่มเย็น บุญมันต้องมีความเบิกบาน บุญมันต้องมีความผ่องใส แล้วที่พวกเรามีแต่ความเศร้าหมอง มีแต่ความหงุดหงิดกันนี่ อันนี้มันเป็นบุญไหม มันไม่ได้เป็นบุญเลย เหตุที่ไม่เป็นบุญก็เพราะพวกเราตั้งจิตไว้ในทางที่ผิด แทนที่จะตั้งจิตไว้ในกองบุญ เรากลับไปตั้งจิตไว้ในกองบาป ไปเพ่งเล็ง ไปกล่าวโทษ ไปขัดเคืองไปอะไรต่ออะไรไป จริงอยู่ที่เราต้องยอมรับว่าคนส่วนมาก การทำอะไรมันก็ต้องมีการปีนเกลียว มีการสะดุดตาตุ่มกันบ้าง แต่การสะดุดกันแล้วก็ไม่เป็นไร ไม่เป็นไร อะไรผ่านไปก็ เอ้อ ไม่เป็นไร ไม่เป็นไร บ่อเซียงกัง (不要緊) เนี่ย จำไว้เลยนะ ติดปากไว้เลย บ่อเซียงกัง ไม่เป็นไรเนี่ย ให้ติดปากไว้เลย.

๒๔. กระจกส่องใจ

การเข้ามาเป็นนักปฏิบัตินักภาวนา เราเข้ามาเพื่อแก้ไข เพื่อชำระตัวของเราเอง โดยเริ่มต้นจากความเป็นปุถุชนคนธรรมดา เพราะเรายังไม่ใช่พระอริยะ ยังไม่ใช่พระอรหันต์ จึงจำเป็นที่จะต้องเข้ามาชำระตัวเราเอง โดยมีพระธรรมวินัยเป็นเกณฑ์ให้พวกเราได้ชำระ

พระธรรมวินัยเปรียบเสมือนเป็นกระจกส่องหน้าเรา คือตัวเราเอง เราอาจจะยังไม่รู้ว่ามีอะไรเลอะเทอะเปรอะเปื้อนบนใบหน้าของเราอยู่บ้าง แต่ถ้าเรามีกระจกส่องหน้า คือมีพระธรรมวินัยเป็นเหมือนกระจกส่องสะท้อน มันจะช่วยทำให้เรารู้ว่า เรายังมีความไม่สมบูรณ์ มีความบกพร่องในพระธรรมวินัยอยู่มากน้อยแค่ไหน.

๒๕. พื้นฐานของใจ

ความดีภายนอกนั้น เหมือนเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับตัวเอง เตรียมพร้อมต่อการที่จะเข้ามาอบรมจิตอบรมใจของเราเอง เพราะถ้ายังไม่มีการเตรียมพร้อมจากภายนอก จิตใจมันจะมีแต่ความแข็งกระด้าง จิตใจมีแต่ความขุ่นมัว เศร้าหมอง

เราจะต้องมีการปัดกวาดภายนอกให้มันดีเสียก่อน ปิดกั้นความสกปรกโสโครกต่าง ๆ ทั้งหลายที่มันจะรั่วไหลเข้ามาในจิตในใจของพวกเราเสียก่อน อย่าให้มีสิ่งที่สกปรกรกรุงรังไหลเข้ามาครอบงำจิตใจของเรา เราจะปิดกั้นมันได้ด้วยคุณงามความดี ด้วยบุญด้วยกุศลของเรา ที่พวกเรากระทำทางกายวาจาของเรา

ความดีทั้งหลาย มันจึงล้วนแต่เป็นพื้นฐานของใจของเรา ถ้าการดำเนินชีวิตของพวกเรามีพื้นฐานที่ดีแล้ว พอเรามาอบรมจิตอบรมใจของเราต่อ มันก็จะง่ายและราบรื่นขึ้น.

๒๖. ทานชำระกิเลส

การให้ทานเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันกัน อันนี้จะเป็นเหตุให้การอยู่ร่วมกันของพวกเรา มีแต่ความอบอุ่นร่มเย็นเป็นที่สุดเลย ส่วนที่ตรงข้ามกันคือความเห็นแก่ตัวและความตระหนี่ พอมันมีความตระหนี่ มันก็มีความเห็นแก่ตัว พอเห็นแก่ตัวแล้ว ทีนี้ก็จะเริ่มเอารัดเอาเปรียบกัน จากนั้นก็เริ่มคดโกง ต่อไปก็เริ่มมีการลักขโมยฉกชิงวิ่งราวจี้ปล้นกัน

เรื่องของกิเลส มันเป็นเรื่องที่สร้างแต่ความวุ่นวายและความทุกข์ทั้งนั้น เพราะฉะนั้น พวกเราทุกคนส่วนไหนที่เป็น **"ธรรม"** เราก็พยายามประพฤติปฏิบัติส่วนนั้น เมื่อเรามาทำส่วนของ **"ธรรม"** แล้ว มันจะช่วยไปชำระส่วนของกิเลสให้เบาบางลง และเจือจางลงไปเรื่อยๆ ด้วย เช่นเราเสียสละเผื่อแผ่แบ่งปันออกไปด้วยน้ำจิตน้ำใจ มันก็ทำให้ความตระหนี่ถี่เหนียวของเราเจือจางลง เมื่อความตระหนี่ของเราเจือจางลงความเห็นแก่ตัว ความเอารัดเอาเปรียบ มันก็จะหลุดออกไปด้วย

จากนั้นมันก็เกิดเป็นความเมตตาสู่จิตใจของเรา จิตใจก็จะมีแต่ความเบิกบานผ่องใส เห็นคนอื่นเขาได้ดิบได้ดี เราก็มีมุทิตาจิตพลอยยินดีไปกับเขาด้วย ไม่มีความอิจฉาริษยาอยู่ในใจเรา กิเลสความโลภมันก็พลอยจางลงไปด้วย จิตใจของพวกเรามันก็จะมีแต่ความสงบร่มเย็น.

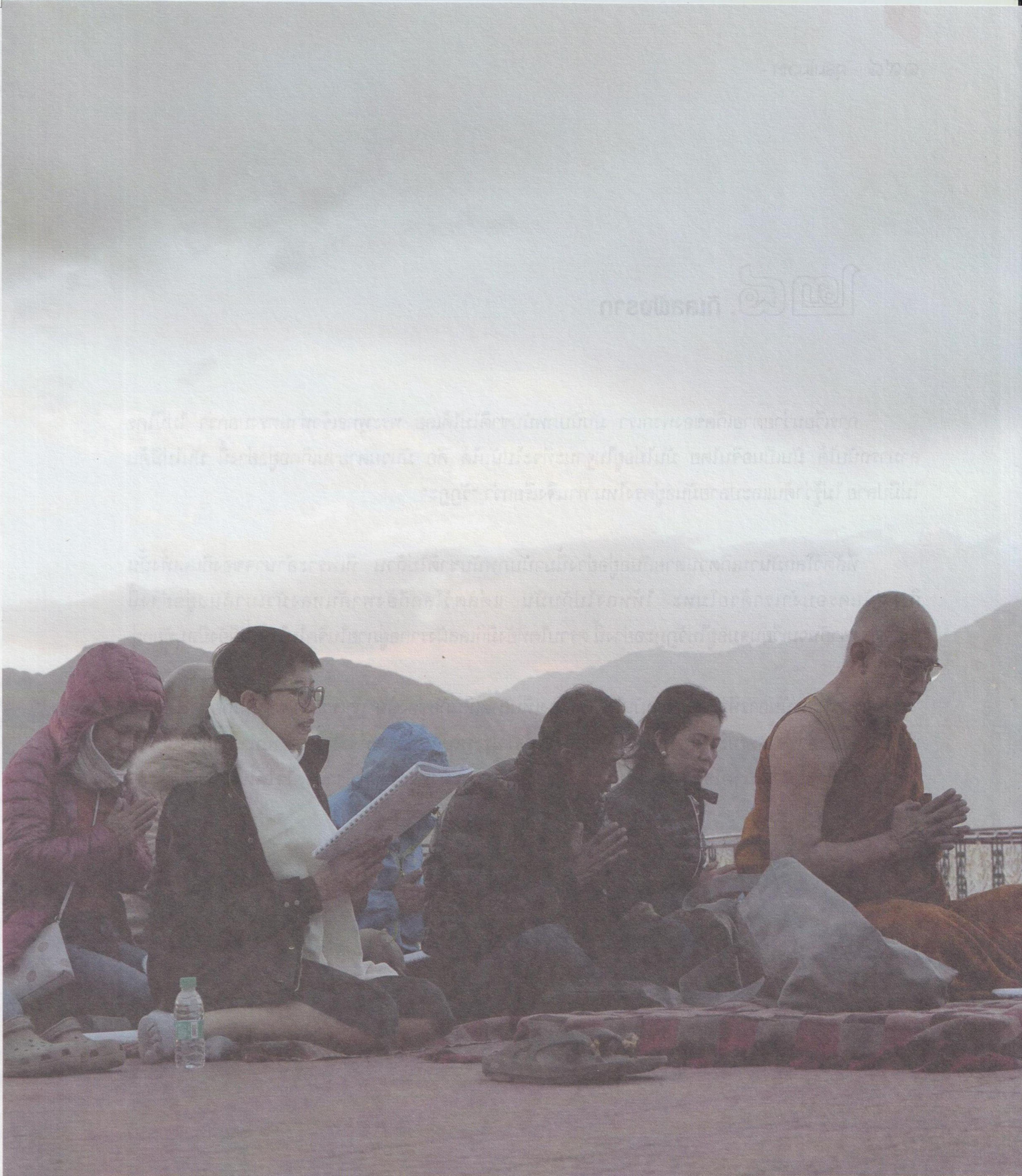
๒๗. แก้ลงไปที่ใจ

เวลามาปฏิบัติธรรมที่วัด แล้วเราได้อยู่กับธรรมชาติ ข้อดีคือเราไม่ต้องมีปลิโพธความกังวล ในภาระหน้าที่กิจการงานใด ๆ มันจึงทำให้มีแต่ความเยือกเย็น มีแต่ความสงบ เมื่อข้างนอกมันสงบ มันก็ทำให้จิตใจของเราสงบตามไปด้วย เพราะมันไม่มีสิ่งที่จะมาเพิ่มเติมอารมณ์ และเรื่องราวเข้ามาในจิต ในใจของเรา

ไม่เหมือนกับตอนที่เราอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีผู้คนวุ่นวาย พอตาและหูเราเข้าไปสัมผัส มันก็เลยเกิดเป็นอารมณ์เรื่องราวขึ้นมาภายในจิตใจของเรา พอเราจะไปทำความสงบ มันถึงสงบได้ยาก แต่เมื่อเรามาอยู่กับธรรมชาติอยู่กับความเงียบสงบ แม้จะมีเสียงนก เสียงกา เสียงแมลง มันกลับไม่เป็นอารมณ์ที่จะมารบกวนจิตใจของเรา เพราะฉะนั้น เสียงธรรมชาติมันไม่รบกวนใจ

แต่ถ้าเป็นเสียงจากอันอื่น เช่น เสียงจากคน เสียงจากสิ่งแวดล้อมดังๆ จิตของเรามันจะมุ่งออกไปทันทีเลย ทำไมต้องเป็นอย่างนั้น ทำไมไม่เป็นแบบนี้ เลยกลับกลายเป็นเรื่องเป็นราวไป ทั้งๆ ที่เราต้องการความสงบ แต่ก็เกิดทุกข์ขึ้นมาภายในจิตในใจของเรา ทั้งๆที่เสียงเหล่านั้น มันก็เป็นของเขาอยู่อย่างนั้น เขาก็ไม่ได้มายุ่งเกี่ยวอะไรกับเราเลย ใจของเราไปยุ่งกับเขาเอง เหมือนกับเสียงนกเสียงแมลงในธรรมชาติ เขาก็มีอยู่ของเขา แต่ใจเราไม่ได้ไปยุ่งกับเขา มันมีก็เหมือนไม่มีอยู่ในความรู้สึกของเรา

เพราะฉะนั้น เมื่อใจของเราออกไปยุ่ง มันก็เลยวุ่นวายเข้ามาในจิตในใจ ความจริงเสียงนั้นมันไม่ได้ยุ่งอะไรเลย ใจของเรานี่แหละมันยุ่งเอง เราต้องกลับมาว่าใจเราเองเราจะตามไปแก้ไขข้างนอกหมดไม่ได้หรอก แก้อันนั้นเดี๋ยวก็มีอันนู้นขึ้นมา แก้ไขอันนี้เดี๋ยวก็มีอันนั้นขึ้นมา ถ้าจะแก้ให้มันจบ ต้องแก้ลงไปที่ใจของเรานี่แหละ.

๒๘. กิเลสฝังราก

การเวียนว่ายตายเกิดของพวกเรา มันนับภพนับชาติไม่ได้เลย พระพุทธเจ้าท่านทรงบอกว่า ไม่มีใครสามารถนับได้ มันเป็นอจินไตย มันไม่อยู่ในฐานะที่จะไปนับได้ คือ มันวนตายวนเกิดอยู่อย่างนี้ มันไม่มีต้นไม่มีปลาย ไม่รู้ว่าต้นและปลายมันอยู่ตรงไหน ท่านจึงเรียกว่า **"วัฏฏะ"**

ที่สัตว์โลกมันวนเกิดวนตายกันอยู่อย่างนี้มานับภพนับชาติไม่ถ้วน ก็เพราะอำนาจของกิเลสทั้งนั้น กิเลสมันครอบงำเราด้วยโมหะ ให้หลงไปกับมัน แต่สัตว์โลกก็ยังพากันหลงมัวเมากันอยู่อย่างนี้ ก็เลยต้องพากันวนเวียนจมอยู่ในวัฏฏะอย่างนี้ ตราบใดที่ยังมีกิเลสฝังรากอยู่ภายในจิตในใจ มันก็ยังมีสมุทัยอยู่

เพราะฉะนั้นการที่จะออกจากมันได้ เราต้องเห็นโทษเห็นภัยของมัน ถ้าเราเห็นโทษเห็นภัยของมันแล้ว เราจะเห็นคุณค่าของธรรมะ แล้วมันจะเกิดกำลังใจที่จะประพฤติปฏิบัติ ที่จะมาต่อต้านทำลายขับไล่กิเลสที่มันฝังรากลึกอยู่ภายในจิตใจของเรา ให้มันเบาบางลงไป จนกระทั่งหลุดออกไปจากจิตใจได้ในที่สุด.

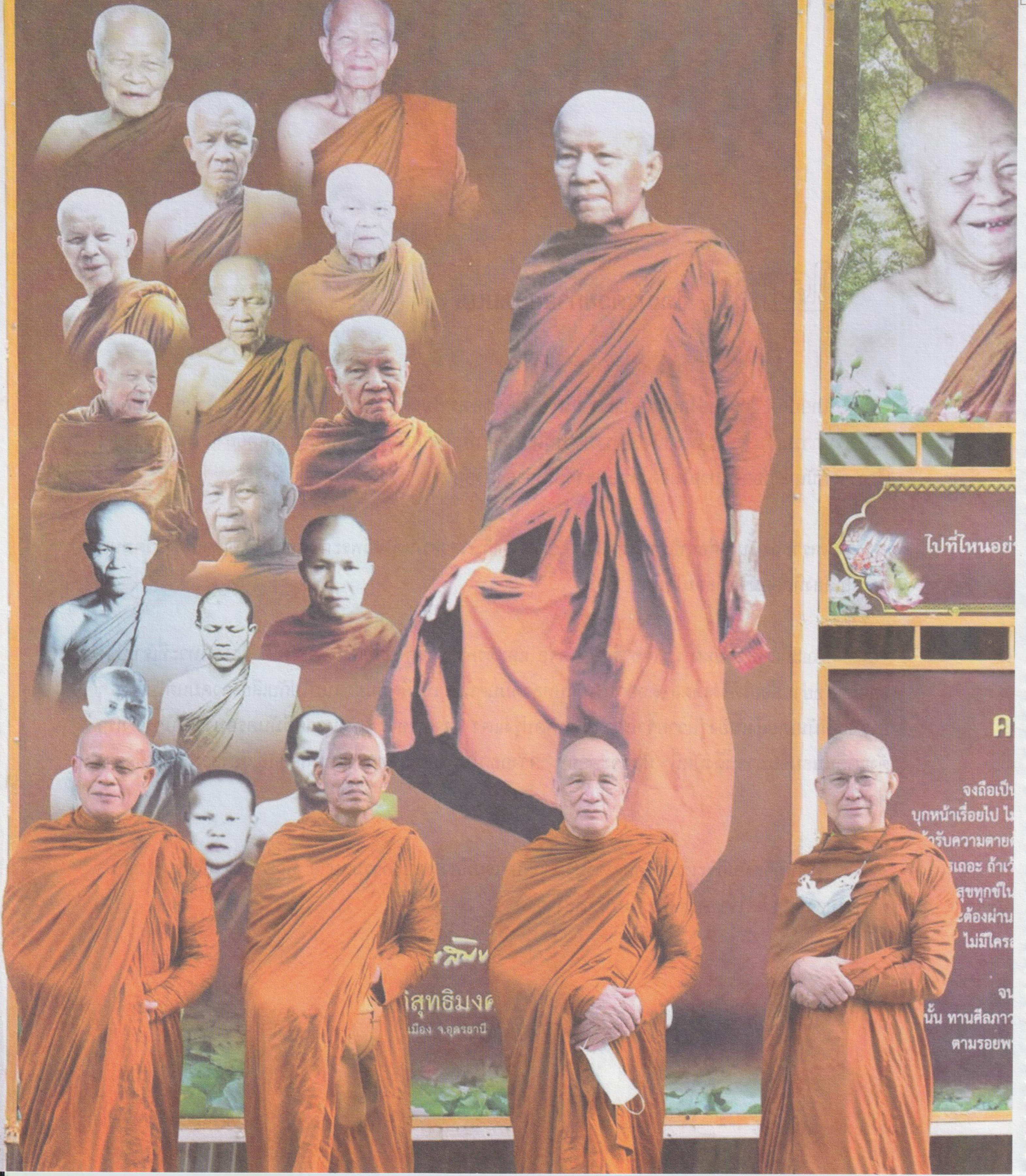
๒๙. จิตเบาด้วยการสวดมนต์

โดยปกติ ความยุ่งเหยิงวุ่นวายภายในจิตในใจของเราในแต่ละวัน มันมีกำลังแกร่งกล้ามาก เมื่อเราจะมาเริ่มภาวนา บางทีจะให้มานั่งบริกรรม **"พุทโธ"** เลย เพื่อให้จิตมันสงบ มันก็สงบได้โดยยาก เพราะอารมณ์เรื่องราวที่มันมาก่อกวนภายในจิตใจของเรา มันมีกำลังมากกว่า

เพราะฉะนั้น ก่อนที่เราจะมานั่งภาวนา เราก็มาสวดมนต์ไหว้พระกันก่อน โดยเอาเสียงสวดมนต์มาเป็นเสียงที่กล่อมจิตกล่อมใจเรา

ขณะที่เราสวดมนต์ เราก็เอาจิตไปจดจ่อ และตั้งความรู้สึกไปกับเสียงสวดมนต์ ตามจังหวะที่เราเปล่งออกมา อย่าปล่อยให้จิตเล็ดลอดออกไปจากบทสวดมนต์นั้น เมื่อจิตมันผูกแนบไปกับเสียงสวดมนต์ไปเรื่อยๆ อารมณ์ที่มันเคยยุ่งเหยิงวุ่นวายจากความนึกคิดปรุงแต่ง จากเรื่องราวทั้งหลายที่มันครอบงำจิตใจของเราตั้งแต่ตื่นนอนขึ้นมาจนถึงบัดนี้ มันก็จะค่อยๆ จางออกไป เพราะจิตของเรามันอยู่กับเสียงสวดมนต์ได้อย่างต่อเนื่อง

จากนั้นจิตมันก็จะเริ่มละเอียดเข้ามามากขึ้น เริ่มมีความเบาความสบาย พอเราสวดมนต์จบ เราก็มาทำความสงบต่อ จิตใจของเราก็จะสงบได้โดยง่าย.

๓๐. ชำระลงไปที่จิต

พวกเราลองมาพิจารณากันดูว่า ทุกข์ที่มันครอบงำพวกเรามาตั้งแต่ไหนแต่ไรนั้น มันมาจากไหน

ความทุกข์เหล่านั้นต่างก็ล้วนเกิดมาจากจิตดวงนี้ จิตที่ไม่ได้รับการอบรม แล้วไปคว้าเอาเข้ามาเอง จากการไปสัมผัสรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ผ่านทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ซึ่งสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ เขาก็มีของเขาอยู่เดิมแล้ว ไม่ได้เกิดขึ้นมาใหม่ และก็ไม่ได้เป็นโทษเป็นภัยต่อใครเลย มีแต่จิตดวงนี้ ที่ไปก่อเรื่องก่อราวขึ้นมาเองทั้งนั้น

แล้วทีนี้เราจะไปชำระกันที่ไหน เราจะตามไปชำระที่รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสภายนอกทั้งหลายเหล่านั้นหรือ ตามไปชำระกันจนตาย มันก็ไม่มีทางจบ เพราะสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นมันมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง มีอยู่โดยธรรมชาติของมันอยู่แล้ว มันไม่ใช่สิ่งที่เราจะต้องตามไปชำระ สิ่งที่เราจะต้องชำระ คือชำระลงไปที่จิตใจของเรา เพราะความสกปรกมันอยู่ที่ตรงนี้ อยู่ที่จิตใจของพวกเราเอง มันรกรุงรังอยู่ที่จิตใจของเรา ก็ต้องชำระลงไปที่จิตที่ใจดวงนี้ของเราเอง.

๓๑. ทำหน้าที่ของตัวเองให้สมบูรณ์

พวกเราอยู่ในวัยที่เดินได้ ก็ให้เดิน พอถึงวัยที่ควรพักผ่อนแล้ว เราก็จะพักผ่อนได้อย่างสบายใจ อย่างไม่มีความกังวลในความเป็นอยู่ของเรา แต่ถ้าเราไม่ยอมเดินบนเส้นทางของความยากลำบาก เอาแต่สนุกสนาน เอาแต่เพลิดเพลิน เอาแต่ขี้เกียจขี้คร้าน ผลที่สุดพอถึงวัยที่ควรแก่การพักผ่อนแล้วจะพักไม่ได้ เพราะไม่มีสิ่งที่ให้เราอยู่อาศัย เราก็ต้องดิ้นรนอีก ดิ้นรนทั้ง ๆ ที่อยู่ในวัยควรพักผ่อน

จำไว้นะ ถ้าไม่อยากทุกข์ ก็ให้ทุกข์เสียแต่ยังหนุ่มยังสาว อย่าไปทุกข์ยามเฒ่าแก่ ทุกข์ยามเฒ่าแก่มันเอาตัวไม่รอด ทุกข์ยามหนุ่มยังสาวนี่ ทุกข์เท่าไรก็ทุกข์ไปเถอะ เหนื่อยก็กินข้าวอิ่ม นอนตื่นก็หายแล้ว ทุกข์ยามเฒ่าแก่นี่ กินข้าวก็กินไม่ลง นอนก็นอนไม่หลับ

ให้ทำหน้าที่ของตัวเองให้ดี ทุกสิ่งทุกอย่างมันเป็นหน้าที่ของเรา การทำหน้าที่ของตัวเองให้สมบูรณ์นั่นล่ะคือธรรมะ ธรรมะอยู่ตรงนั้น.

๓๒. ทุกสรรพสิ่งสำเร็จได้ด้วยใจ

พระพุทธเจ้าท่านเน้นที่ใจ ท่านจึงบอกว่า มีใจเป็นใหญ่ มีใจเป็นประธาน ทุกสรรพสิ่งสำเร็จได้ด้วยใจ ทุกสิ่งจะสุขหรือทุกข์ก็อยู่ที่ใจ เพียงแต่อาศัยกายเป็นเครื่องมือ เพราะฉะนั้น การบำรุงบำเรอร่างกายไม่ใช่บำรุงความสุข ร่างกายได้รับเพียงความสะดวกสบายเท่านั้น แต่เราสามารถนำร่างกายนี้มาสร้างสิ่งที่จะเกิดขึ้นในจิตในใจได้ จิตใจที่ขาดการอบรม ก็จะอาศัยกิเลสที่ฝังรากภายในใจมากี่ภพกี่ชาติ จนเป็นความคุ้นเคย ในขณะที่กิเลสแสดงตัว เราจึงมักไม่รู้ตัว เราก็กลมกลืนว่าเป็นเรา กิเลสความโกรธแสดงตัวขึ้นมา เราก็ว่าเรา กิเลสความโลภความหลงเกิดขึ้นมา เราก็ว่าเรา

สิ่งที่กิเลสต้องการเป็นอาหารหล่อเลี้ยงก็คือความชั่ว เราเสพความชั่วเป็นอาหารมากี่ภพกี่ชาติ จึงเป็นความเคยชินอย่างยิ่ง เราจึงไม่ต้องอบรมสั่งสอนเรื่องความชั่ว โรงเรียนอบรมความชั่วไม่เคยมี แต่เราก็ยังคล่องแคล่วมีความสามารถที่จะทำความชั่ว หากพวกเราประมาทนอนใจเมื่อไรก็ตาม สิ่งที่มาสัมผัสก็อาจจะเสริมกิเลสในใจของเรา ถ้าเราไม่เคยได้รับการอบรม เราก็ไม่มีความสามารถที่จะยับยั้งกิเลสได้ กิเลสที่ได้รับการส่งเสริมก็นำกายวาจาใจของเรามาเป็นเครื่องมือไปในทางโกรธ ความโลภ ความหลง ราคะ ตัณหา มานะ ทิฏฐิ ผลที่ได้รับก็คือกองทุกข์ที่ครอบงำเรานั่นเอง.

งานถวายกุฏิสุธรรมาคาร ณ วัดป่าหนองไผ่ จ.สกลนคร

เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๖๓

๓๓. ตามรอยครูอาจารย์

การภาวนาเป็นจุดเน้นของพระพุทธเจ้า ครูบาอาจารย์วัดป่าทุกสำนักท่านก็นำพาให้ภาวนา ท่านเน้นที่นี่ พวกเราล้วนเป็นศิษย์มีครูเราก็ควรจะเดินตามรอยครูของพวกเรา พระพุทธเจ้าท่านเป็นพระพุทธเจ้าขึ้นมาได้ก็ด้วยการภาวนานี้เอง เมื่อพวกเราจะเดินตามรอยของครูบาอาจารย์ ก็ต้องเดินตามด้วยการภาวนาอบรมจิตอบรมใจ

ในเบื้องต้นก็ต้องอบรมจิตอบรมใจให้มีความสงบ จิตเราเมื่อปล่อยให้อยู่ของมันเอง ก็จะฟุ้งซ่านแส่ส่ายวุ่นวาย เราจึงต้องยกเอาอารมณ์อันใดอันหนึ่งมาให้จิตยึดไว้ อาจจะใช้อานาปานสติกำหนดลมหายใจเข้าออก หรือจะสำทับคำบริกรรมพุทโธกำกับไปพร้อมกับการหายใจเข้าออก เพื่อให้มีความรู้สึกแนบแน่นชัดเจนในลมหายใจเข้าออกนั้นมากยิ่งขึ้น หรือจะใช้คำบริกรรมพุทโธมาใช้ในการรวมจิต

เราสะดวกหรือถนัดวิธีการใด ก็ให้นำวิธีการนั้นมาอบรมจิตอบรมใจของเรา โดยไม่ต้องไปเปลี่ยนโน่นเปลี่ยนนี่ แต่ให้เราตั้งใจ วิธีการใดที่มีความชัดเจนในการภาวนาของเรา ให้เรายกวิธีนั้น ฝากเป็นฝากตายกับวิธีนั้น.

๓๔. นิสัยจับจด

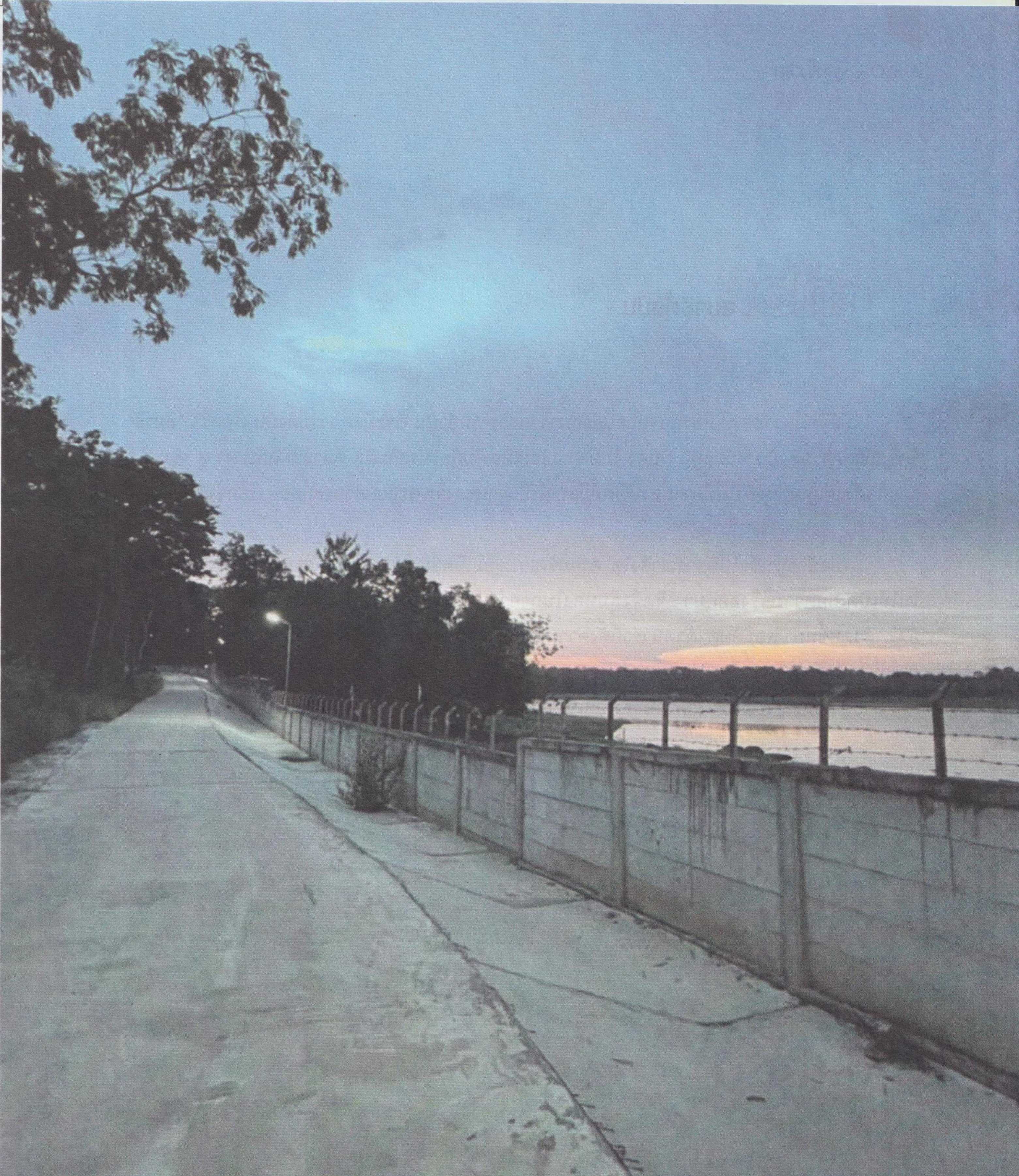
ถ้าเราดูกุศโลบายของครูบาอาจารย์หลายท่านหลายองค์ เราอาจจะทดสอบ ทดลองเอาวิธีการของครูบาอาจารย์ท่านมาพิสูจน์ก็ได้ เช่น องค์หลวงตามหาบัวท่านกำหนดคำบริกรรมพุทโธเป็นอารมณ์ ท่านบอกว่าการกำหนดคำบริกรรมพุทโธมาเป็นอารมณ์ของใจ ใจอาจจะติดแว่บออกไปได้ เราก็อาจจะบริกรรมให้ถี่เข้า เร็วเข้า จนจิตไม่มีช่องออก จิตก็อยู่กับพุทโธได้ หรือองค์หลวงปู่เจี๊ยะ ท่านก็ให้บริกรรมพุทโธเป็นอารมณ์ ในขณะที่จิตแว่บออกไป ก็ให้บริกรรมถี่เข้าจนเหลือคำเดียว พุทๆๆๆๆ โธๆๆๆๆ ก็ได้ นี่คือกุศโลบายของครูบาอาจารย์แต่ละท่านแต่ละองค์ เราอาจจะตรวจดูว่าถูกจริตนิสัยของเราหรือไม่ เมื่อตรวจดูแล้วก็เอาให้จริง ๆ จัง ๆ ลงไป ไม่ใช่ลูบ ๆ คลำ ๆ แล้วก็เปลี่ยนไปอย่างนั้นอย่างนี้ เป็นคนนิสัยจับจด ทำอะไรไม่จริง หาความสำเร็จไม่ได้

เมื่อเราจับวิธีใดแล้ว ให้จับให้มั่น เอาให้จริงจัง เค้นลงไปจนเป็นจนตาย จนเมื่อถึงที่สุดเรามั่นใจว่าไม่ถูกจริตนิสัยของเรา เพราะเราไม่มีความรู้สึกว่าชัดเจนหรือแนบสนิท เราก็ถึงจะเปลี่ยนเป็นวิธีอื่น.

๓๕. สุขอย่างยิ่ง

เมื่อเราภาวนา เราจะสัมผัสได้ถึงความสบายอกสบายใจ ความเบิกบานผ่องใส ซึ่งชีวิตของเราไม่เคยสัมผัสถึงความผ่องใสอย่างนี้ ทั้งๆ ที่เราปรารถนาความสุขความร่มเย็น พากันดิ้นรนขวนขวายเพื่อที่จะให้ได้มา แต่เราก็ไม่เคยสัมผัสความสบายอกสบายใจอย่างนี้

เมื่อเราเห็นผลจากการภาวนา แม้จิตจะยังไม่รวมตัวเข้าสู่ความสงบ แต่เราจะมีฉันทะในการทำความเพียร การทำความเพียรจะอุกฤษฎ์จริงจังยาวนานขนาดไหน แม้คนอื่นจะมองเป็นความทุกข์ยากลำบาก แต่เราจะไม่เห็นเป็นความทุกข์ยากลำบากเลย จะมีแต่ความยินดีพอใจ การทำความเพียรของเราจะมีความต่อเนื่อง จิตจะมีความละเอียดขึ้นไป และสักวันหนึ่งไม่เนิ่นช้า จิตจะรวมตัวสู่ความสงบ อย่างคำที่พระพุทธเจ้ากล่าวไว้ว่า **"นัตถิ สันติ ปะรัง สุขัง ความสุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี"** จะเป็นหลักฐานยืนยันภายในจิตในใจของเราอย่างไม่ต้องสงสัย แม้เพียงความสงบที่ระงับกิเลสไม่ให้แสดงตัวออกมาได้ เรายังมีความสุขที่น่าอัศจรรย์ขนาดนี้ แล้วถ้าเป็นความสงบที่ระงับดับกิเลสให้สิ้นไปได้ เราจะมีความสุขที่ยิ่งใหญ่ขนาดไหน แม้จิตเรายังไม่สัมผัสในจุดนั้น แต่เราก็จะมีความเชื่อมั่นที่พระพุทธเจ้าท่านทรงกล่าวไว้ว่า ปรมัง สุขัง สุขอย่างยิ่ง เราจะมีความเชื่อมั่นในคำที่พระพุทธเจ้าท่านทรงกล่าว แล้วเราจะยิ่งมีความเพียรยิ่งขึ้นไป.

๓๖. สมาธิตั้งมั่น

เมื่อจิตมีความสงบเพียงพอจนถอนออกมาจากการรวมตัวนั้น ก็จะมีแต่ความตั้งมั่น เรียกว่า **"สมาธิ"** จิตจะมีแต่ความตั้งมั่น หนักแน่น มั่นคง ไม่มีความเอนเอียงไปกับรูปรสสัมผัส ที่มาสัมผัสกับ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจดังแต่ก่อนที่จิตยังไม่มีความสงบ จิตที่มีสมาธิเป็นฐานของจิต จะแยบคายรอบคอบ เรียกว่า **"ปัญญา"**

เมื่อปัญญาเข้าไปพิจารณาสิ่งใด ความชัดเจนย่อมเกิดขึ้น โมหะที่เคยครอบงำเรามากี่ภพ กี่ชาติ ไม่ให้เปิดเผยความจริงออกมา จิตจึงลุ่มหลงในกายว่าเป็นของสวยงามน่ารักน่าพอใจน่ายินดี และมีอัตตาตัวตนขึ้นมา พอมีอัตตาตัวตน เราก็ตั้งความปรารถนาอยากได้อยากมี อย่างนั้นอย่างนี้ เมื่อไม่เป็นไปตามที่เราปรารถนา เราก็จมในกองทุกข์เพราะความที่ไม่เป็นไปตามที่เราปรารถนา ดังนั้น เราจึงควรมาคลี่คลายด้วยปัญญาของเรา ว่าความจริงเป็นเช่นไร.

๓๗. กายนี้

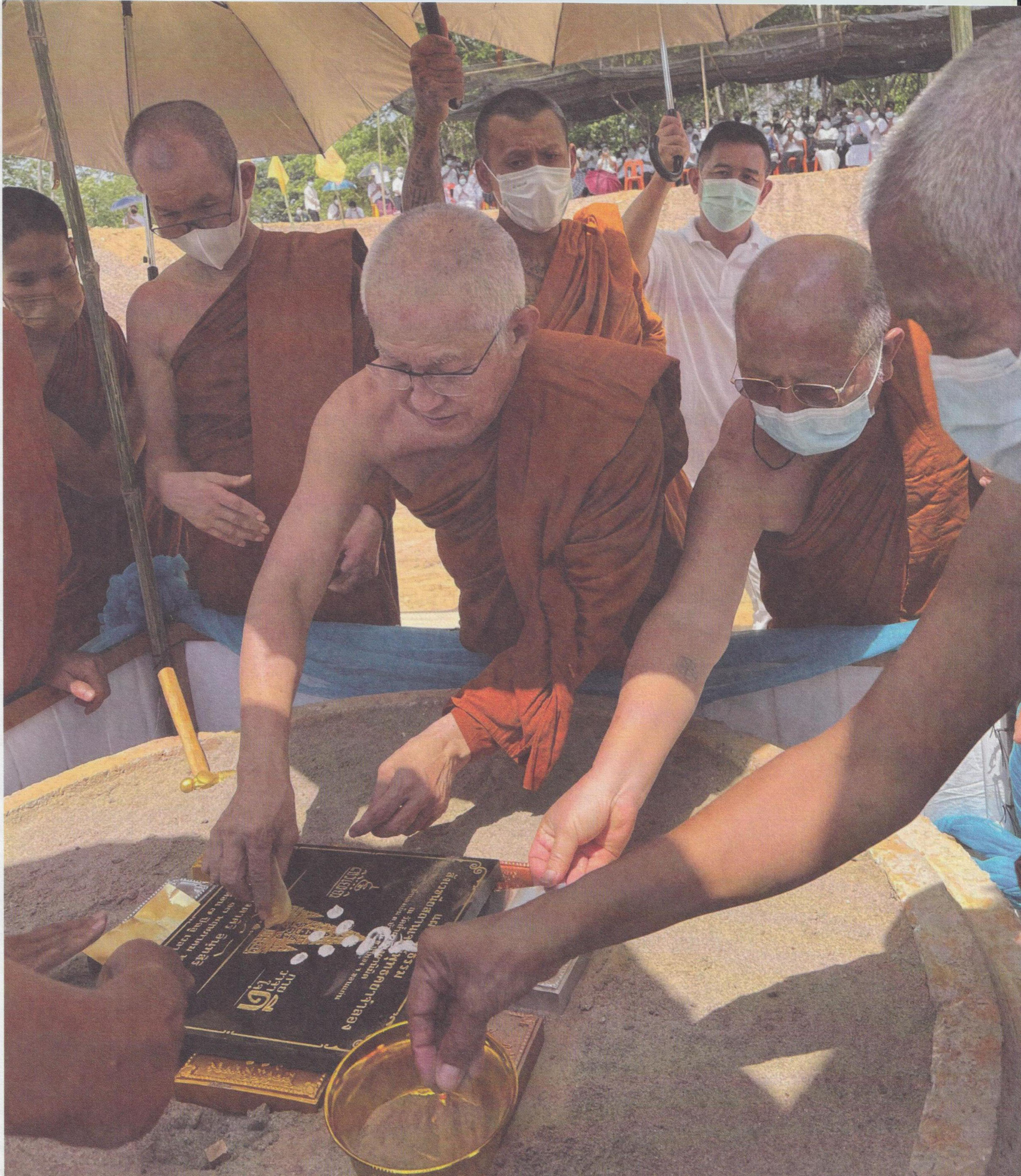
พระพุทธเจ้ากล่าวไว้ว่าเรือนกายนี้เป็นอสุภะ เป็นของปฏิกูล เป็นของโสโครก เป็นของน่ารังเกียจ ไม่ว่าจะรูปร่าง สีสัน หรือกลิ่นก็ตาม ล้วนเป็นของน่าสะอิดสะเอียน เราก็ลองกำหนดดู กำหนดลงไปในเรือนกายของเรา ตามสภาพแท้จริงของมัน

เมื่อเรากำหนดพิจารณาลงไปจะมีความละเอียดผ่องแผ้วในการพิจารณามากขึ้น แม้ในเบื้องต้นเรายังไม่สามารถวางในสุภะหมดสิ้นไปจากจิตจากใจเราก็ตาม แต่อย่างน้อยๆ ความคะนองของจิตที่จะคะนองไปในรูป เสียง กลิ่น รส มันก็หดกระแสจากความคะนองเข้ามาภายใน จิตนี้จะไม่ค่อยคะนองในรูป เสียง กลิ่น รส แม้มันยังคงสัมผัสอย่างแต่ก่อน ตาสัมผัสรูป หูสัมผัสเสียง ลิ้นสัมผัสรส จมูกสัมผัสกลิ่น แต่ว่าเมื่อก่อนจิตจะคะนองไปในทางราคะ แต่บัดนี้ เมื่อเราพิจารณาอสุภะอยู่บ่อยเข้า จิตจะหดกระแสเข้ามา จากความคะนอง ความร่มเย็นสบายใจก็เพิ่มพูนมากขึ้น.

๓๘. สั่งสมบุญ

การขวนขวายแสวงหาสุขที่แท้จริง หาที่จิตนี้ โดยอาศัยภายนอกเป็นเครื่องมือ เพื่อจะสร้างสุขภายใน เพื่อถอนจิตให้เป็นอิสระจากกิเลสทั้งหลาย รวมทั้งยอดของกิเลสคืออวิชชา ที่ครอบงำจิตใจของเรามาแต่ไหนแต่ไร ให้ออกไปจากจิตจากใจของเรา ให้ใจของเราปราศจากความครอบงำของสิ่งเหล่านั้น นี่ละเป็นยอดปรารถนาในธรรมที่พระพุทธเจ้าประกาศสั่งสอน ล้วนแต่เพื่อให้จิตเป็นอิสระอย่างแท้จริง เมื่อพวกเราเดินรอยตามด้วยการมุ่งหน้าปฏิบัติ แม้การปฏิบัติของเรายังไม่ถึงที่สุดแห่งกองทุกข์ แต่การปฏิบัติของเราไม่มีคำว่าสูญเปล่า สิ่งที่เราปฏิบัติไปจะรวมเข้าสู่จิตสู่ใจของเรา เป็นปุพเพกตปุญญตา การได้สั่งสมบุญไว้เป็นมงคลในมงคล ๓๘ ประการ ที่ท่านได้กล่าวไว้ว่า ปุพเพกตปุญญตา เอตัมมังคละมุตตมัง การสั่งสมบุญไว้นั้น เป็นมงคลอันสูงสุด

การปฏิบัติของเราจะสะสมเข้าไป ๆ ปุพเพกตปุญญตาจะให้ผลแก่เราสืบต่อเนื่องไปเรื่อย ๆ นับแต่ภพชาตินี้ แม้จะยังไม่หมดเชื้อแห่งการเวียนว่ายตายเกิด เราก็ได้อาศัยปุพเพกตปุญญตาส่งเสริมเราให้ไปสู่ภพชาติข้างหน้า ให้เป็นภพที่มีคติที่ดีงาม และสะสมไป ประพฤติปฏิบัติไปเป็นเชื้ออุปนิสัยของการประพฤติปฏิบัติธรรมต่อไป จนกระทั่งเราสามารถก้าวไปถึงจุดหมายอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะชาตินี้ ชาติหน้าหรือชาติต่อไปก็ตาม แต่ถ้าเราไม่สนใจในการอบรมปฏิบัติธรรม แม้พวกเราอยู่กับพระพุทธเจ้าก็ตาม อยู่กับครูบาอาจารย์ก็ตาม ก็อยู่แบบโมฆบุรุษ โมฆสตรี หาแก่นสาระประโยชน์อะไรไม่ได้เลย.

๓๙. ศาสนาสากล

ศีลธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมชาติ เป็นหลักสากล ซึ่งเราจะเรียกว่า ศาสนาสากลก็ได้ แต่ด้วยความเคารพในพระพุทธเจ้าว่า พระพุทธเจ้าท่านเป็นผู้ตรัสรู้ เป็นผู้รู้แจ้งมาก่อน แล้วจึงนำสิ่งเหล่านี้มาบอกพวกเรา พวกเราจึงได้ประโยชน์จากธรรมชาติอันนี้

ด้วยความความเคารพในพระพุทธเจ้า เราจึงยกเอาหลักธรรมชาติอันนี้ว่า เป็นศาสนาพุทธ ซึ่งจริงๆ แล้วก็คือ ศาสนาสากลนั่นเอง ไม่มีใครสร้าง ไม่มีใครปรุงแต่งขึ้นมา มันมีอยู่ในธรรมชาติ เหมือนกับเพชรพลอยที่มีอยู่ในธรรมชาติ ไม่มีใครสร้าง แต่คนโง่ก็เหยียบย่ำเพชรพลอยไป โดยไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย แต่คนฉลาดนั้น เขารู้จักเอาเพชรพลอยมาเป็นประโยชน์ได้.

๔๐. รักษาจิตให้อยู่กับปัจจุบัน

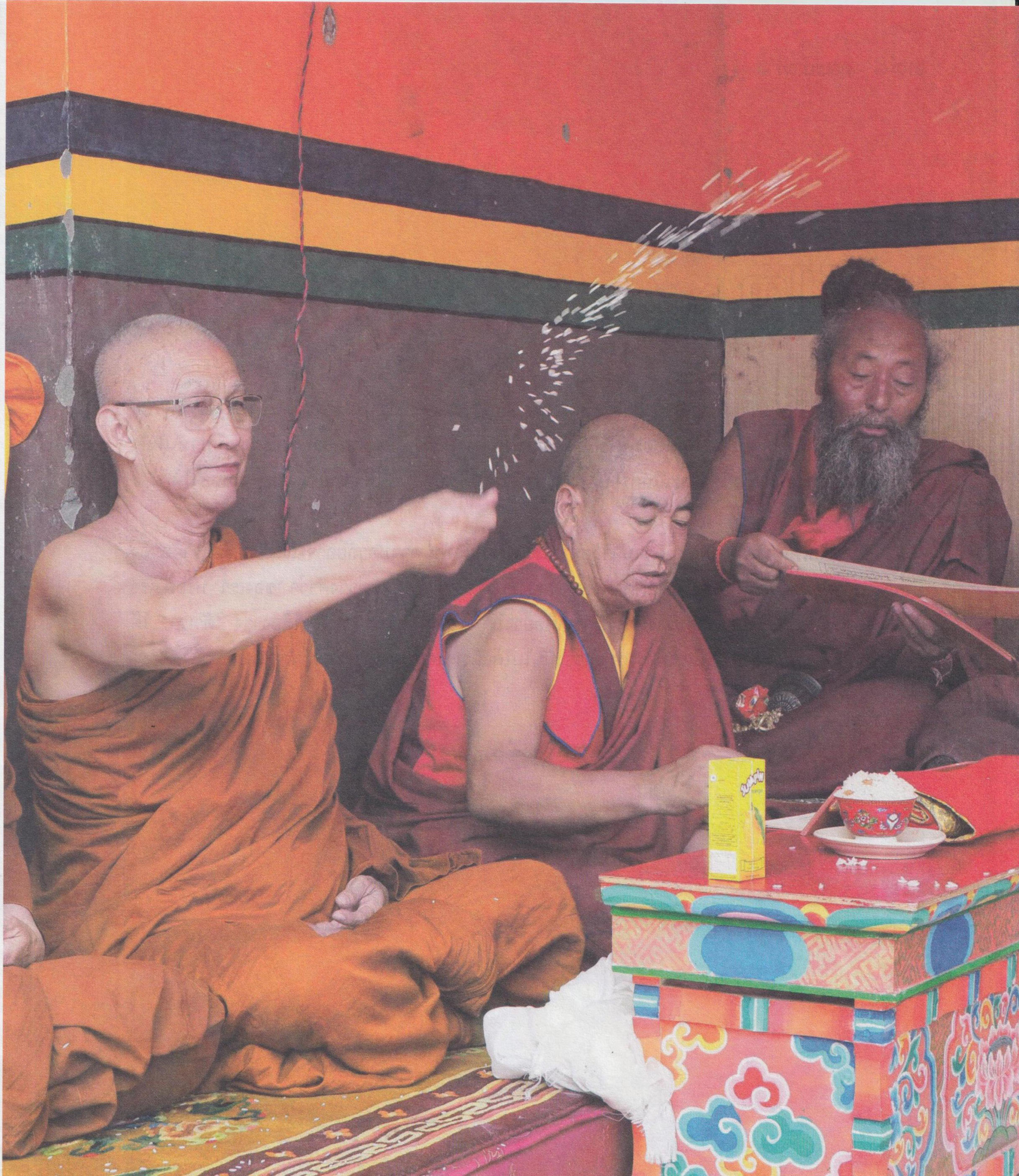
ขณะฟังธรรม ร่างกายของเราก็ปล่อยวางมัน ไม่ต้องไปกังวลอะไรกับมัน ปล่อยกายของเราให้นั่งสบายๆ จากนั้นก็ปล่อยวางทอดธุระเรื่องร่างกายของเราลง เหมือนกับร่างกายมีก็เหมือนไม่มีในความรู้สึกของเรา เราอย่าไปข้องแวะเขา ปล่อยเขาเป็นไปตามธรรมชาติของเขา ส่วนหน้าที่ของการฟังธรรมของพวกเราก็คือการกำหนดอยู่ที่ใจของพวกเรา รักษาใจของเราให้อยู่ในปัจจุบันไม่ส่งไปสู่อดีตหรืออนาคต ให้จิตของเราอยู่กับปัจจุบัน เสียงธรรมที่เปล่งออกไปที่เรียกว่ากระทบความรู้สึกที่ใจของพวกเรา

เมื่อเราจดจ่ออยู่ที่ใจของเรา เสียงธรรมทั้งหลายที่ถูกจริตนิสัยของเรา ก็จะหลั่งไหลเข้าสู่ใจของเราเอง เราก็ไม่ต้องไปตั้งเจตนาว่าเราจะต้องฟังด้วยความจดจำตั้งใจที่จะจำ เพราะความจำมันเป็นอนิจจังมันไม่เที่ยง เพียงแค่ว่าเราฟังธรรมแล้วเรามีความเข้าใจในธรรมที่เราสัมผัสที่เราได้ยินได้ฟังนั้น ก็ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นบุคคลที่ฟังธรรมเป็นแล้ว ฟังธรรมถูกต้องแล้ว เมื่อเรารักษาใจของเราให้อยู่ในปัจจุบัน.

๔๑. ปฏิบัติแล้วไม่ได้อะไร ไม่มี

นั่งสมาธิตัวขดตัวงอก็นั่งไปเถอะ พอมันไปสัมผัสผลฉันทะเกิดขึ้น มันนั่งทั้งคืนเดินจงกรมทั้งวันทั้งคืนก็เดินได้ มันไม่คาดหมายว่ามีความทุกข์ความยาก มันมีแต่ความพอใจที่จะทำเพราะเห็นคุณค่าของการปฏิบัติ แต่กว่าจะเห็นคุณค่า ยังไม่ได้สัมผัสผล มันขี้เกียจยังไงก็ให้ทำไป และอย่าไปกังวลว่าจะภาวนาไม่เป็น ขอให้ทำไปเรื่อย มันต้องไปสัมผัสผลจนได้ ธรรมะของพระพุทธเจ้าไม่มีคำว่าโมฆะ จะปฏิบัติแล้วไม่ได้อะไรไม่มี ต้องได้ เพียงแต่จะได้มากหรือน้อย

เหมือนกับกินข้าว เราลงมือกินแล้วไม่ได้อะไรมันไม่มี ถึงจะลงมือกินแล้วยังไม่อิ่มก็ตาม แต่กินเล็กกินน้อยก็ต้องได้รับความเอร็ดอร่อย ได้ลิ้มรส ถ้ากินไม่หยุดก็อิ่มได้.

๔๒. ตัวกู ของกู

เมื่อเราเป็นผู้ปรารถนาธรรม เราจะมาห่วงหาอาลัยอาวรณ์กับอะไร ไม่ว่าจะผู้คน ไม่ว่าจะทรัพย์สิน อะไรต่ออะไรทุกสิ่งทุกอย่าง ปล่อยมันไว้ข้างหลังให้หมด เหลือแต่เดินหน้าอย่างเดียว อย่าหันหลัง เรื่องหลังเป็นเรื่องอดีตแล้ว ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สมบัติ ไม่ว่าอะไรทั้งนั้นให้หันหลังให้

ถ้าหากเราหันกลับไป จะมีความอาลัยอาวรณ์ ความผูกพัน ความอาลัยอาวรณ์นี้จะทำให้เราอ้อยอิ่ง มีอุปทานความยึดมั่นถือมั่น ก็แม้แต่อัตตาตัวเรา เรายังต้องวาง แล้วเราจะไม่วางคำว่า "**ของเรา**" หรือถ้าเราวาง "**ของเรา**" ไม่ได้ แล้วเราจะวาง "**ตัวเรา**" ได้อย่างไร จะวาง "**ของเรา**" ได้ ก็ต้องวาง "**ตัวเรา**" ได้ เพราะฉะนั้น คำว่า "**ของเรา**" นี่เราต้องวาง ถ้าวางมันไม่ได้แล้วเราจะวาง "**ตัวเรา**"ได้อย่างไร.

๔๓. จิตเร่ร่อน

พวกเรามองเห็นแต่ปากท้องร่างกาย การขวนขวายของพวกเราจึงมีแต่การคาดหมายขวนขวายออกไปข้างนอกตลอด ชีวิตของพวกเราจึงมีแต่วิ่งออกไปข้างนอกตลอด วิ่งแสวงหาสิ่งโน้นสิ่งนี้ตลอดเวลา ชีวิตของพวกเราจึงไม่เคยสัมผัสกับความปรารถนาอย่างแท้จริง ว่าความปรารถนาในก้นบึ้งของใจเรานั้น เราปรารถนาอะไร มีแต่คาดหมายว่าฉันจะมีเงินมีทอง มียศถาบรรดาศักดิ์ เรือกสวนไร่นา มีสิ่งนั้นสิ่งนี้ มีครอบครัวภรรยาสามีมีลูกหลาน สิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายเราก็คาดหมายออกไปเพื่อปากเพื่อท้องตลอดเวลา

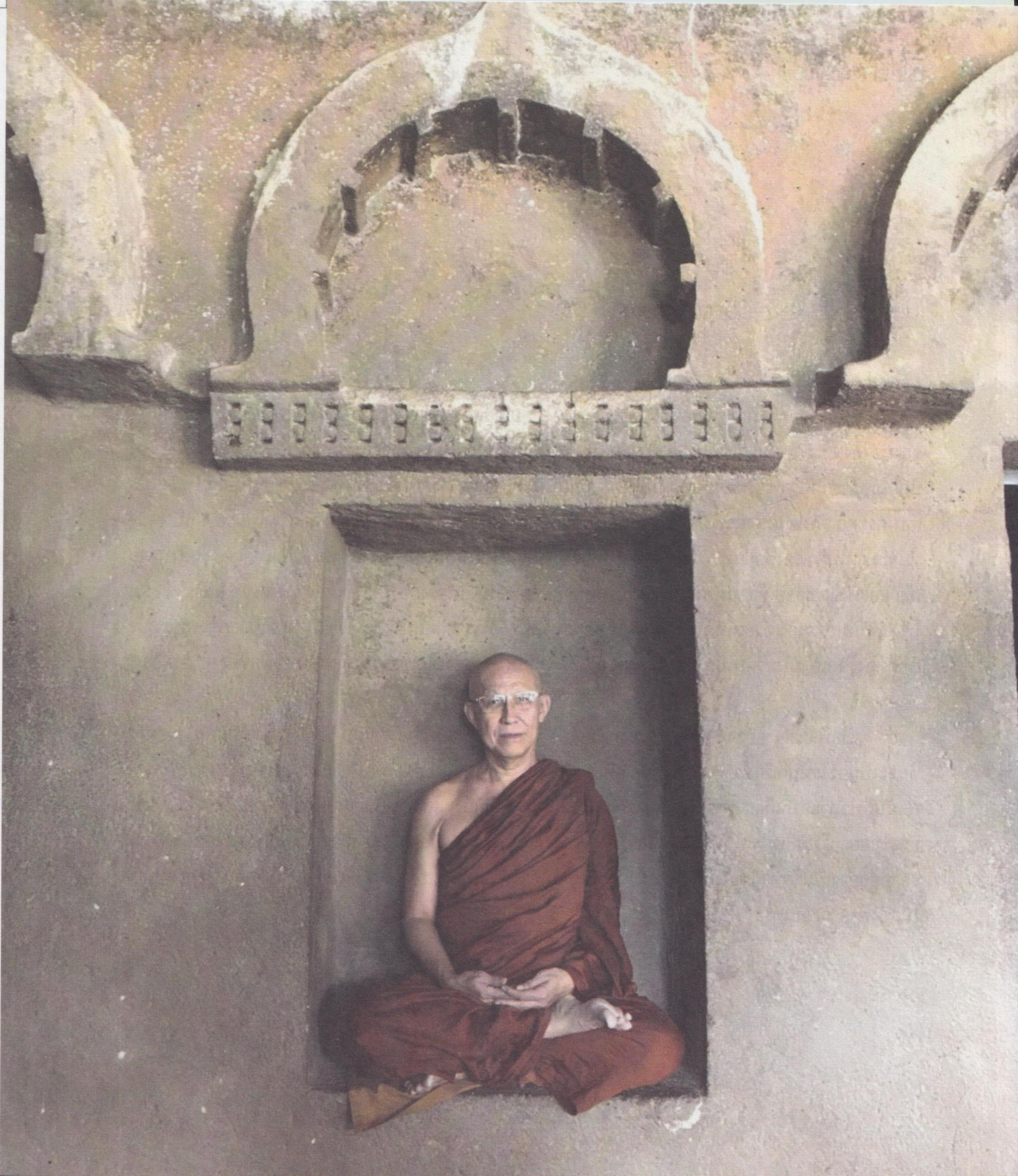
จิตใจของเราเมื่อไม่มีสิ่งใดมาหล่อเลี้ยงเป็นที่พึ่งที่อาศัยให้แก่ใจ ใจก็ดิ้นรนเดือดร้อนทุรนทุรายตลอดเวลา ใจจึงไม่เคยหยุดนิ่ง ไม่ต่างจากเด็กเร่ร่อนจรจัด ไม่มีบ้านที่อยู่อาศัยอย่างแท้จริง จิตที่ไม่มีเรือนอาศัยก็ออกไปเร่ร่อนกับความนึกคิดปรุงแต่งกับอดีตอนาคตตลอดเวลา กระทบกับอารมณ์ยินดียินร้ายแผดเผาก่อกวนจิตใจให้เร่ร่อนเดือดร้อนแส่ส่ายฟุ้งซ่านรำคาญอยู่ตลอดเวลา แล้วชีวิตเราได้อะไรมาเป็นแก่นสารสาระ เราพิจารณาดู ชีวิตของเรามีแต่คาดหมายไปข้างหน้าตลอด การคาดหมายนั้นอาจจะมีความสุข การคาดหมายนั่นคือความสุขของปุถุชน แต่เป็นความสุขบนโมหะความลุ่มหลงที่ครอบงำไว้

เมื่อเราคาดหมายก็เกิดการขวนขวายดิ้นรนทะยานอยากให้ได้สิ่งเหล่านั้นมา ความดิ้นรนนั้นก็เป็นตัวทุกข์อันหนึ่ง เป็นความทุกข์ในความเหน็ดเหนื่อยเมื่อหิวความยากลำบาก พอได้สิ่งเหล่านั้นมาก็ไม่หยุดกับสิ่งเหล่านั้น เราก็คาดหมายไปข้างหน้าอีก เพราะฉะนั้นสิ่งที่ได้มาก็เป็นภาระพะรุงพะรังให้ดูแลรักษาหวงแหนทะนุถนอม ใจก็ไปเกาะเกี่ยวไปข้างหน้าอยู่กับสิ่งภายนอก ชีวิตก็มีแต่หมุนวนอยู่อย่างนี้ตลอดเวลา แล้วพวกเราได้พากันเตือนตัวเองตรวจตราตัวเองถามตัวเองอยู่บ้างไหม ว่าชีวิตที่เราเกิดมาทั้งชีวิตนี้ เราได้อะไร.

๔๔. การปฏิบัติธรรมที่ได้ผลดี

การปฏิบัติธรรมที่ได้ผลดี หนึ่ง สถานที่ต้องเป็นสัปปายะ เพราะสถานที่เป็นจุดเบื้องต้นเลยที่จะทำให้จิตเราดูดดื่มต่อการปฏิบัติธรรมหรือไม่ เราต้องเลือกสถานที่ บางทีสถานที่ที่ไป ภาวนาไม่ได้เรื่องเลย บางที่เราเข้าไปสัมผัสปุ๊บดูดูดดื่มเลยนะ อยากจะนั่งภาวนา อยากเดินจงกรมทั้งวัน จิตนิ่งละเอียดดี มันหนุนกัน

สอง อยู่ที่ความเพียรของเรา อย่าท้อแท้ ถ้าเราตั้งจุดมุ่งหมายว่าเข้ามาเพื่อปฏิบัติธรรม ให้รักษาจุดมุ่งหมายนี้ไว้ แล้วให้มีความเชื่อมั่นลงไปว่า ธรรมะของพระพุทธเจ้าไม่มีคำว่าโมฆะ ปฏิบัติแล้วไม่ได้อะไรไม่มี ธรรมะของพระพุทธเจ้าเปิดเป็นสาธารณะ ไม่มีใครผูกขาด พระพุทธเจ้าก็ไม่ผูกขาด แต่หวังไว้เป็นสมบัติของผู้ปฏิบัติ ก็เมื่อเราเป็นผู้ปฏิบัติเดินตามร่องรอยของศาสดา ทำไมเราจึงจะไม่ถึงจุดหมายนั้น ตั้งความเชื่อมั่นลงไปแล้วก็ทุ่มเทลงไป ไม่ต้องไปห่วงหาอาลัยอาวรณ์.

๔๕. อัตตาตัวตน

เมื่อเราออกไปพิจารณาทางด้านปัญญา ให้ไปคุ้ยเขี่ยคลี่คลายพิจารณา ไตร่ตรองแยกแยะ ตามสภาพของกองสังขารทั้งหลาย ให้เห็นสภาพความเป็นจริงว่ามันเป็นอย่างไร ร่างกายนี้มันเป็นกองอสุภะ เป็นความปฏิกูลโสโครก ที่เราพากันยึดมั่นถือมั่น ที่เรียกว่าเป็นอัตตาตัวตน ตัวตนมันอยู่ที่ไหน ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก ตับไตไส้พุงหรือเปล่า ที่เป็นเราเป็นตัวเรา ผมก็เป็นผม เล็บก็เป็นเล็บ ฟันก็เป็นฟัน หนังก็เป็นหนัง มันจะมาเป็นตัวเราได้อย่างไร ให้พิจารณาคลี่คลายออกไป ให้เห็นสภาพกายทั้งหมดตั้งแต่ศีรษะจนถึงปลายเท้า และตั้งแต่ปลายเท้าจนถึงศรีษะ และมาดูตามสภาพความเป็นจริงของมัน ให้เห็นมันเป็นธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่มันมารวมกันด้วยเหตุด้วยปัจจัย โดยอาศัยจิตคือผู้รู้นี้มาอาศัยมันอยู่ เรามาอาศัยเขาอยู่ชั่วระยะหนึ่ง เราก็ต้องรู้จักเอามันมาเป็นประโยชน์ต่อตนเองให้ได้ ก่อนที่เจ้าของเดิมเขาจะมาทวงคืนไป คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ

เมื่อพิจารณาอย่างถ่องแท้ จะเห็นชัดเจนได้เลยว่า เราเป็นแค่เพียงผู้มาอาศัยอยู่ชั่วระยะหนึ่งเท่านั้น มันจะเป็นอะไรมันก็เป็นไปตามสภาพของมัน แล้วมันจะไปทุกข์ได้อย่างไร เพราะเราไม่ใช่เขา เขาไม่ใช่เรา พอมันถึงเวลาแก่มันก็แก่ พอมันถึงเวลาเจ็บมันก็เจ็บ พอมันถึงเวลาตายมันก็ตายก็เท่านั้นเอง เราจะอยากรู้หรือไม่อยากรู้มัน เราจะใช้หรือไม่ใช้มัน มันก็ต้องแก่เจ็บตายของมันอยู่ดี เราต้องอยู่และได้ประโยชน์จากมัน อย่าอยู่อย่างเป็นข้าทาสของมัน โดยที่ไม่ได้ประโยชน์อะไรจากมันเลย ไม่อย่างนั้นก็มีแต่ขาดทุนเปล่าประโยชน์ ให้ลองพิจารณากันดู.

๔๖. ไฟล้นเตา

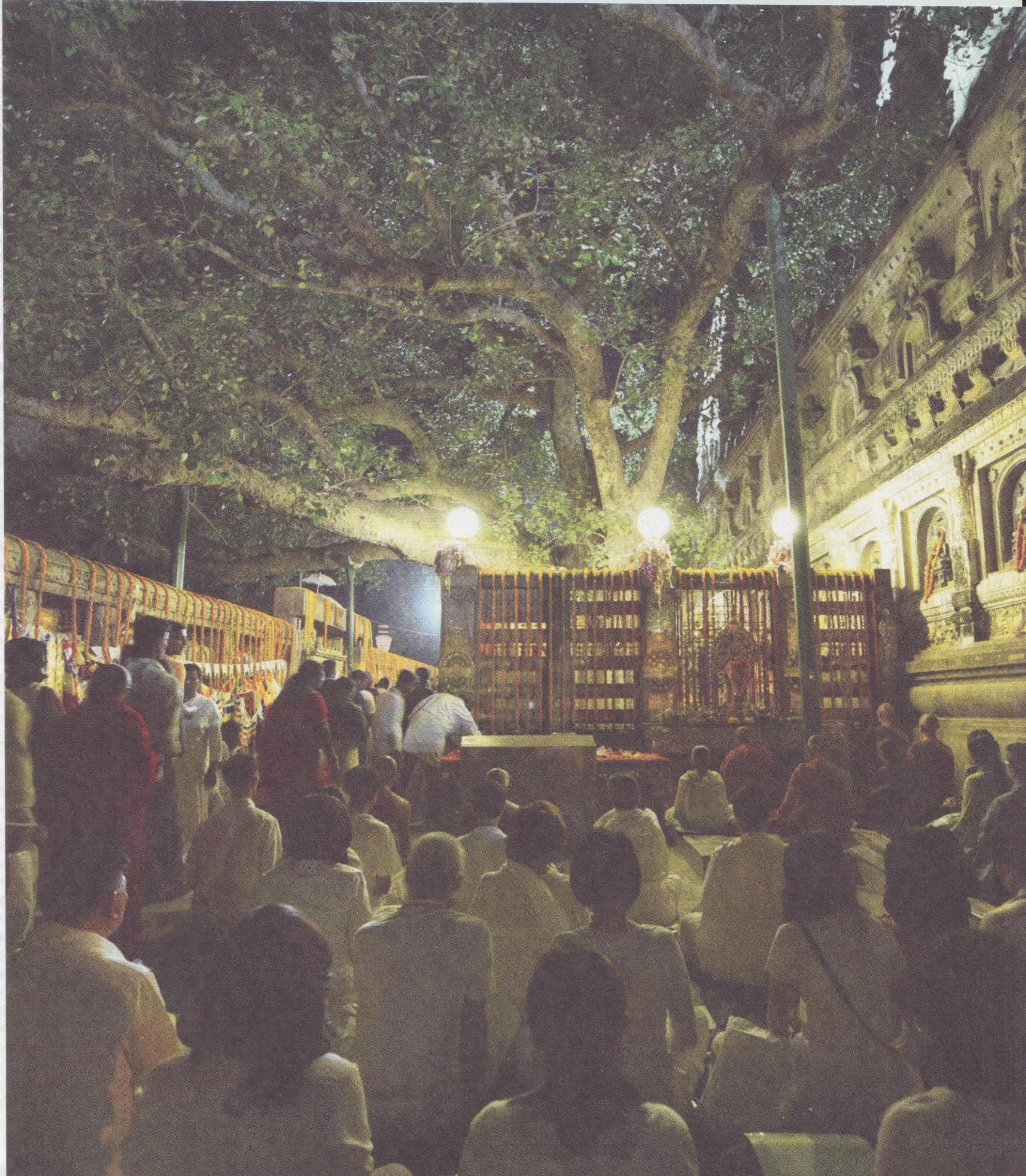
เปลวไฟถ้ามันอยู่ในเตา มีเตาเป็นขอบเขตของไฟ ไฟนั้นก็เอาไปสร้างประโยชน์ได้เยอะแยะมากมาย แต่ถ้าเปลวไฟมันล้นเตาออกไป โดยไม่มีขอบ ไม่มีเขตกั้น ไฟนั้นมันก็สามารถเผาตัวเราได้ ก่อให้เกิดโทษ เผาอะไรให้แหลกลาญพังทลายลงได้มากมายก่ายกอง เพราะฉะนั้น หลักสำคัญคือ ไฟนั้นมันต้องมีขอบเขต มีเตาเป็นขอบเขตคอยกั้นไว้

กิเลสก็เหมือนกัน กิเลสในหัวใจของพวกเรา ถ้าจะไม่ให้มันเป็นโทษเป็นภัยต่อเรา เราก็ต้องสร้างขอบเขตให้มันไว้ ก็คือมีศีลนี่แหละ มีความอดกลั้นเป็นขอบเขตของกิเลส ถ้ามันไม่ล้นขอบล้นเขตของศีลออกไป ไม่เกินความอดกลั้นไปแล้ว แม้เราจะเป็นปุถุชนคนมีกิเลส เราก็มีความสุข มีความร่มเย็น มีความสุขในระดับของปุถุชนได้ ในเบื้องต้นมันจะทำให้ชีวิตของพวกเรามีความสุข มีความอบอุ่นเบิกบานในความเป็นอยู่ของพวกเรา พื้นฐานชีวิตมีความอบอุ่นด้วยอำนาจของศีลแล้ว **"สีเลนะ สุคะติง ยันติ"** มันก็มีความสุขในสภาพนั้นได้ ชีวิตก็จะมีคุณค่าชีวิตที่มีคุณค่า คือต้องมีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว มีธรรมะเป็นที่อยู่.

๔๗. กามคุณ

จิตใจที่ทรงอรรถทรงธรรมแล้ว จะนำความสุขมาสู่ตัวเราได้อย่างแท้จริง แล้วชีวิตของเราจะอยู่ที่ไหนก็มีแต่ความสุข แล้วเราจะเห็นคุณค่าว่าการเกิดขึ้นมาของเรา เราก็สามารถสร้างความสุขได้อย่างแท้จริง มันไม่มีความสุขใดจะยิ่งใหญ่เท่าจิตใจดวงนี้สัมผัสกับธรรมะ เป็นจิตที่ทรงอรรถทรงธรรม จึงเป็นจิตที่มีความสุขได้อย่างแท้จริง ในสามแดนโลกธาตุนี้ไม่มีอะไรที่มีคุณค่าเหนือกว่านี้อีกแล้ว มันจึงไม่ไปหลงเพลิดเพลินมัวเมากับเรื่องกามคุณเหมือนแต่เก่าก่อน เพราะจิตมันเห็นสิ่งที่มีคุณค่าแล้ว แม้กามคุณมันจะมีมากมายอยู่ในทั่วโลกทั่วสงสารมากมายก่ายกองแค่ไหนก็ตาม เราก็ไม่ไปยินดียินร้ายในกามคุณทั้งหลายเหล่านั้นเลย มองมันเป็นธรรมชาติของโลก ที่มีเกิดแล้วก็มีดับ เราไม่มีทั้งความยินดีและยินร้ายในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น

เรื่องของกามคุณมันเป็นธรรมชาติของมัน มีเกิดมีดับเป็นไปแบบนี้ตลอดอนันตกาล เพียงแต่ผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง ถ้าเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยความโง่ ก็เอามาเป็นตัวสมุทัยเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ถ้าเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยธรรม ก็เอามาเป็นมรรคเป็นเครื่องแก้ไขชำระได้ เพราะฉะนั้น ต้องน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติ ถ้าปฏิบัติอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังไงธรรมะก็ต้องเจริญขึ้นมาภายในจิตในใจของเรา จิตของเราต้องเจริญในธรรมได้อย่างแท้จริงแน่นอน.

๔๘. อาณาปานสติ

พระพุทธเจ้าท่านกล่าวว่า อานาปานสติเข้าได้กับทุกจริตนิสัย อานาปานสติมันสามารถซึมซับได้อย่างร่มเย็นไปหมดเลย แต่วิธีอื่นๆ ก็แล้วแต่จริตนิสัยของแต่ละคน แต่ทุกจริตนิสัยสามารถใช้อานาปานสติได้หมดเลย

เจ้าชายสิทธัตถะพระองค์ก็ทรงใช้วิธีอานาปานสติ แต่หลวงปู่มั่นท่านใช้อานาปานสติ แล้วท่านบอกว่าแค่ลมหายใจเข้าออกมันยังเบาบาง มันยังทำให้เผลอ และหลุดได้ง่าย ท่านเลยสำทับเอาคำว่า **"พุทโธ"** กำกับลงไปด้วย ท่านบอกว่า รู้สึกว่ามันแนบแน่นขึ้น มันเผลอและหลุดยากขึ้น เวลาหายใจเข้าแล้วนึกในใจ **"พุท"** เวลาหายใจออกแล้วนึกในใจ **"โธ"** ให้เราฝึกปฏิบัติแบบนี้ด้วยความระมัดระวัง ความระมัดระวังนี่แหละเป็นตัวสติ.

๔๙. อย่ายินดีในสิ่งผิด

หลวงตามหาบัวท่านพูดอยู่เสมอว่า **"คนที่เข้ามาหาเรา เขาเข้ามาหาเราเพื่อความถูกต้องใช่ไหม เขาเข้ามาหาเราเพื่อความดีใช่ไหม"** แต่ถ้าเขาเข้ามาหาเราแล้วมันไม่ถูกต้อง พอเราบอกเราเตือน แล้วจะมาหาว่าเราดุกันได้อย่างไร เราไม่สนใจฟัง และไม่สนใจจะแก้ไขด้วย พอเราไปบอกก็หาว่าเราดุ มันไม่ดี เราไปบอกไปเตือนเรื่องที่ดีให้ ก็หาว่าเราดุ แล้วจะให้เราช่วยแก้ไขเขาให้ได้อย่างไร เพราะฉะนั้น ท่านเลยบอกว่าเราไม่สนใจฟังและไม่สนใจจะแก้ไขด้วย

นี่แหละ คือองค์หลวงตามหาบัว ใครจะหาว่าท่านดุแค่ไหนก็ตาม ท่านก็ไม่สนใจฟัง ถ้าเข้ามาไม่ถูกต้อง ท่านก็เอาทันทีเลย ถ้าเข้ามาไม่ดี ท่านก็บอกทันทีเลย องค์หลวงตามหาบัวท่านเอาจริงเอาจังมาก เน้นเรื่องการอบรมเรื่องการสอน อะไรที่ผิดแล้ว แม้เล็กน้อย ท่านจะไม่ปล่อยให้ผ่านไปเลย ท่านจะชี้ทันทีเลย ไม่ว่าจะอยู่ลับหลังหรืออยู่ต่อหน้า ท่านจะชี้ทันทีเลย

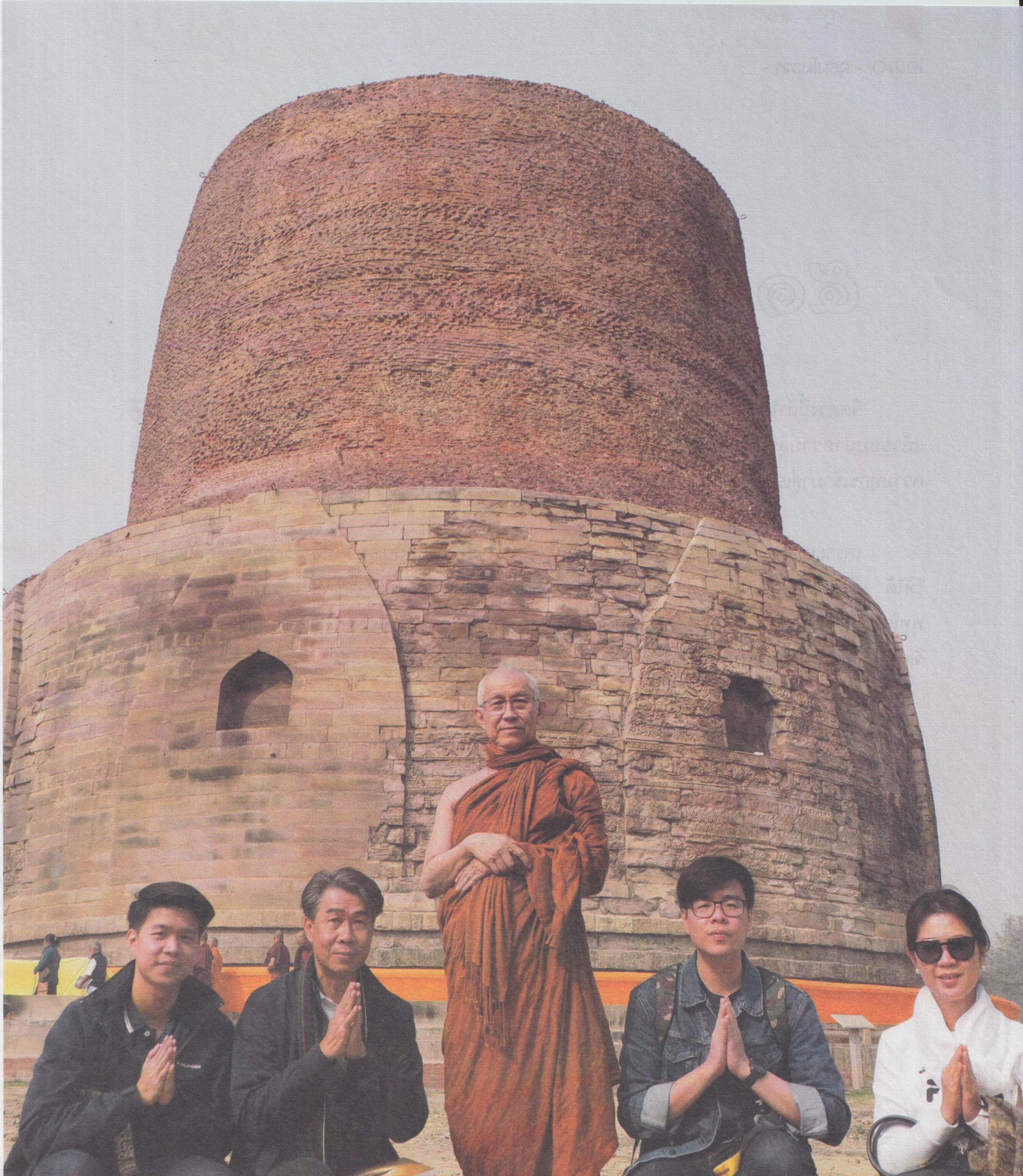
ถ้ารู้ว่าสิ่งไหนผิดแล้วยังไปฝืนทำ อันนั้นอยู่กับท่านไม่ได้เลย เพราะรู้ว่าผิดแล้ว ยังยินดีพอใจไปทำอันนี้อยู่ไม่ได้ แต่ถ้าทำผิดไปโดยที่ไม่รู้ว่ามันผิด อันนี้ท่านจะกล่าวตำหนิติเตียนแล้วคาดโทษไว้อย่าให้มีครั้งที่สองตลอดชั่วชีวิตนี้ ถ้ามีครั้งที่สองท่านไล่หนีเลย เพราะฉะนั้น พวกเราที่อยู่กับองค์หลวงตาทำผิดมีครั้งเดียวเท่านั้น ไม่มีครั้งที่สองอีกเลย นี่แหละคือการอยู่กับองค์หลวงตามหาบัว.

๕๐. จิตเป็นธรรม

นักปฏิบัติทั้งหลาย ให้พากันมีความพากเพียรในการอบรมเจริญสติ เพื่อให้สติมีความแนบแน่นในการรักษาจิต เมื่อเราทุ่มเทต่อการประกอบความพากเพียรแล้ว สติตัวที่จะรักษาจิตมันจะกล้าแข็งมากขึ้นด้วยความมีกำลังวังชาขึ้นมา จากนั้นสิ่งใดก็ตามที่มันมาสัมผัสทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ของเรา ไม่ว่าจะมาในรูปของรูป เสียง กลิ่น รส ก็ตาม มันจะไม่สามารถมาครอบงำจิตใจดวงนี้เหมือนแต่เก่าก่อนได้ เพียงแค่มากระทบแล้วรับทราบเท่านั้น ปัญญาก็เข้าไปแยกแยะคุ้ยเขี่ยพิจารณาในสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นได้

ถ้าสภาพความเป็นจริงของมันเปิดเผยออกมา วิปัสสนาความรู้แจ้งก็จะเกิดขึ้น โมหะความลุ่มหลงก็หลุดออกไป กระแสของกิเลสมันก็หลุดออกไป ยิ่งการทำความเพียรหนักแน่นมั่นคงมากขึ้น จิตจะยิ่งก้าวหน้ามั่นคงขึ้น จนกระทั่งจิตมันเป็นธรรมทั้งแท่ง

เมื่อจิตมันเป็นธรรมแล้ว อยู่ที่ไหนมันก็มีแต่ความสุข ที่เรียกว่า **"ปรมัง สุขัง"** เป็นสุขอย่างยิ่ง แค่เพียงชำระสมุทัยที่เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ให้พังทลายหลุดออกไปจากใจของเรา ธรรมชาติอันหนึ่งที่มันจะเกิดขึ้นโดยที่เราไม่ต้องไปเรียกร้องอะไร ธรรมชาตินั้นที่เรียกว่า **"นิโรธ"** คือความดับทุกข์นั่นเอง.

๕๑. จิตรวม

จิตดวงนี้ถ้าได้รับการอบรมดีแล้ว จะเป็นจิตที่ทรงคุณค่าที่สุด **"จิตตัง ทันตัง สุขาวะหัง"** จิตที่อบรมดีแล้วย่อมนำความสุขมาสู่ตน ไม่มีใครเลยที่จะนำความสุขออกไปจากเราได้ และก็ไม่มีใครเลยที่จะนำความทุกข์เข้ามาสู่เราได้ นอกจากจิตดวงนี้

เพราะฉะนั้น ให้พากันใส่ใจในการอบรมจิตอบรมใจของเรา นับตั้งแต่เบื้องต้นอบรมให้มีความสงบให้ได้ เมื่อจิตมันมีความสงบอยู่กับพุทโธบ่อยเข้า จิตจะเริ่มมีความชำนิชำนาญ เริ่มคุ้นเคยกับบทบริกรรมพุทโธแล้ว จิตก็จะอยู่กับพุทโธได้อย่างไม่ดิ้นรน ไม่ทุรนทุราย พอต่อเนื่องละเอียดเข้าไปเรื่อยๆ ในที่สุดจิตก็มันก็จะรวมตัวลงสู่ความสงบได้

พอจิตมันได้รวมตัวลงสงบสักครั้งหนึ่งแล้ว ต่อไปมันก็รวมตัวลงได้ง่ายขึ้น เพราะมันเริ่มรู้ทางแล้ว มันก็สงบลงได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น จนกระทั่งเมื่อจิตมันมีความสงบเป็นพื้นฐานแล้ว จิตนั้นมันจะมีแต่ความตั้งมั่นหนักแน่นมั่นคง ที่เราเรียกว่า **"สมาธิ"**.

๕๒. ภาวนาอยู่เป็นนิตย์

หลักสำคัญของการภาวนา คือให้ภาวนาอยู่เป็นเนืองนิตย์ ถ้าทำไม่ต่อเนื่อง ทำๆ หยุดๆ เดี๋ยวก็เกิดความเบื่อหน่าย เพราะมันไม่มีความเจริญก้าวหน้า

การภาวนาในเบื้องต้น แม้จิตมันจะดื้อรั้นหรือดีดดิ้นด้วยอารมณ์เรื่องราวต่างๆ ตลอดจนความนึกคิดปรุงแต่งฟุ้งซ่านอยู่เรื่อยๆ ต่อให้จิตจะคิดดีดดิ้นแค่ไหนก็ตาม ถ้าได้นำธรรมะของพระพุทธเจ้ามาฝึกอบรมขัดเกลาแล้ว เชื่อเถิดว่าไม่มีอะไรจะเหนือยิ่งกว่าธรรมะของพระพุทธเจ้า เพียงแค่ให้เราหมั่นทำอยู่เป็นประจำ เมื่อทำไปเรื่อยๆ มันก็เกิดการซึมซับไปเรื่อยๆ.

๕๓. กรรม

พวกเราทั้งหลายที่เกิดขึ้นมาอยู่ในตระกูลของชาวพุทธ พระพุทธเจ้าท่านสอนให้พวกเราเชื่อในเรื่อง "กรรม"

"กรรม" ก็คือ การทำดีหรือทำชั่ว กรรมดีกรรมชั่วจะเป็นผู้ตอบสนอง เป็นผู้ให้ผลแก่เราอย่างหลีกเลี่ยงซ่อนเร้นไม่ได้อย่างแน่นอน

พวกเราอย่าพากันประมาทนิ่งนอนใจ ควรอย่างยิ่งที่จะน้อมนำเอาหลักศีลธรรมในพระพุทธศาสนานี้เข้ามาประพฤติปฏิบัติเป็นประจำจิตประจำใจของพวกเรา ศีลธรรมเหล่านี้จะกำกับในการดำเนินชีวิตของพวกเรา ไม่ว่าจะคิดก็ตาม ศีลธรรมก็จะนำพาไปคิดในทางที่ดี ไม่ว่าจะพูดก็ตาม ศีลธรรมก็จะนำพาคำพูดนั้นไปในทางที่ดี ไม่ว่าการกระทำก็ตาม ศีลธรรมนั้นก็จะนำการกระทำนั้นไปในทางที่ดีเอง เพราะฉะนั้น คนเราอยู่บนโลกนี้ ถ้าหากกระทำดี คิดดี พูดดี ทำดีแล้ว คำว่าดีนี่แหละ จะรวมเข้าไปเป็นบุญกุศลอยู่ภายในจิตในใจของพวกเรา.

๕๔. จิตแบกหาม

ร่างกายของเรา ถ้าไม่ได้ไปแบกหามอะไรมากมาย มันก็เบาสบายไม่หนัก ไม่เจ็บ แต่การที่ร่างกายของเราไม่สบาย ก็เพราะเราไปแบกหามอะไรมากมายเยอะแยะพะรุงพะรังไปหมด มันก็เลยหนัก แต่ถ้าปลงวางไม่ไปแบกหามสิ่งเหล่านั้นเสีย ร่างกายมันก็เบาสบาย ไม่หนัก

จิตของเราก็เหมือนกัน จิตแบกหามด้วยความนึกคิดปรุงแต่ง หาต้นหาปลายไม่เจอ มันก็เลยวุ่นวายของมันอยู่อย่างนั้น มันก็เลยหนักทับถมอยู่ตลอดเวลา แต่พอเรามาภาวนาเท่านั้น จิตมันอยู่กับพุทโธ อยู่กับลมหายใจเข้าออก ความยุ่งเหยิงวุ่นวายที่มันมาเกาะเกี่ยวครอบงำจิตใจอยู่ มันก็จางออกไป จิตก็เริ่มเบาสบายขึ้น

เมื่อจิตมันอยู่ด้วยตัวของมันเอง พอได้มาภาวนา มันก็เบาสบาย แล้วเราจะเห็นว่าความสุขมันอยู่ตรงนี้เอง แต่พวกเราพากันมองข้ามมันไปเสียสิ้น.

๕๕. โทษภัยในวัฏฏะ

พระพุทธเจ้าท่านกล่าวเปรียบเทียบว่า **"น้ำในมหาสมุทรอันกว้างใหญ่ไพศาลที่ว่ามีมากมาย มันก็ยังมีน้อยกว่าน้ำตา ที่มันหลั่งออกมาจากความทุกข์ในภพชาติต่าง ๆ ของเราที่พวกเราเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสารนี้"** ลองคิดดูว่ามันจะทุกข์ขนาดไหน เพราะฉะนั้นมันควรถึงจุดที่จะเบื่อหน่ายกันได้แล้ว ตอนนี้พวกเรามีหนทางที่จะออกจากสิ่งเหล่านั้นแล้ว ด้วยเส้นทางของพระพุทธเจ้า ที่พระองค์ทรงเมตตาปูทางเดินไว้ให้แล้ว

เมื่อเราย้อนเข้าไปพิจารณาดู เราจะเห็นโทษเห็นภัยของวัฏฏะ จะพบว่าเป็นของที่น่าเบื่อหน่ายที่สุด จากนั้นเราจะเริ่มมีกำลังใจ ที่จะดิ้นรนนำพาจิตใจของเรา ให้ออกมาจากกระแสของวัฏฏะ ด้วยการประพฤติปฏิบัติธรรม

เมื่อเราประพฤติปฏิบัติธรรม ภาวนาไปเรื่อย ๆ จิตมันจะละเอียดเข้าไป มันก็จะมีความเฉลียวฉลาดมากขึ้นเรื่อย ๆ พิจารณาอะไรที่เข้ามาสัมผัส มันก็คิดพิจารณาในแง่ของธรรมะ คิดไปในแง่ของการชำระการปัดกวาดจิตใจของเรา ให้กิเลสที่มันทับถมอยู่ในจิตในใจของเราเบาบางลงไป จิตก็จะมีความเบิกบานขึ้น มีความผ่องใส จิตจะมีความสุขมากขึ้น เพราะสิ่งที่มันมาครอบงำจิตใจมันเบาบางลงไป จิตเป็นอิสระจากการแบกหามจากความยึดมั่นถือมั่น นั่นแหละมันถึงเป็นความสุขที่แท้จริง.

๕๖. จิตที่อบรมดีแล้ว

จิตที่ถูกอบรมมาดีแล้ว มันจะมีแต่ความเมตตา อ่อนโยน หนักแน่นมั่นคง เมื่อไปเกี่ยวข้องกับอะไร จิตใจก็จะมีแต่ความนิ่มนวล มีแต่ความเมตตา แม้ภายนอกทางกาย วาจา จะแสดงออกไปด้วยความแข็งกระด้าง ด้วยความเอะอะโวยวายก็ตาม อันนั้นก็เป็นแค่กิริยาไม่เกี่ยวกับจิต เพียงแต่ว่าจิตมันจะเลือกใช้กิริยาอะไรไปเป็นเครื่องมือของมัน

เมื่อจิตที่มีความเมตตา มีความอ่อนโยน แม้มันจะเลือกใช้กิริยาไปในทางเอะอะโวยวาย มันก็ใช้ด้วยความเมตตา เมื่อใช้ออกไปด้วยความเมตตา ผลที่ออกมามันก็มีแต่ความร่มเย็น มันเหมือนกับอาวุธปืนอันเดียวกัน ถ้าเจ้าหน้าที่เอาไปใช้ ใช้เพื่อความร่มเย็นของประชาชน แต่ถ้าโจรผู้ร้ายเอาไปใช้ ใช้เพื่อความเดือดร้อนของประชาชน

กิริยาอันเดียวกัน แต่จิตประเภทไหนเอาไปใช้ จิตประเภทโกรธเอาไปใช้ ก็ใช้เพื่อการทำลาย จิตประเภทเมตตาเอาไปใช้ ก็เอาไปใช้เพื่อความร่มเย็น ผลที่ออกมามันย่อมแตกต่างกันมาก เลยขึ้นอยู่กับว่าจิตประเภทไหนเอาไปใช้ เพราะฉะนั้นเวลามอง เราอย่ามองแต่แค่ภายนอก เหมือนครูบาอาจารย์บางท่านบางรูป ยกตัวอย่างองค์พ่อแม่ครูอาจารย์หลวงตามหาบัว เป็นต้น

ที่ ๑ /๒๕๖๔

(สมเด็จพระวันรัต)

ปฏิบัติหน้าที่แทนเจ้าคณะใหญ่คณะธรรมยุต

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๒๗ แห่งกฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ว่าด้วยการแต่งตั้งถอดถอนพระสังฆาธิการ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

จึงแต่งตั้งให้ พระสุธรรม ฉายา สุธมฺโม อายุ ๗๑ พรรษา ๕๑ วิทยฐานะ น.ธ.เอก วัดเกษรศีลคุณ ตำบลบ้านตาด อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

ดำรงตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดเกษรศีลคุณ

มีอำนาจและหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๑

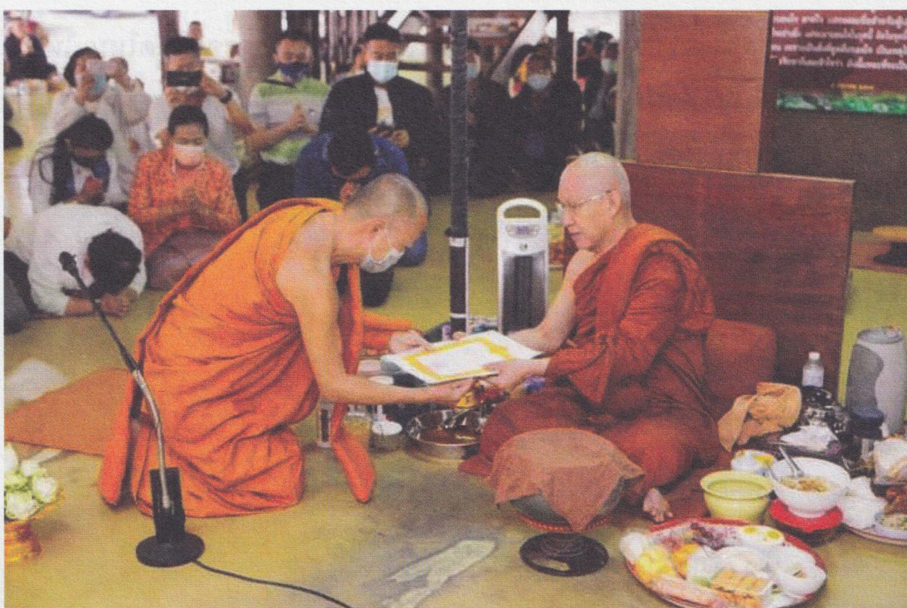
พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดดังกล่าวข้างต้น จงอยู่ในโอวาทของเจ้าอาวาสที่ได้รับแต่งตั้งแล้วนั้น ซึ่งปฏิบัติการโดยชอบด้วยพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม

ขอจงถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในพระพุทธศาสนา ตลอดกาลนาน เทอญ

แต่งตั้ง ณ วันที่ ๑ เดือน มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

(พระราชสารโกศล)

เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี (ธรรมยุต)

เจ้าคณะจังหวัดอุดรธานี (พระราชสารโกศล)
ถวายใบแต่งตั้งพระอธิการสุธรรม สุธมฺโม ขึ้นเป็นเจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๔

๕๗. น้ำในแก้ว

เมื่อเราตั้งแก้วน้ำลงแล้ว น้ำในแก้วมันกระเพื่อม ถ้าเราต้องการให้น้ำในแก้วมันนิ่ง ให้มันหยุดกระเพื่อม ตัวแก้วน้ำไม่ว่ามันจะตั้งอยู่ที่ไหนก็ตาม ไม่ว่าจะตั้งอยู่บนไม้ บนแก้ว บนปูน หรืออยู่บนกระดาษ ก็ให้ตั้งมันอยู่ในจุดเดียวเท่านั้น อย่าให้มันเคลื่อนย้าย มันจะตั้งอยู่กับอะไรก็ได้ ให้ตั้งอยู่ในจุดเดียวเท่านั้น ถ้าแก้วมันไม่เคลื่อนย้าย เดี๋ยวกระแสน้ำในแก้วมันก็หดตัวเข้ามาหดตัวเข้ามา แล้วผลที่สุด น้ำในแก้วมันก็สงบนิ่งลงได้เอง

แนวทางวิธีการภาวนาวิธีการต่าง ๆ ก็เช่นกัน สิ่งสำคัญคือไม่ว่าจะอยู่ที่จุดไหน ให้เรามีความชัดเจน มีความสะดวก มีความคล่องแคล่วในการทำ ไม่ฝืนความรู้สึก ไม่ฝืนการกระทำของเรา นั่นแหละเรียกว่า จริตนิสัยของเรา แล้วให้เราจับเอาวิธีนั้นให้มั่น เราไม่ต้องไปสนใจวิธีอื่นเลย.

๕๘. บุญนำพา

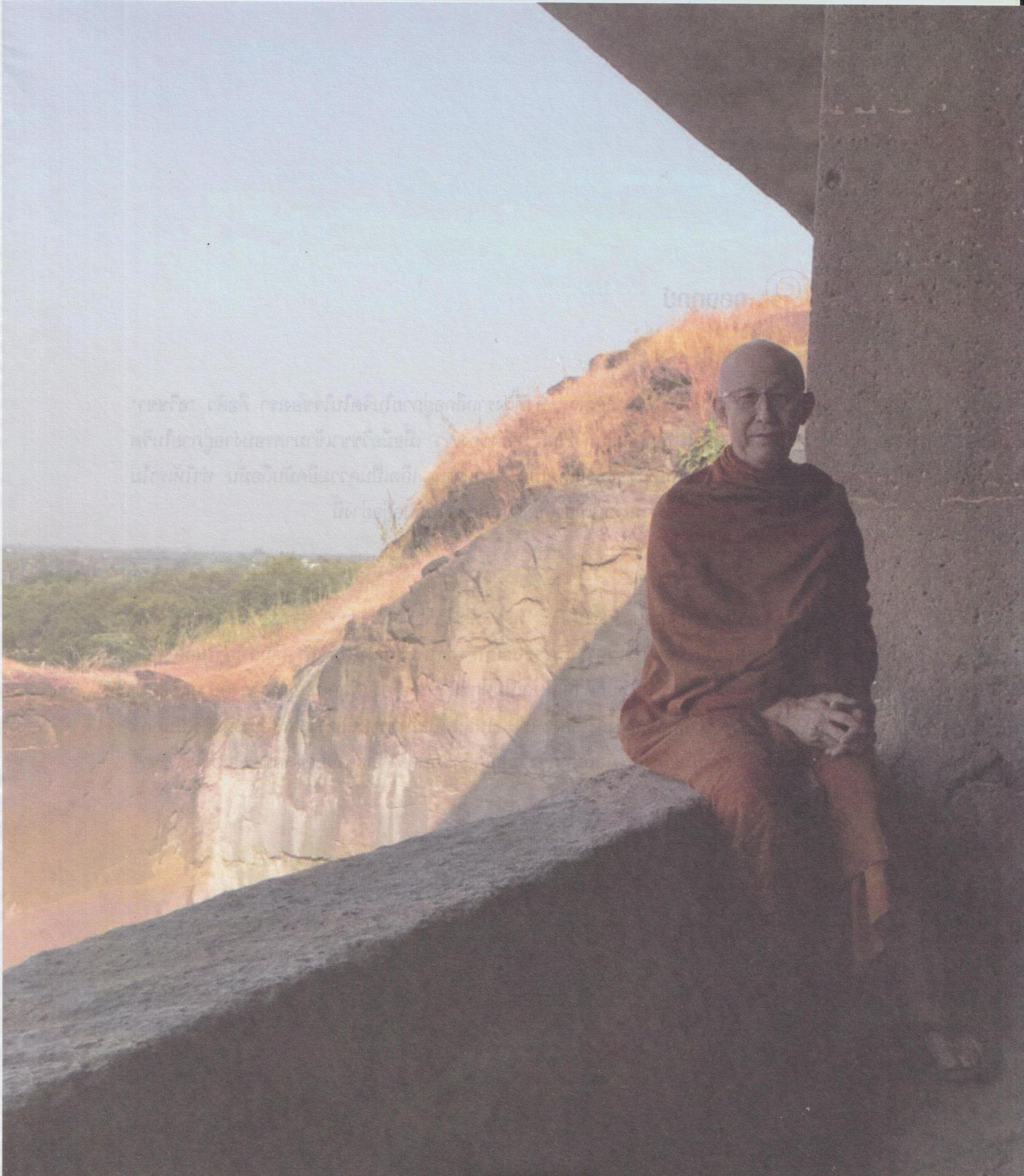
การเวียนว่ายตายเกิดท่องเที่ยวในวัฏฏะของจิตดวงนี้ มันมีความแตกต่างกันในแต่ละภพชาติ ความแตกต่างนี้มันเกิดขึ้นมาจาก **"ปุพเพกตปุญญตา"** การได้สะสมบุญไว้แต่ปางก่อนนี่เอง ที่เป็นตัวผลักดันให้จิตดวงนี้ไปอุบัติเกิดในสถานที่ต่าง ๆ ในสภาพที่ต่าง ๆ กัน ด้วยอำนาจของปุพเพกตปุญญตา ที่สะสมไว้อยู่ภายในจิตในใจของตนเอง

ถ้ามีการสั่งสมบุญไว้มาก บุญนี้ก็นำพาจิตดวงนี้ไปอุบัติเกิดในสถานที่ดียิ่ง ๆขึ้นไป การไปเกิดในสถานที่ดี ก็เป็นโอกาสให้พวกเราได้สั่งสมปุพเพกตปุญญตายิ่ง ๆ ขึ้นไป เพราะการได้ไปเกิดในสถานที่เหมาะที่ควร ที่เป็นมงคล ก็เป็นโอกาสที่จะทำให้เรามีโอกาสมาต่อยอดในการทำบุญบำเพ็ญเพียรยิ่ง ๆ ขึ้นไป.

๕๙. อดกลั้นต่อกิเลส

เราสามารถควบคุมกิเลสไว้ได้ โดยที่เราไม่จำเป็นต้องไปกล่าวสมาทานศีลเลย แม้ว่าเราจะกล่าวสมาทานศีลอยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าเราไม่มีความอดกลั้นต่อกิเลส ปล่อยกิเลสให้มันล้นขอบล้นเขตออกมา มันก็ไม่เป็นศีลเลย เพราะศีลมันไม่ได้อยู่ที่การกล่าวภายนอก การกล่าวภายนอกเป็นเพียงแค่การปฏิญาณตัวเอง

แต่ศีลที่แท้จริงมันอยู่ที่พวกเรามีความอดกลั้น สามารถควบคุมกิเลสให้มันอยู่ในขอบในเขต มีความอดกลั้นต่อกิเลสไม่ให้มันล้นขอบล้นเขตออกมา จนกระทั่งนำกายวาจาของเราไปเป็นเครื่องมือของมัน เพียงเท่านี้ศีลของเราก็บริสุทธิ์แล้ว เมื่อศีลของเราบริสุทธิ์แล้ว เราจะอยู่ที่ไหนก็ตาม เราก็จะไม่มีเวร ไม่มีภัยที่คอยมาเกาะเกี่ยวหรือมาครอบงำจิตใจให้เป็นปลิโพธความกังวลเลย จิตใจของเราก็จะมีแต่ความเบิกบานแช่มชื่นผ่องใส ทำให้พื้นฐานการดำเนินชีวิตของเรามีแต่ความร่มเย็นเป็นสุขกันขึ้นมา.

๖๐. กองทุกข์

ในวัฏฏะการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์โลก สิ่งที่ฝังรากลึกอยู่ภายในจิตในใจของเรา คือตัว **"อวิชชา"** อวิชชา คือ ความโง่หรือความไม่รู้ตามสภาพความเป็นจริงของเขา เมื่อมีอวิชชาเข้ามาครอบงำอยู่ภายในจิตในใจ ก็ก่อให้เกิดเป็นโมหะความลุ่มหลง แล้วก็เกิดเป็นอัตตาตัวตน เกิดเป็นความยึดมั่นถือมั่น ทำให้เราไม่สามารถหลุดออกไปจากวัฏฏะได้ ต้องวนเวียนเทียวเกิดแก่เจ็บตายวนกันอยู่อย่างนี้

การเกิดการตายมันคือกองทุกข์อย่างแท้จริง พระพุทธเจ้าจึงท่านกล่าวว่า **"การอุบัติเกิดขึ้นมาของสัตว์โลกนั้น ไม่มีอะไรเลยนอกจากทุกข์เกิด"** เพราะฉะนั้นจึงทำให้พวกเราเหล่าสัตว์โลกจมอยู่ในกองทุกข์อยู่ตลอด ไม่ว่าเราจะเกิดในภพไหนชาติไหนก็ตาม มันก็เป็นทุกข์ทั้งนั้น เพียงแค่ทุกข์มันแตกต่างกัน ทุกข์อย่างหยาบ ทุกข์อย่างปานกลาง หรือทุกข์อย่างละเอียด เช่น ไปเกิดเป็นเทวดาบนสรวงสวรรค์ มันก็ยังเป็นทุกข์ เพราะว่ามันยังมีอนิจจัง เมื่อมันมีอนิจจัง มันก็มีทุกขัง มีอนัตตา มันก็ยังจมอยู่ในกองทุกข์ เป็นเพียงแค่ทุกข์ที่แตกต่างกันออกไปเท่านั้น.

๖๑. มีค่าเพราะมีธรรม

อย่ายินดีพอใจแต่โลก เราไม่ปฏิเสธเรื่องโลก เพราะเป็นเครื่องอยู่เครื่องอาศัยของเรา แต่สิ่งสำคัญที่สุดของเราก็คือใจของแต่ละท่านแต่ละคน จะมีความสุขอยู่ที่ใจที่ทรงอรรถทรงธรรม

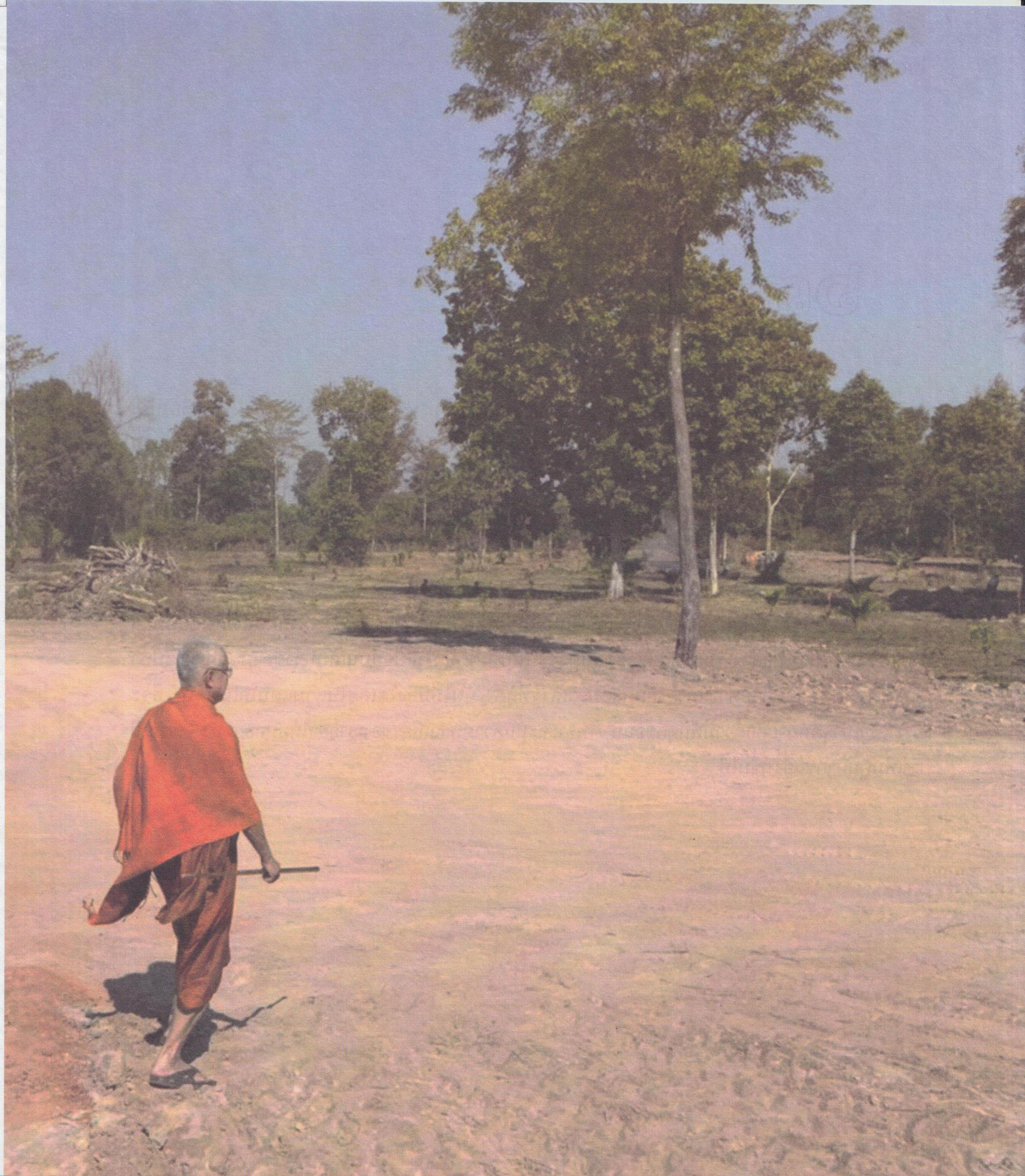
ถ้าใจหาธรรมเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงไม่ได้แล้ว ชีวิตของพวกเราก็จะหาความสุขไม่ได้เลย แล้วเมื่อเราไม่มีความสุข จะมีคุณค่าอะไรกับการมียศถาบรรดาศักดิ์ มีบริษัทบริวาร มีทรัพย์สมบัติต่าง ๆ ทั้งหลายเหล่านั้นมันไม่มีคุณค่าเลย ถ้าหากใจไม่มีคุณค่าแล้ว โลกนี้จะหาคุณค่าไม่มีเลย แต่ถ้าใจมีคุณค่าเพราะมีธรรมแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนแต่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตของพวกเรา ต่อผู้อื่น ต่อสังคมทั้งนั้น.

๖๒. อริยทรัพย์

พวกเรามาเวียนตายเวียนเกิดอยู่ในวัฏสงสารนี้ วนกันอยู่อย่างนี้ มันมีได้มีเสีย มีเสียมีได้ จนจุดสุดท้ายก็คือเสียหมด มันเป็นแบบนี้มาทุกภพทุกชาติ ไม่มีภพไหนชาติไหนที่เราจะได้เลย มีแต่จุดสุดท้ายก็คือต้องเสียหมด

ตั้งแต่วันเกิดมาก็ประสบสัมผัสกับการได้การเสีย พอวันสุดท้ายก็คือเสียหมด แต่สิ่งที่เราจะได้อย่างแท้จริง คือการเอาการได้การเสียของโลกนี้ มาสร้างอริยทรัพย์ขึ้นมาภายในจิตในใจของเรา นี่แหละที่เราจะได้อย่างแท้จริง สมบัติที่แท้จริงอยู่ที่หัวใจของเรานี่แหละ

การสร้างสมบัติที่แท้จริงขึ้นมาภายในจิตใจ มันมีวิธีเดียวที่จะหนักแน่นและมั่นคงมากที่สุด ก็คือ **"การภาวนา"** การภาวนาจึงเป็นเส้นทางที่เข้ามาสู่การอบรมจิตอบรมใจของเราอย่างแท้จริง ถ้าขาดการภาวนาแล้ว การที่จะก้าวไปสู่จุดหมายปลายทาง ย่อมจะเป็นไปไม่ได้เลย.

๖๓. มุ่งมั่นเพื่อพ้นทุกข์

ครูบาอาจารย์เมื่อท่านมีจิตใจที่มุ่งมั่นปรารถนาในจุดใดแล้ว ท่านจะมีความมุ่งมั่น มุ่งหน้าเดินไปถึงจุดหมายนั้นให้ได้ ท่านจะไม่ยอมให้มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาขัดขวาง มาเป็นอุปสรรคในการเดินไปสู่จุดหมายนั้น เมื่อท่านมีจุดหมายปลายทางคือความพ้นทุกข์ ท่านก็จะมีแต่เดินไปข้างหน้าอย่างเดียวไม่ยอมถอยหลัง ไม่ว่าเส้นทางนั้นจะมีความยากลำบาก มีขวากหนามมาขวางมากมายขนาดไหนก็ตาม ก็ไม่มีสิ่งใดจะมาขวางกั้นการเดินทางของท่านได้

ถ้าเรามีจุดหมายปลายทางคือความพ้นทุกข์เช่นเดียวกับครูบาอาจารย์ เราก็ต้องเดินแบบท่าน เอาท่านมาเป็นแบบอย่าง อย่าปลีกแวะตามทาง ให้เดินตรงแน่วแน่อยู่บนเส้นทางของมัชฌิมาปฏิปทา เมื่อเข้าสู่จุดหมายปลายทางแล้ว มันก็จะประเสริฐที่สุด มันไม่มีสิ่งใดเลยในสามแดนโลกธาตุนี้ ที่จะประเสริฐเท่าจุดหมายคือความพ้นทุกข์อันนี้ เพราะฉะนั้นความพากเพียรของเราอย่าให้มันถอยหลัง ให้มันมีแต่เพิ่มพูนมากขึ้นยิ่ง ๆขึ้นไป.

๖๔. สุข ทุกข์ เพราะเราทำ

ชีวิตของพวกเรา ผ่านมาแล้วกี่ฝน กี่เดือน กี่ปี ถ้าเราย้อนกลับมา ก็เป็นประสบการณ์ชีวิตของพวกเราเอง สิ่งที่ผ่านไปแล้ว มันหมดไปแล้ว มันไม่มีโอกาสหวนกลับคืนมาเลย ไม่ว่าจะผิดหรือถูก ไม่ว่าจะดีหรือชั่ว ไม่ว่าจะได้หรือเสีย พวกนั้นหมดไปก็หมดไปเลย แล้วชีวิตของเรา ก็มีแต่ของใหม่จะไหลเข้ามา

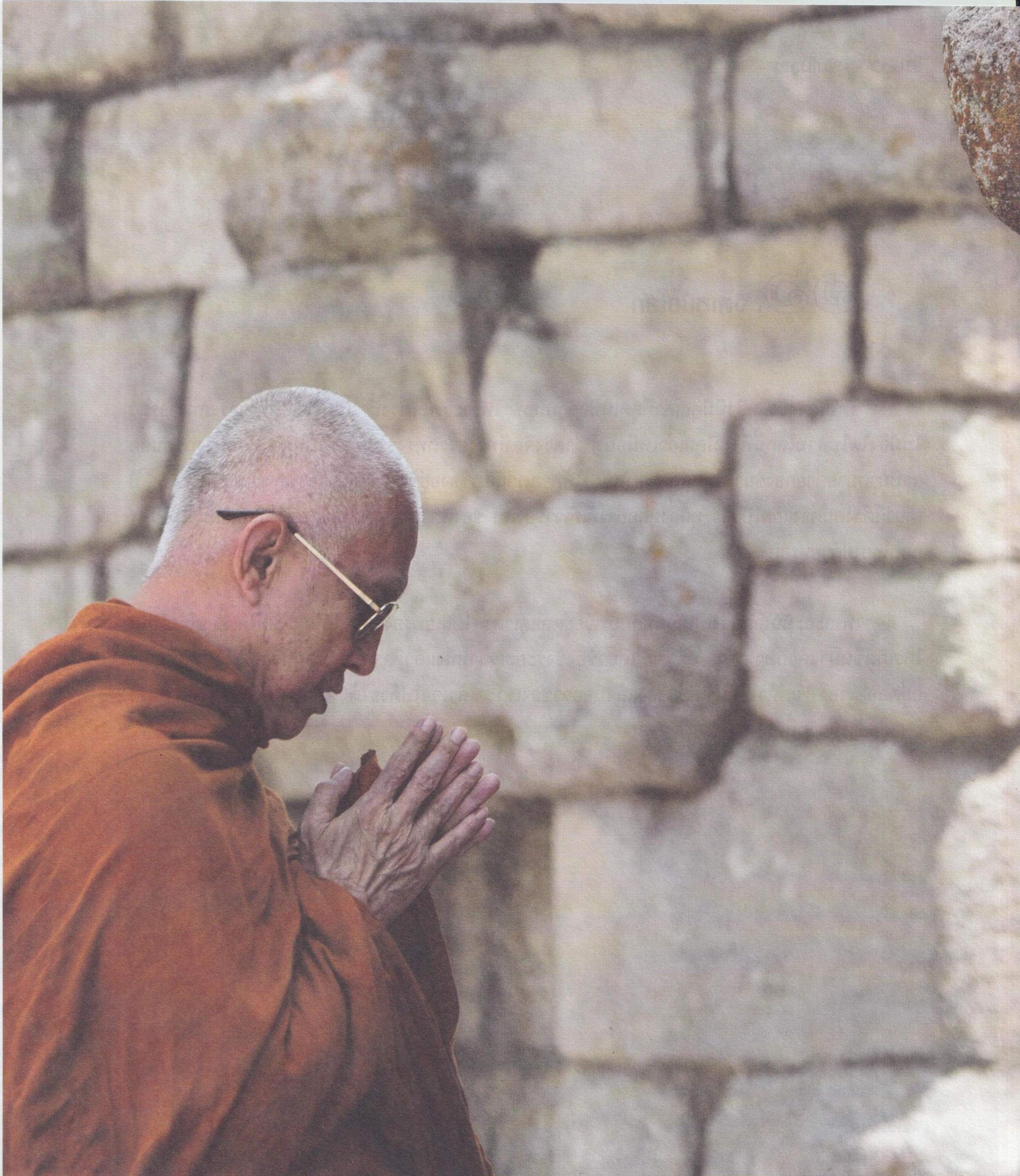
เพราะฉะนั้น สิ่งที่มันผ่านไปแล้ว ก็เป็นประสบการณ์ชีวิตของพวกเราได้อย่างดี ถ้าพวกเราย้อนมาคิดพิจารณาดูว่า สิ่งทั้งหลายมันล้วนแต่มีกรรมเป็นของตนเอง กรรมก็คือการกระทำ การกระทำของตนเอง ไม่มีใครจะมาเสกมาเป่ามาดลบันดาลให้เราเป็นอะไรตามที่เราปรารถนาได้อย่างแน่นอน มันต้องเกิดขึ้นมาจากการกระทำของเราเอง สุขหรือทุกข์ ก็ไม่มีใครมาเสกมาเป่ามาดลบันดาลให้พวกเราได้ ซาตานที่ไหน เทพเจ้า อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ที่ไหน ก็มาเสกมาเป่ามาดลบันดาลให้เราทุกข์หรือให้เราสุขไม่ได้หรอก เหตุการณ์ที่ผ่านมา ที่เราสุขเราทุกข์นั้น ล้วนเกิดขึ้นมาจากการกระทำของตัวเราเอง.

๖๕. อบรมใจให้เป็นสมณะ

สมัยก่อนครูบาอาจารย์ท่านเดินจงกรม พอฝนตกท่านก็กางร่มเดิน พวกเราพอฝนตกนิดหน่อยก็พากันวิ่งหนีกันไปหมดแล้ว ครูบาอาจารย์ท่านไม่ได้คำนึงถึงฝนตกแดดออก เมื่อท่านมุ่งหน้าในการเดินจงกรมแล้ว ท่านก็เดินจริงๆ มุ่งหน้าในการนั่งภาวนาแล้วท่านก็นั่งจริงๆ อันนี้เป็นแบบอย่างให้แก่พวกเราได้เป็นอย่างดียิ่ง เมื่อเราได้ไปเห็นและได้ไปสักการะรูปครูบาอาจารย์ ก็ควรที่จะน้อมรำลึกถึงปฏิปทาขององค์ท่าน แล้วก็น้อมเข้ามาเทียบเคียงกับปฏิปทาของตัวเราเอง ว่าครูบาอาจารย์ท่านมีปฏิปทาอย่างไรจึงนำพาองค์ท่านให้ทรงอรรถทรงธรรม เป็นผู้บริสุทธิ์ที่น่าเคารพกราบไหว้ของผู้คนทั่วไป

แต่ถ้าจะให้เป็นมงคลยิ่งกว่านั้น ก็คือการโอปะนะยิโกน้อมเข้ามาหาตัวเรา เอาปฏิปทาขององค์ท่านมาสู่จิตใจของเรา ด้วยการมุ่งหน้ามาประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่างท่าน ทุ่มเทด้วยความจริงจังหนักแน่นมั่นคง อย่าเหลาะแหละโลเล อย่าไปหวั่นไหวกับสิ่งล่อลวงเหล่านั้น ให้มุ่งหน้าเดินเข้าไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นให้ได้

จนถึงที่สุดแล้วเราได้พบสมณะในหัวใจของเราเอง ใจของเราเป็นสมณะเสียเอง เป็นผู้สงบเป็นผู้ทรงศีลทรงธรรม นี่แหล่ะมงคลที่สูงสุดมันอยู่ตรงนี้ อยู่ที่ตรงเราสามารถอบรมหรือสร้างจิตใจของเราให้เป็นสมณะเสียเอง เป็นจิตใจที่ทรงอรรถทรงธรรม เป็นจิตใจที่สงบระงับดับจากกิเลสทั้งหลายได้ นี่แหละเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด.

๖๖. จิตเหนือโลก

จิตใจดวงนี้เป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่สุดเหนือสามโลก เพราะจิตใจดวงนี้ เป็นจิตใจที่ทรงอรรถทรงธรรม ไม่มีสิ่งใดในสามโลกนี้ที่จะมีคุณค่าเหนือยิ่งกว่าดวงจิตที่ทรงอรรถทรงธรรม ส่วนทุกสิ่งทุกอย่างภายนอกจะมีมากมายก่ายกองขนาดไหนก็ตาม ก็เพียงให้พวกเราเกี่ยวข้องอยู่ชั่วระยะหนึ่งอย่างเก่งก็ไม่เคย ๑๐๐ ปี เดี๋ยวก็ต่างคนต่างแยกไปแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างที่เราว่าของเรา ของเรา เราก็วางคืนเจ้าของคือโลกอันนี้ ไม่มีใครกอบโกยไปด้วยหรอก

เพราะฉะนั้นโลกนี้จึงเป็นโลกที่สมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา ไม่เคยพร่องเลย ก็เพราะไม่มีใครกอบโกยไปได้ ใครเกิดขึ้นมาแล้วก็มาลูบๆ คลำๆ เกี่ยวข้องชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วก็จากไป โลกนี้จึงเป็นโลกที่สมบูรณ์อยู่ตลอดเวลา แต่ถ้าใครมาเกี่ยวข้องแล้วบอกว่าของเรา แล้วเอาไปด้วยได้ โลกคงไม่เหลือที่ให้พวกเรายืนอยู่อย่างทุกวันนี้หรอก.

๖๗. ให้ใจอยู่กับธรรม

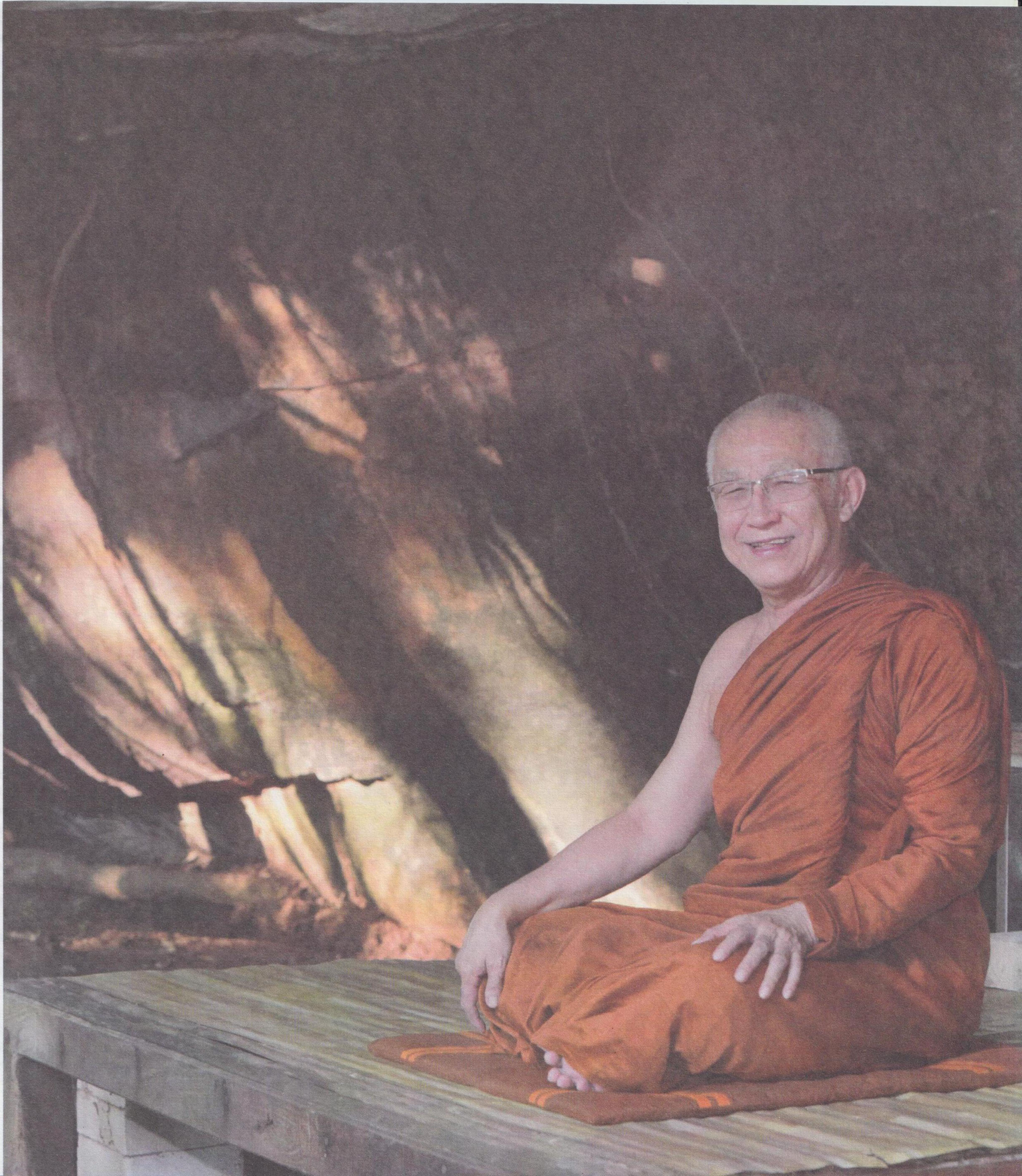
คำว่าปฏิบัติธรรม อาทิกัลยาณัง มัชเฌกัลยาณัง ปริโยสานกัลยาณัง การปฏิบัติธรรมนั้นงามทั้งเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด งามทุกระดับ เป็นปกติอย่างนั้น เพราะฉะนั้น ให้เดินเป็นปกติของเราให้จับเอาความรู้สึกของเราให้อยู่กับธรรม ไม่ต้องไปสนใจกิริยา กิริยาเป็นเพียงเครื่องผ่อนคลายให้เราอยู่ได้ เพราะเราจะนั่งอย่างเดียวเราก็ทนไม่ได้ หรือจะให้เราทำความเพียรแค่นั่งอย่างเดียวมันก็ไม่พอ

เมื่อเราทนไม่ได้เราก็เปลี่ยนอิริยาบทจากนั่งเป็นเดิน ทีนี้พอเราเปลี่ยนอิริยาบทจากนั่งเป็นเดินเราไม่ได้ เอาวิเศษจากการนั่งการเดินนั้น เราเอาวิเศษจากใจของเรา แต่เราอาศัยกิริยานี้เป็นเครื่องผ่อนคลายให้เราอยู่ได้ หรือถ้าเราจะเอาเดินอย่างเดียวเราก็ทนไม่ได้อีก ก็ต้องเปลี่ยนอิริยาบทมาเป็นนั่ง แต่ให้นั่งเป็นปกติของเรา เดินเป็นปกติของเรา จะเดินเร็วเดินช้าอะไรของเราก็แล้วแต่ที่เราเดินอยู่กันเป็นปกตินั่นหละ ให้จับเอาความรู้สึกของเราให้อยู่กับธรรม กิริยาเป็นเพียงเครื่องผ่อนคลายให้เราอยู่ได้เท่านั้น.

๖๘. ทำใจเหมือนแผ่นดิน

ให้เราระมัดระวังว่าการมาทำบุญ เรามาเพราะเราต้องการบุญ บุญคือความสุข เบิกบาน ผ่องใส แล้วเรามีความเบิกบานผ่องใสมีความสุขกันไหม ถ้าเรามีตรงกันข้าม แสดงว่าสิ่งที่เรากระทำนั้นมันไม่ใช่เป็นบุญ โดยเฉพาะจิตใจที่มันส่งออก มันส่งออกไปด้วยอำนาจของกิเลส แล้วมันจะเป็นบุญได้อย่างไร ถ้าส่งออกไปด้วยอำนาจของธรรมมันจึงจะเป็นบุญ ส่งออกไปด้วยอำนาจของกิเลส คือส่งออกไปด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง มันมีแต่จะกลับมาทับถมให้จิตใจของเราให้เศร้าหมองขุ่นมัว มันก็ไม่ใช่บุญ มันเป็นบาป

เพราะฉะนั้นเราต้องยอมรับว่าการเกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก เราต้องทำใจให้หนักแน่น เปรียบเสมือนกับแผ่นดิน แผ่นดินใครจะไปเหยียบย่ำ ใครจะไปเดินอย่างไร แผ่นดินก็ไม่ได้สะเทือนหวั่นไหวเลยหรือโกรธเคืองใครเลย เพราะฉะนั้นพยายามทำใจให้เหมือนกับแผ่นดิน ให้จิตใจมีความหนักแน่นมีความมั่นคง.

๖๙. ต้องตื่นตัวอยู่เสมอ

หลวงตามหาบัวท่านว่า ถ้ากิเลสหนักมาเราต้องหนักไป เพราะฉะนั้นคำว่า มัชฌิมาปฏิปทาของท่านไม่ใช่ว่าทำพอกลางๆ ไม่ลำบากมาก ไม่สบายมาก ท่านว่ามัชฌิมาปฏิปทา คือความเหมาะควรต่อกิเลสอะไรก็ตามที่มันปราบกิเลสลงไป นั่นแหละมัชฌิมาปฏิปทา มันจะหนักขนาดไหน ก็เท่ากับที่เอากิเลสลงนั่นแหละ ตัวเรานี่ พอทำหนัก ๆ หน่อย ก็โอ้ย มันจะเป็นอัตตกิลมถานุโยค จะเป็นทุกข์ จะลำบากมาก นั่นล่ะมันคือกิเลสทั้งนั้น ท่านว่า

เพราะฉะนั้น การอยู่กับท่านต้องตื่นตัวอยู่เสมอ ไม่ว่ากลางวันกลางคืน ถ้าเผลอตัวเมื่อไรท่านเอาทันทีท่านแหย่ทันที ผิดนิดผิดหน่อยท่านไม่ปล่อย ท่านดุด่าแบบรุนแรงเลยนะ ท่านไม่ได้ดุด่าแบบค่อยๆ พูด นิ่มนวลกิเลสมันไม่กลัวหรอก ความนิ่มนวล.

๗๐. หลักยึดของจิต

ความตั้งมั่นของจิตจะเกิดขึ้นมาก็เพราะจิตมีความสงบขึ้นมาเสียก่อน จิตที่จะมีความสงบได้ต้องเป็นจิตที่มีหลักยึดไว้ เปรียบเสมือนเรือที่อยู่ในแม่น้ำ ถ้าไม่มีหลักยึด เรือล่องลอยไปตามกระแสน้ำ ถ้าเราปรารถนาไม่ให้เรือลอยไปตามกระแสน้ำ ก็ให้พากันมัดเรือไว้กับหลักหรือเสาเป็นที่ยึดเหนี่ยว กระแสน้ำจะไหลเชี่ยวขนาดไหนก็ตาม เรือก็จะไม่ลอยไปตามกระแสน้ำ

แต่เมื่อไหร่ที่เรือลอยไปตามกระแสน้ำนั้น ให้เข้าใจว่าเรือนั้นมันหลุดจากเสาแล้ว ไม่ต้องไปเกี่ยวข้องกับกระแสน้ำเลย ไม่ต้องไปกังวลกับกระแสน้ำเลย ให้กังวลอยู่กับเงื่อนเชือกที่เรามัดกับเสา หน้าที่เราอย่าไปกังวลกับกระแสน้ำ เพราะกระแสน้ำมันเป็นธรรมชาติของมัน หน้าที่ของเราคือมัดเงื่อนใหม่ เมื่อเรามัดบ่อยเข้าบ่อยเข้ามันก็เกิดความชำนิชำนาญในการมัด เมื่อมีความชำนิชำนาญมากขึ้นมันก็มัดแน่นหนามากขึ้น ต่อไปผูกแล้วก็ไม่หลุดเลย เพราะมีความชำนาญในการมัดเงื่อนแล้ว พอเงื่อนมันไม่หลุด กระแสน้ำจะไหลเชี่ยวขนาดไหนก็ตาม เรือมันจะไม่ลอยไปตามกระแสน้ำอีกต่อไป และเรือก็จะไม่โคลงเคลงอีก เรือจะลอยเด่นอยู่ท่ามกลางกระแสน้ำได้.

๗๑. โลกธรรม

จิตที่มีความตั้งมั่น มั่นคงเหมือนศิลาแท่งทึบ ที่จะไม่หวั่นไหวต่อลมที่มาจากทั้ง ๔ ทิศ ๘ ทาง อันได้แก่ โลกธรรม ๘ มีฝั่งน่ายินดี ๔ คือได้ลาภ ได้ยศ ได้สรรเสริญ ได้สุข ฝั่งน่ายินร้าย ๔ คือเสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา และทุกข์

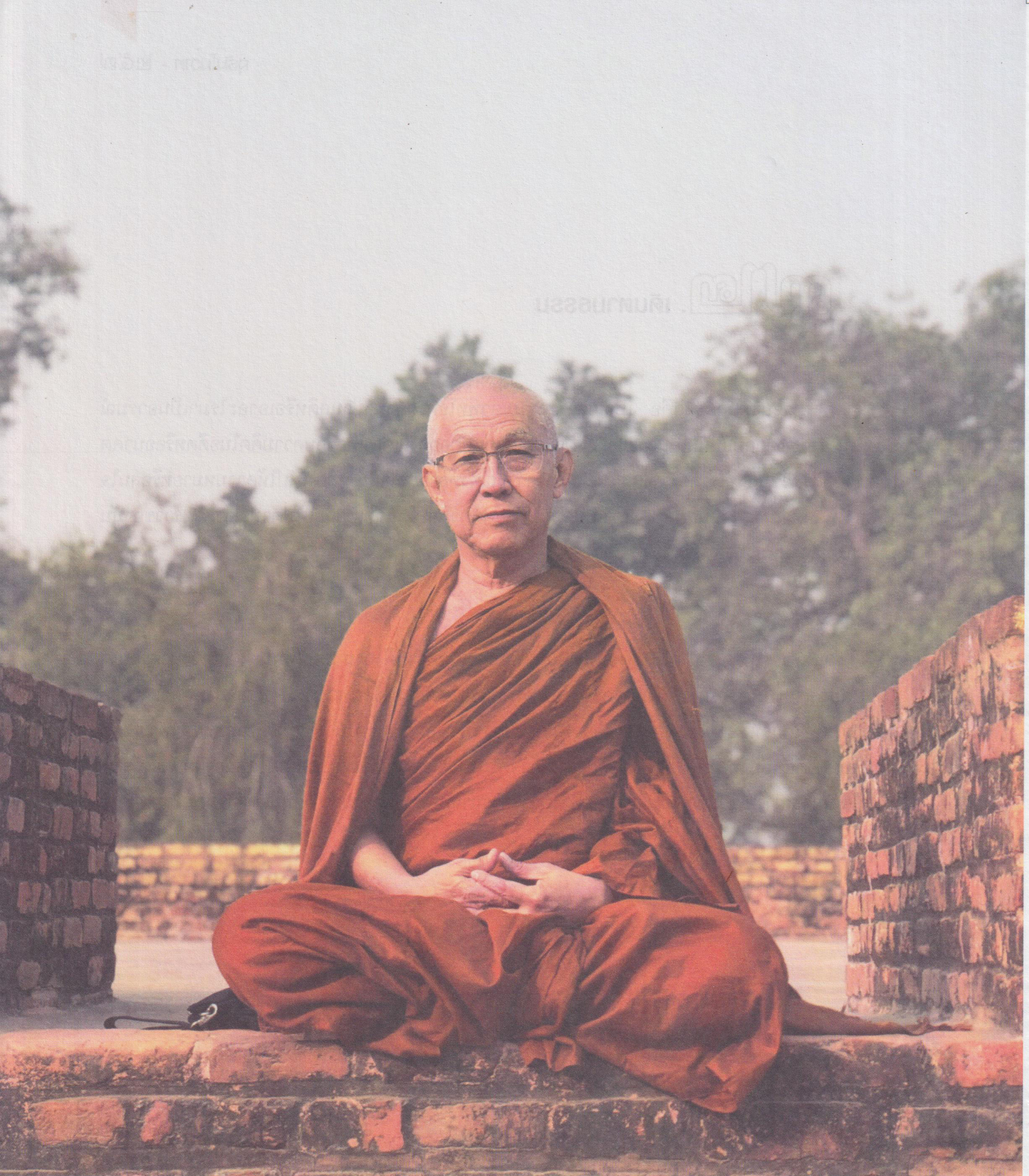
โลกธรรม ๘ นี้ มันมีอยู่โดยธรรมชาติของโลกอยู่แล้ว เราจะไปปฏิเสธมันไม่ได้ มันจะผ่านเข้ามาแล้วก็ผ่านออกไปอยู่ตลอดเวลา ถ้าสิ่งที่น่ายินดีเกิดขึ้น เราก็จะไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้นด้วยความคึกคะนอง ด้วยความเพลิดเพลิน ด้วยความมัวเมาและเลินเล่อไป พอสิ่งเหล่านั้นแปรเปลี่ยนไปตามหลักอนิจจัง เราก็เป็นทุกข์แล้ว

แต่ถ้าสิ่งที่น่ายินร้ายมาสัมผัสกระทบ มันก็จะแสดงความต่อต้าน แสดงความเป็นทุกข์แสดงความเศร้าโศกเสียใจ จิตไปเกี่ยวข้องด้วยความทุกข์ เพราะเราไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับทั้งสองฝั่งด้วยความแยบคายด้วยปัญญา เมื่อโลกธรรม ๘ ทั้งหลายเหล่านั้นเข้ามาสัมผัส เราก็เป็นเพียงผู้รับรู้ จิตใจรับรู้ได้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ล้วนแต่มีเกิดแล้วก็มีดับ เพราะฉะนั้นมันจะน่ายินดีหรือยินร้ายก็ตาม ก็ล้วนแต่มีความเกิดและมีความดับเป็นธรรมดา แล้วเราจะไปเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านั้นด้วยความแยบคายด้วยเหตุด้วยผล เข้าไปเกี่ยวข้องด้วยธรรม **"เหตุผลนี่แหละธรรม"**.

๗๒. เดินตามธรรม

การภาวนาที่ถูกต้องก็คือ เมื่อเวลาที่เราจับเอาพุทโธหรืออานาปานสติหรือเอาอะไรมาเป็นอารมณ์ของจิต จิตต้องอยู่กับอันนั้นเป็นอารมณ์ แต่ถ้าจิตเผลอหลุดออกไปเกาะเกี่ยวกับความคิดในอดีตหรืออนาคต เมื่อเรามีสติรู้ตัวขึ้นมา เราต้องวางเฉยในเรื่องราวอารมณ์ทั้งหลายเหล่านั้น โดยไม่ไปให้ความหมายหรือสนใจ ไม่ต้องไปต่อต้าน ความนึกคิดปรุงแต่งเป็นธรรมดาของสัตว์โลก มันก็แค่ยุกยิกไปตามเรื่องตามราวของมัน มันจะไม่มีความหมายอยู่ในจิตของเราเลย

แต่ถ้าเราไปต่อต้าน ไปให้ความหมายมัน มันก็เลยเป็นความฟุ้งซ่าน พอมีความฟุ้งซ่านเข้ามาครอบงำ มันก็เลยกลายเป็นความหงุดหงิดรำคาญใจ เพราะเราไปตั้งจิตไว้ในทางที่ผิด เราไปให้ความหมายในความต้องการหรือไม่ต้องการของอารมณ์เรื่องราวทั้งหลายเหล่านั้น ซึ่งมันเป็นธรรมชาติของจิต เป็นธรรมชาติอันหนึ่งที่จะต้องมีอยู่อย่างนั้น แต่ถ้าจิตไม่ไปใส่ใจ มันก็ไม่อยู่ในความรู้สึกของจิต แต่ถ้าเราไปใส่ใจ มันจะเผารนเข้ามาภายในจิตในใจ ทำให้การภาวนาแทนที่จะมีความสุข กลับมีแต่ความเร่าร้อน.

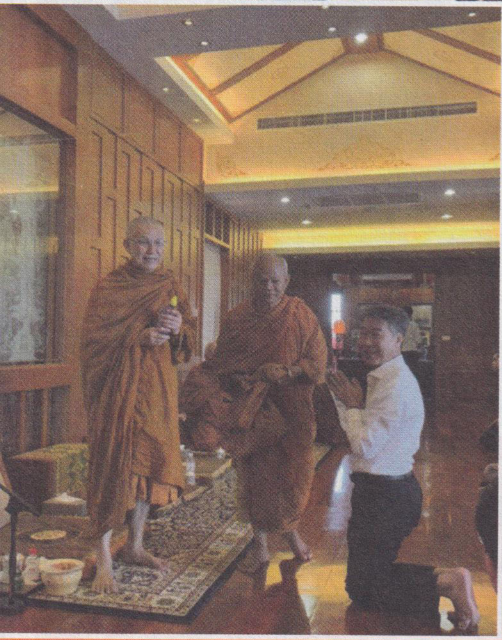
ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ (ด้านติดซ้ายมือหลวงพ่อ) นิมนต์พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)

เมตตามาพักที่บ้านเพื่อสนทนาธรรม และปฏิบัติธรรม

โดยมีประธานศาลรัฐธรรมนูญ ท่านวรวิทย์ กังศศิเทียม (ด้านหน้าซ้ายมือหลวงพ่อ)

ท่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ดร.ปัญญา อุดชาชน (ด้านติดขวามือหลวงพ่อ และคณะผู้ติดตาม)

เนื่องในวันคล้ายวันเกิด คุณจิระศักดิ์-คุณเนาวรัตน์ ศุภปัณฑิตา ได้กราบนิมนต์หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม และคณะสงฆ์พระมหาเถระ
เมตตามาฉันภัตตาหารที่บ้าน เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

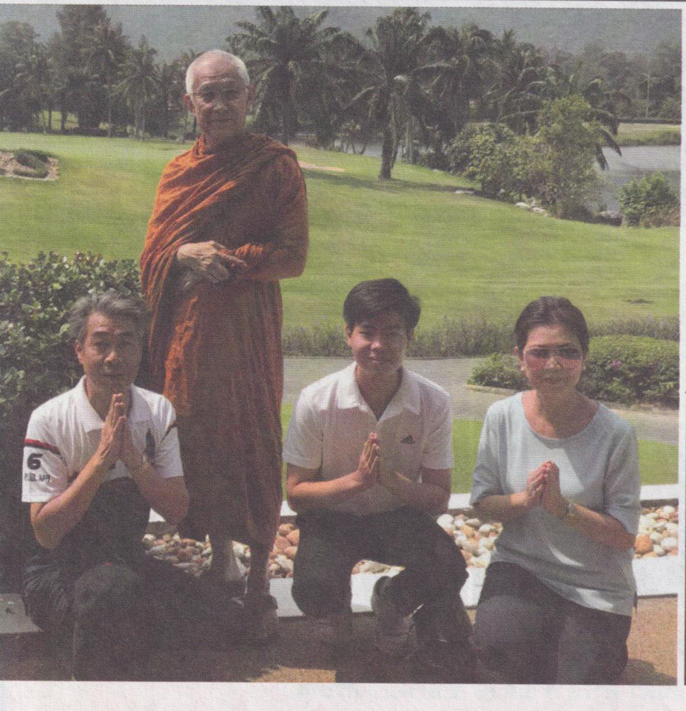

พระราชวชิรธรรมาจารย์ (หลวงพ่อสุธรรม สุธัมโม) พร้อมคณะสงฆ์พระเถระเมตตามาบิณฑบาต เจริญพระพุทธมนต์ ฉันเช้า
และให้โอวาทธรรมแก่ผู้บริหารและพนักงานบริษัท วอง ฮอนด้า คาร์ส์ จำกัด (สาขาบางบัว-ศรีปทุม)
เนื่องในโอกาสทำบุญเปิดโชว์รูม เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๒

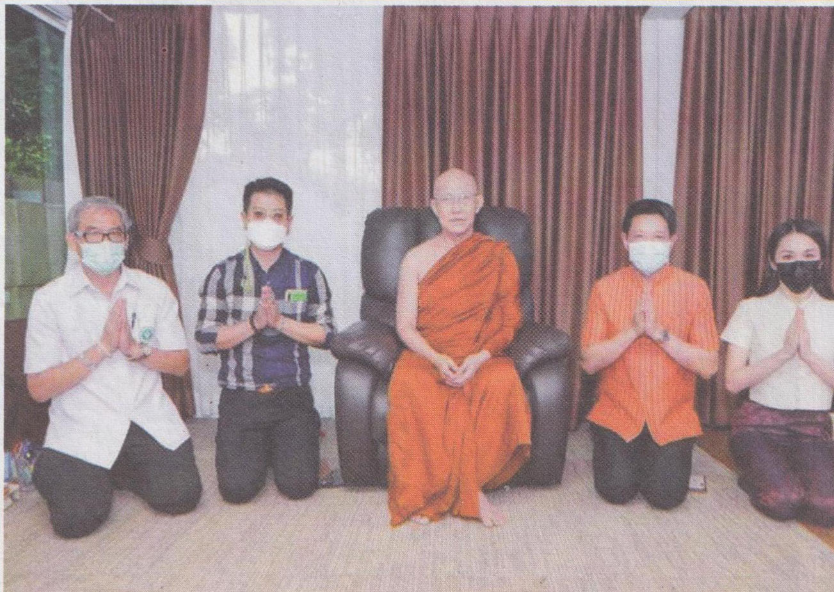
Wong Honda

PARAMOUNT BED

HIGHWAYS
SAKONNAKON 1

บันทึกท้ายเล่ม

บันทึกท้ายเล่ม

บันทึกท้ายเล่ม

บันทึกท้ายเล่ม

บันทึกท้ายเล่ม

บันทึกท้ายเล่ม

บันทึกท้ายเล่ม

บันทึกท้ายเล่ม

บันทึกท้ายเล่ม

บันทึกท้ายเล่ม

บันทึกท้ายเล่ม

บันทึกท้ายเล่ม

*พื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน
มันไม่มีอะไรจะสำคัญไปยิ่งกว่า
กฎระเบียบ ข้อวัตร ข้อปฏิบัติ
ที่ปฏิบัติร่วมกัน อันนี้สำคัญที่สุด
ทำอะไรก็ตาม คิดอะไรก็ตาม
ที่กระทำร่วมกัน อันนั้นมีความสำคัญ
เหนือยิ่งกว่ากิจส่วนตัว
กิจส่วนตัวไม่มีความสำคัญ
เท่ากับกิจส่วนรวม
อันนี้ต้องร่วมกัน พร้อมเพรียงกัน
เป็นกฎระเบียบที่ต้องให้ความสำคัญมากที่สุด
ให้พากันจำเอาไว้

พระราชวชิรธรรมาจารย์

(หลวงพ่อสุธรรม สุธมฺโม)

เจ้าอาวาสวัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี

ประธานสงฆ์วัดป่าหนองไผ่ จ.สกลนคร